De laatste ronde

Jef Ersebeek

bron
Jef Ersebeek, *De laatste ronde*. Met illustraties van Leen de Vogel. "De Sleutel", Antwerpen/Haarlem 1947

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/erse001laat01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. de Bibliotheek Zuid-Kennemerland

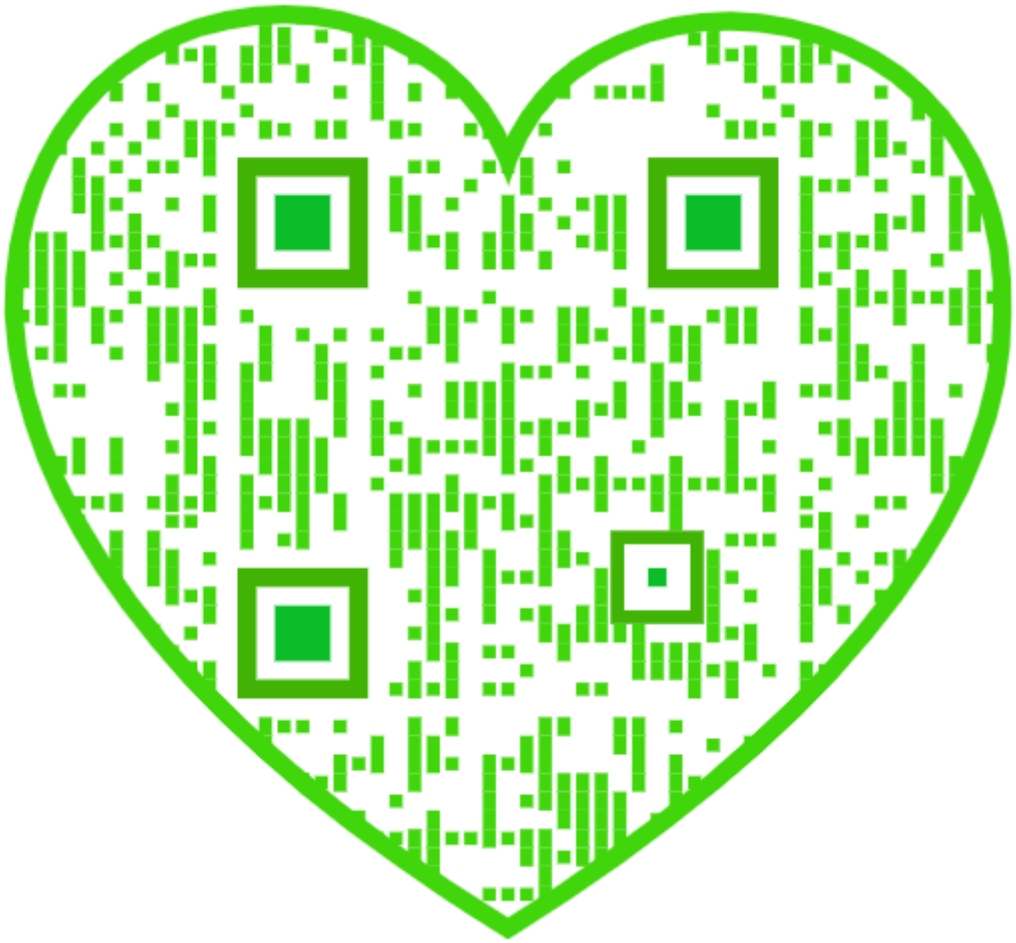

Hoofdstuk I.

DE wereld leek zo klein en benepen op die mistige novembermiddag. Aan alle kanten was het uitzicht tot op een beperkte afstand dichtgezoomd. De pokdalige dorpsweg, vet van nattigheid, kwam voort uit het niet en verloor zich in het niet. De verspreide boerderijen schenen zich ieder apart te hebben teruggetrokken in de trieste eenzaamheid van hun eigen erf; in verbeten afweer tegen het eindeloze oorlogsleed, dat waarde over de wereld, over het land, hún land.

Een vreemdeling in Jeruzalem zou kunnen menen, dat alle contact was doorgesneden tussen die boerderijen in dit dorp, tussen dit in de mist uitgevreten plekje Westfriesland en de rest van de wereld...

Afgedempt door de natte atmosfeer kwam daar het botte geluid van snelle klompstapjes over de weg. Een melodietje in twee tonen, waarvan om de andere een dissonant als van 'n gesprongen snaar; in dit geval van een gebarsten klomp.

Het tweetonige wijsje versmoorde opeens in de modder voor het inrijhek van de ‘Boomhoeve’. De oude boer, die op het voorerf met een spade in de zwarte grond aan het wroeten was, onderbrak z'n trage bezigheid om op te kijken naar het ongeveer twaalfjarige meiske bij het hek.

‘Opa Jager, feest vanavond! Of u 't aan Henk wilt zeggen!’

‘Best hóór!’

En verder huppelden de klompjes over de weg.

Opa Jager keek nogmaals op van zijn ondoorgrondelijk grondwerk toen het geklepper even later opnieuw stopte. Het meiske was van de weg afgeweken, zag hij, zover mogelijk op een aarden dammetje over de sloot. En hij zag ook de reden. Uit het dampig verschiet kwamen de figuren van twee fietsers

opdoemen. Mannen in zwart uniform, met zwarte kwartiermutsen schuin op het hoofd en een lang jachtgeweer achter de rug.

Een van de wielrijders riep in het voorbijgaan iets naar het meisje. De andere moest er luid om lachen.

‘De jongste illegale, zeker!’ hoorde opa Jager de spraakzame wielrijder zeggen bij het passeren van de Boomhoeve.

De oude boer keek over z'n schouder naar de voorbij fietsende geweerdragers. Diepe verachting lag er in zijn blik.

‘Feest vanavond!’ bromde hij. ‘Als die heren landwachters eens wisten... Dat zou hel feest maar bederven!’

Hij spuwde kwaadaardig het in de mist vervagend tweetal na en stampte dan z'n spade dieper de grond in.

De klompjes hadden hun kleppergang op het wegdek hernomen. Het tengere kinderfiguurtje verdween eveneens in de mist, in de richting van waaruit de landwachters gekomen waren.

Fietje Melkert had haar boodschap op nog enkele andere boerenplaatsen af te geven.

Erg feestelijke voorbereidingen waren er voor het ‘feest’ van die avond niet gemaakt. Kon er enige gedachte aan een werkelijk feest gekoesterd worden in de schaduw van het oorlogsspook? Nu dag-aan-dag de hongerkaravanen van ondervoede stadsbewoners achter afgeleefde handkarren en op karikaturen van fietsen langs de landwegen trokken!

Jan Melkert bevond zich nog alleen in de schuur op het erf van ‘De Melkerij’. In afwachting van zijn ‘genodigden’ had hij een petrolielamp ontstoken en op een omgekeerde aardappelkist neergezet. Met strak gezicht stond hij naar het opbloeiende kringvlammetje te kijken.

‘Feest zal het zijn, als we de laatste mof over de grens geranseld hebben,’ dacht hij grimmig. ‘Voordien kunnen we nog heel wat andere feesten beleven.’

Jan Melkert was een schrale figuur van middelmatige lengte. Een bril in smal nikkelen montuur vormde de meest opvallende bijzonderheid ervan. Temidden van de boerderijattributen in de boet gaf dat nikkelen brilletje een accent van vreemdigheid aan deze boerenzoon. Jarenlang verblijf op een seminarie had Jan Melkert in zekere zin losgemaakt van de

oorspronkelijke omgeving, waarin hij bij nader bedenken was teruggekeerd.

Het schijnsel van de petrolielamp schommelde op en neer langs de omringende wanden en voorwerpen, toen de deur van de boet snel geopend en weer gesloten werd.

‘O, ben jij 't, Dolf!’

‘Was 't maar waar! Ik ben mezelf niet meer, helaas...!’

Dit melodramatische antwoord was door de schielijk naar binnen geschoven jongeman met veel toneelspelers-talent ten beste gegeven.

De schrale stond daar als 'n ingeteerd standbeeld op de grens van licht en donker. Hij wrong nu z'n handen over en weer in de nauwe colbertmouwen.

‘Nog even bij Christientje 'weest...,’ veronderstelde hij droog.

‘Man! In die mist zou Monty met z'n hele troep de Streek kunnen doorrazen zonder bij één mof in de gaten te lopen!’

Dolf's beweeglijke korte persoontje, lichtblond van haar en licht van gelaatskleur, deed bijwijze van tegenstelling de starre kalmte van de ander des te sterker opvallen. Hij was achter Jan Melkert om gescharreld en knielde neer bij een drietal oude melkbussen in de hoek.

‘Ga 'r 's wat opzij, Janus!’ commandeerde hij energiek. ‘Je gunt me 't licht in m'n ogen niet!’

Jan Melkert voldeed zonder haast aan het verzoek.

‘Je moet uitkijken, man,’ las hij Dolf rustig de les. ‘Die zwartjassen worden te nieuwsgierig de laatste dagen. Je bent hier ondergedoken op de Melkerij en moest je niet buiten het erf vertonen wanneer het niet nodig is.’

‘Nou ja, zeg, in die mist!’ sputterde de jongeman in de hoek. ‘Je krijgt er wat van, dat gevangen zitten...’

Hij had de koperen kraan aan een van de bussen 'n kwart slag omgedraaid. Nu stond hij weer op, trok het deksel uit de hals, stak zijn arm in de bus en viste er een koptelefoon uit op.

Jan Melkert had zich ook een kwart slag omgekeerd en begon tekenen van belangstelling te tonen.

‘Ze zijn puur laat!’ bromde hij voor zichzelf. En met plotse waardering tot de ander, die zich reeds de hoofdtelefoon had opgezet: ‘Dat heb je toch maar knap voor mekaar gebokst!’

Dolf Berkeboom, ondergedoken student van de Technische

Hogeschool te Delft, toonde zich niet afkerig van een complimentje.

‘Werkt best, hè!’ zei hij gevleid. ‘Nee, radio-oranje is er nog niet.’

Met de telefoon op bleef hij bij de melkbus staan.

Nog eens flakkerde het gelige schijnsel van de petrolielamp. Thans ter begroeting van drie jongemannen, die na elkaar door een zo smal mogelijke deurkier kwamen binnenglippen.

‘Nico... Arie... Henk. Compleet!’ telde Jan Melkert af. ‘Gauw die deur dicht. Denk om de verduistering.’

‘Ja, ja, eerwaarde vader!’ suste de hekkesluiter kalm. ‘Zo'n knaap van 'n mist. Geen tommy in de lucht vanavond!’

De eerste van de drie nieuwkomers stevende dadelijk door naar de hoek met de melkbussen.

‘Komt er al wat uit de bus, dolfijntje?’

‘Komt in de bus!’ bromde de student. Daarna gebaarde hij met de linkerhand, ten teken, dat er inderdaad iets in aantocht was. De anderen groepten om hem heen en hielden zich stil.

Dolf nam de koptelefoon af. Hij haakte een van de oorstukken uit de beugel en reikte dit toe aan Jan Melkert. Zelf hield hij het andere stuk tegen z'n linkeroor gedrukt. Eveneens deed Jan met het zijne.

In de stilte van het schuurtje was de metalige klank van de vlotte omroepersstem in de koptelefoon duidelijk te horen, ofschoon niet woordelijk te volgen.

De uitdrukking van gespannen nieuwsgierigheid op Dolf's intelligente gezicht verslapte zienderogen.

‘Geen storing!’ fluisterde Nico verwonderd.

Hij had het nauwelijks gezegd, of een irriterende jengeltoon begon de stem van de omroeper onverstaanbaar te maken.

Met een zucht van berusting in het onafwendbare bukte Dolf naar de koperen kraan en draaide deze terug.

‘Ik zal die stoorzender wel 'ns proberen weg te werken met een condensator-combinatie,’ zei hij geleerd.

‘Niks bizonders?’ viste de lange, die bij zijn binnenkomen als Arie was aangeduid. Zijn brede, platte gezicht gaf een indruk van slomige goedigheid. Zijn rechterarm en -hand hingen opvallend slap langs z'n zijde.

‘Och,’ deelde Dolf in het algemeen mede: ‘de Russen hebben weer 'n honderd of wat dorpen veroverd; die schijnen zich daar bij zwermen te laten vangen.’

‘En in het Westen?’ vroeg Henk Verlaat.

Henk was een kort, gezet persoontje, kennelijk van steedse afkomst, zoals Dolf Berkeboom. Meer echter dan de zelfbewuste student wekte de rustige Henk aller sympathie. De blik uit zijn bruine ogen deed op het eerste gezicht verlegen aan. Doch wie hem beter leerden kennen kwamen tot de ervaring, dat die onvervaard oprechte ogen als roentgenstralen door iemands uiterlijk heen konden dringen.

‘In 't Westen?’ herhaalde Dolf de laatste vraag. ‘Nee, ook niks bizonders. Nog steeds aan de Limburgse grens. Van Arnhem hoor je niet meer...’

‘Ja, 't is maar ééns dolle Dinsdag!’ mijmerde Nico hardop. ‘Tjonge, tjonge, wat 'n dag was dat. Alweer twee maanden geleden. Het was 'n sprookje gewoonweg...’

‘Het wàs 'n sprookje!’ bevestigde Dolf nuchter.

Nico breide ongestoord door aan zijn memoires:

‘Moet je m'n oom uit Den Haag er over horen. De mensen stonden in rijen langs de weg naar Delft, met oranjebloemen in de hand, te wachten op de geallieerden! En de moffen liepen er nog overal omheen, gewoonweg. Die wisten niet waar ze het zoeken moesten...’

‘Ja, zo was het overal hetzelfde,’ vulde Dolf de weemoedige herinnering aan: ‘In Rotterdam heette het, dat ze de Moerdijk al over waren; in Den Haag, dat ze Rotterdam reeds waren gepasseerd; en in Amsterdam, dat ze juist door Haarlem heen waren getrokken.’

‘Die avond tevoren, toen radio-oranje de lui in Rotterdam waarschuwde voor de komst van de eerste geallieerde stoottroepen!’ haalde Nico meewarig op. ‘Ik heb bij de radio zitten grienen, gewoonweg!’

‘En nu zijn ze nog steeds “gewoon weg”!’ tikte de gevatte student hatelijk af.

Jan Melkert had zijn deel van de koptelefoon aan de radiodeskundige teruggegeven. Hij was er zwijgend en afwezig bij blijven staan, alsof het hem geen zier aanging. Nu schoof hij met z'n voet een houtblok naar de lichtkring van de olielamp en ging daar breed-uit op zitten.

‘Misschien willen mijn geachte broer en neef iets vertellen over hun karweitje...?’

Op deze onofficiële opening van de bijeenkomst werd door de anderen terstond gereageerd. Ieder koos zich een zitje of steuntje uit. De verscheidenheid van voorwerpen, in het boetje aan de kant gezet, bood een ruime keuze.

Dat Nico een broer van Jan Melkert was, behoefde hem niet met krijt op de rug geschreven te worden. Zijn gezicht vertoonde dezelfde schrale trekken. Maar hij was iets korter van stuk en ondanks de gelijkenis van de stoer-ernstige gelaatstrekken overheerste bij hem een mildere toets van altijd gerede vrolijkheid.

Anders was het met Arie Melkert, Jan's neef. Met zijn blokkige gestalte en brede, goeiige gezicht vormde deze een totaal afwijkend type. Hij scheen ruimschoots gezegend met lichamelijke kracht en door zijn halflamme rechterarm niet verhinderd daarvan gebruik te maken. Maar zoals hij daar leunde en zat tegen een scheef gezakte stapel witlofkistjes was Arie er niet de persoon naar om de leiding te nemen. Alsof het vanzelfsprekend was dat zijn neef aan het gevraagde verslag zou beginnen, keek hij afwachtend naar Nico, die op een omgekeerde emmer zat te dodeinen.

‘Nooit gedacht, dat we nog 'ns benzine uit een watertoren zouden pompen,’ begon Nico Melkert.

‘Je had er misschien liever pils uit gemolken!’ grinnikte Dolf Berkeboom.

‘Stil nou!’ vermaande de voorzitter op z'n houtblok onbewogen.

De student maakte een grimas doch onderwierp zich.

‘We hadden gisteravond ook 'n reuze bof met die mist,’ vertelde Nico verder. ‘Het was overal stikkedonker. Daardoor konden we al tijdig met 't bootje van het land van Kusters wegvaren. We hadden er de grote watertank van Kusters in geladen en de brandslangen, die we van onze brandmeester te leen gekregen hadden. We voeren tot in de sloot bij de watertoren en bleven op 'n goeie honderd meter afstand liggen wachten tot negen uur. Jan-Geert...’

‘Da's de opzichter van de watertoren,’ verklaarde Jan Melkert ten behoeve van de twee onderduikers, die niet in de plaatselijke burgerlijke stand thuis waren.

‘Jan-Geert had ons verteld,’ aldus vervolgde Nico, ‘dat hij te negen uur koffie zou brengen aan de Duitsers boven in de toren. Hij zou ze dan meteen een tijdje aan de praat houden.’

‘Ze hadden toch al niet veel om naar uit te kijken, in de mist!’ wierp Arie er tussen.

‘Dêerom,’ zei Nico. ‘Dus precies te negen uur legden we ons bootje vlak onder de toren vast. Jan-Geert had volgens afspraak de deur open gelaten. We rolden de brandslangen uit, sloten ze op onze tank in het bootje aan en het andere uiteinde op de kraan van de benzinetank in de watertoren. Zeg, dat is vast de tank, die ze bij de garage van Jonkers gemoerd hebben...’

‘Nico, joh, je bent al aardig met Rotterdams jargon geïnfecteerd!’ gekscheerde Dolf als Rotterdammer van afkomst. En toen de eenvoudige boerenjongen de vreemde woorden niet scheen te begrijpen, liet hij er verklarend op volgen: ‘Je kunt veel netter zeggen: “grijs geschilderd”. Alles wat die moffen zich toeëigenen, geven ze datzelfde vieze grijze verfje.’

‘O...,’ zei Nico weinig waarderend. ‘Nou, en toen maar pompen, hé. Pompen of verzuipen!’

‘En die mof!’ herinnerde Arie zijn kameraad.

‘Ja,’ vulde Nico nader aan, ‘we moesten er 'n beetje eerder mee ophouden dan we van plan waren. Want toen we 'n tijdje gepompt hadden, hoorden we ineens buiten wat aankomen. Het was nogal angstig, want ze zouden natuurlijk die brandslang over de vloer kunnen opmerken. We doken weg achter de tank en zagen 'n mof met z'n meid binnenkomen, druk aan 't redeneren. Ik denk, dat ze geen erg gehad hebben in onze slang. Gelukkig was er maar heel weinig licht, alleen van 'n oliepitje halverwege de toren. Nou, die twee klommen rustig naar boven...’

‘Zomaar direct?’ vroeg Dolf Berkeboom met 'n ergje.

‘Nou, eh, na 'n kort oponthoud,’ grinnikte Arie onder een knipoogje naar Nico.

‘Afijn, we hebben toen toch maar gauw ingepakt,’ besloot Nico. ‘De tank was wel ongeveer leeg.’

‘Als de moffen morgen alle brandslangen hier in de buurt komen na-ruiken, merken we 't wel,’ zei Jan Melkert droog.

‘Die dingen zijn toch direct teruggebracht naar 't brandhuisje?’

‘Ja. We hebben ze nog even door de sloot gehaald om 't benzineluchtje er af te wassen,’ lichtte Nico toe. ‘De brandmeester ging ze dadelijk drogen. En onze tank met benzine hebben we bij Kusters in de aardappelkuil gestopt.’

‘Ik geen piepers van Kusters meer!’ verklaarde Henk Verlaat.

‘Da's dus bestig!’ zei Jan Melkert tevreden.

Dat was alle officiële lof, welke de twee kameraden voor het volbrengen van hun levensgevaarlijk sabotagewerk in ontvangst kregen te nemen. En zij knikten elkander voldaan toe.

‘Nog 's wat,’ begon Jan Melkert opnieuw, ‘we krijgen gasten, van de overkant. Nee Dolf, wacht nu even met die eigen-teelt; we mogen omwille van elkaar niets riskeren en geen sporen achterlaten...’

De student liet schouderophalend z'n doosje met inlandse tabak en surrogaat-vloetjes weer in z'n colbertzak glijden.

‘We krijgen gasten van de overkant,’ herhaalde Jan Melkert. Nog steeds hield hij op monniksmanier beide handen in z'n nauwe jasmouwen gestoken. ‘Amsterdam heeft het bericht doorgegeven aan onze telefooncentrale “post Jasper” in Hoorn. Twee personen. Overmorgenavond worden ze gedropt. We moeten ze 'n paar dagen hier schuil houden.’

‘Krimmeneel! Heb je mij nog niks van verteld!’ sputterde Nico Melkert tegen z'n zwijgzame broer. ‘Met wat voor opdracht komen die lui?’

‘Ze komen de hele zaak hier zo'n beetje organiseren. Het vervoer en de verdeling van de gedropte wapens. En ze zullen wel plannen hebben voor onze taak bij een eventuele invasie hier in Nederland.’

‘Dacht je dan, dat ze nog zouden komen, hier, de tommies?’ wierp Dolf Berkeboom er geringschattend tussen. Hij mokte nog over de aanmerking, welke hij zojuist van Jan Melkert te slikken had gekregen.

‘Dacht je dan, dat ze half werk zouden doen!’ wees Henk Verlaat terecht. ‘Eenmaal komt de tijd...!’

‘Dat ze de rótzooi gaan verláten!’ neuriede Nico z'n lijflied uit de militaire dienst.

‘Nou, dat 't hier 'n rotzooi wezen zal, wanneer de moffen er ooit uit trekken, daar hoef je niet aan te twijfelen!’ schamperde Arie Melkert met overtuiging.

De ‘voorzitter’ had de diverse opmerkingen rustig laten passeren.

‘Natuurlijk moeten we afwachten, wat 't wordt met die mist,’ zei hij dan bedachtzaam. ‘Overmorgen zal radiooranje wel 'n codeboodschap voor ons doorgeven.’

‘Mist, vorst in de kist,’ voorspelde Arie. ‘Je ruikt het al in de lucht.’

‘Dolf, kun je die storing er niet uitwerken vóór overmorgen?’ vroeg Jan Melkert. ‘We moeten onze code-boodschappen zelf kunnen ontvangen. De doorzending uit Amsterdam kan wel 'ns vertraagd worden.’

Dit beroep op zijn onmisbaarheid vleide de student voldoende om hem over z'n mokkerijtje heen te helpen.

‘Best, best!’ stemde hij grootmoedig toe. ‘Komt voor mekaar, fuehrer!’

Jan Melkert trok z'n wenkbrauwen even op, maar zei niets verder. Hij schoof z'n handen uit de mouwen en maakte aanstalten om op te staan.

‘Zeg, Jan...,’ liet Henk Verlaat zich aarzelend horen.

‘Ja?’

Henk had een omgekeerde kruiwagen zonder wiel tot zitplaats gekozen. Zijn korte benen in de ongeplooide pantalonpijpen had hij geplant tussen de twee wagenbomen, waaromheen hij nu z'n vuisten klemde. Hij kon moeilijk de juiste woorden vinden voor wat hij te berde wilde brengen.

‘Ik wilde jullie voorstellen,’ zei hij eindelijk voorzichtig, ‘nóg iemand in onze kring van vertrouwensmannen op te nemen. Het zou een geschikte kracht zijn, daar ben ik zeker van, en hij wil het zelf heel erg graag...’

‘Die Belders soms?!’ kwam Dolf Berkeboom er bruut tussen. De toon, waarop hij dit uitbracht, tekende bij voorbaat zijn mening over de vermeende adspirant.

Henk zat ineens rechtop. Hij bloosde van ergernis. Z'n gramstorig gloeiende bruine ogen waren als vlammenwerpers op de voorbarige student gericht.

‘Ja, precies, die Belders!’ gaf hij terug.

Dolf haalde de schouders op.

Jan Melkert week geen graad af van zijn gewone kalmte.

‘Is dat de jongeman, die samen met jou op de “Boomhoeve” ondergedoken zit?’ vroeg hij zakelijk aan Henk Verlaat.

‘Ja! Wim Belders. Een Rotterdammer. Was expeditieknecht bij een grossier. Het is een puike knul en hij heeft me al verscheidene keren gevraagd, of hij niet met ons mee kon doen. Ik denk, dat we hem best zouden kunnen gebruiken.’

‘Ken jij die Belders ook, Dolf?’ informeerde Jan Melkert strikt onpartijdig.

De student, die alweer met zijn tabaksdoosje stond te spelen, begon heel gewichtig te doen.

‘Tja, kijk,’ zei hij langzaam, ‘ik ken Wim Belders tamelijk goed. Hij is namelijk de zoon van.....’

‘Van een landwachter,’ aldus ving Henk Verlaat hem rustig de wind uit de zeilen. ‘De zoon van een landwachter, ja, dat weet ik. En wat zou dat? Op Dolle Dinsdag, toen z'n vader er hals-over-kop vandoor ging, zag hij eindelijk de kans schoon om er lussen uit te knijpen. Hij lijdt er zelf meer dan wie ook onder, dat z'n vader die kant is opgegaan. Maar kan hij dat helpen?’

Dolf stond gewichtig te hielenwippen en naar de pit van de olielamp te staren.

‘De appel valt niet ver van de boom!’ leraarde hij.

‘Ach wat!’ stoof de moeilijk uit zijn evenwicht te krijgen Amsterdammer thans geërgerd op, ‘blijf me van m'n lijf met die flauwe dooddoeners. Ik zeg je, dat Wim een fijne kerel is, en waarschijnlijk heel wat...’

Henk hield zijn woorden in. Een persoonlijke kwalificatie, als hem op de lippen had gelegen, viel niet in zijn lijn. Hij wilde zich tevreden stellen met een verdediging van de aangevallen makker, die niet zelf aanwezig was om zich te weer te kunnen stellen.

‘Henk heeft gelijk. Je mag de zoon zomaar niet aanrekenen, wat de vader misdaan heeft,’ viel Jan Melkert rustig de Amsterdammer bij.

‘De zoon van 'n landwachter...!!’ schoot Dolf driftig uit, z'n geposeerde gewichtigheid vergetend.

‘Nou nou, Dolf, als de jongen zelf ondergedoken is!’ suste Arie Melkert goedig.

‘Precies! Omdat ie bang was dat 't afliep, net als z'n vader!’ troefde de student vinnig. ‘En snap je dan niet...’

Hij verslikte zich van drift.

‘... snap je dan niet, dat ie zich nu bij ons wil indringen om te spionneren!!’

‘Dolf, wees nu 's even kalm,’ verzocht Jan Melkert. ‘Henk weet ook wel, wat ie doet. Wat denken jullie er van, lui?’

De lui zaten er mee in hun maag. Ze hadden vertrouwen in Henk Verlaat, maar de verdachtmaking van Dolf Berkeboom had toch ook wel enige indruk gemaakt. Iedereen mompelde wat, doch niemand sprak zich uit.

‘Voor zover ik weet,’ bracht Henk, weer rustig, in het midden, ‘is Wim z'n vader niet een van de beroerdsten. Hij is door ellendige levensomstandigheden in de verkeerde richting gedrukt, zoals zovelen. Ik bedoel maar, dat je geen slechte aard in de jongen behoeft te verwachten...’

Dolf maakte een minachtend gebaar en draaide zich om, alsof hij te kennen wilde geven, dat hij er het zijne van gezegd had.

Ook Henk Verlaat rees op van zijn kruiwagen.

‘Jan, ik sta persoonlijk voor Wim Belders in!’ verklaarde hij plechtig.

Enkele seconden bleef Jan Melkert nadenkend de Amsterdammer aankijken. Dan bukte hij zich naar de petrolielamp, die aan 't walmen was geraakt, om het kousje lager te draaien.

‘Goed,’ zei hij kort en bondig. ‘Ik verlaat me op jouw aanbeveling, Henk. Maar laat 'm verlopig nog niet méér weten dan bij voorkomende gelegenheid nodig is. Dolf, denk je om die storing!?’

Hoofdstuk II.

WIM, de melk kookt over!'

Degene, tot wie deze alarmerende mededeling was gericht, keek verrast op van zijn lectuur. Zozeer was hij in studie verdiept geweest, dat hij het binnenkomen van de ander niet eens bemerkt had.

'O...! Henk! Wát zei je?'

'De melk kookt over!' herhaalde Henk Verlaat met een tinteling van vrolijkheid in z'n ogen.

Zonder nadere verklaring kwam hij ook onder het licht van de hangende olielamp aan de tafel zitten en begon voorbereidingen te treffen voor het rollen van een cigaret.

Wim Belders staarde zijn duikgenoot in verwarring aan. Ten overvloede keek hij eens rond door de schemerdonkere 'bestekamer' van de Boomhoeve, aan de twee jongemannen als schuilplaats afgestaan. Zoals hij wel wist stond er geen melk of een dergelijke ontplofbare stof te vuur.

'Wát zei je nou?' informeerde hij nogmaals.

'En de appel is bijna verrot,' vertelde Henk doodernstig, terwijl hij zorgvuldig een pruikje zwarte shag in het gleufje van z'n cigarettenroller drukte.

Wim zei niets meer, doch bleef nu fronsend naar zijn kamergenoot zitten kijken. Op zijn lang, hoekig getekend gezicht, waarboven een decoratieve blonde kuif golfde, was een vleugje echte bezorgdheid te lezen. De twintigjarige arbeiderszoon was tot nog toe door het leven hard behandeld. Daardoor was hij in zijn aangeboren zwaartillendheid gaandeweg versterkt en moeilijk toegankelijk geworden voor een vlotte schertserij. De vreemde beweringen, door Henk Verlaat zonder enig verband uitgeslagen, hadden direct on-

gerustheid omtrent de geestestoestand van zijn kameraad bij hem gewekt.

Henk scheen dit aan te voelen.

‘Neen hoor, 't is niet bij me ingeslagen!’ stelde hij gerust. ‘Dat de melk overkookt en de appel bijna verrot is, heeft radio-oranje zojuist medegedeeld. Het zijn codeboodschappen, voor ons bestemd. Het betekent, dat we vannacht een wapendropping kunnen verwachten op het land van Melkert en wel tussen middernacht en twee uur. Doe je mee?! Hier, draai er ook eentje.’

Wim Belders reikte automatisch naar het cigarettengereedschap, dat hem werd toegeschoven. De vreugdige voldoening, welke plots in zijn ernstige blauwe ogen oplichtte, kon onmogelijk op het aangeboden rokertje alleen betrekking hebben.

‘Ah... willen jullie me hebben?!’ zei hij zacht.

‘Alle goede krachten zijn welkom,’ antwoordde Henk eenvoudig.

‘Enne... vonden ze het niet... eh... erg...,’ viste Wim Belders kleintjes.

‘Wat? O, je bedoelt, van je vader...?’ zei Henk luchtig. ‘Welnee, het gaat toch alleen maar om jou!’

‘Ja, maar, die Berkeboom, die student, je weet wel, die kende me toch, zei je laatst.’

Henk Verlaat was opgestaan en ging kwasie aan het scharrelen in 'n stapel boeken op een muurtafeltje.

‘Nu ja,’ zei hij ontwijkend, ‘Dolf is nogal obstinaat van aard, hè, 'n beetje doordraverig; maar daar moet je je niet te veel van aantrekken.’

‘O, nee...,’ berustte Wim Belders. Hij zat het tabaksdoosje van zijn vriend doelloos open en dicht te knippen. Zijn ogen schenen dwars door de dichtgeschoven pluche-gordijnen heen te staren.

‘Ik vind 't toch zo afschuwelijk, Henk, dat ik vierkant tegenover m'n eigen vader moet staan,’ luchtte de jongeman zijn hart. ‘Vader is heus 'n goeie kerel; hij zal geen mens kwaad doen en nooit iemand verraden. Maar ze hebben hem dikwijls zo slecht behandeld... en we hadden het erg beroerd, de laatste jaren. Eigenlijk maar gelukkig, dat moeder er niet meer is; het zou vreselijk geweest zijn voor haar...’

Henk was van het boekentafeltje naar de kachel gegaan. Met z'n voet schoof hij de luchtklep van het salamandertje dicht.

‘Vooruit, kerel, rol 'n cigaret,’ spoorde hij zijn kameraad aan. ‘Dan gaan we binnen zitten; dat spaart peterolie. En brandstof. Wonder, dat ze die spullen hier nog steeds hebben. In de stad is er vrijwel niets meer van dat alles te krijgen. Wat zullen ze thuis zitten te prutsen; wij leven hier nog maar gelukkig, wil je dat geloven...!’

Een dergelijke woordenstroom was zeer ongebruikelijk voor de Amsterdamse drukkerszoon. Deze overvloed diende klaarblijkelijk om de kamergenoot op andere gedachten te brengen.

Wim was in z'n volle een-meter-tachtig opgestaan en likte de tussen zijn vingers gedraaide cigaret dicht.

‘Zeg, hoe gaat dat nu eigenlijk, vannacht?’ aldus rangeerde hij op een ander spoor.

‘Blijf maar bij mij in de buurt,’ zei Henk. ‘Je kunt het beter zelf zien dan dat ik 't je kan vertellen. Ga je mee naar de huiskamer?’

Wim Belders sloeg de meetkunde-boeken, waarin hij had zitten studeren, dicht en deponeerde ze op het muurtafeltje. Hij draaide de lamp uit en volgde naar de woonkamer van boer Jager.

De door Arie aangehaalde volkswijsheid ‘mist, vorst in de kist’ werd eens te meer bewaarheid. Reeds overdag was de mist geleidelijk opgetrokken en had zich een bleekblauwe winterlucht onthuld. Te middernacht glaarde heldere maneschijn over vorstig witte landerijen.

Spijts de verordening van de bezetter, dat na des avonds tien uur geen ‘onbevoegde’ Nederlandse neus zich meer buiten de deur mocht steken, begaven verschillende bewoners en duiklogees van het dorp zich tegen het middernachtelijk uur op pad.

Uit de achterdeur van de Boomhoeve traden twee in overall gehulde schimmen naar buiten. De langste van de twee, die nogal omzichtig te werk ging, snoof proevend de koude lucht in.

‘De eerste nachtvorst, Henk,’ verklaarde hij gewichtig.

‘Niet zo prettig, wanneer die vorst gaat doorzetten,’ merkte de kortere in antwoord op. ‘Dat kon de tommies wel eens nopen tot thuisblijven; ijsafzetting op de vleugels is geen grapje.’

Het tweetal stak het achtererf over en een houten vlonder, om dan in gebogen houding achter elkander een paadje tussen de braakliggende akkerlanden op te gaan.

Als prompte logenstraffing van de juist geuite bezorgdheid ten aanzien van de tommies werd enkele minuten later een heel ver gebrom waarneembaar. Heel hoog en vrij in de lucht hing dat deinende gebrom. En het werd geleidelijk aan, onafwendbaar, sterker en voller van toon.

Ondanks de ongemakkelijke houding, waarin hij achter de ander over het bevroren akkerpaadje voortdraafde, draaide de langste van de twee nachtbrakers zijn hoofd omhoog naar de sterrenlucht.

‘Nooit zo erg veel ... om muziek gegeven,’ deelde hij hortend mede, ‘maar dat gebrom ... daar zit muziek in!’

Pas nadat nog een minuut of wat de sluikse tocht over de velden van de Boomhoeve en van de naber was voortgezet, kreeg Wim Belders antwoord op z'n uitlating.

Het tweetal was nu beland in een droge greppel, waarin men rustiger en rechtop verder kon lopen, voorgelicht door de koude maneschijn.

‘Ja,’ zei Henk Verlaat over z'n schouder tot de kameraad in de achterhoede: ‘het werk, dat ze gaan doen, die tommies, is verschrikkelijk; maar uit dat vernielingswerk putten wij moed en vertrouwen, is 't niet zo!’

De gedachten van de drukkerszoon, zelden zonder voorbehoud tot uiting gebracht, hadden dikwijls diepe gronden. Soms kon Henk in de meest spannende omstandigheden volkomen rustig aan een dergelijke filosofie lucht geven.

Aan het zwartblauwe uitspansel viel niets anders te beschouwen dan de vorstelijke pracht van de nachtkoningin en haar sterrengevolg. De aanzwellende bromsymfonie scheen door een onzichtbaar sferen-orkest boven dat maanlichte plafond te worden voortgebracht.

‘Gek toch, dal je die vliegtuigen nooit kunt ontdekken 's nachts,’ zei Wim. ‘Ze zitten natuurlijk geweldig hoog...’

Hij hield zijn aandacht geheel bij het machtige hoorspel van

de onzichtbare scharen geallieerde bommenwerpers, die uit westelijke richting naderden. Werktuigelijk volgde hij het spoor van de greppel, met neus, ogen en oren in de lucht. Totdat hij plots naar de levensgevaarlijke werkelijkheid van het nachtelijk uitstapje werd teruggeroepen door het aanwaaien van stemmengeluid uit onmiddellijke nabijheid.

‘Wat is dat...?’ schrok hij, zijn voorganger in de overallrug grijpend om hem te doen stilstaan.

‘Boeh... gestapo natuurlijk!’ deed Henk Verlaat ijzig.

Wim nam dit antwoord voor bloedige ernst op en trok z'n kameraad ijlings achteruit, tegen het talud van de greppel aan. Henk was zo beduusd door dit onbedoelde effect van zijn grapje, dat hij niet terstond tot een rechtzetting kon komen. Reeds doken om een hoek van de greppel enkele andere figuren op. De voorste van hen was in gewoon burgerpak; het kleurloze maanlicht blikkerde even op zijn brilleglazen. De twee die achter hem verschenen waren evenals het tweetal van de Boomhoeve in overall gedost.

‘Duitsland wint...?’ zei een van de overalls halfluid en op vragende toon.

‘Nooit van z'n leven!’ vulde Henk Verlaat vinnig aan.

‘Ha, die Henk!’ zei de andere overall van het driemanschap joviaal.

Wim Belders ontspande zich uit z'n schrikhouding, nu het tot hem doordrong, dat er geen sprake was van Duitse politie doch van kameraden. Met nieuw gewekte belangstelling nam hij waar, dat de figuur in burger enkele apparaten meedroeg: een op de rug en een ander voor zijn borst.

‘Jan, dit is Wim Belders,’ maakte Henk Verlaat zijn beschermeling aan de apparatendrager bekend.

‘Aha!’ zei Jan Melkert.

‘Hallo! Ik ben Nico Melkert,’ annonceerde een van de overalls. Hij stak de nieuwe kameraad een hand toe.

De jongeman, die het wachtwoord had geroepen, hield zich voelbaar op een afstand. Hij had demonstratief geen belangstelling voor Henk's gezel.

‘Neem jij weer die hoek dáár voor je rekening, Dolf!’ zei Jan Melkert hem. Het klonk meer als een order dan als een verzoek. Deze aanwijzing werd met een armzwaai in bepaalde

richting verduidelijkt. ‘Let je er vooral op, of er containers buiten het terrein terecht komen.’

‘O ké!’

De student leek maar al te graag gebruik te maken van de gelegenheid om zich van het gezelschap te verwijderen. Lenig klauterde hij tegen de greppelkant op en verdween uit het gezicht.

Het vliegtuiggebrom was thans zo aangezwollen, dat het de ganse ruimte scheen te vullen. Wim voelde zich als het ware strak omgoten met dat rythmisch wiegende geluid.

Toen het achtergebleven viertal, na uitwisseling van enige inlichtingen tussen Jan Melkert en Henk Verlaat, ook uit de greppel het weiland van de Melkerij opklom, begon het gebrom iets af te zakken.

‘Wing nummero één is voorbij,’ merkte Henk deskundig op.

‘...lees jij óók “Vrij Nederland”?!’ zei Jan Melkert cynisch.

‘Daar komt wing nummero twee,’ kondigde Nico aan, met een vinger in de lucht. Het klonk erg voldaan.

Het tijdelijk verminderde gebrom begon opnieuw aan te zwellen, tot het als een ondoordringbare koepel van geluid boven de wit-aangeslagen landerijen stond.

De jongelui keerden hun rug naar het Noordoosten, want er blies een vrij stijf en koud briesje uit die windhoek.

Jan Melkert had nu een koptelefoon opgezet, welke verbonden was aan het zwarte koffertje voor zijn borst. Voortdurend draaide hij aan een knopje op het apparaat. Een enkele maal werd het monotone klankbeeld van het alom heersende motorengebrom geaccentueerd door het rauw uitschietend geronk van een vliegtuig, dat zich uit het groepsverband had losgemaakt. Dan scheen Jan zijn aandacht extra te spannen. Nico Melkert bleef in de buurt. Hij had uit de zak van zijn overall een staaflamp te voorschijn gehaald.

Enige tijd had Wim Belders zwijgend toegekeken.

‘Wat is dat?’ vroeg hij ten leste aan zijn kameraad, doelend op het toestel van Jan Melkert. ‘Een radio-tje of zo...?’

‘Jij mag nog 's raden!’ gaf Henk toe. ‘Officieel heet 't “S-phone”. Het is inderdaad 'n soort radio-apparaat, tegelijk voor zenden en ontvangen, speciaal ingericht op contact met

de piloot van het droppingsvliegtuig. Dat hebben we 'n vorige maal al naar beneden gekregen, gebruiksaanwijzing er bij, evenals zaklantaarns en batterijen. Frisjes, hè!'

Henk illustreerde zijn laatste opmerking door z'n benen op het grasland te stampen en z'n handen dieper in te graven in de overallzakken.

Wim's gedachten waren met nog iets anders bezig.

'Zeg...,' zeide hij even later aarzelend: 'zijn wij hier nu de enigen, die met de dropping te maken hebben ... ai, wie is dat...!?'

Henk keek in de richting van Wim's blik.

'O, da's Arie, Jan z'n neef.'

Een lange schim kwam rustig aanwandelen vanaf het erf van de Melkerij.

'Alles in orde?' informeerde Henk.

'Alles bestig,' zei Arie kort. 'De jongens zijn allemaal op hun post. Geen mof of landwachter komt er onopgemerkt door vannacht. O, is dat de nieuwe man?'

Wim kreeg een linkerhand toegestoken. Na aanvankelijke verwondering herinnerde hij zich wat hem verteld was over Arie Melkert's lamme rechterarm.

'Je hoort het dus!' maakte Henk zijn kameraad duidelijk: ''n heel legertje jongens houdt de wacht in de omtrek van "ottawa", zoals dit droppingsveld genoemd is. Want er is nog 'n aantal andere velden in Noordholland. Wanneer er onraad mocht opduiken worden we dadelijk gewaarschuwd.'

'Maar zitten er geen Duitsers op de Hoornse watertoren?'

'Nou, en of!' wist Arie uit nabije ondervinding te verzekeren. 'Maar dat is ver genoeg weg. Jonges, jonges, d'r schuift weer 'n flink stelletje door de lucht. Ze zullen er vannacht weer van lusten, in moffrika!'

'Als ze met zo'n duizend vliegende forten er op af gaan, zoals laatst,' begon Henk te rekenen, 'en je neemt acht man per machine, dan trekt me daar eventjes een legertje van 'n achtduizend man over ons hoofd! Fantastisch!'

Ze lieten de betekenis van dit feit zwijgend tot zich door dringen, behalve Jan Melkert, die geheel aandacht was voor zijn 'S-phone'.

Henk Verlaat was weer zwaar aan het filosoferen, deze avond.

‘Dwaas! Idioot!’ uitte hij opeens met een onvermoede hartstocht, waar z'n kameraden verwonderd van opkeken: ‘Dat ze daar eerst de hele zaak in puin moeten gaan gooien om de opbouw van 'n nieuwe wereld mogelijk te maken... Maar ja, kan het anders?!’

Tot een verdere uitwerking van deze overpeinzing kwam het niet. Want opeens begon Jan Melkert legen de microfoon in zijn apparaat te pralen:

‘Hello, ottawa here, ottawa here...’

Met z'n rechterhand gaf hij een teken aan Nico. Deze hief zijn lantaarn in de hoogte en begon er knipperseinen mee te geven.

‘Ik zal Dolf even waarschuwen,’ zei Arie. Op een sukkeldrafje begaf hij zich naar de tegenoverliggende hoek van het veld, waar de student reeds met een seinlamp zijn post was gaan betrekken.

‘...all ready, all ready!’ deelde Jan Melkert zijn hoogvliegende tegenpartij mede.

Zonder enig zweem van opwinding zette de leider van de droppingsploeg zijn lange-afstands-gesprek met de man in het naderend vliegtuig voort.

Als in regelmatige polsslag deinde onophoudelijk het gebrom van de honderden motoren in de volkomen nacht. Gezet in een seconde-precies tijdsplan en volgend een nauwkeurig uitgestippelde route, kwamen de vliegende kudde's tevreden grommend langs de maanlicht-bedauwde hemelweiden voorbij grazen.

Wat kon dat groepje jonge mensen, daar heel beneden op de verduisterde aardvlakte, uitstaande hebben met de gevleugelde heirscharen, die langs kilometers hoge hemelwegen afkoersten op de steden van de vijand? En toch stond Jan Melkert er heel rustig te praten met de onbekende tommy in een van de overvliegende moderne draken.

‘Yes... I understand ... twelve containers and two parachutists ... yes ... come down!’

Nico bleef onvermoeid met z'n hooggehouden staaflamp aan het seinen. Tussen dit knipperlicht en dat van Dolf Berkeboom, aan de overzijde, zou de vliegenier zich kunnen oriënteren.

Daar maakte opnieuw een sterker aanzettend geronk zich los uit de macabere bromsymfonie.

‘Hij komt!’ fluisterde Henk.

Ieder spande z'n ogen tot het uiterste in om de machine in het vizier te krijgen.

Toen het omlaag zwaaiende motorengeronk reeds vlak boven hun hoofd scheen te zijn bemerkte Wim het eerst de onduidelijke schim, die in hun richting naderbij zwenkte. Als een monsterachtige vleermuis daverde die schim met zulk een snelheid hoog over hen heen, dat hij bijna terstond weer uit het gezicht was verloren. Wim was bij de nadering van het vliegtuig instinctief enkele stappen achteruit gedeinsd; Henk had hem nog maar juist bijtijds kunnen behoeden voor een achteroverduikelen in de greppel.

‘Ontzettend!’ zei de nieuweling-in-het-vak uit de grond van zijn hart.

‘Kanjertje, hé!’ waardeerde Nico terloops. Hij bleef plichtsgetrouw aan het knipperen.

‘Komt terug; heeft nog niets uitgegooid,’ zei Henk. ‘Voorzover ik van Jan begrijp krijgen we twaalf containers en dan die twee lui op ons dak.’

Het geronk van de droppingsmachine, nu enigszins zich verwijderend, bleef toch duidelijk van dat der hoog overtrekkende armada te onderkennen. Het kwam nu uit andere richting opnieuw opzetten. Het vliegtuig scheen een boog om het droppingsveld te beschrijven. Dan, langs een ietwat naar het Noordoosten verlegde koers, kwam het ten tweede male op het doel af.

‘Hallo, ottawa here ... drop now, drop now!’ zei Jan Melkert scherp benadrukkend tegen zijn microfoon.

Even snel als de eerste maal had Wim de overdaverende spookschim uit het oog verloren. Pas seconden later, toen Henk hem er op wees, zag hij een viertal schaduwdingen in de lucht hangen, op een rij langs het denkbeeldige zog van de machine.

‘Parachutes,’ zei Henk. ‘Houd ze in de gaten. Hij heeft ze iets buiten het veld afgeworpen, rekening houdend met de windrichting.’

Zonder overhaasting kwamen de valschermen schuin op de Noordoosten wind omlaag zakken.

‘Blijf 'n beetje uit de buurt,’ had Henk zijn gezel aangeraden, ‘want je zou in de koorden verward kunnen raken.’

Van dichterbij zag Wim onder de neerzwevende monsterparasols langwerpige voorwerpen hangen. De eerste kwam precies in de greppel terecht; de wind deed het bolgeblazen valscherm omslaan, waarna het snel in elkaar zeeg.

‘Pas op!’ waarschuwde Henk.

De tweede parachute was recht op Wim Belders komen aanvaren, terwijl de jongeman zijn aandacht bij de eerst neerkomende bepaald had. De twee overige luchtbroedsels zakten verder op het veld tegen de grond in elkaar. En reeds kwam de vliegmachine terug.

‘Drop again,’ seinde Jan Melkert.

Een volgend viertal nacht-anemonen bloeide op een rijtje open in de maanlichte lucht.

‘Let op, waar ze naar toe gaan, Wim!’ riep Henk Verlaat boven het geronk van de wegscherende machine uit.

Ten derde male maakte het vliegtuig de bocht en liet het vier surprises achter boven het veld. Nu Wim enkele parachutes van dichtbij had zien neerkomen, had hij opgemerkt, dat zij van verschillende kleur waren. Maar het koude maneschijnsel liet die kleuren niet tot hun recht komen. Over het grasland verspreid lagen daar de valschermen als zielige ineengeschrompelde hoopjes overblijfsel van geluidloze nachtspooksels, die hun laatste en enige adem vrijwel terstond na hun tot-leven-wekking hadden uitgeblazen.

‘Oké, twelve containers,’ rapporteerde Jan Melkert de rondrumoerende machine achterna.

‘Nu de parachutisten, Wim!’ zei Henk in gespannen verwachting.

‘All safe ... let come down!’

Voor de vijfde maal streek het vliegtuig voorbij. Een parachute ontplooide zich ongeveer tezelfder plaatse als de voorgaande series. Een heel eind verder pas openbaarde zich de tweede.

‘Oejoei! Waar moet dié naar toe!’ uitte Henk Verlaat bezorgd.

‘In de bomen!’ voorspelde Nico Melkert met minder terughouding. Op een wenk van zijn broer staakte hij zijn lichtgeknipper.

‘Waarschuw Dolf even,’ verzocht Jan hem nog, met z'n hand over de microfoon. En dan tegen de man in de lucht: ‘Thanks! Bye, bye!’

Het motorenlawaai van de droppingsmachine klom snel omhoog en loste op in een nieuwe bromgolf, welke langs het hemelgewelf kwam aanspoelen.

Nico wilde zich juist naar de overzijde van het veld gaan begeven, toen van de andere kant Arie Melkert op lange benen kwam aanspurten. Het onevenwichtige in zijn looppas, door het slap neerhangen van de lamme rechterarm, was kenmerkend voor hem, zelfs in het halfdonker.

‘Jonges ... uitkijken!’ waarschuwde hij reeds op 'n afstand.

Jan Melkert had zijn koptelefoon afgenomen. Hij liet kalm zijn neef naderbij komen en bleef de neerdalende valschermen in het oog houden. De eerst uitgeworpen parachute zou ongeveer midden op het veld belanden. Maar de laatste kon het grasland niet meer halen; hij zweefde rechtstreeks af op het bomengelid, dat de weg langs de Melkerij markeerde.

Arie had zijn neef bereikt en loosde z'n boodschap:

‘Jan! Gauw de rommel aan de kant! D'r komt 'n stelletje landwachters aanfietsen langs het Keern. Rinus Waschman kwam ons waarschuwen ... hola, die gaat fout!’

Het laatste sloeg op de afgedwaalde parachute, welke inderdaad in een boom langs de weg terecht was gekomen.

‘Alle donders ... juist nu er onraad is!’ voegde Arie bezorgd aan z'n woorden toe.

‘We kunnen die man niet in de boom laten zitten,’ oordeelde Jan Melkert kalm. Voordat hij verdere orders kon geven, werd hij in de rede gevallen door Wim Belders:

‘Zal ík in de boom klimmen?!’

Meteen zette Wim het op een looppas in de richting van de weg. In een heldere flits had hij het hachelijke van de omstandigheden ingezien. Landwachters op komst! En daar hing iemand misschien hulpeloos tussen de boomtakken, terwijl die persoon er op rekenen moest, dat zijn aanwezigheid verraden zou worden door de parachute. Want deze zou aan eventuele voorbijgangers zeker opvallen daar in de kale boomkruin.

‘Als de weerlicht die containers de greppel in, en jullie

ook!’ hoorde Wim achter zich door Jan Melkert aan de anderen bevelen.

Rennend over het erf van de Melkerij was Wim zich volkomen bewust van het bijzondere gevaar, waaraan hij zich ging bloot stellen. Maar de drang om eerst de parachutist in veiligheid te zien deed hem dit gevaar zonder aarzeling trotseren.

Alleen gevolgd door Jan Melkert, die zich onderwijl van zijn ‘S-phone’ had ontdaan, bereikte Wim de boom. Wat hij daar boven in de wirwar van kale takken ontwaarde was op het eerste gezicht niet meer dan een rommelige schaduwmassa. Bij scherper toezien meende hij een menselijke persoon aan een dikke tak te zien hangen.

‘Geef me 'n zetje?’ verzocht hij Jan Melkert.

Met een aanloop via Jan z'n hoge schouders werkte Wim zich handig tegen de knoestige stam op. De oefening door het kattekwaad uit zijn jonge jaren, in stadsparken bedreven, kwam hem practisch te stade. Het maanlicht deed hem nu inderdaad de vormen van een soort overall onderkennen. Daarin stak een persoon, die met de armen aan een der onderste takken hing.

‘Hallo!’ zei een gesmoorde stem.

Wim zocht eerst houvast en schoof dan voorzichtig over een andere tak naderbij. Toen bleek hem ras de reden, waarom de begroeting zo gesmoord geklonken had. De parachutist was namelijk met de hals in de koorden van het valscherm verward geraakt. Die koorden op hun beurt zaten vast tussen de takken. De verstrikte kon zich niet verplaatsen zonder kans te lopen de ‘strop’ nog nauwer aan te trekken.

Wim haalde onmiddellijk z'n zakmes te voorschijn en had er snel de koorden mee doorgesneden. Daarna greep hij de ‘gehangen’ persoon stevig vast bij het tuig, waaraan het valscherm was vastgehaakt, en hees zijn vrachtje in een gemakkelijker houding boven op de tak. Waarop de geredde zeer opgelucht en met onmiskenbaar vrouwelijke stem zei:

‘Hé, hé, reuze bedankt, boy!’

Beheerst door zijn verrassing had Wim niet terstond erg in de hand, welke hem werd toegestoken.

‘Shake hands!’ drong de verloste kameraadschappelijk aan.

‘O ... ik heet Wim ... aangenaam!’

Terwijl hij dit er eindelijk uitbracht en de toegestoken handschoen drukte, schold Wim inwendig zichzelf voor houten klaas. Van het gezicht tegenover hem, dat slechts voor 'n noodzakelijk gedeelte door de hoofdkap werd vrijgelaten, trof hem weinig meer dan de twinkeling van een scheut maanlicht in de heldere oogpupillen.

‘Spijt me ontzettend, zeg...,’ zei de meisjesstem ineens nederig.

De door Wim losgelaten hand bevrijdde de hals onder de vliegkap van de afgesneden koordresten. En aarzelend bekende de lichte stem onderwijl, als ter ontlasting van een schuldbewust geweten: ‘zie je, ik was heus eventjes bang, daar in de lucht ... ik sprong te laat...’

Gedurende dat onderdeel van een minuut had Wim door het onverwachte van de kennismaking zijn aandacht laten afleiden van het klemmend gevaar. Hij werd prompt uit de kortstondige droom geholpen door de zakelijke stem van Jan Melkert, welke hem van beneden toeriep:

‘Opschieten! De parachute moet er nog uit!’

‘O ja ... er is onraad,’ bracht Wim zijn boomgenote snel op de hoogte. ‘U moet gauw hier weg ... ik zal u uit de boom...’

‘Eerst die parachute!’ onderbrak het meisje resoluut. ‘Overigens heet ik Letty, hoor.’

Handig als een kat kroop ze meteen naar de stam. En voordat Wim de tijd vond om te protesteren, klom ze 'n paar takken-oksels hoger, tot ze een slip van het valscherm kon grijpen.

‘Trek jij maar aan die koorden,’ verordende zij haar redder.

Wim was inmiddels ook naar de stam terug geschoven en deed wat hem gezegd werd. Er was iets onweerstaanbaars in dat kordate en toch niet bedillerige optreden van zijn ‘aangewaaide’ kennisje.

In het donker kon men onmogelijk precies nagaan, hoe het valscherm lussen de takken vast zat. Rukken en scheuren uit alle macht bleek het voor de hand liggende paardemiddel. En dat werd door het tweetal zonder genade toegepast. Met een rauwe sneer liet de grote lap zijde zich splijten. Het kar-

wei viel mee. Na nog enkele flinke rukken gaven de valschermlappen zich over. Met afgebroken twijgen en al ging het zaakje naar beneden.

Tussen de takken door richtte de ‘gedropte’ zich nog haastig en met smekende nadruk tot de jongeman, die achter haar een boom-arm bereed:

‘Zeg, Wim, hè? ... aan niemand zeggen, hoor, van ... die bangigheid!’

‘'tuurlijk niet!’

Wim wist op dit moment, dat hij liever z'n hoofd zou laten afslaan dan ooit deze plots gesmede toverketen van vertrouwelijkheid te laten verbreken.

‘Hier, Letty, ik zal...’

Een uitdagende lach was het antwoord op Wim's hulpaanbod. Alsof ze van haar geboorte af nooit anders had gedaan, klom het meisje in haar stoere parachutisten-overall op eigen gelegenheid omlaag en wipte via de schouders van Jan Melkert op de begane grond.

‘Eindelijk geland!’ zei ze tegen de jongeman met het brilletje. ‘Hoe maakt u het? Ik ben Letty.’

‘Jan!’ antwoordde het brilletje zonder enig teken van verwondering. En dan mede tot Wim Belders, die ook weer op de begane grond stond:

‘Vooruit lui, als de weerlicht naar de greppel.’

‘Moffen?’ vroeg het meisje, terwijl ze naast Wim het land in rende.

‘Nee ... eb ... landwachters!’ zei Wim. En hij was blij, dat Letty geen begrip kon hebben van de pijn, welke hem daarbij door het hart priemde. Hij had haar gezicht nog nauwelijks kunnen onderscheiden. Doch de enkele indrukken - van een paar ogen met speelse maanlichtsprankels, van een stem als muziek, die tegelijk tot verering en onderwerpen dwong, en van een levensdurf, welke menselijk genoeg was om ook momenten van aarzeling te kennen - die indrukken hadden zich in Wim's geest reeds tezamen gevoegd tot iets, dat méér betekende dan een voorbijgaande belevenis.

Op het veld waren Henk, Nico, Dolf en Arie de laatste parachutes met toebehoren aan hel verslepen. Jan Melkert wierp de overblijfselen van Letty's valscherm in de greppel. Daarin

hadden even later ook alle andere gedropte gaven een voorlopige schuilplaats gevonden.

'Alle twaalf?' vroeg Jan.

'Ja. De andere man hebben we al de sloot in gestuurd,' gaf Dolf Berkeboom ten antwoord. 'Is dat het meisje?'

Hij doelde op Letty, van wier aanwezigheid reeds door haar gezel aankondiging was gedaan.

Het nadere voorstellen geschiedde in de beschuttende diepte van de greppel. Volgens aangenomen gewoonte werden alleen voornamen genoemd. Wat betekenden verdere burgerlijkestand-gegevens voor deze jonge mensen, die zo één waren in hun ideaal: de bevrijding van het vaderland.

De andere parachutist maakte zich bekend als 'bram'. Hij en zijn medeluchtreizigster, maar de laatste wel het meeste, vormden gedurende enkele minuten het middelpunt van belangstellende vragen. Wim, niet zo vlot van de tongriem gesneden, bleef zwijgend toehoorder. Een vreemde drang deed hem dicht in de buurt van het meisje blijven, als voelde hij zich tot haar speciale bewaarder aangesteld. In de warreling van ongewone indrukken, met als achtergrond het besef van dreigend gevaar, kon bij niet aan een ordelijke ontleding van zijn gevoelens toekomen. Hij betrapte zichzelf, aanstoot te nemen aan de opdringerige manier, waarop Dolf Berkeboom de aandacht van de parachutisle trachtte te trekken. De student maakte complimenteuze grapjes over engelen met en zonder vleugels. Letty moest daarover lachen. En Wim kreeg lust de vleier te bekogelen met de brokken steen, welke z'n vingers onwillekeurig uit het greppeltalud hadden los gewroet. Overigens werd hem uit de halve antwoorden op de kriskras gestelde vragen duidelijk, dat Letty en de ander open-top Nederlanders waren; ze hadden een jaar geleden kans gezien om naar Engeland te ontvluchten.

Jan Melkert verstoorde de romantische reünie spoedig door een zakelijke opmerking: het gezelschap deed beter, zich over de greppel te verspreiden. Er bestond wel niet zoveel kans, dat de landwachters uitgerekend op dit weiland zouden gaan zoeken, zo ze al iets van de dropping af wisten; doch voorzichtigheid was de moeder van de porceleinkast zowel als van de illegaliteit.

Deze aanbeveling behoefde al niet meer uitgevoerd te wor-

den. Een der wachters kwam de greppel binnen vallen met een bevrijdende mededeling: de gesignaleerde landwachters waren de buurt voorbijgereden in andere richting. Klaarblijkelijk zaten ze in het geheel niet achter ‘wild’ aan.

‘Dan maar gauw die rommel naar de boet,’ verordonneerde Jan Melkert.

Het gebrom der luchtlegioenen was aan het afsterven; geleidelijk verdronk het in de verte. Een volkomen stilte zeeg wederom neer op de vorstige landerijen.

De twee gasten meegerekend was men acht man sterk voor het opruimingswerk. Letty wilde van geen vrijstelling welen. Ze droeg als een man haar aandeel bij.

‘Een vrouw is duizend mannen te erg!’ merkte Dolf Berkeboom op, terwijl hij samen met het meisje een container uit de greppel sleepte. Wim had door zijn aarzeling die kans voorbij laten gaan. Hij zag zich voor de eerste rit aangewezen op z'n kameraad Henk als sjouwgenoot. Het leek wel, of het meisje zijn teleurstelling had opgemerkt: Toen de eerste serie containers in het boetje van de Melkerij was ondergebracht pakte ze in het voorbijgaan Wim's arm en zei uitnodigend:

‘Wij ook nog eentje?!’

In drie ‘gangen’ was de buit binnengebracht. Tegelijk met elke container was het bijbehorende valscherm meegenomen.

Het boetje, dat toch al niet ruim leek door de beperkte lichtkring van de olielamp, was nu meer dan vol. Het achttal jonge mensen moest omzichtig manoeuvreren tussen de rondom opgestapelde containers: langwerpige ronde bussen, elk twee meter lang bij een doorsnee van ongeveer een halve meter. Wim vergeleek ze met botaniseertrommels van reusachtig formaat. Evenals dergelijke trommels hadden deze veldgrijs geschilderde containers een deksel over de gehele lengte, dat met klemhaken was vastgezet.

De parachutes waren er in der haast slordig bij neergesmeten. Zij bestonden uit zijden lappen in rood en geel en andere tinten en hadden een strekwijdte van wel vijf meter. Hun frisse kleuren gaven aan het schuurtje een feestelijk aanzien.

Jan Melkert liet eerst de valschermen afhaken, opvouwen en op een stapeltje leggen. Daarna werd de inhoud van de containers geïnspecteerd. Er kwam een partij stenguns - lichte machine-geweren - en bijbehorende ammunitie te

voorschijn; voorts een aantal pijpvormige instrumenten met verbrede kop, herkend als antitank-wapens. Een der trommels was half gevuld met kledingstukken en noodrantsoenen van de twee parachutisten.

Nico en Henk bekeken alles met deskundig oog. Dolf Berkeboom, in zijn zucht naar gewichtig-doen, sprong zo zorgeloos om met een stengun en 'n houder vol patronen, dat Jan Melkert hem een scherpe waarschuwing deed toekomen. Wim hield zijn handen af van het wapentuig, waarmede hij niet bekend was. Vol belangstelling keek hij bij de sorteringswerkzaamheden van de anderen toe. Zijn aandacht werd opeens totaal afgeleid, toen Letty haar hoofdkap losmaakte en aftrok, waardoor een weelderige kroon van blonde krullen lossprong. De echt meisjesachtige hoofdbeweging, waarmede zij het haar uit elkaar schudde, maakte de jongeman op slag sentimenteel.

‘Wim, weet je die aardappelkuil, hier achter de boet?’ hoorde de nieuw-ingewijde door Jan Melkert vragen. ‘Sjouw jij die lege containers daar in, ja?’

‘Ik zal je helpen,’ bood Letty direct aan. ‘Hier sta ik er toch maar voor spek en bonen bij.’

Bijzonder bereidvaardig begon Wim zich van de hem opgedragen taak te kwijten. Maar zijn aandacht gold meer z'n gezellin dan de voorwerpen van hun gezamenlijke krachtsinspanning. Letty's gezicht, zoals hij nu bij het gele schijnsel van de olielamp en daarna in het witte maanlicht kon waarnemen, was niet bijzonder knap te noemen, al bleef het in de omlijsting van de blonde krullekop zeker de aanschouwing waard. Het was niet ouder dan twintig lente's. Bepaalde trekken in dat gezicht pasten volkomen aan bij de indruk, welke het optreden van het meisje reeds op Wim had gemaakt.

De jongeman was boordevol nieuwsgierigheid en belangstelling naar persoonlijke bijzonderheden. Toch kwam hij tijdens hel overdragen van de containers niet verder dan een aantal voor de hand liggende opmerkingen. Letty van baalkant scheen opzettelijk het ingaan op bijzonderheden te vermijden. Wim begon te begrijpen, dat hij de reden voor die terughouding moest zoeken in de noodzaak tot uiterste voorzichtigheid.

Toch moest Wim een algemene vraag van het nart. Toen hij de twaalfde en laatste bus in de aardappelkuil had gewerkt en het meisje even met de handen in de zij stond uit te blazen, bracht hij die vraag er onhandig uit.

‘Zeg, Letty ... hoe kom jij eigenlijk in dit gevaarlijke werk verzeild...?’

Enkele momenten bleef het meisje zwijgen. Haar adem wolkte in kort opeenvolgende stoten de koude nachtlucht in. Dan legde zij als in hulpzoekend gebaar haar rechterhand op Wim's arm en zeide, tegelijk verdrietig en verbeten:

‘Ze hebben ... mijn vader vermoord, de schurken...’

Hoofdstuk III.

ZEG Wim, je moet me geen Letty meer noemen, als je nog 'ns van me droomt!'

Wim Belders richtte zich met 'n ruk op uit zijn bukhouding, een omvangrijke prop beddegoed in z'n armen geklemd. Het rood aanlopen van zijn lang gezicht kon geweten worden aan de sjouwerij, waarmede hij en Henk Verlaat doende waren. Een drietal matrassen en bijbehorende dekking moest uit de bestekamer van de Boomhoeve worden opgeruimd. Boer Jager vond het veiliger, als de 'slaapspullen' van de onderduikers niet in de kamer bleven liggen. Je kon nooit weten wie je aan de deur kreeg.

De derde matras was 'n extra'tje. Deze nacht namelijk was Bram, de parachutist, met Henk en Wim meegegaan. Henk had tevoren aan boer Jager toestemming gevraagd om enkele nachten logies voor 'een derde man.' 'Allicht dat ik ook wat over heb voor de goeie zaak; als ik zelf jongens had, zouden ze ook dik "immegaal" zijn,' had de boer gezegd.

Wim Belders kon niet zo snel een wederwoord op Henk's plagerijtje verzinnen. Toen hem eindelijk iets in gedachten viel trad Bram de kamer binnen. Hij kwam terug van een particulier ochtendboodschapje.

'Kon je 't vinden?' vroeg Henk de logé vormelijk.

'Nou, erg vlak bij is 't niet,' antwoordde de rossige jongeling handenwrijvend. 'En 'n koud uitstapje is 't ook, waarachtig!'

'Allicht niet zo koud als je 'uitstapje' van vannacht!' wedervoer Henk.

'Maar toen was ik er op gekleed! Zeg, laten we dadelijk eerst dat parachutistenpakje vernietigen. You never can tell.'

'Jeneverkan-tel', parodieerde Henk lijzig.

Met geoefende greep pakte hij zijn matras dubbelgeslagen op van de grond. De logé volgde dit voorbeeld. Wim worstelde reeds z'n prop beddegoed door de deur naast het boekentafeltje, waardoorheen Bram was binnengekomen. Deze deur gaf toegang tot een ruime bergkamer. Van daaruit kon men in 'n wagenschuur komen en zo naar buiten.

De matrassen werden in een hoek van de bergkamer opgestapeld. De dekens gingen opgevouwen in de dekenkist.

'Blij, dat ik nog zo'n beste nacht heb kunnen maken,' uitte Bram zijn waardering. 'Had er niet op durven rekenen, zo'n lekker bedje. In Engeland hoorden we de beroerdste dingen uit Nederland.'

'Je bent hier ook in een aards paradijs, man,' verzekerde Henk. 'In de stad is het wel een beetje anders. Daar slapen zowat alle mannen onder de vloer of op de vliering. Ken je ons nieuwe spreekwoord al: 'Geen huisje zonder ... luikje!?'

Bram grinnikte begrijpend.

'We horen in Londen wel het een en ander,' zei hij. 'We hebben tenminste hele verhalen gehad over het mollenleven, dat de mannen in Nederland moeten leiden, om aan de Duitse razzia's te ontkomen...'

Wim volgde de conversatie slechts met een half oor. Henk's zinspeling van daarjuist op het 'koude uitstapje' van Bram had hem voor de zoveelste maal een aangrijpend toneeltje voor de geest gebracht: een meisje in stoer parachutistentenue, het valscherm in een bundeltje op de rug en het touw voor het opentrekken daarvan tussen de vingers geklemd; aarzelend, enkele seconden slechts, op de drempel van het vliegtuigruim ... en die bodemloze afgrond als een donker heelal beneden haar...

Henk had tussen twee matrassen vandaan het overallcostuum te voorschijn gehaald, waarin Bram uit de lucht was komen vallen. Gevolgd door de anderen ging hij er mee terug naar de kamer, naar het salamandertje. Hij hield het kledingstuk eerst nog eens omhoog en bekeek het meewarig.

'Zonde!' verzuchtte hij. 'Zoveel mensen zijn bitter om jou verlegen. Maar ja, je zou voor de moffen een te duidelijke aanwijzing vormen. Op de brandstapel dus met je!'

Na deze uit het hart gegrepen grafrede begon hij manmoedig de overall in het kacheltje te proppen.

Wim stond afwezig toe te kijken. In gedachten zag hij ook zo'n overall; hangend aan een boomtak. Zijn practische zin werd echter geprikkeld door het aanzien van de onoordeelkundige wijze, waarop zijn kameraad te werk ging. Dat deed hem uit zijn dagdroom ontwaken.

‘Man, dat kan zo niet! Eerst wat houtjes er in!’ aldus kwam hij tussenbeide.

Zonder complimenten trok hij het veroordeelde kledingstuk weer uit het salamandertje. Huishoudelijk knielde hij voor de kachel neer, deed 'n paar grepen in de brandhoutmand en ging volgens de regelen van de kunst een vuurtje maken.

Henk liet zich goedmoedig het karweitje uit handen nemen. Z'n blik ging monsterend langs het niet al te nieuwe ‘Schotse ruitje’, waarin Bram's athletische gestalte was gehuld.

‘Ze hebben jou ook niet in paasbest gestoken, daar aan de overkant,’ merkte hij op.

‘Wat dacht je dan! Dat ik hier in de gaten zou gaan lopen met 'n sjiek pakje!’ verklaarde Bram. ‘Zo onnozel zijn ze niet in Londen.’

‘Nou, je slaat er anders paf van, hoeveel mensen nog met een gloednieuw pakje voor de dag kunnen komen. Als je maar spullen te ruilen hebt. Geld is geen cent meer waard...’

Wim had de brand in de kachel gekregen. De houtjes knetterden nijdig in het verse vuur.

‘Nu dat pakje er op, Henk.’

Het deksel ging van de kachel en de overall er in. Lange vlammen likten begerig naar bun buit. Henk bracht met de kachelpook het deksel op z'n plaats. Maar het was weer half werk geweest. Het in elkaar gepropte kledingstuk verstopte klaarblijkelijk de monding van de pijp. Brede slierten grijze rook glipten langs de rand van het kacheldeksel de kamer in.

‘Hé, moeten we rookworst worden!’ bromde Bram, die het nu zijn beurt achtte om in te grijpen. Hij griste Henk de pook uit de hand, wipte het kacheldeksel weer open en duwde de textielprop verder omlaag.

‘Grote grutten!’ klonk het ontsteld bij de deur van de huiskamer.

Een van de boerendochters stond er met een schaal boterhammen op de drempel te oogknipperen in de scherpe rook.

Bram keek op van z'n porderij.

‘Grote grutten!’ deed hij het meisje na. ‘Wal 'n brood! Dacht dat er hier niks meer te bikken viel!’

Hij kreeg van zijn gastheren prompt de nodige uitleg. Bij de boeren was het nog zo kwaad niet, over het algemeen. Die hadden nog tarwe in voorraad en bakten zelf. Maar in de stad...’

‘Je zult in de loop van de dag wel het een en ander aan de deur zien,’ voorspelde Henk. ‘En boer Jager laat niemand met lege handen gaan. Zo zijn er vele. Maar daar zijn er ook, die zich in ruil voor 'n beetje bonen of rogge laten volstoppen met linnengoed of gouden sieraden. Dat is 'n kwaad soort. Die bederven de goede naam van de boerenstand.’

‘Nou, zeg-u dat!’ mengde het meisje zich in het gesprek. Ze had de schaal op tafel gezet en ging er met de handen op de heupen gemakkelijk bij staan, om 'n serie schandaaltjes over gierige dorpsgenoten uit de doeken te doen.

De jongelieden hoorden haar hoffelijk gedurende een minuut of vijf aan. Toen begon het Bram te machtig te worden.

‘Nou, juffrouw,’ onderbrak hij de woordenstroom verontschuldigend: ‘ze staan er voor, hè! Mag ik 's proeven?’

‘Ga je gang, meneer. Je ben zeker van vér 'komen...?’

‘Net als de wijzen uit het Oosten, juffrouw!’ grinnikte Bram. Hij sloeg een kruis en pakte een boterham van de schaal. Stevig, eigen gebakken brood van tarwe, met boter er op...

Ook Wim en Henk schoven een stoel bij. Het parachutistenpak lag loeiend te verteren in de kachel.

‘Alleen maar 'n gelegenheidsbrandje, hoor Dieuw!’ verklaarde Henk geruststellend.

‘Tja, d'r is niet zoveel brand meer voor de winter!’ zei het meisje berispend. ‘Als jullie straks nog wat warmpjes wilt zitten, moet je de kachel niet te gauw aansteken.’

‘Het lijkt me hier waarachtig niet kwaad!’ oordeelde Bram, nadat het meisje de kamer had verlaten. ‘Goed stro en goed voer...’

‘En de moffen op een afstand,’ vulde Wim gedienstig aan. ‘Alleen de tommies ontbreken nog.’

De drie jongemannen genoten enkele minuten lang in stilte van hun beten broods.

‘Zou Letty het ook zo goed hebben als ik,’ liet Bram zich terloops ontvallen. ‘Hoor...’

Drie paar gespitste oren vingen het niet heel sterke geluid van een aanhoudend gerommel, als 'n verre onweersbui.

‘Vliegtuig-mitrailleurs?’ opperde Henk. ‘Er wordt veel geschoten hier.’

Bram sprong zonder verder commentaar terug naar de orde van de dag. ‘Zal ik jou ook nog 'ns inschenken... eh, Wim toch, hè!’

Zonder antwoord af te wachten liet hij meteen de koffiekan een buiging maken boven Wims tas, welke nog half gevuld was met surrogaattreksel. Bram had een voortvarende manier van doen over zich. Verlegenheid kende hij niet. En merkwaardig genoeg scheen zijn besliste wijze van optreden vrijwel nooit wrevel of tegenkanting van anderen op te wekken. Deze rossige Amsterdammer, twee en twintig jaar oud, met een vooroorlogse staat van dienst als voetbalcrack en aankomend handelaar in lederwaren, bezat de zeldzame gave: iedereen om z'n pink te kunnen winden.

Wim vond hem sympathiek. Waarschijnlijk juist doordat zijn eigen aard zozeer verschilde. Veel eerder dan Bram had hij zich reeds afgevraagd hoe Letty het zou maken op de Boomhoeve, waar haar logies was aangeboden. Dat zij daar in de onmiddellijke nabijheid van Dolf Berkeboom verkeerde, was hem een doorn in het vlees. Zijn minderwaardigheidsgevoel deed hem vrezen, dat het meisje direct door de vlotte manieren van de student ingepalmd zou worden. Ten opzichte van Bram daarentegen koesterde hij in het geheel geen vrees of achterdocht. Tussen hem en het meisje schenen niet anders dan gevoelens van toevallige kameraadschap te bestaan. De terloopse manier waarop de Londenaar aan Letty's bestaan had herinnerd, kon als ongezocht bewijs daarvoor gelden.

Was er Wim dan reeds zoveel gelegen aan Letty's belangstelling, na die ene ontmoeting?! De jongeman zag zich tot zijn eigen verbazing ineens voor die vraag gesteld. Dwaasheid! In deze omstandigheden...! Hij nam een slok uit z'n koffiekop en verbrandde zijn mond aan het hete vocht. Nijdig kwakte hij de kop terug op het schoteltje.

‘Nog onder de indruk?!’ hoorde hij Henk vragen.

Bijna had hij kortaf ‘onzin!’ gezegd. Maar juist op tijd drong het tot hem door, dat Henk natuurlijk alleen op de dropping doelde.

‘Nou, 't was spannend!’ gaf hij vlug toe. Meteen herinnerde hij zich een eerder bij hem opgekomen vraag:

‘Enne... wat gebeurt er nu met die... eh...

Het woord ‘wapens’ durfde hij niet hardop te gebruiken.

‘Wordt over 'n dag of wat naar elders vervoerd,’ gaf Henk tussen een hap en een slok door ten antwoord.

Verder ingaan op dit onderwerp kwam thans niet gelegen, begreep Wim.

Een ander intermezzo nam de aandacht in beslag. De deur naar de huiskamer vloog opnieuw open. Dieuw boog een opgewonden gezicht naar binnen om aan te kondigen, dat er ‘'n gek ding in de lucht’ te zien was, ‘met 'n lange rookstaart er achter aan.’

Wim veerde terstond overeind om de dochter des huizes achterna te gaan, door huiskamer en koegang naar het achtererf. Henk volgde hem, bezadigder. Bram maakte helemaal geen haast. Hij kwam als laatste naar buiten geslenterd. Zijn ongeïnteresseerde houding drukte uit, dat het ‘gekke’ verschijnsel voor hem geen probleem meer opleverde.

De twee andere kameraden, de boerin en haar drie dochters, stonden in de heldere lucht te turen. Daar was in de verte langs het weke blauw van de Novembermorgen inderdaad een rechte, witte rookpluim te zien. Van het ‘ding’ zelf, waardoor de wollige streep getrokken werd, viel eigenlijk niets te bespeuren.

‘Is 't geen vliegtuig?’ probeerde Henk half overtuigd. Het verschijnsel bewoog zich voort op zo'n eigenaardig koersvaste, zelfverzekerde manier.

‘Maar ik heb 't zien, daareven, toen 't dichter bij was!’ verzekerde de forse boerin. ‘'t Is geen vliegmachine hoor, die kennen we onderhand wel. En 't maakte zo'n gruwelijk geluid!’

‘Net of het donderde in de verte,’ verduidelijkte de jongste dochter.

‘Vast een V-twee!’ bracht Wim opgewonden in het midden. Ze hadden hier in de provincie al zoveel moeten horen en lezen over het Duitse vergeldingswapen, aan welks vrese-

lijke uitwerking de Britse hoofdstad dag en nacht bloot stond.

‘Ik denk 't ook!’ zei Bram losjes.

Het drong tot Wim door, dat de opwinding om het ‘gekke ding’ de Londenaar wel vermakelijk moest voorkomen. Hoeveel had Bram er reeds in nabije omgeving zien ontploffen!? En Letty... Dááraan was zij tenminste ontkomen.

De vier vrouwen leken enkele ogenblikken ietwat overstuur. Wim voelde een nieuwe onrust groeien. De wegtrekkende witte streep daar ginds boven de vredige landerijen was een duivelsteken. Het deed beseffen, hoe broos en bedrieglijk de betrekkelijke ‘vredigheid’ van het Westfriese platteland eigenlijk was. Het oorlogsspook had lange armen. Zij konden reiken tot hier. Geen vloot van geallieerde bommenwerpers had tot nog toe dat besef zo sterk naar voren doen komen. Eerder wekte het overvliegen van de bevriende vliegtuigscharen een gevoel van beveiliging en wraakvoldoening.

Met de handen op de heupen geplant - haar geliefkoosde houding - had Dieuw het ‘gekke ding’ staan na-ogen. Zuchtend keerde zij zich om.

‘Afijn, die is hier tenminste voorbij...,’ zei ze, maar half opgelucht.

‘Ja, die is hiér tenminste voorbij!’ herhaalde Bram langzaam en met cynische nadruk op het woordje ‘hier’.

‘Maar waar komt-ie terecht,’ vulde Henk aan, de gedachtenloop van zijn logé volgend.

Bram was onderwijl naar de struise boerin toegegaan. Hij bedankte haar in onofficiële bewoordingen voor de verleende gastvrijheid.

‘O... ja, goed hóór!’ weerde de vrouw af. Ze leek wel verlegen met die dankbaarheid.

‘We hebben toch zo weinig mansvolk in huis!’ zei ze dan. Ze maakte een hoofdknik naar het drietal dochters. ‘De boer zou ze maar wat graag om'ruild hebben!’

De drie jonge gratiën sputterden giebelend tegen. Ze waren onderhand gewend aan dergelijke betuigingen van leedwezen, meestal van de kant van boer Jager. Die stak het niet onder stoelen of banken, dat hij graag op een stel flinke zoons had willen roemen. Al hield hij zijn potige dochters niet minder in ere.

‘Nou, ik ga weer 's an de was,’ verontschuldigde zich de vrouw des huizes.

Een van de dochters volgde haar moeder naar het washok; een andere hervatte haar schoonmaakwerk in de koegang. Dieuw ging met de jongemannen mee naar binnen.

‘Zeker een verdwaalde?’ merkte Henk op, toen de drie musketiers aan het vervolg van hun ontbijt zaten.

‘Die V-twee?’ vroeg Bram. ‘Zien jullie ze hier anders nooit? Weet je, ik ben bijzonder geïnteresseerd voor die dingen. Ik mag het jullie wel vertellen, want ik zal te zijner tijd nog wel een verder beroep op jullie hulp moeten doen. Mijn opdracht bestaat onder andere hierin: gegevens verzamelen over de startplaatsen van die helse dingen. Waar denk je, dat deze vandaan kwam?’

Henk bezon zich op de richting, waarin men de V-twee had zien gaan.

‘Aan de overkant van het IJsselmeer, in bel gaaslerland, is een startplaats, zegt men. De meesten schijnen uit de buurt van den Haag te komen. Massa's mislukken er bij het opstijgen. Die vallen dan in zee of ontploffen in de buurt van de startplaats. Rustig leven daar, hoor...!’

‘Toch nog niet zo rustig als in Londen!’ troefde Bram spottend.

Deze laatste opmerking lokte een serie vragen uil omtrent het wel en wee in de Britse hoofdstad. Bram liet zich op dit punt gaarne tot uitvoerige verhalen bewegen. Zijn tweehoofdig publiek luisterde met belangstelling. De sceptische glimlach om Henk's mond nu en dan kon doen vermoeden, dat Bram's kleurrijke uitweidingen niet voor de volle honderd procent geloof ontmoetten. Wim daarentegen leek zeer onder de indruk.

‘O, als 't nog 'ns vrede wordt,’ verzuchtte hij. ‘Als al die ellende voorbij is...’

‘Man, prachttijd krijgen we dan!’ verkondigde Bram geestdriftig. ‘Als eerst die troep oorlogsmisdadigers maar uit de weg geruimd is...’

Henk was zeer kalm gebleven onder deze ontboezemingen van de anderen.

‘Dacht je?’ zei hij vlak. ‘Mensen blijven mensen, vergeet dat niet. We zullen weer zo gauw alle ellende van thans ver-

geten zijn. Weet je, wat we zullen zeggen, wanneer het weer een maand of wat vrede is? ‘Bah, wat 'n saaie boel elke dag!’ Let maar op!’

Bram keek verwonderd naar zijn stadgenoot op.

‘Nou, maar...,’ sputterde Wim zwakjes.

Henk gooide het gesprek over een zakelijke boeg:

‘Zullen we nog iets van je te horen krijgen, Bram, in onze kring van vertrouwensmannen hier? Over het doel van je zending en zo?’

De Londenaar schudde energiek het rossige hoofd:

‘No sir, not at all! Letty en ik moeten eerst zo spoedig mogelijk in contact zien te komen met de lui in Amsterdam. Zouden jullie voor een reisgelegenheid kunnen zorgen?’

‘Zal 't direct gaan proberen,’ beloofde Henk. ‘Maar zo gemakkelijk is het niet. Je weet, treinen zijn verleden tijd, sedert September. En de tommies maken het verkeren langs de weg niet bepaald tot een ongevaarlijk genoegen. En de Duitse contrôle! Wij hier koesteren allemaal een hoogst officieel persoonsbewijs aan ons hart... al is er wel eens een klein pielsie in geknoeid omwille van de goede zaak...’

Bram haalde zwijgend een document uit zijn portefeuille en hield het de anderen triomfantelijk onder de neus.

Henk floot tussen zijn tanden:

‘Heuselijk persoonsbewijs?! Petje af voor die aartsvervalsers in Londen!’ waardeerde hij.

‘En dit!’ zei Bram.

Thans was het een erg officieel uitziende kaart, welke hij toonde, voorzien van blauwe opdruk, handtekeningen en Duitse adelaarstempels.

‘Ausweis!’ constateerde Henk. ‘Ja, die drukt m'n vader ook, in Amsterdam, maar niet op order van de Duitsers!! Toch zou ik bij een eventuele razzia maar niet te veel op dat papiertje vertrouwen.’

‘Nee nee, maar je kunt beter van alle gemakken voorzien zijn, nietwaar!’

‘En hoe kun je nu bij de lui in Amsterdam...,’ begon Wim.

‘....je identificeren?’ vulde Henk aan.

‘Daarvoor zijn papieren te gevaarlijk,’ legde de Londenaar uit. ‘Dat doen we door middel van een wachtwoord, waarvan ze in Amsterdam reeds bericht ontvangen hebben. Als

jullie nu maar voor een reisgelegenheid kunt zorgen...'

'Zal m'n best doen,' beloofde Henk nogmaals.

De deur naar de huiskamer ging open. Dieuw verscheen om de ontbijtboel weg te halen. In tegenstelling met gewoonlijk scheen ze niet geneigd tot het beginnen van een gezellig gesprek.

'Heb 't puur zo druk, vandaag,' legde ze ongevraagd uit. 'Christine, de naaister, is gekomen, voor het eerst. Ken jullie 'r?'

Langs de half open deur had Henk reeds het naaistertje in de huiskamer opgemerkt. Het was de 'christientje' voor wie Dolf Berkeboom een bijzondere belangstelling aan de dag legde. Ze woonde in Hoorn en kwam geregeld in het dorp om naaiwerk te verrichten op verschillende boerenplaatsen, onder andere de Melkerij. Zo was Dolf met haar in kennis geraakt. Henk trof juist de blik van de jongedame, doordat zij vanachter de naaimachine nieuwsgierig de bestekamer binnenkeek.

Dieuw ging al terug naar de huiskamer met de koppen en schotels in de lege broodschaal. Bij de open deur draaide ze zich om:

'Ben je er morgen ook nog, meneer?' vroeg ze de nieuwe gast, 'dan kan ik er op rekenen met de boterhammen.'

'Nou... eh... ik denk van wel, juffrouw!' gaf Bram enigszins verward ten antwoord. De argeloze vraag leek hem ongelegen te komen. Hij had ook de huiskamer ingekeken.

'Hoe kennen jullie nu ineens dat naaistertje weer?' peilde hij, nadat Dieuw de deur achter zich had gesloten. 'Erg geheimzinnig schijnen jullie niet te doen, als onderduikers nog wel!'

'Och,' glimlachte Henk toegeeflijk, 'als onderduiker ben je in zo'n dorp als hier net zo bekend als een inboorling. In het begin durfde ik me niet vertonen. Maar wat doe je. De mensen vertrouwen elkaar.'

Bram fronste zijn wenkbrauwen.

'Ja, ja, maar je verrader slaapt nooit!' waarschuwde hij ernstig.

Hoofdstuk IV.

DE volgende dag, tegen het invallen van de schemering, kwam een grijsgeschilderde vrachtauto het erf van de Melkerij ophotsen. Achter het stuur zal een Duits uniform met de distinctieven van gefreiter. Het bezoek scheen niet onverwacht. Nog voordat de zware wagen zijn matige vaart geheel had uitgehobbeld kwam een schrale jongeman met nikkelen brilletje uit de vrijstaande boet te voorschijn. Hij beduidde de chauffeur waar de auto neergezet moest worden, vlak voor het schuurtje. De auto kwam tot stilstand en de gefreiter sprong uit de cabine.

‘Ah, du lieber Franz!’ begroette Jan Melkert hem overdreven hartelijk.

‘Nah! Der guter Johann!’ gaf de blozende jongen in uniform op gelijke wijze terug. ‘Ist 's kalt, wasz!’

Achter Jan Melkert was ook Nico naar buiten gekomen, een hamer in de hand.

‘Je zou ze zo allebei het eikenloof cadeau doen,’ grinnikte hij. ‘Staat je als gegoten, Frans, dat pakje. Eigenlijk weet ik nog niet zo zeker of je wel...’

‘Sieg, heil!’ viel de gefreiter hem met dik opgelegd accent in de rede. Zijn rechterarm schoot er bij in de hoogte. En dan in goed Hollands: ‘Ben je nou overtuigd, broer!?’

Jan Melkert had de geüniformeerde bij een arm genomen en loodste hem het schuurtje binnen.

‘Kom er in. 't Is zo gek voor de buren,’ verklaarde hij kort. ‘We zijn net klaar met 't vrachtje.’

Hij wees op een zestal kisten, waarvan de laatste juist door Nico was dichtgespijkerd.

‘Mooi, mik dan maar in de wagen,’ zei de soldaat. ‘Ben al half vol van verderop gekomen.’

‘Vier man krijg je mee. Of liever: drie man en een meisje.’

‘Ganz gemütlich!’ waardeerde Frans. ‘Zullen we maar...?’

‘Blijf jij maar binnen,’ bedisselde Jan.

‘Nou, omdat je het zo vriendelijk vraagt! Ik zie anderen graag werken!’

Bedaard slak Frans een cigaret op. Met belangstelling ging hij staan toekijken hoe de twee broers de kisten een voor een naar builen droegen om ze onder de zeildoekkap in de vrachtauto te stouwen.

‘Wat zit er in jullie kisten?’ informeerde hij langs zijn neus weg, toen de Melkerts weer binnen kwamen om de laatste weg te slepen.

‘Bonen,’ antwoordde Jan uitvoerig.

‘Witte, bruine?’ hield Frans plagerig aan.

‘Groene, rooie, paarse...!’ viel Jan Melkert uit.

‘Geen blauwe?’ vroeg de onverstoorbare soldaat.

Hij moest wachten tot het zwoegende tweetal terug was in de schuur. Nico diende thans van repliek:

‘Zou 't maar liever blauw-blauw laten! Geef ons eerst eens zo'n Germaanse cigaret!’

‘Dat gevraag van die kinderen bederft nou ook altijd de verrassing,’ mopperde Frans. ‘Hier, hou 't hele doosje maar. Ik krijg wel nieuwe van de fuehrer... Jetzt kann's los gehen?!’

‘Ik ga mee tot de Boomhoeve. Daar kun je de drie man oppikken,’ zei Jan Melkert. ‘Ogenblik.’

Hij verdween uit de boet. Frans knipoogde ten afscheid naar Nico.

‘Leb' wohl, mein lieber. Ich steig' mal ein.’

Hij klom achter het stuur van zijn auto en startte alvast de motor. Even later kwam Jan Melkert terug, gevolgd door een meisje in lichte regenmantel en met ongedekte blonde krullekop.

‘Kom maar even bij jou zitten?’ nodigde Jan Melkert zichzelf uit.

‘Schon gut, schon gut!!’

Jan duwde het meisje omhoog de cabine binnen en nam ook zelf plaats op de doorgezeten lederen bank.

‘Ist mir ein groszes Vergnuegen, liebes fräulein!’ kweelde de gefreiter naar de passagiere naast hem.

‘Letty heet ik,’ zei het meisje. ‘Waar heb je dat prachtige Duits geleerd?’

‘Je kunt het toch niet aan me horen?’ vroeg Frans benepen.

‘Welnee, wees maar gerust hoor! Ik snap wel 's wat!’

‘Schön!’

Frans schakelde op achteruit en trapte de versnelling in. Het voorerf van de Melkerij bood ruimte genoeg om te keren. Log en voorzichtig schommelde de auto de dorpsweg op.

Bij het inrijhek stonden een troep kinderen en een oude boer het vertrek van de goorgrijze wagen gade te slaan. De boer meesmuilde haatdragend naar de uniform achter het stuur.

‘Hoe kwaaier ze naar me kijken, hoe beter het is,’ merkte Frans vrolijk op.

In matige vaart manoeuvreerde hij het zware voertuig langs de bochtige weg. Het vroor niet en het dooide niet, het regende niet en de ganse dag had er geen zon geschenen; het waaide niet en toch was er een scherpe kilte in de lucht. Het deed niets. Het was alleen maar onaangenaam weer.

‘Weer van niks,’ karakteriseerde Bram. Met Henk Verlaat en Wim Belders volgde hij Jan Melkert, die bij de Boomhoeve was uitgestapt om het drietal op te halen. Bram had een korte lederen jekker aan. Henk was in sportieve bruine overjas, waaraan de tand des tijds zich danig tegoed had gedaan. Wim kon al sinds lang niet meer over speciale winterkleding beschikken; onder zijn sleetse colbertjasje droeg hij een extra slipover van zijn kameraad.

Bram steeg op aanwijzing van Jan Melkert de chauffeurscabine binnen en nam de plaats naast Letty in. Wim had tot zijn bevreemding de Duitse uniform achter het stuur gezien. Het deed hem allerminst prettig aan een blonde krullekop juist naast dat uniform te moeten ontwaren. De vriendelijke knik van het blonde hoofd en de joviale handzwaai van het meisje, welke speciaal voor hem bedoeld schenen, verzoenden hem ten dele. Maar hij kon niet de moed opbrengen om naar de cabine toe te gaan en Letty van nabij te begroeten.

Gehoor gevend aan wat zijn vriend hem zeide klom hij achter op de laadbak.

Jan Melkert wenkte Henk nog even terzijde van de auto.

'Hou je onze jongste in de gaten,' drong hij waarschuwend aan.

'Ja ja,' verzekerde Henk. 'Maar nu Dolf niet mee kon, hebben we Wim toch nodig voor het uitladen in Amsterdam en zo.'

'Bestig. Tot morgenavond dan.'

'Okee!'

Henk liep om de auto heen en klom ook onder het zeildoek. Hij zag Wim reeds vooraan zitten tussen kisten en aardappelzakken, tegen het houten schot van de cabine. Het kijkraampje in het schot was vrijgehouden. Wim keek dromerig voor zich uit. In zijn afwezig kijken lag een voldaanheid, onaantastbaar temidden van al het andere gebeuren in de wereld. Aan Henk ontging ten ene male het verband lussen die gelaatsuitdrukking en het raampje boven Wims blonde kop. Hij had immers niet gezien hoe een moment tevoren door dat raampje de ogenparen van het blonde hoofd aan deze en aan gene zijde contact hadden gemaakt. Wim zag niet de kisten met appelen en witlof, waartussen hij gezeten was, of het kale stuk dorpsweg achter de auto. Hij verkeerde nog steeds onder de hypnose van een bijzonder hartelijke blik. Die blik had enkele seconden lang zijn gehele weten en denken volkomen omvat en vastgehouden. In die ogen had hij, ondanks de donkerte onder het zeildoek, een lichtende diepte gepeild. En nu begon hij te bepeinzen in hoeverre hij zichzelf maar wat aan het wijs maken was.

'....donker al, hè, zei ik!' hoorde de dromende jongeling in zijn oren naklinken.

'Hè...? O ja! Het is ook al aardig laat geworden.'

'O, ben je wakker!' constateerde Henk goedmoedig. Hij verschoof een open kist, waarin bovenop een laag grote goudreinetten prijkte. Aldus bereidde hij zich een zitplaatsje.

'Beter dat...'

Het loeiend aanzetten van de zware automotor noodzaakte hem zijn opmerking luider te herhalen:

'Beter dat het donker is, dadelijk. Geen last van vliegtuigen!'

De vrachtauto had zijn rit hernomen. Eenmaal op gang gekomen beperkte de motor zich tot een regelmatiger, minder storend gebrom.

Wim's gedachten bleven aan de andere kant van het tussenschot verwijlen. De sprong van blonde krullen naar een veldgrauw uniform was niet zo groot.

'Goeie Duitser?!' vroeg hij, met een hoofdknik achterover.

'Helemaal geen Duitser,' gaf Henk kort bescheid. Hij vermaakte zich kennelijk om de zorgen van zijn vriend.

Wim ademde opgelucht. Verdere vragen kwamen bij hem op. Henk had hem nog niet veel méér doen weten, dan dat ze ''n vrachtje' naar Amsterdam gingen brengen, tegelijk met de twee Londenaars. En wel via Alkmaar, waar een gedeelte van de lading moest worden afgegeven.

'Voor wie is die groente allemaal?' informeerde hij argeloos.

'Schijn bedriegt!' zei Henk veelbetekenend.

'O!'

Het begon te dagen bij de nieuweling. De avontuurlijke mogelijkheden van het verzetswerk waren tot voor enkele dagen terug slechts vage fantasieën voor hem geweest. Wat hij nu begreep, kon op het eerste moment niet bepaald ter geruststelling dienen. Wantrouwig keek hij tussen zijn knieën omlaag naar de kist, waarop hij zat.

'Goed verpakt, hoor!' glimlachte de rustige drukkerszoon tegenover hem. 'Maar 't is toch beter, dat je er op verdacht bent, bij het uitladen straks. Denk er om, als we soms gecontroleerd worden: we rijden voor de Organisation Todt. Allemaal etenswaar voor de Duitsers. Papieren dekken de lading. En die Ausweis heb je ook bij je?'

Onder het zeil was het nu volkomen duister. Door de opening achteraan kon men de schimmen der bomen langs de landweg voorbij zien flitsen. De chauffeur moest wel goed thuis zijn in de eenzame polder-omgeving. De verduisterde koplampen van de auto waren van geen enkel nul op deze maan- en sterrenloze avond. Aardedonker werd het buiten. En na het doorrijden van een langgerekt dorp kwam er weer een stuk verlaten polderweg, waar men geen kip kon verwachten tegen te komen.

Gesprekken werden er niet meer gevoerd onder het zeil. De donkerte en de spanning der omstandigheden animeerden er niet toe. Wel rinkelde een enkele maal 'n heldere lach aan de andere kant van de houten wand, boven het geronk van de motor uit. Zo knus dichtbij klonk dat. Of een onberispelijke Duitse uithaal, waarvan Wim onwillekeurig rechtop schrok. De kilte van de herfstavond werd ook in de beschutte laadbak steeds meer voelbaar. Wim begon op koetsiersmanier zijn armen in elkaar te slaan om de bloedsomloop te bevorderen. Plotseling hield hij op met die warmte-gymnastiek. Want de auto minderde onverwachts vaart en stopte. Ook Henk kwam overeind uit z'n halve dommel tussen de kisten. Hij beduidde zijn kameraad rustig op z'n plaats te blijven. Zelf ging hij naar achteren en stak behoedzaam het hoofd opzij naar buiten.

Hij zag aan de overzijde van de weg de gele spleetogen van een uit, tegenovergestelde richting gekomen personenauto. Een mannenfiguur, rechts uit het voertuig gestapt, liep voor de verduisterde koplampen om naar de cabine van de vrachtwagen. De man scheen in uniform te zijn; het donker belette een scherpe waarneming. Was dal niet een kwartiermuts, schuin op z'n hoofd. En 'n geweer aan de schouder! Hij had ook een ‘pannekoek’ in de hand zoals stationschefs als attribuut plegen te voeren. In het midden daarvan gloeide een roodontstoken oog. Toen de man tot op enkele passen afstand van de grommende vrachtauto genaderd was, boog er zich een hoofd uit het raam van de cabinedeur. En dat hoofd snauwde op de geijkte manier:

‘Mensch, wasz ist denn los!!?’

‘Oh...’

De figuur op de weg scheen te aarzelen. Maakte zich dan op onderdanige toon bekend:

‘Eh... verzijje... iech bien landwacht...’

‘Nah! Deun wasz!’ blufte het hoofd uit de cabine en het trok zich terug.

Het gegrom van de motor schoot opeens uit tot een gebrul. Frans had gas gegeven en scheen te willen doorrijden. Maar de figuur met de pannekoek kreeg versterking. Een soortgenoot voegde zich bij hem en nog een derde kwam links uit de personenauto te voorschijn.

‘Nee, Kees, befeel iest befeel!’ wees de laatst bijgekomene terecht. En naar de cabine van de vrachtauto riep hij kordaat:

‘Nein, stop! Deutsche Wage?’

Weer verscheen het hoofd uit de cabine:

‘Donnerwetter, ja!!'Halt mich nicht auf, Mensch!’

‘Befeel iest befeel!’ herhaalde de kordateling. Hij stapte op de treeplank en trok zich aan het portier omhoog. ‘Wier moessen...’

Zijn ervarenheid in de Duitse taal scheen hier te eindigen. In onverbloemd plat Amsterdams maakte hij zijn toespraak af:

‘...we moete alle auto's anhouwe. We zoeken d'r een van de overkant... aus Engeland... Wie zitten d'r nog meer in je wage...’

Onder de indruk van het Duitse vertoon had de man waarschijnlijk meer losgelaten dan het dienstgeheim toeliet.

Frans scheen zijn oorspronkelijke plan om door te rijden niet te durven uitvoeren. Misschien omdat de landwachters op zo'n levensgevaarlijke manier met hun lange schiettuig stonden te schutteren.

‘Wasz meinen Sie!?’ treuzelde hij korzelig, alsof de bedoeling van de Hollandse aanspraak niet tot hem was doorgedrongen.

De man op de treeplank liet zich niet remmen in zijn dienstijver.

‘Kees, Jan, kijken jullie 's achterin!’

En tot een vierde zwarte, die nu achter het stuur van de personenauto vandaan kwam:

‘Harrie, controleer jij effe an de andere kant!’

Daarna richtte hij zich weer tot de ‘Duitser’:

‘Bielle, papiere!’

Frans haalde de schouders op. Hij tastte in het documentenvakje boven het dashboard en reikte de landwachter enkele formulieren over. In onverstaanbaar Duits bleef hij doorsputteren. De zwarte op de treeplank knipte een zaklantaarn aan en begon de documenten door te kijken. Hij deed het erg gewichtig. Doch de manier waarop hij de papieren door elkander husselde liet meer dan vermoeden, dat hij er geen zier van begreep.

De collega, die als Harrie was aangesproken, liep reeds voor de vrachtauto om.

Het tweetal met de lange geweren ging volgens order achter naar de auto toe. Zodra Henk hen zag aankomen sprong hij op de weg om hen uit eigen beweging tegemoet te gaan.

‘Dit is een Duitse auto,’ begon hij kalm te verklaren. ‘We rijden voor de Organisation Todt. De chauffeur heeft de...’

‘Ja ja, wordt al aan gewerkt,’ sneed een van de twee schutters zijn mededelingen af. ‘Blijf maar effe bij ons, vader...’

Meteen klonk aan de rechterkant van de auto een verbaasde uitroep van landwachter Harrie:

‘Hei, Willem, kijk 's naar se hare!’

Willem gaf de papieren aan de chauffeur terug en liet het schijnsel van zijn zaklantaarn door de cabine spelen. De lichtstraal streek langs een argeloos, verbaasd meisjesgezicht en viel pal op het hoofd van Bram daarnaast, dat ook reeds door de zaklantaarn van Harrie belicht werd.

‘Se hare, zei je?!’

‘Rossig!’ beet Harrie veelbetekenend terug. ‘Signalement!’

‘Bevallen mijn haren je niet?’ vroeg Bram vrolijk. Maar er spande een dreigende ondertoon in zijn oppervlakkige vraag.

‘Laat me je persoonsbewijs 's zien!’ verzocht Harrie. Het klonk niet bijster vriendelijk.

‘Nah, wöllen wir weiter fahren!’ trachtte Frans de situatie te forceren.

Maar de man op de treeplank scheen door het rossige haar van Bram tot andere besluiten te zijn gekomen.

‘Nein, stimmt etwas nicht,’ antwoordde hij op verontschuldigende manier. Aan de identiteit van de ‘Duitser’ scheen hij toch niet te twijfelen. Hij wipte van de treeplank af en wendde zich tot de collega's, die Henk bewaakten:

‘Zet 'm maar in de wagen. Zullen 't in Hoorn wel uitzoeken.’

Henk voelde zich door de twee geweerdragers stevig vast gegrepen, voordat hij aan verzet had kunnen denken. De situatie was buitengewoon ingewikkeld. Wanneer hij nu tegenstand ging bieden en er zou geschoten worden, waren de

gevolgen niet te overzien. In de vrachtauto met zijn gevaarlijke lading zaten nog het meisje en zijn ongewapende, ervaringloze kameraad... Direct kwam hij tot een onzelfzuchtige beslissing:

'Nou, vooruit dan maar!' zei hij berustend en luidop, zodat het als wenk voor Frans kon dienen. Zonder tegenstribbelen liet hij zich wegleiden naar de personenauto.

De aanvoerder van de landwachterstroep liep tegelijk voor de vrachtauto om. Hij wilde zich bij zijn collega Harrie voegen, die nog steeds Bram's papieren stond te bestuderen.

Frans voelde zich in onzekerheid gevangen. Hij had Henk's wenk begrepen en was zich eveneens bewust van het ingewikkelde van de situatie. Dat men hem voor een echte Duitser bleef verslijten vergrootte in zekere mate de moeilijkheid. Want die bijzondere positie, waarvan hij misschien nog partij zou kunnen trekken, wilde hij niet door gewelddadig optreden prijsgeven.

Achter de cabinewand zat de buiten spel gebleven Wim Belders gespannen te luisteren. Hij was volgens de wenk van Henk stil op zijn plaats gebleven. Het onverwachte oponthoud had hem niet weinig opgewonden. Dat daar juist landwachters tussenbeide gekomen waren gaf voor hem een bijzonder onaangename smaak aan het geval. De uitlating van de man op de treeplank over iemand 'aus Londen' was ook tot zijn oren doorgedrongen. Het had hem in een paniekstemming gebracht. Was er verraad in het spel? De opmerkingen over het 'rossige haar' en 'signalement' deden de maat overlopen. Bram was verraden! En Letty... die daar ook in de cabine zat!? Wim kon het niet meer uithouden, werkeloos in zijn donkere hoek. Hij veerde overeind en wrong zich zonder lawaai te maken tussen de lading door naar de ingang van de bak. Hij stak zijn hoofd naar buiten en zag een landwachter staan scharrelen met Bram's documenten. Tegelijkertijd hoorde hij het geluid van een auto, welke uit tegengestelde richting naderde. Naar het zware motorgeronk te oordelen moest het ook een grote vrachtwagen zijn. De toestand werd hierdoor opeens gewijzigd. Besluiteloos bleef Wim op de rand van de laadbak slaan. Waren daar vrienden of vijanden in aantocht...?

Er klonk gepiep van remmen en een nijdig getoeter: na-

tuurlijk van de vreemde auto, die de weg versperd vond. En dan een plots losbrekend koor van Duitse krachttermen...

Het was een convooi Duitse soldaten, onderweg van Alkmaar naar Hoorn, dat op dit critieke moment ten tonele verscheen.

Een al te spontane handeling van Bram gaf een dramatische wending aan de gang van zaken. Wim zag, hoe een arm door het rechtse cabineraam naar buiten schoot en landwachter Harrie in het gezicht trof. De man wankelde achterover en plonste in de sloot langs de weg. Het schijnsel van een zaklantaarn duikelde hem dwaas achterna. Vrijwel terstond daarop flitste een korte vuurstraal schuin op de auto-cabine aan. De geluiden van een knal en van een rauwe kreet vielen precies samen.

Harrie's collega had onmiddellijk de voortvarende daad van de ‘rooie’ gewroken... De snerpende schreeuw van pijn was onloochenbaar door Bram geslaakt.

Wim sprong uit de auto, op trillende benen. Zijn denkvermogen was verdoofd. Toegevend aan een onberedeneerde drang snelde hij links om de auto heen naar voren. Het enige scherpe beeld in zijn geest was van een blond meisje in een chauffeurscabine waarop geschoten werd.

De werkelijkheid bleek reeds anders. Wim botste bijna op tegen Frans, die juist naar achter toe was gegaan. Letty stond naast de cabine. Een aantal Duitse soldaten kwam schreeuwend aanlopen en troepte om het meisje heen. Een der koplampen van de auto was van de verduisteringskap ontdaan en wierp een uitdagend felle lichtbundel over de weg.

Het drong tot Wim door, dat die Duitsers, althans de meesten van hen, dronken waren. Frans keerde op zijn schreden terug. Hij slaagde er tenslotte in Letty te bereiken en nam haar onder zijn bescherming. In brokkelig Duits trachtte hij de andere uniformdragers iets aan het verstand te brengen. De toestand was allervreemdst. Wim stond er achteraf en vergeten bij in het donker. Niemand bekommerde zich om hem. Daar verschenen in het felle licht van de ontblote koplamp twee landwachtersfiguren, waarvan een verfomfaaid en druipend als een verzopen kat.

Een der Duitsers maakte zich los uit de kluwen. Wijduit

op zijn laarsbenen ging hij vlak voor het tweetal staan lachen, zoals alleen 'n dronkeman lachen kan.

‘Solche Schweinhünde!’ schreeuwde hij er hikkend tussendoor, ‘solche Verräter! Verdammte Holländer!’

Daarbij zwaaide hij met een fles in zijn hand. Op z'n uniformmouw waren in het licht van de autolamp de distinctieven van feldwebel te onderscheiden.

Een andere soldaat was de cabine binnengeklommen en kwam nu ietwat ontnuchterd weer te voorschijn.

‘Eine Leiche!!’ brulde hij over al het lawaai heen, ‘eine Leiche in der cabine!’ Waarop hij in een afschuwelijke schaterlach uitbarstte.

De Duitser, die het tweetal landwachters stond te bespotten, keek op naar zijn ondergeschikte.

‘Nah, du Schafskopf, schmeisz' 'im d'raus!’

Nog een soldaat sprong de cabine binnen. Het was Frans. Wim wist meteen wat hem te doen stond. Hij drong zich naar voren en pakte Letty bij een arm. Maar het meisje bleek niet zo hulpeloos als hij gemeend had.

‘Kalm, Wim,’ zei ze onopvallend en met vastberaden stem. ‘Ze zijn dronken. We moeten er tussen uit. Maar eerst Bram, en Henk...’

Achterste voren kwam Frans weer naar buiten geklommen. Hij torste een slap lichaam bij de schouders. De vreemde soldaat hield de benen van dat lichaam vast.

Wim en Letty slaken helpende handen toe. Zij zagen het hoofd van Bram... Wás dat Bram geweest!? Een droge zenuwsnik ontsnapte Letty. Ze wendde haar blik af maar beheerste zich. Wim voelde een flauwte bij de aanschouwing van datgene, wat een dichtbij afgevuurd schot hagel van een mensengelaat had gemaakt.

De landwachters scheen de lust tot optreden vergaan te zijn. Zij wisten na de beledigende bejegening van deze luidruchtige troep Duitsers niet meer wat ze er aan hadden.

Het lawaai bij de auto was nog niet verminderd. Alleen de dichtstbij staande Duitsers konden iels gewaar worden van wat er eigenlijk gaande was. Doch de betekenis van alles drong niet tot de benevelde kerels door.

‘Kom mee, rustig,’ bedisselde Letty strak. Ze had een zakdoek gespreid over het verminkte gelaat van de dode, die nu

door Frans en Wim gedragen werd. ‘Maar... Henk!...,’ bedacht ze ineens hulpeloos.

Het lot kwam onverwachts tussenbeide in de persoon van de feldwebel. Deze had zich naar voren gedrongen en begon met de gevaarlijke koppigheid van een dronkeman de lakens uit te delen.

‘...soll dasz heiszen?! Toter Man? Fort damit! Heila ...!’

Hij wenkte de twee landwachters, die juist aanstalten maakten om stil af te druipen.

‘Heila! Schweinhünde... nimmt dasz mit!’

Het tweetal toonde niet veel lust om het bevel op te volgen. Direct kwam de revolver van de feldwebel voor de dag. Een schot in de lucht ging af. Dat bleek een doorslaand argument. Onderdanig kwamen Willem en Harrie naderbij.

‘Nimmt dasz mit. Und fort mit euch, mit dasz auto da...!’

De revolver wees onvast in de richting van de wagen der landwachters. ‘Wir können nicht passieren...’

De drie jongelui moesten lijdelijk toestaan, dat het stoffelijk overschot van Bram werd overgenomen en naar de personenauto gedragen.

Frans probeerde in het Duits de feldwebel duidelijk te maken, dat er iemand uit die auto bevrijd moest worden. Het was een brutale blufpoging. Hij gaf het op, toen de man weer met zijn revolver begon te zwaaien. Men kon niet anders dan zich schikken tegenover zulk een redeloze overmacht. Het diende tot niets nog meer levens te riskeren.

De feldwebel klopte met de revolverloop op Frans z'n uniformschouder.

‘Sei verständig, lieber Freund. Wir batten viel Freud, jawohl... Sie nehmen dasz Mädel mit und freuen sich auch... Wir dieses Auto... Ist Schnaps in das Auto, wasz...!’

Weer die vreselijke lach, zo luguber onmenselijk na wat er pas op deze plek was geschied.

Tot enkele van de omringende soldaten waren de laatste onzin-woorden van hun commandant doorgedrongen. Schnaps...! Als daze kwajongens holden ze op het laadruim van de auto af. Anderen volgden. Het moest wel een heel erg nat feest geweest zijn, dat deze in kadaver-discipline opgevoede Duitsers zo uit de band konden springen.

De auto van de landwacht werd gestart en reed rakelings

het groepje naast de vrachtwagen voorbij, richting Hoorn.

'Jetzt... pfft!' beduidde de feldwebel het verslagen drietal.

'Und du... lieber Freund... rapportieren, morgen!' lalde hij met plots vertoon van militair gezag tegen Frans. Daarmede liet hij de jongelui aan hun lot over. Hij stampte op zware spijkerlaarzen naar zijn tierige troep manschappen toe, achter bij de auto.

Wim zag, dat Letty haar vuist krampachtig tegen de mond gedrukt hield, om niet in een zenuwhuilbui uit te barsten.

De natuurlijke drang naar zelfbehoud deed zich gelden.

'Vooruit!' spoorde Frans aan. 'De wagen moeten we laten schieten. Die kar van de moffen staat midden op de weg. Kom mee, het land in!'

Het drietal schoof de weg over, het meisje in het midden, en sprong de berm af. In de laagte, beschermd door het talud, voelden ze zich pas veilig.

Boven op de weg brulde de zatte stem van de feldwebel. Andere stemmen schreeuwden er door heen. Frans bleef nog even luisteren. Hij gluurde over de rand van de weg. Daar achter bij de auto werd met electrische toortsen gewerkt alsof er geen verduistering meer bestond.

'Äpfel...! Ja ja, wir machen Wilhelm Tell!' loeide weer de stem van de feldwebel.

Frans kon dank zij de belichting der toortsen zien, hoe men een der dichtgespijkerde kisten, van de Melkerij afkomstig, tot bij de rand van de laadbak had geschoven. Een der soldaten, die in de lading aan het wroeten was geweest, kwam boven op de kist een appel neerleggen. De feldwebel had op enige afstand positie gekozen. Met veel omhaal bracht hij een geweer in aanslag. Zijn schorre geluid schetterde boven alles uit:

'Jab, jah, ich bin der Wilhelm Tell, der grosze Wilhelm Tell...'

Frans had reeds voldoende gezien en gehoord om te begrijpen.

'Oejoei, die kist!' bromde hij. 'Ze gaan appeltje schieten, de idioten!'

Zonder verder te dralen klom hij over een damhek het wei-

landin. Zo vlug het kon in de duisternis snelde hij over de bultige weidegrond zijn twee lotgenoten na.

Achter hem op de weg klonk een schot. Daarna wild gejuich en handgeklap. Frans versnelde zijn looppas. Voor zich uit zag hij de schimmen van Wim en Letty hollen. Op de weg nóg een schot. Meteen daarop een felle lichtflits, enkele malen snel achtereen herhaald, en onmiddellijk gevolgd door een serie ontploffingsklappen.

'Dekken!' schreeuwde Frans. 'Die kist met handgranaten...!!'

Het drietal liet zich plat neervallen. Naast hen ploften een paar voorwerpen in het gras.

Vanaf de weg drong nu een afschuwelijk misbaar tot hen door: geschreeuw, gekerm, gevloek... en nogmaals een serie ontploffingen.

'Vooruit maar!' commandeerde Frans. 'Hoe gauwer weg hoe beter.'

De drie kwamen overeind en holden verder, terwijl de brandende vrachtauto op de weg de omgeving in een spookachtig flakkerschijnsel zette.

Hoofdstuk V.

LANGS een heel ongebruikelijke route, over weide- en akkergronden, kwam het drietal laat op de avond in 't dorp terug. Vermoeid van de lange en zware wandelingmet-hindernissen; nog meer echter van streek door het vreselijke avontuur, waaraan het leven van de pasverworven kameraad ten offer was gevallen. En wat zou het lot van Henk worden?

Tijdens de terugtocht door de verlaten velden waren er vrijwel geen woorden gewisseld. Ieder tobde met zijn eigen sombere vrezen en veronderstellingen.

Dwars over ‘ottawa’ liepen de drie naar de Melkerij. Frans bleek er niet vreemd te zijn. Door de losse achterdeur ging hij de anderen voor naar binnen.

Wim was hier nog nooit in huis geweest. Ondanks de narigheid van de omstandigheden moest hij zich verbazen over de opvallend heldere verlichting in de woonkamer. Dit licht van een suizende gaslamp vormde in waarheid een verschil als van dag en nacht met het armetierige petrolieschijnsel op de Boomhoeve. En toch betekende een olielamp nog een koninklijke weelde tegenover het gepruts met kaarsstompjes en brillantine-vlammetjes, waarop de meeste stadsbewoners aangewezen waren. Achteraf viel het Wim in, dat de Melkerij van een eigen brongas-installatie was voorzien. Op vele Noordhollandse boerenerven kon men in de sloot tussen twee palen zo'n zwarte ketel zien staan. De open onderkant daarvan is in het water gedompeld en daaronder is een wel geslagen. Het rottingsgas uit de veenbodem vindt langs deze wel zijn weg naar de ketel. Door een slang uit de nok van de ketel wordt het gas in de leiding gevoerd, naar fornuis en lichtpunten.

Bij de familie, welke in de kamer bijeen zat, bevonden zich ook Jan en Nico. Dolf Berkeboom was niet thuis. Zijn ongedurige natuur maakte het hem onmogelijk avond aan avond op dezelfde plaats te zitten.

Jan Melkert haalde slechts even zijn wenkbrauwen op bij het verschijnen van de namaak-Duitser en de twee anderen. De overige huisgenoten toonden geen verwondering over het bezoek van de ‘soldaat’. Zij kenden de blozende Medemblikker jongen te goed.

In een apart hoekje begon Frans met sobere woorden verslag uit te brengen van het optreden der landwachters.

‘Ik dacht 't al wel,’ zei hij tot Letty, ‘dat jullie van de overkant waren, al was het me niet uitdrukkelijk verteld. Maar die kerels schenen er van af te weten...’

‘Er moet gekletst zijn!’ concludeerde Nico fel.

Die gevolgtrekking moest wel gemaakt worden uit hetgeen de loslippige leider van de patrouille zich tegenover Frans had laten ontvallen: ‘...we zoeken iemand “aus Londen”...’ En de inlichtingen waarover de landwachters bleken te beschikken, konden niet anders dan speciaal op Bram betrekking gehad hebben. De opmerkingen van landwachter Harrie: ‘...kijk 's naar z'n haren! Rossig! Signalement...!’, vormden daarvoor een doorslaand bewijs. Maar w i e had er gekletst?!

Jan Melkert zat minutenlang peinzend voor zich uit te kijken, de kin in de handpalmen gesteund. Men stoorde hem niet.

Het was Wim te moede, of dat dreigende woordje ‘WIE?’ in vlammende letters boven zijn hoofd zweefde. Het bloed drong hem naar de wangen. Frans weet waarschijnlijk niet af van mijn vader, bedacht hij. En Letty... zou die venijnige Dolf tegenover haar iets hebben uitgelaten? Dan liet het meisje er toch in elk geval niets van blijken.

Jan Melkert ging met geen woord in op de vraag, aan wie het verraad te wijlen was. Hij zat maar stil te denken. Zijn broer Arie evenzo. Natuurlijk hadden die twee in stilte reeds lang de feiten met elkaar in verband gebracht. Lag er in hun houding tegenover de nieuwe kringgenoot met zijn verdachte familie-relatie al niet iets terughoudends? Het kon hun niet kwalijk genomen worden. Wim moest hun kiese zwijgen waar-

deren. Maar het vermoeden van onuitgesproken argwaan brandde de jongeman op de ziel. Nog beter zou hij het op dit moment verdragen, dat hem ronduit een beschuldiging voor de voelen werd gegooid. Dan zou hij zich tenminste kunnen verweren; zou hij weten, tot hoever het vertrouwen in de zoon van de landwachter ging. Dat zwijgen van de anderen snoerde hem nu de mond.

‘Wie kan in 's hemelsnaam de zaak verklapt hebben!?’

Het was Frans, die argeloos de vraag tot uitdrukking bracht.

Jan Melkert haalde de schouders op.

‘Komt wel terecht,’ zei hij. ‘En toen?’

De ersatz-Duitser vervolgde zijn verslag:

‘Terwijl landwachter Harrie de papieren van Bram stond te bekijken en die aanvoerder voor om de auto heen liep, klommen Letty en ik naar buiten. Wat moesten we doen? De weg voor ons was geblokkeerd door die Duitse wagen; Henk was in de landwachtauto gestopt; met Bram dreigde het mis te lopen. Tot geweld konden we niet overgaan, met dat stel moffen ineens er bij. Ik wilde Wim maar gaan zeggen, zich alvast uit de voeten te maken. Had nog gekund in het donker achter de auto. Letty was bij de cabine blijven weifelen. Wilde Bram niet zomaar in de steek laten. Bovendien schenen ze het op haar niet voorzien te hebben...’

De beschrijving van wat daarna was gevolgd deed Frans zo kort mogelijk af. De herinnering was te verschrikkelijk.

Letty zat er strak en wit bij te kijken. Het koude gaslicht accentueerde de zieke kleurloosheid van haar gezichtje. Het is toch ook maar 'n meisje!’ dacht Wim ineens vol medelijden. Maar zijn medelijden bleek misplaatst.

Letty had haar doel vast voor ogen.

‘Ik neem Bram z'n taak over,’ zei ze eenvoudig, zonder enige weifeling. ‘Dat was afspraak, voorgeval een van ons beiden iets zou overkomen. We hebben het risico aanvaard, nietwaar! Dit is geen tijd voor nutteloze gevoeligheden.’

Een trieste glimlach raakte oppervlakkig haar verbeten trekken, zonder door te dringen tot in de holten van de starende ogen.

‘Jullie hebt ook je laak aanvaard. Dus ik de mijne,’ voegde

ze er aan toe. En zachter, meer voor zichzelf gesproken: ‘Vader mag niet voor niets gestorven zijn...’

Jan Melkert zat enkele ogenblikken lang naar het meisje te kijken. Het nikkelen brilletje maskeerde de uitdrukking van oprechte bewondering op zijn schrale gezicht. Hij knikte zwijgend een paar malen.

‘En Henk?’ zei hij daarna slechts.

‘We moéten hem terughalen,’ gromde Nico.

‘Natuurlijk!’

Het feit, dat in de verbrande auto een partij wapens was vervoerd, zou voor de landwachters geen geheim blijven. Blijk van medeplichtigheid aan een dergelijk vergrijp kon slechts één ding betekenen: de dood. En voordien zou men Henk tot het uiterste pressen om aanwijzingen te geven over de herkomst van de lading. Wel maakte niemand zich illusies, dat nog niets omtrent de wapendroppings tot de Duitsers zou zijn doorgedrongen. Maar wanneer de vijand ooit in het bezit zou komen van preciese aanwijzingen, kon pas recht een krachtdadig toeslaan gevreesd worden.

Waar had men Henk naar toe gebracht? Allerwaarschijnlijkst naar Hoorn, gezien de richting waarin de auto was verdwenen. Dan waren er practisch twee mogelijkheden: het landwachtershuis of het politiebureau. Nu, reeds in de spertijd, zou het dwaasheid zijn op onderzoek uit te gaan. In de dorpen kon men met het uitgaansverbod wel eens 'n handje lichten, al bleef het uitkijken voor toevallige Duitsers of landwachters. Maar in de stad was zoiets te gevaarlijk, omdat er voortdurend gepatrouilleerd werd. De komende morgenstond zou afgewacht moeten worden.

Onervaren in het illegale werk, was Wim te gauw geneigd om zich bij geweldsvertoon van de tegenstander neer te leggen. Hij had aanvankelijk zijn vriend reeds zo goed als verloren beschouwd. De als vanzelfsprekende vastbeslotenheid van de anderen om de gevangene terug te halen was voor hem de openbaring van een geheel nieuwe denkwijze. De denkwijze van het verzet. Het tegen alle overmacht in blijven vertrouwen op eigen kracht en kans van slagen. Een vertrouwen, waaraan het juist zijn vader had ontbroken. Die had zich te gemakkelijk klein laten krijgen door de tegenkanting van het

leven. En daarna was hij gezwicht voor de kans om tot gunstiger levensomstandigheden te geraken.

‘Dan ga ik...,’ begon Wim.

Het hoofdschudden van Jan Melkert deed hem stoppen.

‘Jij gaat niks!’ hoorde hij zich voorschrijven. ‘We hoeven er geen onnodige ongelukken bij te maken. Jij weet immers geen heg of steg in Hoorn. Onbezonnenheid is onze grootste vijand, Wim, gevaarlijker dan een hele divisie moffen.’

‘Ja... da's waar,’ moest Wim tam toegeven. Zijn ogen dwaalden tersluiks in de richting van Letty. Hij ontmoette haar blik. Daarin las hij geen leedvermaak doch aandachtige sympathie. Hij kreeg het deels onveilige, deels aangenaam verwarmende gevoel, dat het meisje hem van 't eerste ogenblik af geheel doorgrond had. Dat ook de overschakeling in zijn denken van zojuist haar niet was ontgaan. Daarachter schrijnde in Wim's bewustzijn de wetenschap van een toevallig vertraagd, doch onontkoombaar feit: Letty's nabije tegenwoordigheid zou spoedig verleden tijd zijn. Zij ging zich storten in gevaren, -waaraan Bram nog maar nauwelijks toe had kunnen komen. Zij ging verdwijnen in moedwillige spoorloosheid.

‘En wat ga jij nu doen, Letty...?!’ drong zijn hart hem te vragen.

Het meisje richtte zich op uit haar eigen gedachten. Ze haalde diep adem, alsof zij in één tocht kracht wilde verzamelen om al dat vreselijke van zich af te schudden.

‘Ik ga nu maffen, Wim... en vergelen,’ antwoordde ze ruw. Maar dit doorzichtig vertoon deed te meer blijken, hoe de gebeurtenissen haar hadden aangegrepen.

Opkomend geronk van Engelse vliegtuigen begeleidde Wim op zijn eenzame tocht huiswaarts. Hij vond de achterdeur van de Boomhoeve los doch de huisgenoten reeds ter ruste. Onzekerheid over het vertrouwen van zijn kringgenoten bleef hem onbarmhartig kwellen. Het bracht hem tenslotte tot het voornemen, er openhartig Jan Melkert over te gaan spreken. Als het maar mocht gelukken, Henk te bevrijden...

Bij het krieken van de nieuwe dag kwam een agent van het Hoornse politiecorps het dorp binnen fietsen. Aan het stuur van zijn ros bungelde erg huishoudelijk een bood-

schappenmand, waarin gerammel van flessen. Hij stevende rechtstreeks aan op de Melkerij. Bij de achterdeur van de koegang trof hij Fietje Melkert:

‘Môge Fietje! Is Jan bij de hand?’

‘Jawél!’

De gevraagde verscheen binnen de minuut.

‘Môge Stemmer.’

Het nikkelen brilletje keek naar de boodschappenmand aan de hand van de agent.

‘Kom je om melk?’

Jan reikte reeds naar de flessen in de tas. Zijn vragende blik op de bezoeker vorste echter naar diepere bedoelingen.

‘Nou... graag, as 't kan!’ zei de agent. ‘Maarre...’

Hij deed een uitnodigende stap terug. De boerenzoon ging er dadelijk op in en kwam de bezoeker achterna, het erf op. Een paar kippen trippelden onder verontwaardigd gekakel een eindje uit de weg.

‘Ik heb nachtdienst gehad,’ vertelde de agent op gedempte toon. ‘Eh... weet je er al van?!’

‘Zit-ie bij jullie op 't bureau?’ antwoordde Jan met een wedervraag.

‘Ja. Cel drie. Sleutels hangen op de kamer van de inspecteur van dienst, bij de kalender. De baas komt vandaag niet. Is naar Amsterdam.’

‘En eh ... dinges...?’

‘Heeft vanmiddag pas dienst, na een uur.’

‘Mooi. Bedankt Stemmer.’

‘Alles zonder garantie, hoor. Je begrijpt...’

‘Natuurlijk! Geef me je flessen.’

Vijf minuten later peddelde agent Stemmer terug in de richting van de stad. Nu hield hij angstvallig de boodschappentas aan het hengsel vast.

‘Karwei, die melkhalerij!’ bromde hij in zijn ongeschoren baard. ‘En dan na je nachtdienst. Afijn, de vrouw ook weer blij.’

Jan Melkert stond nog in de achterdeur met zijn vingers te knippen.

‘Da's dus alwéér voor mekaer!’ zei hij vergenoegd tot zichzelf. ‘Ja, zo doen we het. Wie niet waagt, die niet wint. Nico moet maar mee.’

Hij liep de koegang in om Nico te zoeken; hoorde buiten iemand aankomen en opende opnieuw de deur.

‘Oh... ik wilde juist...’

Het was Wim Belders, die daar stond. Wat gejaagd en verlegen, zag Jan Melkert.

‘Moest je mij hebben, Wim?’

‘Ja, zie je, ik wilde...’

‘Lijkt wel dokters spreekuur,’ schertste Jan goedgeluimd. ‘Heb net al een politie-agent behandeld... je mag wel oppassen!’

Wim gevoelde zich onzeker tegenover de ongewone scherts van de stroeve boerenzoon.

‘Zie je,’ begon hij nogmaals moeilijk, ‘van gisterenavond... je weet toch van m'n vader...’

Het was er ineens uit gekomen, als een onderdrukte kreet van pijn.

Het brilletje bleef enkele tellen vlak op Wim's gespannen trekken gericht. In de scherpe ogen er achter blonk een mild lichtje van begrijpen. Wim voelde zijn moed terugkeren.

‘Ik wou maar zeggen...’ hakkelde hij, ‘jullie denken toch niet...’

‘Ben je dwaas!’

Onder het brilletje plooide zich een zeldzame glimlach. Jan had volkomen begrepen. Enkele seconden dacht hij na.

‘Die politie-agent van daarjuist gaf een goeie tip,’ begon hij dan zonder overgang. ‘We gaan Henk uit het bureau halen. Heb je een fiets... o, nee natuurlijk. Je kunt wel achterop.’

Wim stotterde verrast.

‘O... ga ik mee?!’

‘Als je wilt.’

‘Ja, ja, natuurlijk!’

‘Je moet er toch eens doorheen,’ bromde de schrale. ‘Ik ben er zo.’

Hij verdween in huis. Wim stond daar in de open deur van de koegang als een herborene. Het vertrouwensblijk van de oprechte Westfries had zijn zelfbewustzijn opgericht. En nu ging hij dus daadwerkelijk verzet plegen!

Bij zijn terugkomst haalde Jan iets uit zijn linker jaszak. Op bedekte wijze stak hij het Wim toe:

‘Kun je een revolver vasthouden?’

Wim deinsde onwillekeurig terug.

‘Nee... ik heb nooit geschoten...’

‘Steek toch maar bij je. Hij is ongeladen. Het moet wat lijken, dadelijk op het bureau.’

Op fietsen met harde banden rammelden Jan en Nico, de laatste met Wim op de bagagedrager, Hoorn-waarts. Het was een stille, naar mist neigende naherfstdag.

Voorzichtig als hij van nature was, had Wim zich gedurende zijn duikmaanden slechts zelden buiten de Boomhoeve gewaagd. De straatrazzia's in Rotterdam hadden hem een heilige vrees voor de buitenlucht ingeboezemd. Deze fietstocht, de stad in nogwel, vormde zonder meer al een avontuur. De dropping had zich nog afgespeeld in de bescherming van het nachtelijk duister. Maar dit waagstukje was een tarting van de vijand in open daglicht.

Bij de ingang van de stad, op de overweg, weken twee kuierende Duitsers zonder erg te geven voor de fietsers uit. Wim begon het besef te krijgen, dat er nog altijd heel wat gewaagd kon worden als het moest.

In de brede hoofdstraat ging het armetierige leven van alle dag zijn gang. Rijen huismoeders voor enkele dichte winkeldeuren. Een man achter 'n lege handkar; het drieste armoelawaai van enkele skeletachtige fietsen, zoals de hunne.

‘Daar is 't politiebureau, links, met die zandzakken er voor,’ duidde Jan Melkert uit.

Wim had onder de rit reeds in spaarzame bewoordingen zijn instructies gekregen. Jan en Nico zetten hun roestige tweewielers tegen de muur van het bureau. Wim volgde hen naar binnen. In de portierskamer stond een mannetje op leeftijd zijn beklag te doen over de buren. Er werd geduldig gewacht tot het zeurverhaal uit was en het mannetje zich met een kluitje in het riet had laten sturen.

‘En?’ vroeg de portier lijdelijk hel nieuwgekomen gezelschap.

‘Is de commissaris aanwezig?’ informeerde Jan Melkert.

‘Nee, meneer, die is er niet.’

‘De inspecteur van dienst?’

‘Jawel. Waarvoor is 't?’

De agent-portier keek ineens dwaas verbaasd. Want een re-

volver in de hand van de gebrilde klant wees slordig naar zijn hartstreek.

‘Eventjes kalm,’ zei Jan Melkert geruststellend, ‘we komen alleen maar een arrestant terughalen. Wees verstandig.’

Zonder dat het hem gevraagd werd deed de agent zijn handen halverwege in de hoogte. De uitdrukking van verbazing veranderde in een trek van inwendig plezier.

De twee andere jongelieden hadden ook hun revolver getrokken. Wim voelde zich als een revueheld.

‘Hou 'm in de gaten!’ beval Jan Melkert zijn broer.

Hij knipoogde naar de agent, wipte de sluitboom van de balustrade omhoog en beduidde Wim met hem mee te gaan. Het tweetal verliet de portiersafdeling via een binnendeur en liep een smalle hoge gang door. In voorbijgaan klopte Jan tegen een grimmig dichte deur, waarop het cijfer 3 geschilderd was.

‘Henk, we komen!’ waarschuwde hij.

Aan het eind van de gang was de kamer van de inspecteur van dienst.

Jan trad binnen zonder kloppen, de revolver vooruit. Wim volgde in dezelfde krijgshaftige pose.

De inspecteur legde juist de hoorn van zijn tafeltelefoontoestel op de haak.

‘Eventjes kalm, inspecteur,’ zei Jan Melkert, alsof hij niet meer dan 'n vuurtje kwam vragen. ‘Blijf maar rustig zitten. We komen alleen om die arrestant van vannacht.’

Hij had aan het haakje van een bijgewerkte maandkalender van het vorig jaar de sleutelbos zien hangen en reikte er naar.

Aan Wim was al verteld, wat hem te doen stond. Met een stuk touw bond hij snel de polsen van de inspecteur achter op de bureaustoel vast. De politieman liet zich de operatie merkwaardig verduldzaam welgevallen. Hij had geen kik gelaten.

‘Vijf minuten, inspecteur!’ zei Jan Melkert. ‘Bedankt!’

De twee revolverhelden gingen terug de gang in.

De sleutel van cel drie was gemerkt met een labeltje. Het openmaken van de cel nam slechts enkele seconden in beslag.

‘Gauw!’ was het enige woord van begroeting, dat door Jan Melkert tot de bevrijde gevangene gesproken werd.

Henk zei alleen: ‘Reuze, jongens!’ Hij verknoeide verder geen tijd. Zijn overjas had hij niet meer aan.

In optocht ging het terug door de portierskamer. De agentdeurwachter, alsmede een hevig verschrikte burgeres, die vermissing van een bonnen-etuitje was komen aangeven, werden er nog steeds door Nico onder schot gehouden.

‘Deur op slot!’ verordonneerde Jan zijn broer, terwijl hij achter de andere twee naar buiten snelde. En tegen Henk: ‘Stap maar achterop!’

Hoogstens de ene straatveger bij het politiebureau verbaasde zich een weinig over de haast, waarmede het tweetal jongelui er op de fiets vandoor rammelde. En hij onderbrak voor enkele momenten zijn hoogst nuttige bezigheid om een tweede duo op dezelfde vlotte manier het eerste achterna te zien spurten. Misprijzend keek hij naar de dichtgetrokken deur van de politietempel.

‘Snotapen!’ bromde hij en bezemde verder.

Het span dubbelbelaste fietsen moest halverwege de hoofdstraat een ommetje maken. Want in de verte schemerde het zwart van twee landwachtersuniformen. Pas buiten de bebouwde kom, na het inslaan van de zijweg naar het dorp, kon men zich betrekkelijk veilig voelen.

‘Trappen nu jullie je maar 's ellendig!’ bood Jan Melkert vriendelijk aan. Hij stopte en slapte af.

‘Nou, zitten jullie je dan maar 's dóór!’ gaf Henk hartelijk terug. Hij wreef demonstratief zijn zitvlak.

Henk en Wim op het zadel en de andere twee op de bagagedragers rolde het gezelschap de hekken van de Boomhoeve binnen.

‘Da's dat,’ zei Jan Melkert voldaan.

Bevrijde en reddingsploeg zaten bijeen in de bestekamer van boer Jager. Erg voorkomend kwam Dieuw vragen, of de heren nog 'n bakkie koffie zouden lusten. Graag, verklaarden de heren. Maar zolang Dieuw binnen gehoorsafstand bleef rondtreuzelen liet geen der heren iets naders los.

‘We zullen voorzichtiger moeten zijn,’ meende Jan Melkert. ‘Dit is een verraden zaakje geweest. Misschien per ongeluk. Kan een vreemde er van geweten hebben?’

Henk zat peinzend het hoofd te schudden.

‘Kan me niet voorstellen, wie!’ antwoordde hij. ‘De meis-

jes hier, nu ja, ze hebben Bram wel gezien, maar kunnen niet geweten hebben wie hij was en dat ie van de overkant kwam. O ja, dat naaistertje. Maar die wist ook niet meer dan ze kon zien.'

'Wat hebben ze gedaan met.. eh...,' vroeg Nico aarzelend en ten halve.

Henk gruwde bij de herinnering aan de rit in de landwachtersauto. Die dode passagier naast hem op de bank...

'Ik geloof, naar het landwachtershuis,' zei hij triest. 'Daar hadden ze het tenminste over. Ze wilden zijn kleren nog nazoeken.'

'Had Bram papieren bij zich?' vroeg Jan Melkert.

Henk maakte een gebaar van onzekerheid.

'Ik weet het niet. Denk van niet. Maar ze weten toch al meer dan goed voor ons is. Van die wapens in onze auto...'

Henk had tijdens de fietsrit naar huis reeds over de onverwachte afloop van de aanhouding en het in de lucht vliegen van de auto vernomen.

'Voor mij 'n gelukje, dat die ene landwachter kletsnat was van zijn bad in de sloot,' merkte hij op. 'De "droge" wilde eerst, dat mij tegelijk een verhoor zou worden afgenomen. Maar z'n kameraad voelde er weinig voor. Die had in de auto al mijn overjas afgegapt om z'n natte schande te bedekken. Ze fouilleerden me nog wel in de gauwigheid. Maar mijn revolver vonden ze niet. Die had ik in de auto kunnen wegmoffelen... in Bram z'n jaszak. Hem kon het geen kwaad meer doen. Mij wel, nietwaar.'

Henk zweeg vermoeid. Het was aan zijn dikke ogen te zien, dat de afgelopen nacht hem weinig slaap had gebracht.

'En hoe voelde jij je, Wim, met die revolver,' vroeg Jan.

'Reuze veilig! Vooral omdat ie ongeladen was! Asjeblief.'

Het wapen ging terug naar de eigenaar.

'We zullen je gauw leren er mee om te gaan,' beloofde Jan. 'Maar we schieten niet voor de pret. Alleen uit barre noodzaak. Ons werk mag geen losbandig avontuurtje zijn. Ik heb je vanmorgen wel enig risico laten lopen. Maar dat had je bij voorbaat aanvaard, door je bij ons aan te sluiten.'

Hij stond op.

'Kom, Nico, Henk zal wel wat willen pitten.'

Terstond na het vertrek van de twee broers ging Henk in-

derdaad aanstalten maken tot een dutje in 'n paar stoelen. Maar Wim moest hem eerst nog even lastig vallen. Na het korte onderhoud met Jan Melkert van des morgens ging het nu tegenover zijn vriend gemakkelijker.

'Beroerd, dat het juist landwachters moesten zijn...,' begon hij.

Henk lachte vrij-uit.

'Kom nou! Dacht je soms, dat ik dacht, dat jij... Toe nou, zeg!'

'Dank je, kerel!' zei Wim, volkomen opgelucht.

Deze dag voelde Wim zich zeer onrustig. Niet zozeer door hetgeen hij kort tevoren had meegemaakt, doch om iets, wat waarschijnlijk nog gebeuren moest. Of zou Letty reeds in stilte vertrokken zijn? Dat geloofde hij niet. Als vanzelfsprekend verwachtte hij, het meisje voor haar vertrek naar Amsterdam nog te zullen zien. Naar logische redenen voor die verwachting zocht hij niet eens. Die redenen had hij zonder meer afgeleid uit de manier, waarop zij hem enkele malen had aangekeken. Of was hij toch alleen maar een ijdele fantast?!

Die onrust weerhield hem ervan, zijn studieboeken op te slaan. Na de noen was hij de koegang in gegaan om de meisjes wat te helpen bij het melktappen voor de aanlopende klanten. De meesten daarvan, mensen uit de stad, hadden een afspraak gemaakt voor enkele malen per week. Maar elke dag ook waren er vreemde aanlopers. En dan de meelijwekkende trekkers van Amsterdam en verder, met hun gammele fietsen, carriers en handwagens. Niet iedereen kon geholpen worden. Ook aan de voorraden tarwe, peulvruchten en aardappelen van de boer was een einde te zien. Maar voor wie zijn nood kon waar maken waren er een paar ponden of kilo's over.

Wim's oor werd op eenmaal getroffen door een bekend geluid. Dat was precies het heel aparte rammelrythme van de fiets op harde banden, welke vanmorgen Nico en hem getorst had. De fiets scheen het erf op te komen. Wim ging naar buiten om te kijken. Het was Letty, die daar van Nico Melkert z'n hotsmachine stapte. Kwiek in een zwarte sportpantalon

onder de lichte regenmantel. De blonde krullen vrij in de wind.

‘Heb je nog wat bonen voor me, boer?!’ begon ze plagend. Ze zag er weer fris en moedig uit. Maar in haar glimlach was iets straks en afwezigs.

‘Ah, Letty!’ was alles, wat Wim zo gauw te zeggen wist. Hij nam haar de fiets uit de hand en bracht deze binnen. ‘Kom je... ga je even mee?’

De jongeman voelde zich zeer onwennig als gastheer, in het bijzonder tegenover een dame. En dan uitgezocht deze jongedame!

Dieuw, de alziende en alomtegenwoordige, kwam er als erkend assistent-huishoudster even bij.

‘O, meneer Wim, 'n kennisje van je! Ook al om bonen verlegen?!’

Letty knoopte er direct aan vast.

‘Nou, juffrouw, als u nog wat boontjes voor me over heeft, dolblij!’ zei ze onderdanig. ‘Ja, wat 'n tref, dat ik Wim hier juist ontmoet! We kennen elkaar al zo lang, hè!’

‘O... ja, ja!’ gaf Wim onhandig toe. De scherts in Letty's woorden pakte hem niet terstond. Eenvoudig en precies als hij was, kon hij iets, wat hem niet als de volle waarheid voorkwam, moeilijk over zijn lippen krijgen.

‘We zullen wel 'ns voor u kijken!’ zegde Dieuw geheimzinnig toe. ‘Ja hoor, gaat u maar even naar binnen. Een dame bij twee heren, da's veilig bewaard, wáár!’ grapte ze.

Letty schonk een beleefdheidsglimlachje. De jongeman kleurde lichtelijk.

In de bestekamer vonden ze Henk achter de tafel zitten, het hoofd voorover op de armen gelegd.

‘O, hij is in slaap gevallen, de stakker!’ constateerde het meisje.

Het donkerblonde hoofd van Henk kwam traag overeind.

‘Wat?!... Niks te stakkeren!’ protesteerde de slaper gegeneerd. Hij knipperde doezelig met z'n ogen. ‘O, aha... Letty! Hoe is 't?’

‘Gefeliciteerd, zeg!’

‘Wat bedoel... o, ja ja, merci. Hebben de knaapjes 'm prachtig geleverd, hè!’

Letty was neergevallen in de door Wim aangeschoven arm-

stoel. Met echt vrouwelijke interesse monsterde zij in één oogopslag het meubilair van de bestekamer.

‘Mooie spullen, zeg, dat antieke houtwerk. Pracht van een buffetkast, daar. Veel te mooi voor kwajongens zoals jullie!’

Dan kwam ze ineens tot het eigenlijke doel van haar bezoek, door Wim reeds voorvoeld.

‘Zeg, ik ga d'r vandoor, voor de tweede keer! Hebben jullie nog boodschapjes mee te geven?’

‘Naar Amsterdam...? Op die fiets?’ maakte Wim zich bezorgd.

‘O, Wim, m'n wagentje staat er vast van te blozen, zo onaardig als je er over praat! Heb 't van Nico te leen. Loopt nog best hoor! Zit muziek in zelfs. En anti-plof!’

‘Rot-mof!’ rijmde Henk lammerig. ‘In elk geval behoef je niet bang te zijn, dat ze onderweg je karretje zullen vorderen. Onthoud het adres van m'n thuis, in Amsterdam, Letty. Kan je misschien van pas komen. Altijd welkom, als je mijn groeten doet.’

Henk noemde het adres van drukkerij Verlaat. Letty repeteerde het enige malen.

‘Zal 't maar niet opschrijven,’ zei ze. ‘Adressen op papier zijn gevaarlijk in deze tijd. En jouw adres, Wim? In Rotterdam, hè?’

De Rotterdammer stond kleurend te aarzelen. Henk zag zijn verlegenheid en redde snel de situatie.

‘Wim staat zo'n beetje alleen op de wereld, Letty,’ verklaarde hij eenvoudig.

Onder de hartelijke blik, welke het meisje naar hem opzond, voelde Wim zijn verlegenheid en verwarring nog toenemen. Gelukkig vermeed het meisje fijngevoelig er verder op in te gaan.

‘Ik zal wel niet lang achtereen in Amsterdam blijven,’ deelde ze verder mede. ‘Van daaruit moet ik denkelijk naar Den Haag, Rotterdam en zo. Jullie horen wel wat van me, nu en dan.’

‘Ga je nu zo maar op je eentje?’ vroeg Wim.

‘Wel ja, jongen, veel veiliger dan in gezelschap van ‘verdachte mannen’, is 't niet!’ pareerde Letty vrolijk. Uit hetgeen zij er op volgen liet bleek echter, dat ze zichzelf moed aan het inspreken was:

‘Nog even tanden op elkaar, jongens! Voor de laatste ronde!’

En na een korte pauze liet ze er zonder blijk van instemming op volgen:

‘Die... eh... Delftse student zou zeggen: ‘Dan gaan ze voor de bijl!’

Over Wim's ernstige gezicht gleed een zenuwtrek.

‘Tja ja, die Dolf,’ zei Henk peinzend, ‘die werkt maar het liefst met bijl en revolver. Nee, dat gesnoef van ‘bijltjesdag’ ligt me niet. Jou, Letty? We moeten ons niet zo laten meeslepen door wraakgevoelens. Op een basis van haat en wraak kunnen we geen echte ‘nieuwe orde’ gaan opbouwen in de plaats van die der nazi's.’

Letty knikte bedachtzaam.

‘Ja, je hebt gelijk,’ zei ze langzaam. ‘Maar 't is wel eens moeilijk. Vooral... wanneer ze je vader vermoord hebben.’

‘Je vader...’ herhaalde Henk zacht.

Letty knikte triest.

‘Ja. Hij was dokter en werd gepakt als gijzelaar. Er gebeurde iets in Amsterdam. Hij is er met negen anderen voor gefusilleerd.’

Wim zag hoe het meisje zich op de lippen beet en haar ogen strak open hield. Enkele seconden bleef er stilte heersen.

‘Kom’, zei Henk dan, ‘ik zal eens gaan kijken of er nog iets voor je mee te nemen valt, Letty. Een kaasje of iets dergelijks. Je zult niet op vetpotten te gast komen in de stad.’

En zo bleef Wim alleen bij het meisje in de kamer achter. Na de schokkende dingen, in de laatste vier en twintig uur meegemaakt, voelde hij zich in deze situatie onhandiger dan ooit. Er was zoveel, waarover hij legen Letty zou willen beginnen. Maar het dwarrelde alles zo ongevormd en on-zeg-baar door elkander. Hij kon geen aanknopingspunt vinden. Dat van zijn vader... die argwaan van verdenking om het gebeuren van gisteravond... zijn spijt over Letty's vertrek, z'n bezorgdheid voor haar...

Omdat het ongemakkelijke zwijgen tussen hen beiden toch niet voort kon blijven duren, begon hij maar voor de vuist weg alledaagse, banale dingen te zeggen: dat het tamelijk geschikt weer was vandaag, dat die fiets toch wel 'n erg oud

barrel leek, dat er weer zo'n bende tommies was overgekomen vannacht...

Waarom kon Letty nu ook zo slecht op dreef komen? Ze leek anders niet om woorden verlegen. Ze had hem daarjuist toch erg vriendelijk en zacht aangekeken...

En juist, toen Wim moed genoeg verzameld dacht te hebben om het meisje te vragen, of ‘dat van zijn vader’ haar al verteld was, kwam Henk weer binnen.

‘Nou, Dieuw heeft haar best gedaan,’ prees hij. ‘Heb je 'n bagagetas? O ja, natuurlijk, al met spulletjes van de Melkerij er in. Maar dit moet er nog bij: 'n kaasje, 'n stuk gerookt spek en wat bonen.’

‘O jongens, jongens, ik bezwijk nog onder al m'n rijkdom!’ protesteerde Letty erkentelijk. Maar het is meteen een goede camouflage. Nu moet ik heus opstappen, anders ben ik niet meer voor donker binnen. Henk, tabee, en laat je niet weer vangen!’

De stilzwijgende uitnodiging tot Wim, om haar uitgeleide te doen, was duidelijk genoeg. De jongeman verleende ijverig assistentie bij het stouwen van de leeftochtgaven en onderwierp de fiets nog vluchtig aan een onderzoek.

Dan stond hij daar zo slungelachtig op het blonde figuurtje neer te kijken, meer dan een hoofd groter dan zij. Hij zag zich nu wel genoodzaakt afscheid te nemen.

‘Dag Letty...’

Het toegestoken handje hield hij nadrukkelijk vast. Koortsachtig zochten zijn hersens naar een paar extra woorden van afscheid, om zijn verwarde gevoelens alsnog tot uiting te kunnen brengen.

Wat hij tenslotte zeide, was:

‘...wees vooral voorzichtig, hoor...!’

Het meisje keek naar hem op. Iets van grote dankbaarheid glansde in haar Novemberblauwe ogen:

‘Ja, Wim... heus!’

De bijzondere klank van die enkele woorden hing de jongeman nog in de oren, toen hij de lichte regenmantel met die speelse krullenbos erboven de bocht van de dorpsweg om had zien fietsen en terug keerde naar de bestekamer.

Henk was niet meer aanwezig. Wim bleef besluiteloos dralen op zijn gewone ‘staanplaatsje’ voor de buffetkast. Hij

verwenste zijn eigen onhandigheid, waardoor zoveel dringende dingen ongezegd gebleven waren. Het was hem een zachte troost, tenminste die paar woorden over ‘voorzichtig zijn’ aan Letty te hebben meegegeven. De toon van het antwoord daarop zou in hem blijven naklinken.

Maar wat stelde hij zich eigenlijk voor?!

Nu geen onzekerheid omtrent Letty's vertrek hem meer bij voorrang bezig hield, drong een ontnuchterende overweging zijn gedachten binnen. Een arbeiderszoon, een voormalig expeditieknecht, die alleen de lagere school had bezocht... de zoon van een landwachter. En dat meisje, een doktersdochter, goed ontwikkeld, wier vader als slachtoffer van het bezettingsgeweld gevallen was. Waar durfde hij aan denken! Toch was er ook in de houding van het meisje tegenover hem iets aparts geweest. Of moest dat alleen worden toegeschreven aan de bekoring van de avontuurlijke omstandigheden, waaronder hun kennismaking had plaats gevonden, daar in de boom?! De zelf zwaartillende jongeman wilde zich echter een dergelijke vluchtigheid bij het meisje niet indenken.

Enige twijfel over de bijzondere aard van zijn eigen gevoelens kwam bij Wim niet op. Tot nog toe had hij weinig actieve belangstelling voor het andere geslacht betoond. Zijn ernstige natuur hield hem vanzelf af van oppervlakkigheden.

Wim haalde zijn handen uit de zakken en zette zijn rug af tegen het buffetmeubel. Het antieke porcelein in de kast rinkelde fijntjes.

Energiek liep de jongeman naar het boekentafeltje tegen de muur aan de overkant. Hoe dan ook, hij had de macht om zich door ijverige zelfstudie betere kansen te scheppen. Zich op te werken tot een persoonlijkheid en een maatschappelijke positie, waarmede hij een meisje als Letty tegemoet zou kunnen treden. Reeds zijn vrije tijd als expeditieknecht was hij gaan benutten voor zelfstudie in wiskundevakken. De strenge logica van die wetenschap trok hem aan. Hij droomde van een toekomst in beton en staal; nauwkeurig berekende, onwankelbare constructie-wonderen.

Geleidelijk aan kwamen Wim's woelige gedachten tot rust binnen de meetkundige figuren in zijn leerboeken.

Henk verscheen weer tegen de avondmaaltijd. Hij had een

uitnodiging voor Wim, om des avonds een bijeenkomst van de vertrouwensmannen in de schuur van de Melkerij bij te wonen. Dit betekende voor Wim een bezegeling van het in hem uitgesproken vertrouwen. Alleen tegen de ontmoeting met Dolf Berkeboom zag hij op. Zij waren klasgenoten geweest op de lagere school. Daarna hadden hun beider wegen een geheel andere richting genomen. De politieke verwikkelingen van de eerste oorlogsjaren hadden echter tot hernieuwd contact van minder aangename aard geleid.

Dolf Berkeboom deed in het begin van de bijeenkomst alsof de nieuwe aanwezige lucht voor hem was. Henk vertelde zijn verhaal en Wim vulde dit aan met bijzonderheden van eigen ervaring.

‘Juist. Er is dus een lek,’ merkte de Delf Ise student op. Als bij toeval ging zijn blik in de richting van Wim Belders. ‘En dat lek moet dicht bij huis geweest zijn...’

Er bleef enkele ogenblikken een onprettig zwijgen heersen. Henk maakte een maal aanstalten tot spreken. Eindelijk zeide hij rustig:

‘Nou, laten we 'ns kijken. Ik geloof, dat wíj voor óns wel van elkanders doen en laten kunnen getuigen.’

Hij ging in het kort de leden van het gezelschap na.

‘Jij kunt voor mij inslaan, nietwaar Wim,’ wendde hij zich tenslotte op vrolijke toon tot zijn vriend. ‘En jij hebt ook geen kans gehad, want ik ben vrijwel voortdurend trouw aan je zijde geweest op de Boomhoeve!’

‘Zo is 't!’ stemde Wim dankbaar in.

‘Enfin, Dolf,’ zei Henk blijkbaar zonder enige bedoeling, ‘je ziet, wat er al niet kan gebeuren terwijl je op visite bent bij je vriendin.’

De student grijnsde. Maar direct begon de lach op zijn gezicht te besterven. Er scheen een minder prettige gedachte bij hem te zijn opgekomen...

Hoofdstuk VI.

DITMAAL werden het met recht de ‘donkere dagen voor Kerstmis’.

De naam ‘Ardennen’ was plotseling troef geworden in elk gesprek. Niet alleen van mensen, die de mooie landstreek op de Belgisch-Luxemburgse grens van nabij kenden uit prettige vacantiedagen. ‘Ardennen’ was thans een symbool van teleurstelling, twijfel en vrees, zelfs voor vele tot dan toe optimistische lieden. Alleen onder Duitsers en trawanten had deze naam een klank van tegengestelde betekenis gekregen. In één adem genoemd met ‘von Rundstedt’ vormde hij in hun kringen het bijna verwanhoopte teken van reddende kentering in de ontwikkeling der krijgsverrichtingen.

Het gesprek van de drie jongelieden, die zojuist uit de boet van de Melkerij vandaan waren gekomen, maakte geen uitzondering op de algemene regel. Nieuwsgierigheid naar de laatste berichten over von Rundstedt's Ardennen-offensief had hen tegen de gewoonte in reeds de middaguitzending van radio-oranje doen beluisteren. Dolf's vernuftige werkstukje in de melkbus deed nog steeds goede dienst. Maar wat het te horen had gegeven droeg geenszins bij tot de goede stemming van de luistervinken.

‘En dat zeggen ze zomaar doodgewoon,’ kreunde Arie Melkert bijna: ‘Al vijfentwintig duizend geallieerde krijgsgevangenen...’

‘'t Loopt helemaal mis!’ zuchtte Wim Belders moedeloos.

‘En Churchill had hel laatst nog wel over het einde van de oorlog in de komende lente of zomer...’

Hij sprong in de droge grensgreppel rond het weiland van de Melkerij. Henk Verlaat volgde hem en daarna Arie.

‘Ja... het einde zal er zó gauw genoeg wezen!’ schamper-

de de forse kerel met zijn slappe rechterarm. ‘Wat jou, Henk!’

De laatst aangesprokene bleek minder terneergeslagen.

‘Prettig zijn de berichten niet,’ gaf hij toe. ‘Maar zou het niet een laatste wanhoopspoging zijn van de Duitsers? Ze zetten alles op alles... en eerste gewin is kattengespin...’

‘Nou ja, die mooie spreekwoorden,’ sputterde Arie.' ‘Onderhand krijgen de geallieerden toch maar 'n deuk in hun front van jewelste.’

‘En onder Arnhem zijn ze ook al terug gemoeten, doordat de moffen vorige week de Rijndijk hebben doorgestoken,’ herinnerde Wim somber.

‘Het weer helpt ook al 'n handje,’ mopperde Arie gezapig door. ‘Over drie dagen Kerstmis, en er lijkt nog wel geen winter aan de lucht.’

Hij keek keurend in het weke blauw boven de greppel.

‘Ik zou zo zeggen, dat de tommies ook wel gebruik maken van liet mooie weer!’ merkte Henk kalm op. ‘Hoor maar!’

Het onderhand zo vertrouwde gebrom van ‘vliegende forten’ was begonnen op te komen in de verte.

‘Die versagen niet!’ zei Henk.

Arie stond stil in de greppel en luisterde toe met opgeklaard gezicht.

‘Nou, nou, ze worden brutaal... Overdag!’

Gedurende de rest van de korte tocht over de velden naar de Boomhoeve werd het woord ‘Ardennen’ niet meer genoemd. Op het achtererf van boer Jager bleven de drie jongelui in de lucht staan turen. Terwijl hun ogen het bleekdoorschoten hemelblauw afzochten groeide het gebrom hen over 't hoofd.

‘Ja... dáár!’

Wim had beet. Hij wees de richting aan. Had men eenmaal een gedeelte van de luchtvloot in het vizier gekregen en de schijnbare grootte van de vliegtuigen voor ogen, dan kon men snel ook de andere groepen ontdekken. Als gevulde V's van Victorie trokken de formaties van ongeveer zestig stuks ieder door het luchtruim. Zo hoog zaten de machines, dat zij niet anders dan kruisvormige tekentjes geleken. Zilver opglanzend wanneer het zonlicht ze bestreek, dreigend donker opeens in een wolkschaduw.

‘Daar... nog 'n stel... en daar nog een!’

‘Dat zijn er al 'n vierhonderd,’ had Wim ruw geteld en vermenigvuldigd: ‘zeven keer zestig.’ En nog kwamen er nieuwe groepen aanschuiven.

‘Wat 'n pracht, wat 'n pracht!’ waardeerde Arie oprecht. ‘Kijk die jagertjes er omheen spelen...’

Een vreemd geschitter trok plots de aandacht naar een van de naderende groepen in het bijzonder. Kort daarop klonk een ongeregeld geratel en geknal. Midden in de groep vertoonde zich een schouwspel als van een mislukkend stuk vuurwerk...

‘O...! Die brandt!!’ schreeuwde Wim opgewonden.

Ineens was daar hoog in de lucht gespetter als van een vurige hagelbui. Brandende brokken vlogen in het rond; ploften uiteen tot nieuwe vuurregens. En daartussen en omheen verscheen een aantal witte spatjes tegen het blauwe plafond alsof er iemand onhandig met de witkwast zwaaide.

‘Parachutes!’ zei Henk gespannen. ‘Als die kerels maar goed beneden komen...!’

‘Er is helemaal niet geschoten!’ merkte Wim raadselend op. ‘Lijkt wel of ie ontploft is.’

De witte spatjes zakten rustig omlaag, steeds zwellend voor het oog. De brandende stukken kwamen, wijd verspreid, sneller naar beneden vallen.

Gealarmeerd door het geluid der ontploffingen waren enige vrouwen uit de Boomhoeve naar buiten gekomen.

‘'t Is een vliegend fort,’ wees Henk naar het grootste van de omlaag stortende brokstukken.

Het aangewezen voorwerp groeide voor het gezicht naarmate het lager kwam. Het was nu duidelijk te onderkennen als een vliegtuigdraagvlak; aan een der zijkanten vier uitsteeksels, de motoren. Rondom de randen lekten vlammentongen. In zijn val wentelde de vleugel hulpeloos om-en-om, als vergeefs tastend naar steun in de ijle lucht. Totdat hij, een kilometer ver het land in, met een der uiteinden tegen de aarde stootte en plat viel. Onmiddellijk scheen een uitloper van het hellevuur uit de aardkorst op te schieten. De benzine in de vleugeltanks was ontploft. Enige minuten lang bleef een rosse vuurberg boven de horizon oplaaien.

‘Verschrikkelijk!’

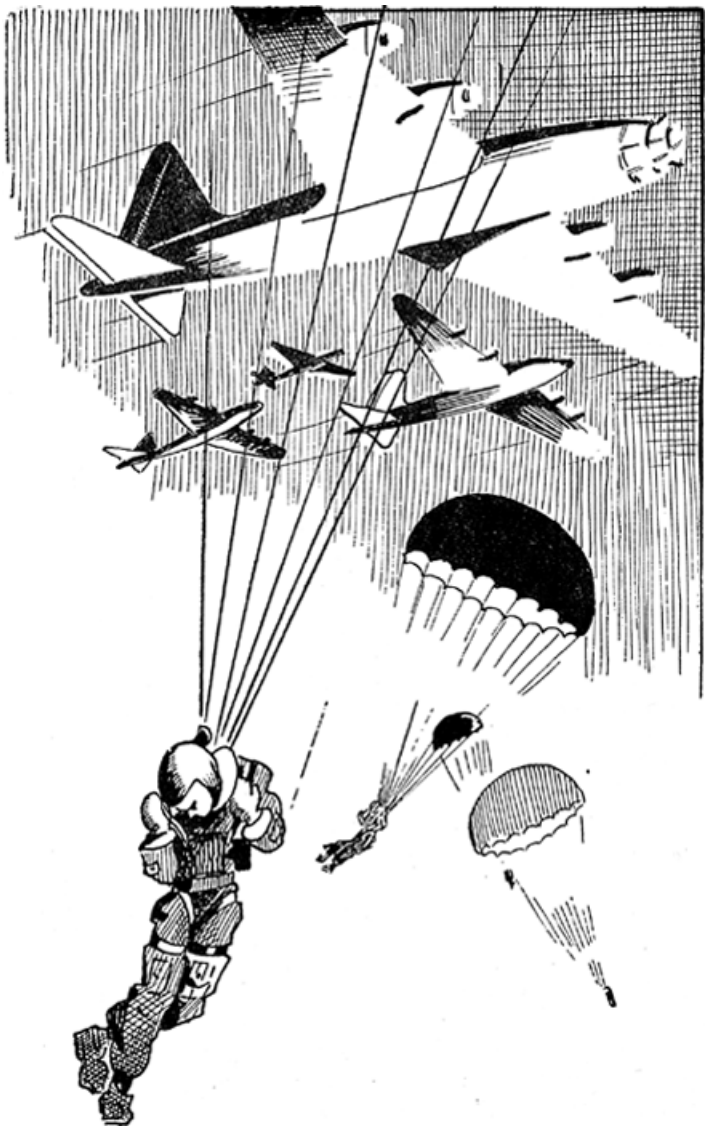

In dat ene woord van de boerin werd de ontzetting van de gehele groep toeschouwers bij de Boomhoeve samengevat, en van zovelen elders.

De andere brokstukken waren her en der neergekomen. Ook de witte parachutes, trager omlaag zwevend, begonnen de grond te bereiken.

'Zullen we ze gaan ophalen, die lui!' sloeg Arie voor.

Maar Henk hield hem terug. Een dergelijk optreden in vol daglicht was te riskant. De Duitsers zouden niet op zich laten wachten. Bovendien kon men aannemen, dat de piloten hun instructies hadden en op eigen gelegenheid maatregelen zouden nemen.

Arie begaf zich dus naar huis. Henk en Wim gingen met de vrouwen naar binnen. Ook Christine, de naaister, was onder hen.

Een kwartier later reeds zagen de jongelui op de dorpsweg een auto met Duitsers voorbij razen.

'Ze gaan op jacht,' zei Henk somber.

Naar de oorzaak van de ramp kon men slechts gissen. Van afweergeschut of Duitse jagers was geen sprake. Waarschijnlijk dus een ongeluk aan boord van het vliegtuig.

Voor Henk en Wim was het veiliger thans binnen te blijven. Van de dochters Jager vernamen ze later op de middag, dat de jacht van de Duitsers niet zonder resultaat was gebleven. Een vijftal piloten, lange kerels in pracht-uitrusting, was gevankelijk meegevoerd.

'Maar ik heb toch méér parachutes geteld!' herinnerde zich Wim.

Dat hij goed geteld had, bleek later.

Want bij het invallen van de schemering kregen de onderduikers van de Boomhoeve een gast. Henk was buiten op het land wat frisse lucht en vertier gaan zoeken. Wim zat nog in de bestekamer boven zijn boeken gebogen. Sedert het vertrek van Letty, een vijf weken geleden, had hij met verdubbelde ijver de studie aangevat. Verwonderd keek hij om naar de deur bij het boekentafeltje, toen zijn kamergenoot in gezelschap van enkele personen scheen terug te komen. In feite zag hij een gehele optocht verschijnen: Henk voorop; dan boer Jager, die een lange mansfiguur in bruin uniform van vreemde snit ondersteunde; en Dieuw in de achterhoede.

‘O, thanks, thanks! So gently you are!’ zei de lange persoon in uniform. Hij scheen een verzwikte voet te hebben.

Wim begreep, dat dit een Canadese piloot moest zijn. Die middag had hij door de meisjes Jager reeds over de windjack-uniformen van de gevangen vliegers horen vertellen. Daar stond hij nu van aangezicht tot aangezicht tegenover een heuselijke vertegenwoordiger van de gigantische Royal-Air-Force. Het bracht hem even in de war, dit onverwacht contact met het leger van de bevrijding. Het gaf een opruiend gevoel van overwinning en veiligheid maar van groot gevaar tevens. Voor pilotenhelpers kenden de Duitsers geen genade.

Henk deed de Canadees zitten gaan in de leunstoel bij de tafel. Hij stelde zijn kamergenoot aan hem voor en praatte nog meer Engels, waarvan Wim niets begreep.

Boer Jager bleef terzijde aan zijn gedoofde pijp staan zuigen. Een goede vijftiger was hij, breed van leden, in overjarig manchester werkpak. Scherp spiedende ogen in een verweerd en gekreukeld gezicht; een grijze kuif, welke aan een uitgedund vlasveld deed denken. Vol belangstelling, niet zonder enige trotse voldoening, bekeek hij ‘het wonder’ van top tot teen.

Onderwijl was Dieuw, nogal druk van opwinding en zenuwachtigheid, voor de piloot op haar knieën gaan zitten om de verzwikte voet van het schoeisel te ontdoen. De man zelf moest haar de nodige aanwijzingen verstrekken. En Dieuw beijverde zich om ten teken van begrip veelvuldig ‘O, jès!’ ten beste te geven. Engels was tenslotte niet geheel en al een onbekend begrip voor haar!

De voet zag er wat gezwollen uit. Dieuw ging er een nat verband omheen leggen. Ondertussen wist de piloot, door bemiddeling van Henk, het gezelschap van zijn wedervaren op de hoogte te brengen. Aan boord van zijn bommenwerper had zich een ontploffing voorgedaan. Oorzaak? Devil knows! Enkele van zijn kameraden waren waarschijnlijk al door de ontploffing om het leven gekomen. Hij zelf had bij de landing per parachute zijn voet verzwikt. Toch was hij in staat geweest zijn valscherm snel in te palmen en zich te verschuilen in een kuil, onder wat takken en afval. Hij had de Duitsers op een afstand bezig gehoord met het inrekenen van

zijn minder fortuinlijke collega's. Tegen de schemering was hij op goed geluk naar de Boomhoeve gestrompeld.

'Dutch are all friends, are'nt they!' verklaarde hij en glimlachte breed.

'Ja, hier tenminste wel,' gaf Henk toe, onder enige reserve. 'We zijn maar achterom door de bergkamer gekomen,' lichtte hij nader in, 'want die naaister zit ook in de huiskamer. Ze hoeft niet alles te weten.'

Boer Jager stond er maar stil en genoeglijk bij te kijken. Voor hem was het zonder enige bedenking een aangenomen zaak, dat de Canadees op de Boomhoeve gastvrijheid zou genieten zolang het nodig mocht blijken.

De piloot gaf te kennen zelf ook van boerenafkomst te zijn en graag in het hooi te willen slapen.

Dat kon gebeuren, zei de boer. Doch eerst moest hij maar 'ns op verhaal zien te komen in een gemakkelijke stoel hier in de kamer. Dochter Dieuw zou zijn voet wel verzorgen.

Henk vertaalde de mededeling van boer Jager. En nu begon de Canadees een hele redevoering af te steken, speciaal aan het adres van de zorgzame Dieuw. Al kon het meisje zijn dankbaarheidsbetuigingen niet woordelijk volgen, zoveel voelde zij er toch wel van aan, dat ze van blozigheid geen raad wist.

'Jawel, jawel! Al goed, hóór!' weerde ze af. En ze haastte zich te verdwijnen... In de prettige zekerheid, de knappe Canadees de eerste dagen nog wel niet kwijt te zullen raken.

Haar eerstvolgende bezigheid-van-alle-dag vond ze in het treffen van voorbereidingen voor de avondmaaltijd. Een grote pan dikke meelpap koken op het fornuis in de koegang; voor aanvulling een schaal vol boterhammen snijden. Dan had moeder onderwijl het blokjeszeil over tafel gespreid en de olielamp er midden op gezet.

Henk had aangeraden de piloot liever alleen in de bestekamer te laten. Er was toch al een extra genodigde aan de gemeenschappelijke tafel in de huiskamer, namelijk het naaistertje.

Christine wist vandaag van geen uitscheiden. Ze had puur zo'n hoop naaiwerk al verzet, prees Dieuw, en nog was er in de mand geen bodem te zien. Christine zou daarom meeten en des avonds nog wat blijven doorwerken. Als ze de petrolie-

lamp voor zich alleen bij de naaimachine kreeg, zou het wel gaan. En dan kon ze op de Boomhoeve blijven slapen.

Dieuw had de pan met dampende meelpap op een hoek van de tafel in de huiskamer gezet en bediende alle aanzittenden rond het blokjeszeil. Daarna schepte zij nog een extra vol bord. Zij vergat de achteraf gehouden gast niet! Haar vrouwelijke zorgdrang was sterker dan haar zin voor geheimhouding. Met het bijna overlopende bord pap laveerde ze behendig om de slobberende schare heen, langs de naaimachine, naar de bestekamer. Ze liet de deur op een kier staan, zodat het schijnsel van de olielamp bij de piloot voor de mensen in de huiskamer zichtbaar bleef. Men hoorde haar enkele vriendelijke woorden zeggen en appetijt wensen. En een vrolijke mannenstem, welke daarop uitbundig antwoord gaf, in het Engels.

Dieuw kwam zonder bord terug in de huiskamer. Zelfs in de schemer buiten de lichtkring van de tafellamp was haar de opwinding om de korte aanspraak van de vreemde gast aan te zien.

'Ja, ja!' zuchtte ze bijwijze van spannings-aflaat.

'Je hebt het maar druk met al je gasten, Dieuw!' zei Christine meelevend.

Het was een rustig persoontje, aardig om te zien en om mee te praten, dit naaistertje. Overal waar ze aan huis kwam, was ze terstond ingeburgerd. Zij zat niemand in de weg, drong zich nimmer op, wist gemoedelijk te zijn en toch de gewenste afstand als vreemde-in-huis te bewaren. Ze leek ook wel ontwikkeld te zijn. Henk had ontdekt, gezellige gesprekken met haar te kunnen voeren. Hij moest Dolf Berkeboom's goede smaak erkennen.

Dieuw had na Christine's opmerking eventjes verlegen gestaan. Zij giebelde zo wat. Ze was niet listig van natuur. Doekjes er om draaien lag niet in haar lijn.

'Ja ja, mense,' maakte zij zich er van af: 'je moete d'r óók wat voor over hewwe!'

Het naaistertje glimlachte bescheiden terug.

'Wat vreselijk toch, hè, dat vliegtuig van vanmiddag!' begon zij dan in het algemeen een oude koek aan te snijden.

De indrukken van het gebeuren waren nog vers genoeg om voor een hernieuwde uitwisseling van gedachten stof te leve-

ren. Ciel en Saartje, de twee jongere zusjes van Dieuw, gaven graag nog eens hun interessante verhaal over de wegvoering der gevangen piloten door de Duitsers.

‘En zou dat de gehele bemanning geweest zijn?’ vroeg Christine meewarig. ‘Misschien zijn er wel 'n paar tussen uit kunnen komen...’

Ze wendde zich meer persoonlijk tot Henk, tegenover haar aan de tafel:

‘Denkt u ook niet!’

Henk glimlachte bedachtzaam en wat verlegen.

‘Och, nou...,’ ontweek hij, ‘de Duitsers hadden vijf man te pakken, is 't niet, Saar? Dat lijkt me al 'n heleboel, voor één vliegtuig!’

Wim keek van opzij naar z'n vriend. Henk wist immers heel goed, dat een ‘vliegend fort’ een bemanning van meer dan vijf koppen telde!

Dieuw kon zich niet langer inhouden.

‘O, maar de moffen hebben ze toch lekker niet allemaal te pakken gekregen, hoor!’ verzekerde zij het naaistertje. Een knipoogje van verstandhouding moest nader aanduiden, wat met woorden niet in het openbaar gezegd kon worden.

Het leek, of Henk een opmerking wilde maken. Hij liet het echter bij een trekken met de wenkbrauwen en lepelde zijn bord verder leeg.

Na afloop van de maaltijd ging Dieuw de naaimachine bij de tafel aanschuiven, om Christine zoveel mogelijk baat van de olielamp te doen hebben. Zo kwiek als het naaistertje de ganse dag in de weer was geweest, zo vermoeid leek zij zich nu ineens te voelen. Zij nam zuchtend haar stoel achter de naaimachine in, streek een slank handje langs het in rimpels getrokken voorhoofd en hervatte traag haar bezigheid aan de op te lappen japon van vrouw Jager.

De zorgzame Dieuw had het al gauw opgemerkt. Zij zag ook hoe Christine, na een paar naadjes gestikt te hebben, het werk liet rusten om enkele ogenblikken terug te leunen tegen de stoelrug.

‘Ben je moe, Christine?’ vroeg ze deelnemend.

Het naaistertje scheen zich te vermannen. Van beklag wilde ze niet weten. Ze richtte zich op en begon weer te trappen. Maar even later stopte het gesnor van de machine

opnieuw. Dieuw, die op het punt stond de koegang in te gaan, keek om. Ze zag het naaistertje de handen naar de ogen brengen en dan, het keurig gekapte hoofdje voorovergebogen, licht schokken in de schouders.

‘Ach, Christine toch...! Je ben overwerkt, Christine, je moete d'r mee ophouden.’

Christine zag het in. Ze gaf zich gewonnen. Het aanbod van vrouw Jager om toch op de Boomhoeve te blijven slapen, sloeg ze onder verontschuldigingen af. Ze ging heus maar liever op haar gemak naar Hoorn fietsen. Zo ver was 't niet. In je eigen bed lag je toch altijd maar het beste.

Henk ging gedienstig de fiets van het naaistertje gereed zetten, buiten. Dieuw hielp Christine in haar mantel en bracht haar naar de deur. Vijf minuten later kwam ze alleen terug in de huiskamer.

‘Daar was net iemand voor meneer Henk,’ vertelde ze Wim. ‘Een meisje uit Hoorn, geloof ik. Geheimzinnig dat jullie toch allemaal doen tegenwoordig!’

Ze lachte vrolijk.

‘'t Zal z'n redens wel hebben, niet!’

Wim wilde niet alleen naar de bestekamer gaan, want hij zou zonder tolk geen gesprek met de Canadees kunnen voeren. Het duurde even voordat Henk weer verscheen en zijn kameraad naar hun eigen vertrek vergezelde.

‘Koerierstertje uit Hoorn,’ verklaarde hij kort.

Wim vroeg niet nader. Van illegale beslommeringen liet Henk toch nimmer meer uit, dan hij kwijt wilde wezen.

In tegenstelling met de gewoonte bleven de twee jongelui die avond in de bestekamer bij hun eigen petrolielamp zitten, om hun logé gezelschap te houden. Henk kon zich aardig goed met hem verstaan en Wim nam zijdelings aan de conversatie deel.

Dat de oorlog, en met name de strijd in de lucht, vrijwel het enige punt van gesprek uitmaakte, kon geen verwondering wekken. De Canadees hield voortdurend zijn oren gespitst op motorgebrom van eigen vliegtuigen. Deze troost gewerd hem echter niet. Wel kwam later op de avond herhaalde malen het rauwe, onbeschaafde gedaver van een Duitse Messerschmidt over de Boomhoeve scheren.

‘De nachtzuster!’ zei Henk.

Hij moest het de Canadees uitleggen. In de afgelopen weken was meermalen des avonds of des nachts dit rondvliegen van een enkel Duits vliegtuig te vernemen geweest. Klaarblijkelijk was het een patrouillerende machine. In de kring van ingewijden in het werk der wapendroppings werd opperbest begrepen, waarvoor in het bijzonder dit gepatrouilleer moest dienen. Een vliegtuig, dat wakend rondtoerde door de nacht, wanneer de mensen sliepen. Zoals de nachtverpleegster controlerend rondwaart door de gangen van het slapend ziekenhuis...

De ‘nachtzuster’ had nog weinig kans op beet gekregen. Na de ongelukkige gebeurtenis met de wapenauto was via post Jasper en Amsterdam een seintje naar Londen gegaan om voorlopig de droppings op te schorten. De wakker gemaakte honden moesten eerst weer in slaap gesust worden.

Nadat de Canadees zich op een matras in de bergkamer te ruste had gelegd, vertelde Henk zijn kameraad een nieuwtje.

‘Binnenkort weer dropping. Dat koerierstertje uit Hoorn kwam het vertellen. Bericht doorgekregen in post Jasper.’

Wim voelde opwinding in zijn benen kriewelen.

‘Enne... zou het bijna vergeten,’ loog Henk: ‘morgen kunnen we bezoek verwachten van zekere juffrouw Letty. Ook 'n nieuwtje van post Jasper.’

Wim wist nu werkelijk niet meer, waarover hij zich eigenlijk opgewonden gevoelde.

Hoofdstuk VII.

OMSTANDIGHEDEN maken de mens. Wim Belders was in de afgelopen weken geleidelijk aan de waarheid dezer bewering bewust gaan worden. De aankondiging van Letty's bezoek werd een aanleiding te meer voor de erkenning van deze stelling. Reeds op zijn matras, in het kwartiertje voor de verovering door de slaap, was hij tot een opmerkelijk beginselbesluit gekomen. Opmerkelijk was dit besluit, omdat het een ganse verandering van Wim's houding tegenover de buitenwereld tekende. Hij wilde Letty tegemoet gaan, volgende middag. Over Alkmaar zou ze komen, was door Henk nader medegedeeld. Op de fiets, veronderstelde Wim als vanzelfsprekend. Hij beschikte niet over een trappelpaard of iets, wat daarnaar zweemde. Maar lopend zou hij ook een heel eind kunnen komen. Was de aankondiging van het bezoek in het bijzonder voor hém bedoeld? Letty had aan de lui in Hoorn gevraagd om haar boodschapje over te brengen, wanneer er misschien iemand de kant van het dorp uit ging. Een bescheiden verzoek. Maar men kon er een onuitgesproken verlangen achter vermoeden. Hoe kwam hij er bij, nu ineens van de veiligheid binnen de muren van de Boomhoeve afstand te doen en zich zomaar uit eigen beweging op de openbare weg te gaan wagen? Welk een moed kon er toch gewekt worden door een enkele ontmoeting op 'n boomtak!

Die morgen kreeg de bestekamer nogal druk bezoek van Dieuw. Natuurlijk waren er uitstekende redenen voor. Er was een verzwikte voet te behandelen... en zo meer.

Wim liep de ganse morgen op stel en sprong. Noch bij het overvloedig gepraat van Dieuw, noch bij de terloopse conversatie tussen Henk en de Canadees kon hij zijn aandacht bepalen. Zelfs aan het opslaan van zijn studieboeken kwam hij niet toe.

Dieuw had er erg in.

‘Wat ben-u hippertjes!’ zei ze goedgemutst; ‘vanwege de kerst, over twee dagen?!’

Wim lachte bitter. Hij gromde wat van: ‘...mooie Kerst! Vrede op aarde... moord en doodslag!’

‘Tja, het ligt toch heus aan de mensen zelf!’ filosofeerde Henk. Hij bracht de Canadees, wiens voet juist weer eens door Dieuw in behandeling was genomen, op de hoogte van het onderwerp van gesprek. De lange jongen werd er opeens melancholiek onder. ‘Yes, Christmas, at home in Canada...’

Tot aan de tijd van het middagmaal toe bleef het bij Kerstmis en, ‘the good people at home in Canada.’

Na het eten trok Wim de stoute schoenen aan.

‘Henk, ik ga d'r 's even uit...’

‘O... even?’ zei Henk.

Natuurlijk had hij het al weer helemaal dóór.

‘Ajuus!’ antwoordde Wim afdoende. Met een spoed of de duvel hem op de hielen zat, verdween hij, de achterdeur uit.

Het was eenzelfde type weer als een dag tevoren. Er scheen vorst in de lucht te zitten. Bij zulk een heldere hemel viel het ook Henk niet gemakkelijk binnenshuis te blijven. Er waren op een boerenplaats genoeg karweitjes te vinden, welke op een dergelijke dag in wintertijd geschikt gedaan konden worden. Henk besloot te gaan hout hakken. Dat kon de boerin plezieren en hemzelf niet minder. Het hield de lichaamstemperatuur op peil. Het salamandertje werd uit zuinigheid nog niet geregeld gebrand.

Ondanks zijn verzwikte voet zou ook de Canadees graag aan een dergelijk verzetje meegedaan hebben. Het stilzitten achter de gordijntjes viel hem niet best. Maar het zou wat al te lichtzinnig zijn de jongen in z'n opvallend uniform buiten te laten rondscharrelen. Hij was van aanzienlijk rijziger gestalte dan de boer en Henk, zodat men hem niet direct aan burgerkleren had kunnen helpen. En Wim beschikte niet over reserve-kleding.

Henk liet de piloot dus achter in de bestekamer. Hij haalde een bijl uit de wagenschuur, zette deze aan op de draaislijpsteen bij het washok, sleepte enkele stukken boomstronk bij het varkenskot vandaan en begon er lustig op los te hakken.

Het duurde niet lang, of hij kreeg bezoek. Saar was in de koegang bezig en had het hakken gehoord. Ze vond Henk niet bepaald onaardig en had zo wel eens haar bakvisdromen.

‘Zacht wintertje, wáár!’

De jongeman pauzeerde hoffelijk.

‘Heerlijk! Maar het kon nu wel eens gaan doorvriezen!’

‘Toch vast geen witte Kerst, wáár! Hè, zou het nu eens de laatste oorlogs-Kerst zijn?’

‘Natuurlijk! Nog maar 'n rukje!’

‘Maar die Duitsers winnen weer zo in België...’

‘Dat zegt de krant maar!’

‘Nou, niet alleen de krant...’

‘O! Haha! Foei, stoute meid...!’

Henk gaf zijn bijl weer een zwaai. Kloef! De spaanders vlogen in het rond.

Zo was er in het uur daarna meermalen een charmante onderbreking van de arbeid. Saar had zoveel boodschapjes over en weer tussen koegang en washok. En altijd viel er wel een of andere opmerking te maken.

Nu deelde ze juist mede, dat ze nog deeg moest kneden voor het kerstbrood-zonder-krenten. Henk stond er bij te puffen.

‘Ik schei er weer 's mee uit, Saar,’ kondigde hij aan. ‘Kan ik je... hé, hoor, een auto...?’

Auto's waren in de laatste jaren een al zeldzamer verschijnsel geworden. Wanneer er een auto voor de deur stopte, zoals dit thans het geval scheen te zijn, moest dat wel een verwonderde vraag doen rijzen. Verwonderd en niet zonder een zekere angst. Want een auto deed onvermijdelijk denken aan Duitsers.

‘Hé...,’ zei Saar. Ze wilde om de koegang heen naar voren lopen. Van het achtererf af had men geen gezicht op de weg.

Henk stond gespannen. De omstandigheden hadden hem aangewend acht te geven op iedere bijzonderheid. Tegelijk dat Saar van hem weg liep hoorde hij vlugge, zware voetstappen op het paadje langs de andere zijkant van de boerderij. Zware laarsstappen...

Hij dacht in een flits aan de Canadees in de bestekamer. Wilde Saar achterna naar de koegang. Bedacht zich en maakte als in vlucht-bij-voorbaat enkele passen achteruit.

De laarsstappen kwamen de hoek van het huis om. Henk

zag zijn voorgevoel bewaarheid: een landwachter, met het lange jachtgeweer krijgslustig in de handen.

De schok van herkenning was wederzijds.

Een moment stond de man in zwart uniform stil.

‘Verdraaid! Die knul van toén!’ riep hij verrast achterom.

Henk zag het ook: dat was een van de twee landwachters, die hem weken geleden gevankelijk naar Hoorn hadden gevoerd in de auto... met het lijk van Bram.

De jongeman maakte gebruik van de verrassing, waardoor de geweer-man zich had laten remmen. In zijn rechterhand hield hij nog de bijl. Die beschreef het volgend ogenblik al wentelend een hoekige boog door de lucht en kletterde uitgerekend tegen de dubbele loop van het geweer. Henk rende reeds het erf af, de vlonder over, het akkerpad op.

De landwachter, wie het geweer uit de handen was gegooid, vloekte als razend. Hij wreef zijn been, dat mede door de krachtig geslingerde bijl was geraakt.

‘Daar gaat-ie, Kees! 't Land in!’ schreeuwde hij naar zijn achterop komende collega. ‘Schiet 'm in z'n donder...!’

Kees had niet veel opwekking nodig. Hij legde aan. Een schot knalde. De hagel perforeerde echter niets dan lucht en sloeg gedeeltelijk tegen het varkenskot. Saar, getuige van de geschiedenis der laatste seconden, begon hevig te gillen en vloog de koegang in.

Landwachter Kees holde verder het erf op. Hij kon de vluchteling zien rennen, doch reeds buiten het bereik van zijn donderbus. Hij waagde er nog een slordig schot aan. Dat kostte een over de vlonder fladderende kip het leven. De vluchteling in de verte scheen opeens in een aardspleet verdwenen te zijn...

‘Houd 'm toch, Kees!’ kwam de geraakte kameraad aanvuren. Hij had zijn geweer opgeraapt en hinkte zwaar met het getroffen been.

‘Wasz ist los?!’

Om de hoek van de koegang verscheen een Duitser in S.S.- uniform, met getrokken revolver.

‘Der Pilot?!’ snerpte hij vragend.

De hinkende landwachter legde uit, dat het een ontsnapte oude bekende betrof. Waarop de S.S.-man nijdig uitviel:

‘Nah! Lasz gehen! Den Pilot suchen wir!’

De twee zwarten schikten zich zonder tegenwerpingen. De kreupele mopperde alleen iets van: ‘Ik krijg dat kanalje nog wel!’ De Duitser beval hem buiten op wacht te blijven. Zelf stampte hij in gezelschap van de ander de koegang binnen.

Saar had zich van de eerste schrik hersteld. Ze was naar de bestekamer gerend om de Canadees te waarschuwen. De jongen had zelf al de Duitse auto gezien; voor het huis liepen twee S.S.-lieden heen en weer, de automatische geweren gereed lot vuren. Hij wist wat hem te doen stond. Wijzend op zijn verzwikte voet poogde hij het meisje duidelijk te maken, dat vluchten hem onmogelijk was en dat hij zich wel zou moeten overgeven.

‘O, hemeltje toch...!’ kwam Dieuw handenwringend de bestekamer in. Het meisje was geheel van streek. De lange jongen werd er zichtbaar verlegen mee. Hij kreeg niet veel kans om zijn verpleegster op haar gemak te stellen. De S.S.-man en de landwachter waren reeds het woonvertrek binnengedrongen en stapten door naar de bestekamer. De boerin en Ciel kwamen er weerloos achteraan.

Nog voordat de piloot zichzelf had kunnen aanbieden, hield de Duitser hem zijn revolver voor. De landwachter fouilleerde de gevangene. Hij vond geen wapens.

‘Mit!’ snauwde de S.S.-er.

Langs dezelfde weg als zij gekomen waren voerden de overvallers hun gevangene naar buiten. De vier vrouwen bleven verslagen en met behuilde ogen achter. De Canadees deed geen poging om te ontsnappen. Het lopen viel hem reeds moeilijk genoeg door de pijnlijke voet. En de Duitse revolver in zijn rug deed bij voorbaat alle kansen teniet.

‘Voor mekaar, Jan!’ deelde de landwachter zijn collega op het achtererf mede.

De S.S.-er gaf hem en zijn wapenbroeder bevel, de vrouwen naar buiten te brengen. Men zou hen een verhoor afnemen. De landwachters kweten zich prompt van hun taak. Tegenstand ondervonden zij niet. Enkele minuten later stonden vrouw Jager en haar drie dochters zielig bijeengegroept op het voorerf, onder bewaking van twee jachtgeweren. De boerin hield zich groot nu, evenals Saar en Ciel. Dieuw kon haar zenuwen minder goed de baas.

De Canadees was ondergebracht in de auto, een grauwe

overvalwagen. Een groot aantal kinderen en ouderen had zich bij de auto verzameld. Een enkele dreigende beweging met 'n machinegeweer door een van de Duitsers was voldoende om de schare naar twee richtingen uiteen te doen stuiven. Op eerbiedige afstand vormden de groepjes zich opnieuw.

De leider van de S.S.-patrouille ging terug naar het erf van de Boomhoeve. De vrouwen moesten meteen maar mee, maakte hij duidelijk.

Landwachter Jan voelde zijn geraakte been nog steken. Hij herinnerde de S.S.-er aan de ontvluchte jongeman.

'Broeinest van verzet, hier!' wees hij op de Boomhoeve.

De Duitser leek niet veel zin te hebben in een speurtocht naar de voortvluchtige. Zijn orders waren beperkt tot de piloot. En er was nog wat anders.

'Wo ist der Bauer?' snauwde hij naar het zielige groepje vrouwen.

De landwachter stelde de vraag over in het Hollands:

'Waar is de boer?'

Vrouw Jager keek hem zo ferm en verachtend aan, dat hij haar blik ontweek. De man wreekte zich door Dieuw een stomp te geven, onder herhaling van de vraag en toevoeging van enkele krachttermen.

Maar Dieuw volgde haar moeders voorbeeld en zweeg, al snikte ze heftig. Bij de andere meisjes vond de vraag evenmin succes.

'Schon gut!' zei de Duitser machtbewust. Hij maakte kort bescheid: 'Den Brand d'r in!'

Zijn gebaar naar de boerderij was als een nero-duim.

Vrouw Jager had begrepen. Haar mond ging onwillekeurig open, maar bracht geen geluid voort. Zij bedwong zich als een heldin. Alleen het sneller hijgen van de boezem verried haar aandoening. Zij keerde zich om, menend dat men hen thans zou wegvoeren. Het zou beter zijn niet machteloos te moeten toezien naar wat voltrokken ging worden.

Doch de S.S.-man wist het beter te arrangeren:

'Nein! Stehen Sie!'

De boerin greep zich vast aan de zachtjes huilende Dieuw. Deze begon nu pas de betekenis van het Duitse bevel te vat-

ten. Zij zag een landwachter terug hinken naar de boerderij en keek ontzet op naar haar moeder.

‘O, moeder... gaan ze...’

‘Stil, meid,’ zei vrouw Jager moedig.

‘Smeerlappen!’ siste Saar.

Ciel, met haar stille natuur, stond er als wezenloos bij te staren.

De S.S.-er keek verwachtingsvol om:

‘Alla... wo ist denn der Bauer?’

De vrouwen zwegen.

Landwachter Kees, die nog bij de groep was blijven dralen, voelde bezwaren. Zo'n mooie boerderij...

‘Is 't niet wat jammer...,’ probeerde hij.

De Duitser stampvoette als een verwend kind, dat wordt tegengestreefd.

‘Anzünden!’ brulde hij.

Kees droop af om zijn collega te gaan assisteren. Ze vulden de order van de Duitser eigenmachtig aan door eerst de koeien los te maken en het achtererf op te drijven.

De Boomhoeve was een boerderij van het type, waarbij koegang, woon- en werkvertrekken in het vierkant om de hooimijt zijn gebouwd, alles onder een hoog puntdak. De vier palen, waartussen het hooi ligt opgetast, vormen tevens de steunpilaren van het dak, dat met de uiterste randen op de vier lage buitenmuren rust.

De opdracht was niet zo moeilijk. Rondom een vlammetje bij het droge hooi en het vernielend element zou verder zonder hulp zijn taak verrichten.

‘We zullen dat tuig wel klein krijgen!’ gromde landwachter Jan onder zijn brandstichlerswerk. Hij deed het blijkbaar met voldoening. Zijn maat ging er niet op in. Die kon niet meer dan één lucifer afstrijken en gaf er toen de brui aan. Het stond hem tegen, dit zinloos vernielen. Hij liet de ander alleen begaan.

Hij ontweek ook de groep vrouwen, op het voorerf, toen hij weer buiten was gekomen. Zijn kameraad toonde echter niet de minste schaamte. Die stond in grimmig leedvermaak toe te zien, hoe eerst een lichte rook door de opengezette deur van de koegang naar buiten drong. Daarna een steeds zwarter wordende walm, welke zich tot bollende wolken ging ver-

dichten, tot boven het dak optrok en het bleekblauw van de zuivere lucht vertroebelde.

Er werd een scherp geknetter waarneembaar. Een rossige gloed brak door in de vuile walm. Opeens schoot een felle vuurtong uit de nok van het dak; de dikke rietlaag aan de buitenkant vatte vlam.

De nieuwsgierigheid en de verontwaardiging begonnen de toekijkende dorpsbevolking te machtig te worden. De groepjes aan weerskanten op de weg kwamen opdringen. Een der S.S.-lieden bij de overvalwagen liet zijn machinegeweer een roffel in de lucht blaffen.

'Fort euch, nach Hause, nach Hause!!'

Het volk maakte zich overijld uit de voeten. Andere buurtgenoten waren achterom het erf van de brandende Boomhoeve opgegaan om de door elkander rennende, van angst loeiende beesten weg te halen. De twee landwachters werden er op af gestuurd. Zij deinsden terug doordat onder luguber gekraak de fel brandende daktop instortte, waarna een kolom van vuur uit het gat omhoog spoot.

Daar kwam uit het stinkende rookgordijn terzijde van de koegang een man naar voren hollen, in manchester pak.

'M'n vrouw... m'n dochters!' schreeuwde hij. En dan, de landwachters bemerkend: 'Vuile duivels...! Ik zal jullie...!'

'O, vader!' gilde Dieuw, wie de ellende te veel werd.

'Ah! Der Bauer, eh!' snierde de S.S.-aanvoerder. Hij gaf de rotgenoot, die bij hem was komen staan, een teken. Deze hief zijn automatisch wapen op. Driemaal, kort achtereen, kraakte een serie schoten boven het helse geknetter van de brand uit. Boer Jager zwaaide om en sloeg tegen de grond. Een brandende lap rietdek gleed van het dak omlaag en plofte achter het lichaam neer.

Uit het groepje vrouwen snerpte een krankzinnige gillach op. Met de armen in de lucht sprong Ciel naar voren. Weer rakketakte een trits venijnige knallen... en ook Ciel viel neer, op enkele meters afstand van haar vader.

Vrouw Jager had zich vastgegrepen aan Dieuw, die geen tranen meer huilen kon. Zo stond ze daar, de boerin, als versteend te staren naar de brullende, knetterende, krakende brandstapel van haar huis, van haar levensgeluk. Het leek

alles wel aan haar voorbij te gaan. Saartje lag ineengezegen aan de voelen van haar moeder.

Landwachter Kees kwam schoorvoetend naderbij. Ruw riep hij een paar dingen, welke als galgentroost voor de vrouwen waren bedoeld. Dat vormde de enige menselijke noot in het afschuwelijk tafreel.

De S.S.-aanvoerder blafte onmiddellijk terug:

'Lasz gehen! Wir müszen fort!'

Hij wierp een verachtende blik op het troosteloze groepje vrouwen. Dan trok hij een handgranaat uit zijn laars en slingerde deze naar de voorgevel van de brandende boerderij. Een ontploffing volgde, een wolk van stof en steengruis steeg op.

Terwijl de S.S.-lieden, gevolgd door de landwachters, de hekpoort uitstapten, stortte de voorkant van het huis geheel in elkaar. Een vonkenregen daalde over het erf.

De overvalwagen werd gestart, keerde om op de inrit van de Boomhoeve en schoot weg in de richting van Hoorn. Haastig, als uit pure schaamte.

Het motorgebrom van de Duitse auto verstierf in de verte. Een ander, ijl geronk deed zich horen, hoog in de lucht. Een Engelse jager zwenkte langs het winterblauw. Zo dichtbij eigenlijk, en toch zo onbereikbaar, machteloos ver weg.

Hoofdstuk VIII.

KIJK, Letty,' wees Wim enthousiast, 'een Engelse jager!' Hij had het meisje ontmoet enkele kilometers buiten het dorp. Letty voelde er weinig voor een geklutst ei te worden achter op de bagagedrager, had ze verklaard. Dus voerde Wim nu haar fiets aan de hand. Onder alle druk van oorlogswee lokte nog de bekoring van een landelijke wandeling op een schone winterdag. Ongestoord wisselden de seizoenen; van het jaar en van het leven.

Het meisje tuurde naar het blinkend stukje speelgoed in de lucht.

'Zou-ie op Duitse auto's loeren?'

Onwillekeurig keek Wim achterom de weg af.

'Nou, ze zijn vaak aan de gang, hier in de buurt. Hierzo, kijk maar, in 't asfalt. Kogelgaten!'

Letty liep nog in de verte te turen.

'Is dat rook?' maakte ze haar gezel opmerkzaam, 'onder het jagertje, daar boven de bomen...'

'Zeker 'n boer aan het vuilverbranden,' meende de jongeman.

Ze wandelden op hun gemak voort. Wim waagde van ter zijde nog eens 'n oogje aan zijn charmante gezelschap. Die sportpantalon onder de lichte mantel stond haar vlot. Zulk een fier opgericht figuurtje. Er waasde een matte goudglans over de warrige krullen. Maar een lichte frons ging de schone booglijn van het voorhoofdprofiel breken.

'Zeg... toch wel veel rook, vind-je niet, Wim. Lijkt wel 'n brandje!'

Wim kwam tot de erkenning, dat die uitdijende rookwolk in de verte nogal overvloedig aandeed. Te overvloedig voor een vuilnisvuurtje.

Toch een brand?

Een halve kilometer verder groeide de blote veronderstelling tot driekwart overtuiging. En in de volgende bocht van de weg, waar de uitzicht-belemmering door de bomenrij gedeeltelijk verviel, was het al geen vraag meer. Onder in de rookwolk tintte een rossige gloed. Het deed zo onwezenlijk aan, op deze rustige, heldere winterdag.

'Zou dat jagertje...'

Ze werden dra beter ingelicht. Een tegenkomend wielrijder, een voedselzoeker van buiten Westfriesland klaarblijkelijk, gaf in enige woorden opheldering. De Duitsers waren aan het huis houden geweest. Welke boerderij? Wist hij niet. Kijk maar uit, jongeman!

Wim's rozige stemming was in een slag verdwenen. Gevaar loerde plots weer van alle kanten. Letty maande tot voorzichtigheid. Ze konden beter de weg laten liggen. Als er moffen in de buurt waren!

Onder heftige rammelprotesten ging de fiets mee van de weg af, de laagte in, achterom over de weilanden op het dorp af.

Wat zou er precies gebeurd zijn. En waarom? Nog kwam het bij de twee niet op, dat de ramp juist de Boomhoeve getroffen zou hebben. Ter hoogte van de bebouwde kom aangeland voelde Wim zich door de ontstellende gedachte aan die mogelijkheid gegrepen worden. Het was wel precies in die richting, dat de zwarte smook boven het omringend geboomte uitsteeg. En een andere gedachte verlichtte als een bliksemflits de grote waarschijnlijkheid van die gissing:

'O, Letty... de piloot!'

Een van de buren, die na het vertrek van de S.S.-lieden en de landwachters hulp had verleend bij het oppikken van de losgelaten beesten, kwam het tweetal tegen. Wat hij vertelde was slechts de bevestiging en gruwzame verduidelijking van zwarte vermoedens.

Dat was dus de Boomhoeve geweest. Een paar geblakerde, afgebrokkelde muren; een schoorsteen als 'n geheven wijsvinger vrij in de lucht; en smeulende, stinkende resten...

Alleen de boerin en haar dochters waren door de landwachters naar buiten gevoerd, wist men te vertellen. Men had ze nu op de Melkerij binnengehaald. Zou Henk dus niet thuis

geweest zijn, of ontkomen? Het stoffelijk overschot van de boer en Ciel was naar het lijkenhuis gebracht.

'Kom mee, Wim!' drong Letty zachtjes aan. Ze moest de jongen tot de werkelijkheid terug halen. Als verdwaasd en onmachtig tot begrijpen stond hij naar de ruïne te staren.

Op de Melkerij heerste een stilte van verbeten rouw. Alleen het vrouwvolk was in huis. De mannen waren nog doende het Boomhoeve-vee onder te brengen in stallen van enkele buren. Men kon de beesten toch niet in het land laten bevriezen!

Vrouw Jager had men naar bed gebracht. Zij leek verdoofd en gevoelloos, onvatbaar voor indrukken van haar omgeving. Rust was voorlopig het enige, dat baten kon; slaap en vergetelheid.

Dieuw en Saar zaten in de huiskamer bij het raam, steun zoekend in elkanders nabijheid. Geen woord werd er gewisseld. Geen woorden immers konden hun smart omvatten.

Wim kon niet anders doen, dan zijn hand op Dieuw haar schouder leggen. Het meisje keek niet op. De minste verandering van houding zou haar opnieuw in huilen doen uitbarsten.

Saar, de jongste, had zichzelf beter in bedwang nu. De eerste hevigheid van het verdriet was uitgewoed. Opstandigheid om al dat beestachtige was er aangegloeid in haar ogen. Haar jonge hart koesterde nog levende zorgen bovendien.

'Waar is Henk?' vroeg ze.

Wim kon geen inlichtingen geven. Hij vernam van Saar over Henk's ontsnapping.

'O, die komt wel terecht!' stelde Letty gerust. In de stilte, welke hierop volgde, zat Wim over de laatste opmerking van Letty na te piekeren. Werd hij jaloers? Letty had het met zulk een onaantastbaar vertrouwen gezegd, over dat terechtkomen van Henk. Sprak daar niet een diepe bewondering uit!? En als een meisje zo bewonderde... Kon zij enige reden vinden om ook voor een Wim Belders 'n dergelijke bewondering te koesteren? Wim vergeleek zijn eigen persoon met die van zijn kameraad. Hij kon bij zichzelf niets terugvinden van de kalme zelfverzekerdheid, welke Henk altijd tot steunpilaar van zijn omgeving maakte. Hij moest zichzelf wel indelen bij de andere categorie: van de aanleuners. Hij gevoelde immer behoefte aan steun van een sterkere. Ja,

het werd hem duidelijk opeens, dat hij ook ten opzichte van Letty niet de sterkere, de steunpilaar was. Van het eerste ogenblik af was hij juist door haar flinke optreden geboeid geweest. Maar toch... dat meisje op de drempel van een vliegtuigruim, aarzelend voor de sprong...

'Oh... de schoften!' luchtte Saar, bij het raam, haar gemoed. Het was of er hooggespannen stoom ontsnapte door een veiligheidsklep.

Wim begon schaamte te gevoelen. Hoe konden dergelijke piekerijen hem onder omstandigheden als deze nog bezig houden! Had hij dan geen hart voor het leed van anderen, van zijn eigen weldoeners! Zie je wel, dat zijn persoontje voor een meisje als Letty niet de minste reden tot bewondering kon opleveren.

Er klonken voetstappen op het klinkerstraatje langs de voorkant. De figuren van Jan, Nico, Henk, Dolf en Arie kwamen achtereenvolgens het raam voorbij en verschenen even later in de kamer. Achter het gezelschap aan glipte Fietje Melkert binnen, kinderlijk belust op nieuws.

Saar had zich opgericht.

'O, Henk!' zei ze. In die woorden klonk zowel geruststelling als een bede om troost.

Henk's strakke gezicht drukte tegelijk afschuw en beheerste woede uit.

'De ellendelingen!' beet hij langzaam, nadruk gevend aan elke lettergreep.

Wim zag zijn kameraad in een nieuwe gedaante. Nimmer tevoren was het zo tot hem doorgedrongen, dat Henk onverzettelijk moest zijn als een berg, wanneer zijn verontwaardiging eenmaal gaande gemaakt was.

Henk's uitval verschafte Saar precies de troost, waaraan zij behoefte had. Slechts op haar aandringend vragen vertelde Henk in het kort, dat hij een eind het land in was gevlucht. Vanuit de greppel langs 'Ottawa' had hij de rook boven het dak van de Boomhoeve zien opstijgen. Nog had hij niet ten volle kunnen vermoeden, welk een afschuwelijk bedrijf er was gepleegd.

Saar hield haar bezorgdheid voor de jongeman niet verborgen. Misschien ook bepaalde zij speciaal daartoe haar aandacht, om niet te sterk aan al dat andere te moeten denken.

‘Je moet er vandoor, Henk! Ze zoeken je. Die landwachters kennen je.’

De jongeman knikte peinzend.

‘Ga naar het Zuiden!’ drong het meisje aan.

Om de hoek van de kamerdeur keek de boerin van de Melkerij zoekend naar binnen:

‘Fietje, het Kerstbrood moet nog 'maakt worden!’

Het huishouden bleef zijn zorgen eisen, hoe daarbuiten de onmenselijkheid ook al hoogtij vierde.

Saar stond wild op, vreemd beslist ineens. Ze trok haar zachtjes huilende zuster omhoog van de vensterbank.

‘Kom Dieuw, zit hier nu niet te peeuwen.’

En nogmaals tot Henk in het bijzonder voegde zij er aan toe:

‘Wij gaan tóch het Kerstbrood kneden...!’

Zo greep ze terug op dat laatste moment voor hel losbreken van de ramp. Kon ze slechts alles vergeten, wat er tussen dat tijdstip en nu was geschied.

Dieuw liet zich door haar jongere zuster willoos meevoeren, de kamer uit.

De zes jongemannen en het meisje zaten een wijle zwijgend om de grote tafel heen.

‘Beroerde terugkomst voor je, Letty,’ zei Henk eindelijk. Het meisje maakte een toegevende hoofdbeweging.

‘En wij dachten nog wel, dat het maar een vuilbrandje was, Wim,’ herinnerde zij zuchtend.

Dolf Berkeboom had er afgetrokken bij gezeten. Nu schoof hij zijn bovenlichaam naar voren over het tafelblad:

‘Was jij dan weg, vanmiddag?!’ stelde hij bruusk ten vraag aan Wim Belders.

De aangesprokene leek even onthutst door die plolse indringing in persoonlijke aangelegenheden. Toen scheen hij de bedoeling van de vraag te begrijpen. Een blos schoot hem naar de kaken.

‘Ik ben Letty tegemoet gegaan, ja...,’ lichtte bij onwillig in. ‘Wat zou dat...?’

De student trok met zijn mond, op een cynische, insinuerende manier.

‘Zo. Ben jij alleen maar Letty tegemoet gegaan?!’ praatte hij langzaam na.

Wim werd warm. Hij stoof op:

‘Zeg, als je soms weer...’

Jan Melkert viel hem rustig in de rede.

‘Had je er dan bezwaar tegen, Dolf?’

De student trok bokkig terug:

‘Nee... niet tegen dat tegemoet gaan...’

Letty keek ietwat verwonderd van de een naar de ander. Henk Verlaat liet zich horen. Hij sprak met bijzondere nadruk:

‘Dolf, ik begrijp je best. Maar mijn gedachten gaan in een andere richting. Misschien heb je ook zelf al eens daaraan gedacht...’

‘Wat... eh... wat bedoel je?’ vroeg de student nu op zijn beurt. Het was duidelijk, dat hij zeer wel begreep, wat Henk bedoelde. Hij liet z'n agressieve houding meteen varen en leunde achterover. Verder hield hij zich erg stil voor zijn doen.

Als bij onuitgesproken overeenkomst begon niemand over de gebeurtenissen van de middag. Jan Melkert sneed een ander onderwerp aan, dat er wel mede in verband stond:

‘Wat Saar daarnet zei, Henk, wat denk je daarvan? Je moet hier vandaan.’

Henk zat schrijlings op zijn stoel, een arm om de rugleuning, zwaar na te denken.

‘Ja, het is wel beter,’ gaf hij berustend toe. ‘Ik zou kunnen proberen naar het Zuiden...’

‘Voel je niets voor Londen?’ vroeg Letty, alsof het om een vacantiereisje ging. ‘Ik heb 't een en ander, wat ook die kant uitmoet. Misschien is het te combineren. Ik geef mijn stukken graag aan een vertrouwd persoon mee.’

‘Dank je!’ boog Henk hoffelijk. ‘Zou ik er kunnen komen?’

Letty knikte. ‘Ik heb vorige week in Amsterdam al een voorlopige afspraak gemaakt. Een watervliegtuig, van het IJsselmeer af. Dan zal ik nu aan Londen moeten vragen de zaak te bespoedigen.’

‘Kan gebeuren. Over post Jasper,’ zei Jan Melkert. ‘Ik zou maar zo snel mogelijk van hier verdwijnen, Henk.’

Een voorlopige regeling was gauw gemaakt. Letty moest naar de afsluitdijk, had ze medegedeeld. Henk besloot er nog maar één nachtje aan te wagen, in de boet van de Melkerij. De volgende morgen zou hij dan met het meisje mee naar Hoorn gaan. In post Jasper konden ze, indien nodig, hem wel tijdelijk herbergen.

'Hoe wil jij daar eigenlijk doorheen komen, Letty, bij de afsluitdijk?' kwam Dolf Berkeboom weer op de proppen. 'Zo alleen maar met je lieve gezichtje!?'

'Zul je wel zien, leukerd!' ontweek het meisje, zichtbaar gestreeld.

Wim monkelde spijtig. Waarom schoten hem nooit eens zulke vlotte complimentjes te binnen! En Letty scheen het maar wát aardig te vinden...

Als bij wijze van troost hoorde hij direct hierop een bezorgde vraag van Letty aan zijn adres:

'Waar moet jij nu blijven, Wim?'

Dat drong thans pas tot hem door. Hij had óók geen onderdak meer!

Arie Melkert loste de moeilijkheid op. De boerin van de Boomhoeve was een zuster van zijn moeder, de weduwe Melkert - Jager.

'Tante en de twee meisjes komen bij ons in,' zei Arie. 'Jullie hebt hier al zoveel volk in huis, Jan. En Wim kan ook bij ons terecht.'

Wim aanvaardde het aanbod graag. Met de goedige Arie kon hij best overweg. Maar toch voelde hij zich als losgeslagen. De Boomhoeve had hij een veilige schuilhaven gemeend. Eén willekeurige wenk van een S.S.-man was voldoende geweest om die wijkplaats weg te vagen, letterlijk in rook te doen opgaan. Er was geen vastigheid, geen waarborg meer. geen stukje hechte bodem, waarin men een anker kon uitslaan. En zijn studieboeken... ook weg. Vernietigd.

'Dus je bent weer onder dak, Wim,' zei Letty tevreden.

Ze streek vluchtig een hand langs haar voorhoofd. Wim keek naar haar en het viel hem op, dat zij erg bleek zag.

'Moe?' vroeg hij terloops.

'Och nee... Honger, denk ik.'

'Wát zei je?' bemoeide Nico zich er mee. Hij zat in de

buurt van Letty en had de korte woordenwisseling gehoord.

‘Honger? Heb je nog niet gegeten?’

‘Nou, vanmorgen... 'n bordje waterpap,’ antwoordde het meisje. ‘Ik heb anders genoten van jullie goede gaven, hoor!’ voegde ze er snel aan toe. ‘Maar je kunt het niet zo erg lang bewaren, zie je, in de stad...’

Nico begreep en waardeerde.

‘Daar is wel wat aan te doen,’ zei hij, opstaande. ‘Kom mee, er is nog erwtensoep in de keuken.’

Hoofdstuk IX.

DE tweede Kerstdag zag zich bij het ontwaken getooid met een krap wit kleedje. Het was of de Grote Kunstenaar des nachts overhaast aan het schetsen van een winterlandschap begonnen was, doch kort na het aanvangen van zijn arbeid palet en ezel weer in de steek had gelaten. Wat grove streken stofsneeuw langs wegenkant en oneffenheden; de golvende scheidingslijnen der dakpanrijen licht aangezet aan de windzijde; een slordige veeg langs een boomstam hier en daar; dat was al.

‘Op het kantje af toch nog een witte Kerstmis,’ constateerde Letty.

Ze was zo gauw mogelijk na spertijd op haar anti-plof-fiets Hoorn uit gestommeld. Bij het doorbreken van de dageraad arriveerde zij op de Melkerij. In de schemerige koegang trof ze Jan en Nico, die aan het melken waren. De halvemaanraampjes boven de koppen der beesten glaarden haar slaperig aan als juist ontloken koeicnogen.

Het meisje bracht bericht van post Jasper. Daags voor Kerstmis had zij via Amsterdam contact gezocht met Londen. Gisteravond was bericht terug gekomen, dat in de avond van tweede Kerstdag een watervliegtuig proberen zou de koerier met de documenten op het IJsselmeer aan boord te nemen. Wim beidde zijn tijd in post Jasper. Op een boerderij aan de Schellinkhouterdijk, even buiten de stad, had men een motorbootje beschikbaar.

Dolf Berkeboom, de technicus, werd ook op de partij verzocht vanwege de motor. Wim Belders werd uitgenodigd om als roeier in geval van nood te kunnen bijspringen.

Wim's eerste Kerstdag op de kleine landbouwboerderij van de weduwe Melkert - Jager was allerminst vrolijk geweest.

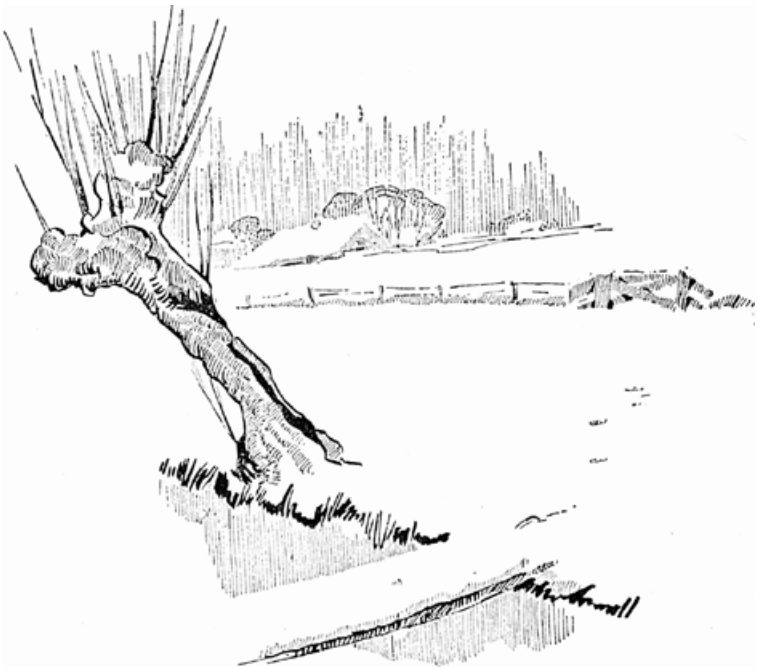

De familie van de Boomhoeve had thans bij Arie en zijn moeder haar intrek genomen. En het verdriet om de driedubbeler amp bleef mede op de onmiddellijke omgeving van de achtergelaten vrouwen drukken.

In meer dan een opzicht betekende het dus voor Wim een opfleuring, toen later op de morgen Letty ineens weer voor hem stond. Het meisje werd als vanzelfsprekend aan de maaltijd genodigd. Het schuchtere voorstel van Wim daarna, om gelweeën te voet naar de stad te gaan ‘omdat hij toch geen fiets had’ werd vlot aanvaard. Het meisje scheen de mogelijkheid van een dergelijk voorstel niet geheel over het hoofd gezien te hebben...

In de namiddag ging het tweetal op pad. De jongeman leidde het weinig heerachtige herenrijwiel van zijn dame aan de hand. Dolf zou met Jan Melkert tegen de avond per fiets naar

Hoorn gaan, zei Letty. En na enkele momenten zwijgen voegde ze er, een tikje ondeugend, aan toe: ‘O, o, die Dolf... dat is me er eentje!’

Dat deed een juist voor uitspreken gereed gekomen opmerking over het schone winterweer op Wim's lippen besterven. Letty liep onwetend en zonder deernis over dit sterfgeval heen door harerzijds een opmerking aan het winterlandschap-ingrondverf te besteden.

‘Dit is eigenlijk al mooi genoeg, al té mooi, voor die stomme, ondankbare mensen,’ oordeelde zij streng. ‘We zijn waarachtig geen natuurschoon meer waard, met onze vechterij en vernielerij... vind-je niet, Wimpie?!’

De jongeman voelde zich door deze laatste vertrouwelijkheid helemaal in het onzekere. Had Letty zijn jaloerse bevlieging dóór? Moest hij die verkleinnaam opvatten als een teder vriendelijkheidje? Of was het alleen maar een vaststellen van zijn gebrek aan persoonlijkheid? Natuurlijk had die gewiekste, brutale student op de Melkerij vanmorgen de nodige complimentjes over het meisje uitgestrooid...

Het in zicht komen van twee landwachters op de fiets veroorzaakte enkele minder prettige momenten. Het tweetal reed echter zonder acht te geven voorbij. Op de bagagedrager van een der goed uitziende rijwielen was een melkbus vastgesjord.

‘O, ze gaan om melk,’ zei Wim opgelucht.

‘Zeep was beter,’ merkte Letty ingewikkeld op.

De jongeman had een seconde of wat nodig om de aardigheid te vatten.

‘Ja... om zeep gaan,’ grinnikte hij achteraf.

‘Blij, je eens te zien lachen!’ plaagde Letty; ‘waar ben je toch met je gedachten, jongetje!?’

Vlak bij de spoorwegovergang aan de grens van de stad werden de wandelaars achterhaald door het tankachtige lawaai van Jan Melkert's fiets. Dolf Berkeboom hoste op de bagagedrager. Bovendien hield Jan voor zich op het frame een jute-zak met inhoud in evenwicht.

‘Tot straks,’ groette de zwoegende rijwielbestuurder in het voorbijgaan.

En Wim kon eens te meer zich ergeren aan het speciaal tot Letty gerichte gebaar van de bagagedrager-passagier, waarmede deze kwasi een zitplaatsje op zijn knieën aanbood. Het

meisje maakte een plagend gebaar terug van ‘dat zou je wel willen...!’

Letty gidste haar gezel dwars door het oude stadje naar een hoofdstraat achter de haven. Hier en daar kleefde een streepje sneeuw langs de daklijsten van de licht voorover hellende gevels. Dat deed de oude huizen des te meer lijken op kromgebogen besjes, met witte mutslinten aangedaan.

De straat mondde uit op de buitenweg over de IJsselmeerdijk. In een der laatste huisjes, schuin tegenover 'n eenzame oude stadspoort, was een winkel van electriciteitsartikelen gevestigd. In de etalage lag tenminste een partijtje voorwerpen van die aard te kijk. Hier loodste Lettty haar begeleider binnen.

In een kleine, reeds half duistere kamer achter de winkelruimte zalen een oudere man en vrouw en twee jongemannen aan de gedekte tafel. Op het kacheltje stond een grote pan te dampen.

‘Hallo!’ groette een der jongemannen achter de tafel. Het was Henk Verlaat.

‘Net op tijd voor de bietenstamp,’ nodigde de vrouw gastvrij.

De wandeling had de nodige eetlust opgewekt. Een portie van het rode mengsel vond vlot zijn weg naar de grage magen.

Na het eten ging Henk de nieuwgekomenen voor naar de keuken. In een der hoeken stampte hij op de grond.

‘Welkom in post Jasper,’ zei hij speciaal tot zijn kameraad.

Hij krulde een reep van het sleetse tegeltjeszeil opzij en haalde een luik in de planken vloer omhoog. Wim had iets heel bijzonders verwacht, doch zag slechts een ondiepe ruimte, waardoorheen zich een stuk waterleidingbuis kromde, onderbroken door een watermeter.

‘Valt je tegen, hè!’ lachte Henk. ‘Moet ook. Stel je maar eens voor, dat jij een Duitser was. Dan zou je direct het luik weer dichtkwakken en bijvoorbeeld zeggen: ‘Donnerwetter, 's ist nur ein Wasserrohr...!’ Let nu maar 'ns op.’

Hij bukte weer, drukte stevig op het vloertje in het waterleidingluik en bleek het er aldus uit te kunnen wippen. Nu kwam er een veel dieper gat vrij.

‘Vrouwen en kinderen eerst!’ nodigde Henk zijn publiek hoffelijk uit. ‘Je kent de weg, Letty!’

Niet al te omvangrijke personen konden zich met wat handigheid gemakkelijk langs de leidingbuis omlaag laten zakken. Het gat zette zich voort in een smalle sluipgang tussen twee fundament-muurtjes. Henk, als laatste er in gesprongen, lichtte bij met een zaklantaarn. In gebukte houding kon men enkele meters verder lopen door het gangetje, tot waar het door een dwarsmuur werd afgesloten.

'Hier staan we nu onder de keukenkast,' legde Henk uit.

Letty klopte boven haar hoofd tegen het planken plafond, tweemaal twee klopjes achter elkaar. Er klonk gestommel en terstond daarop draaide een smal luik open. Heldere lichtschijn viel het gangetje in. Wim moest ervan oogknipperen.

Letty in haar sportpantalon had zich in een oogwenk door het luikgat omhoog gewerkt. Wim volgde.

'Pas op je hoofd!' waarschuwde Henk.

Het luik bevond zich namelijk onder een vierkante nis in de muur. Die nis werd gevormd door de achterste helft van het onderstuk der keukenkast. Het vertrek, waarin men aanlandde, was twee bij drie meter groot. Een der houten wanden werd voor een groot deel in beslag genomen door een schakelbord. Daarin stak een legertje contactpennen, die middels snoeren in verschillende kleuren ergens onder aan het bord verbonden waren. Terzijde stond een fiets zonder wielen op houtblokken gemonteerd. De trapinrichting daarvan moest klaarblijkelijk dienen voor aandrijving van een bijstaand apparaat.

Voor het schakelbord zat een aan Wim niet bekende jongeman, voorzien van koptelefoon en borstmicrofoon, zoals telefonistes gebruiken. Jan Melkert en Dolf Berkeboom stonden naast hem. Jan had een hoofdknik ter begroeting gegeven. De student richtte zich nadrukkelijk tot Letty:

'Hallo, stoere tippelaarster! Heb je je nogal vermaakt? We hebben Amsterdam al aan de lijn gehad. Ze proberen Londen te krijgen.'

Wim was te zeer in de spanning van het ogenblik gevangen om zich Dolf's krenkende houding aan te trekken. Het kon hem trouwens een troost zijn, dat Letty niet erg inging op de avances van de student. Het meisje kwam naast Wim ook bij het schakelbord staan.

Terwijl men wachtte op nadere mededelingen uit Amster-

dam gaf Henk toelichting op de inrichting van post Jasper.

‘Allemaal gestolen!’ verklaarde hij met trots gebaar naar de technische installatie. ‘Behalve die trapgenerator, daar. Die is eerlijk gedropt, voor noodgeval. De electrische stroom wordt betrokken uit Enkhuizen, van het Wieringermeer-gemaal...’

De beheerders van de geheime telefooncentrale, aldus hoorde Wim verder, werkten bij provinciaal electriciteitsbedrijf en telefoondienst. In de uitoefening van hun functie hadden zij toegang tot alle schakelkasten en leidingkanalen. En daarvan profiteerden zij in volle mate ten bate van het verzetswerk. Men kon allerlei schakelingen verrichten en aansluitingen maken zonder dat de Duitsers er iets van bemerkten. Alles wat er lag of hing aan kabels en draden, door het gehele gewest, werd benut, Duitse leidingen incluis.

Moesten er voor de Duitsers bijvoorbeeld twee draden worden bijgetrokken, dan adviseerde men er vier en gebruikte de twee extra lijntjes illegaal.

‘We knopen alle eindjes aan elkaar!’ gooide de man aan het schakelbord er tussen.

Zo had men reeds allerlei dringend gewenste verbindingen tussen de illegale posten kunnen bewerkstelligen.

Het vertrek, waarin men zich bevond, was een schuurtje achter het huis. Doordat men er schuttingen omheen getimmerd had, viel aan de ‘buitenstaander’ het bestaan ervan niet op. Bovendien was er een los schot aanwezig, waarmede men de wand met het schakelbord kon ‘wegmaken’. Kortgeleden had dit schot uitstekende dienst bewezen, namelijk toen de landwacht in het nog niet onvindbaar gemaakte vertrek was doorgedrongen. Alleen zat men in duizend angsten, dat juist in die critieke minuten het schorre oproepbelletje achter de loze wand zich zou laten horen!

‘Jullie zijn pas in November jongstleden hierin getrokken, nietwaar...’

Henk's vraag werd afgesneden door het neervallen van een der verklikkerklepjes boven de contactpennen.

Inplaats van zich woordelijk te melden met ‘hallo’ of iets dergelijks, begon de telefonist een engels jaszmopje te fluiten.

‘Dat is een herkenningscode’, vertelde Henk, ‘om valstrikken te vermijden. Aan de andere kant doen ze net zo.’

Pas na zijn muzikale inleiding liet de telefonist een ‘hallo, post Jasper!’ horen.

Amsterdam gaf bericht door, zojuist draadloos uit Londen ontvangen, dat het watervliegtuig te ongeveer tien uur des avonds verwacht kon worden. Jan Melkert noteerde de opgegeven plaatsbepaling in lengte- en breedtegraden. Bij raadpleging van een landkaart bleek dat te zijn een plek op het IJsselmeer ter hoogte van Schellinkhout, enige kilometers uit de kust.

‘Ongeveer wat we gevraagd hebben,’ constateerde Henk. Behalve de telefonist trok het gezelschap zich terug uit de geheime centrale.

‘Hij heeft nog een aantal wachtuurtjes voor de boeg,’ beklaagde Henk de achterblijver; ‘maar ze hebben uit Londen speciaal voor dit doel anti-slaappillen gedropt!’

‘Alles op bestelling,’ voegde Letty er aan toe, ‘behalve de bevrijding!’

Terug in de keuken pakte Jan Melkert zijn jute-zak, welke hij daar had neergezet.

‘Die penen moeten er maar uit en wat aardappelschillen er in,’ besloot hij.

‘Tja,’ vulde Dolf Berkeboom aan, ‘je kunt wel met 'n zak peen van de boeren terugkomen maar andersom lijkt het op uilen naar Athene dragen, hè!’

Wim vroeg onnozel, wat ze van plan waren met die schillen.

‘De beesten voeren,’ antwooordde Jan laconiek.

Dolf Berkeboom glimlachte spottend en geheimzinnig. Dat weerhield Wim van verdere vragen. Hij grinnikte mee, voorwendend dat zijn vraag als grap bedoeld was geweest. Onderwijl viel hem op hoe Jan de grote winterpenen stuk voor stuk uit de zak pakte, inplaats van alles tegelijk uit te storten. De emmer aardappel- en bietenafval, door Henk uit het gootsteenkastje gehaald, werd daarna ongewoon omzichtig in de zak overgestort.

‘Jan, Dolf, er staat in de kamer nog 'n prakje voor jullie op het vuur,’ kwam Letty annonceren.

‘O, wat ben je toch een zorgzame fee!’ waardeerde de student vleiend.

Letty schudde uitdagend haar blonde lokken. Wim wist

niet vast te stellen of dit betekende, dat Dolf's complimentjes haar behaagden of begonnen te vervelen. Hij vreesde het eerste. Toch bleek Letty het weer zo te plooien, dat zij tezamen met Wim en Henk het huis verliet. Jan en Dolf zaten nog aan hun warme hap en zouden op de fiets nakomen.

Duisternis heerste reeds over stad en land. De dijk lag kaal, hoog en eenzaam tussen land en water. De zwakke glans van de sterrenhemel lichtte vaal terug van het weinigje sneeuw hier en daar. Het was koud, doch windstil. Rechts aan de voet van de dijk knabbelde eindeloos de lichte golfslag van het IJsselmeer.

Wim liep met de handen in de broekzakken. Hij schurkte zich tezamen in zijn weinig beschermende kleren. Henk had ook geen overjas meer, nadat de landwachter in de auto hem ervan had beroofd. Letty liep tussen de twee jongemannen haar kwieke korte pasjes. Zij scheen het warm genoeg te hebben in haar regenmantel.

Een recht stuk dijk, over 'n asfaltweg. Dan, waar de weg omlaag het land in ging, boog de dijk scherp rechtsaf en kreeg men een smal paardepadje te volgen. Diep weggedoken in de elleboog-kromming van de volgende, linkse dijkbocht lag de lichtloze schim van de boerderij.

De boer was op de komst van de jongelui voorbereid. Hij bracht hen naar een hoekje van het erf, waar een partij boomstronken en ander hout te hoop was gegooid.

‘Daar ligt ie onder, mense. De benzine heb ik ergens âers.’

Henk en Wim begonnen terstond de houtstapel af te breken. Letty werkte mee. De boot bleek goed opgeborgen, gepakt in zeildoek. Juist toen hij voor verslepen gereed lag kwamen Jan en Dolf het erf op.

De boer hielp 'n handje met het optrekken tegen de helling en over de kruin van de dijk. Onder de zwakke sterrenschemer moest alles voornamelijk op de tast gebeuren. Licht gebruiken wilde men niet, om geen hoogst ongewenste belangstelling van verkeerde zijde te lokken.

Aan de andere kant naar beneden ging vlotter. Op de onderste strook van bazaltblokken moest men zelfs oppassen, dat het logge ding niet al te hard van stapel gleed of lek stootte op de losse keien langs de waterlijn. Voorzichtig werd de boot bij stukjes en beetjes over de laatste hindernissen heen ge-

tild, tot hij vrij in het water lag. Henk plantte een stok tussen de bazaltstenen en legde daaraan met een touw het vaartuig vast.

‘Da'k verdikke geen laarzen heb aangedaan,’ mopperde Jan Melkert. ‘Nou al kletsnatte voeten.’

Wim viel hem bij. Dolf daarentegen beweerde, het er droog afgebracht te hebben.

De boer wist raad. Hij had nog 'n paar waterlaarzen staan en een stel overschoenen.

‘Nemen jullie die dan,’ zei Henk. ‘Ik zit dadelijk toch hoog en droog.’

Jan en Wim gingen met de boer mee terug over de dijk. In het huis trokken ze hun natte schoeisel uit en droogden hun voeten. Jan Melkert pasten de laarzen het best. Wim kreeg de overschoenen te leen. Jan pikte tevens zijn zak ‘aardappelschillen’ op en sjouwde deze naar de boot. De boer had van een verborgen plekje een benzineblik meegenomen.

Wim haastte zich de andere twee vooruit. Letty was wel niet alleen met Dolf gebleven, doch de student had alweer te veel tijd gekregen naar zijn zin voor het lozen van zijn complimentjes...

Toch bleek Wim in zijn argwaan te kwaaddenkend geweest te zijn. Dolf Berkeboom was al in de boot geklommen en stond over de buitenboordmotor gebogen. De boer reikte het benzineblik aan. Dolf vulde het reservoir en probeerde de motor aan te slaan. Het lukte niet terstond. Hij moest er even zijn zaklantaarn bij gebruiken.

‘Hou je hand er omheen!’ waarschuwde Jan Melkert voorzichtig. Hij en Henk klommen eveneens in de schommelende boot.

Wim gaf toe aan een opwelling van stoutmoedigheid en pakte Letty's pols:

‘Nou, tabee dan!’

‘Dag...!’ zei het meisje.

Ook Wim zwaaide z'n lange benen over de rand van het bootje. De motor sloeg opeens aan het ronken. Het klonk zo onbeschaamd, zo beangstigend luid in de vorstige lucht. Zelfs Dolf was het te erg. Hij stopte de motor dadelijk weer.

‘Zullen we niet liever eerst 'n stukje roeien!’ stelde hij voor.

‘'t Lawaai valt me tegen,’ gaf Jan Melkert toe. ‘Vooruit dan maar lui, aan de galeien!’

‘Dag Letty!’ groette de passagier-voor-Londen rustig. ‘Je spullen komen terecht, hoor, voorzover het van mij afhangt. Hou je taai!’

Hij slingerde de touwlus van het paaltje af en wrikte het roer. Wim zette het ondereinde van zijn roeispaan af tegen het bazalt. Nadat het bootje in de juiste richting was gedraaid nam hij plaats op het bankje achter Dolf en voegde zich met hem in geregelde roeislag.

Jan Melkert had een kompasje in de hand. Men moest proberen ongeveer de aangegeven plaats te bereiken. De machine mocht niet teveel tijd verliezen door rondspeuren.

Wim had vaak geroeid op de Rotterdamse wateren. Het IJsselmeer was in zijn gedachten nooit meer dan een binnenplasje geweest. Maar nu hij zo in het bootje zat, en zijn blik vrijwel vlak over de donkere waterspiegel streek, kreeg hij een geheel andere indruk van de voormalige Zuiderzee. Het was toch een respectabele uitgestrektheid. Hier midden op het water kon men zich even hulpeloos voelen en aan de elementen overgeleverd als op de Grote Ocaan. Het schommelende bootje, zelf gedragen op de gunst van dat zwarte water, vormde de enige wankele houvast. De zwakke nachtglans schiep geheimzinnige lichtbrekingen op de rusteloze rimpeling der lage golfjes. Henk hield het roer. Jan Melkert zat vlak bij hem met zijn kompasje. Wim zag de donkere streep van de dijk achter hun ruggen snel vervagen in de nacht, naarmate het bootje door de geregelde roeislagen zee-inwaarts werd gedreven. De ietwat bredere, onregelmatig gevormde zwarte partij links op de oeverlijn moest Hoorn wezen.

‘Hou zo maar aan,’ zei Jan Melkert lot de roerganger. ‘Zo heel precies kunnen we het toch niet uitkienen. Als we maar 'n beetje in de lijn komen te liggen. Voor de rest red ik het wel hiermee...’

Hij had de jute-zak, welke tussen z'n knieën stond, opengemaakt en begon aardappelschillen in het water te strooien.

‘Ik dacht, dat het voor de koeien was, maar nu ga je de

vissen voeren!' zei Wim droog. Hij begreep onderhand wel, wat de hoofdinhoud van de zak vormde.

Jan bleef ernstig.

'Nog ruim vóór tijd,' verklaarde hij, 'maar misschien is ie wat vroeger.'

Hij stroopte de zak omlaag en haalde er uit, wat Wim reeds verwachtte: de S-phone. Hij gespte de schouderriemen van het apparaat om en zette de koptelefoon op.

'Zijn we er al?' vroeg Dolf.

'Nee, roei maar rustig door.'

'Hoe laat is 't?'

Henk hield zijn armbandhorloge vlak onder de neus:

'Kwart over negen.'

Een tijd lang was er alleen het kalme geklap van de riemen in het water en het ruisend fluisteren van de korte golfslag. Dan begon er nog een ander geluid te naderen.

'Daar is-ie al...?' fluisterde Wim.

'Welnee, 'n mof,' sprak Dolf beslist tegen.

'Je zuster!' kribbigde Wim terug.

'De náchtzuster!' herinnerde Henk.

Toch klom ineens, ver naar links, een kleurig snoer van lichtspoor-munitie schuin tegen de hemel op.

'Hé... afweergeschut?!' zei de student verbaasd. 'Bij Edam ergens, zeker... Maar 't is tòch 'n Messerschmidt... Zie je wel, hij gooit lichtkogels uit!'

Op een flinke afstand van het klimmende kleurensnoer viel een drietal lichtkogels omlaag uit de donkere hemel, twee rode en een groene. Het snoer bij Edam knapte af en doofde uit, terwijl het ratelgeluid van het afgevuurde mitrailleursalvo nog achterna kwam aanrollen over het water. Het grove ronken van de Messerschmidt verwijderde zich.

'Knap, als die ons zou. zien!' smaalde Dolf. 'Toch 'n mof, hè! Ik ken het motorgeluid onderhand wel uit elkaar.'

'Die patrouilleboten zijn gevaarlijker,' merkte Henk op. 'Voor Kerstmis zijn er een paar in de haven van Hoorn komen liggen. Van de Wasserschutz.'

'Laat ze maar schutteren,' pochte de Delftenaar.

Toen naar schatting enkele kilometers ver geroeid was, liet men de riemen hangen. Het viel niet gemakkelijk uit te maken, of men op de plaats rust hield of ongemerkt afdreef.

Jan Melkert peilde met zijn S-phone de aether in nabije omtrek af.

De Engelse machine kwam precies op tijd. Tegelijk met het hoorbaar worden van het motorgeronk kreeg Jan de stem van de piloot in zijn koptelefoon. Het was een Hollander.

'... hé... hallo!' reageerde Jan verrast. Waarna hij terstond in zakelijker termen overging.

Hij knipte een lantaarntje aan, zoals ook bij de droppings werd gebruikt voor de oriëntatie van de vliegenier. De machine kwam enkele malen rondcirkelen om plaatsbepaling te maken. De piloot meldde, dat hij ging dalen. Een felle lichtkegel scheerde kortbij vanuit de hoogte over het wateroppervlak. Het motorgeronk stopte. Wim zag achter de glijdende en krimpende lichtkegel een donkere schim omlaag schieten. Een nijdig geruis van water, dat door de pontons van het vliegtuig werd opengeploegd, volgde. Het schijnwerperlicht werd uitgeknipt.

Het bootje begon wild te deinen op de golfslag, welke door de vliegtuigdrijvers veroorzaakt was. Wim en Dolf sloegen opnieuw de riemen uit en roeiden in de richting van het vliegtuigsilhouet. Geloodst door lampseinen kon het bootje tot onder de cabinedeur gebracht worden.

'Nou, salém, jongens!' zei Henk Verlaat erg losjes. 'Jan, neem jij het roer over...'

Hij greep het uitgeslagen laddertje en werd aan boord van de machine gehesen.

'Niemand méér?!' riep een stem met Limburgs accent vanuit de cabine. 'Roei 'n slukske uit de buurt, zulle, anders ga-de-ge nog over de kop! Houd-oe!'

Er viel een licht voorwerp in het bootje, voor Dolf's voeten. De student bukte en slaakte een uitroep van verheugenis:

'Cigaretten! Merci!'

Hij stak het pakje in zijn jaszak en nam evenals Wim de riem weer op. De motor van het vliegtuig sloeg reeds aan. IJlings werd het bootje weggeroeid uit de gevaarlijke zône. Het ronken zwol; de machine schoof weg over het water, twee kolkende zogvoren nalatend. Slechts kort kon men de verdwijnende schim van het vliegtuig in de lucht volgen. Het ronken verstierf snel, in westelijke richting.

Wim voelde zich plotseling erg eenzaam.

‘Zullen we nu onze motor maar 'ns gebruiken,’ stelde Dolf voor.

Hij kwam overeind om naar de achtersteven te reiken. Wim hield hem terug:

‘Wacht... wat is dat geluid...?!’

De student weerde ongeduldig af:

‘Geluid? Je droomt. Het vliegtuig nog.’

Hij wisselde van plaats met Jan Melkert en zwengelde het motortje aan. Knallend begon het ding te draaien. Het lawaai scheen te reiken tot aan de verduisterde horizon, waar de sterrenbeelden uit de blikkerende waterspiegel oprezen.

Het schuitje kreeg vaart. Jan Melkert had de S-phone weer opgeborgen in de zak.

‘Geef ons 's zo'n cigaret van de overkant!’ herinnerde hij Dolf aan het presentje uit de vliegtuigcabine.

Hij kreeg het pakje toegereikt, pikte er een cigaret uit en presenteerde ook de derde man. Dolf had zijn rokertje in de brand gezet met z'n aansteker. Lucifers droegen niet velen meer in de zak. Hij gaf ook de aansteker aan Jan Melkert.

‘Heerlijk, zo'n vuurtje in de kou!’ zei hij genoeglijk.

De anderen kwamen niet aan een trekje toe. In de verte flitste opeens een lichtbundel over het water, bijna horizontaal. Onmiddellijk deed Dolf het motortje stoppen. En nu hoorden de anderen ook, wat Wim daarjuist reeds gemeend had te vernemen: een dof, stampend gebrom, en geruis van water dat gekliefd werd.

‘Wasserschutz!’ stelde Jan Melkert vast. ‘Da's lelijk. Roeien, jongens!’

Hij nam de riem van Dolf op. Wim boog zich over de zijne.

De lichtbundel tastte zoekend over het water, naar links en rechts, rekte en kromp, en floepte uit.

Jan Melkert gaf de maat aan voor het roeien: ‘heee ... hup, heee ... hup!’

Wim tuurde al zwoegend opzij in het donker. Al z'n zenuwen waren gespannen. Ook hier, in de eenzaamheid tussen lucht en water, loerde het gevaar. Er scheen geen hoekje van het heelal meer over, waar men zich buiten bereik van de Duitse grijpvingers kon achten. Wim meende thans op de plek, waar de schijnwerper was verschenen, vaag de omtrek van een boot waar te nemen.

‘Gelijk op, man!’ waarschuwde Jan Melkert. ‘Heee ... hup, heee ... hup! Gooi je cigaret weg, Dolf ... hup, heee ... hup...’

Een rood gloeipuntje woei over boord.

Weer verscheen de lichtbundel, al dichterbij leek het. Nu begon de witte kegel systematisch halve cirkels te beschrijven,

heen en terug, steeds dichter het vluchtende roeibootje benaderend. Toch leek het er op, dat men nog bijtijds uit het bereik van de tastende schijnwerper-arm zou kunnen geraken. Maar daar streek nog een tweede lichttentakel speurend over de watervlakte, een eind verderop tussen de eerste bundel en de onzichtbare kust.

Jan Melkert onderbrak zijn maatgetel voor een zeer hartig woord.

'Die snijdt ons af,' voegde Dolf Berkeboom er zakelijk aan toe.

Wim voelde alarm kietelen in zijn benen.

'Dóórroeien!' beet Jan Melkert koppig. 'Er vóór om, Dolf!'

De student laveerde naar rechts. In versneld tempo petsten de riemen op, neer, op, neer ... hup, heee ... hup, heee...

Het bleek vechten tegen de bierkaai. De twee patrouilleboten hadden een te grote snelheid. De lichtarmen veegden al nader en nader. Die het dichtst bij land was reikte reeds ter hoogte van de vaarlijn van het roeibootje. Het molorstampen van de Duitse vaartuigen was nu duidelijk te horen.

'D'r onder door, dan!' gelastte Jan verbeten.

Het roer ging een weinig om. De schijnwerperstraal verdween op eenmaal.

'Ha!' zei Wim.

De opluchting duurde slechts kort. Opnieuw schoot de schijnwerper aan. En bijna terstond gleed het brede uiteinde van de lichtbundel over het roeibootje. De felle schijn verblindde de inzittenden. Ze waren ontdekt. Het licht kwam terug, zwaaide een paar malen over en weer, bleef dan het bootje omvangen houden.

Wim hoorde een eigenaardig gefluit over zijn hoofd gaan. Rakketakketak ... ratelde het door de nacht. Een eind achter de roeiboot petsten de nijdige echo-tjes ervan in het water.

'Ze schieten!' riep Wim ontdaan.

'Bukken!' beval Jan Melkert.

Nog een mitrailleursalvo werd er afgegeven. Nu sloegen de kogels aan de andere kant van de boot in zee.

'Wacht maar af,' berustte Jan. 'We zijn er bij. Denk er om: we gingen boter halen in Friesland. Van 'n vliegtuig we-

ten we niets. We komen uit Amsterdam. Een, twee ... in godsnaam!'

Een plons naast het bootje. Jan had de jute-zak over boord geworpen. De S-phone verzonk in een zeemansgraf.

'De cigaretten, Dolf! Weg ermee!'

De student zei iets lelijks. Maar het pakje Engelse rokertjes ging toch prompt de S-phone achterna.

De hoge voorsteven van de patrouilleboot kwam opdoemen uit het donker, in een klotsend geruis van boegwater. De schijnwerper bleef, bijdraaiend, het roeibootje vast houden. Er klonk geschreeuw van Duitse stemmen.

De patrouilleboot had ongeveer de afmeting van een passagiersschip voor de binnenvaart.

Van dichtbij werd nogmaals een mitrailleursalvo afgevuurd.

'Hou je koest,' bromde Jan Melkert.

De Duitse schuit gleed voorbij. Haar schroef sloeg terug om vaart te minderen. Dolf en Wim moesten de riemen gebruiken om het roeibootje vast te houden op de veroorzaakte deining.

Van de Wasserschutz-boot af werd met veel gedonnerwetter te verstaan gegeven, dat men langszij moest komen. De scherpe kijfstem van een machinegeweer zette dit bevel kracht bij.

'Koppen dicht over Henk!' herinnerde Jan Melkert zijn twee lotgenoten, alvorens als eerste tegen de toegeworpen touwladder op te klauteren.

Hoofdstuk X.

DA'S dus dat,' zuchtte Jan Melkert een kwartiertje later. 'Hé, waar zitten jullie, Dolf, Wim...'

'Au, waar stoot ik me nou weer aan! Bliksem, ik kan geen donder zien...'

Die nijdige uitval van Dolf Berkeboom klonk niet erg logisch, maar tekende de situatie duidelijk genoeg.

De drie jongemannen zaten namelijk in volslagen duisternis. De lichtloosheid werd begrensd door gestaag geruis van langsvliedend water.

'... au, bliksem, lijkt wel 'n kist...'

'Je aansteker, Dolf!'

'Gesneesd! Maar misschien kunnen we licht maken. Pas op!'

Na enig gestommel en nog enkele nijdige 'au's' klikte een schakelaar en gloeide een plafondlampje aan. Dolf stond naast de deur.

'Als ze 't niet goed vinden, komen ze 't maar weer uitdraaien,' foeterde hij, een gesloten elleboog masserend.

Jan Melkert bleek op de vloer te zitten, in een nauw gangetje tussen twee stellen slaapkribben. Het vertrekje was smal en laag. Wim Belders krabbelde juist achter Jan overeind. Een kleine patrijspoort in het reepje wand tegenover de deur was verduisterd met karton.

'Tja ... als je in het schuitje zit, moet je varen,' wijsgeerde de middelste van het drietal verworpelingen. Hij bleef rustig zitten, de schouders steunend tegen de onderste brits achter zijn rug.

Wim trok zijn kleren recht. De Duitsers hadden een ruwe manier van einsperren betracht. De voering van jas- en broekzakken hing nog binnenste-buiten, evenals bij de twee anderen

‘M'n mes en alles hebben ze ingepikt, de beroerlingen,’ commentarieerde Dolf. ‘Ze schenen ons verhaaltje anders nogal te slikken...’

‘Sst!’ deed Jan Melkert. ‘De vijand luistert mee!’

Die waarschuwing bleek niet overdreven. Want toen Dolf tegen de deur bonkte om de stevigheid ervan te beproeven, kraakte onmiddellijk aan de andere kant een Duitse krachtterm en daarop de bedreiging: ‘Ruhig! Ich schiesze!’

Er viel overigens, buiten het watergeruis langs de wand, weinig ander geluid te vernemen. Er scheen niet veel volk aan boord te zijn.

‘Wat doen ze nu met ons...,’ dubde Wim. Hij was op een van de kale britsen gaan zitten en zag er bedrukt uit.

‘In mootjes hakken en opeten,’ spotte Dolf Berkeboom rad. Hij zei het op een duidelijk geringschattende toon.

Jan Melkert bleef de kalme bemiddelaar.

‘We zullen nog wel nader verhoord worden, aan de wal,’ veronderstelde hij. ‘Ik geloof, dat ze in de oorspronkelijke richting zijn doorgevaren, is 't niet? Misschien naar Enkhuizen, of Medemblik... Daar kunnen we niet ver van af zijn. Afijn, Ave zullen wel zien.’

‘Maar als ze nou precies gaan nazoeken, waar we vandaan komen... We hebben gezegd van Amsterdam...’

De student bij de deur trok zijn neus op.

‘Nou,’ zei hij met onaangename nadruk, ‘voor wat jou betreft ... och, zul jíj je niet zo druk behoeven te maken, wel?!’

Wim scheen geen zin te hebben om op de insinuatie in te gaan. Misschien drong het ook niet zo tot hem door. Hij bleef naar de grond zitten kijken, de handen tussen de knieën.

Jan Melkert haalde zijn schouders op:

‘Stil nou maar. Afwachten.’

Er kwamen laarsstappen naar beneden kletteren op het ijzeren trapje, dat van het dek naar het ruim voerde.

De jongelui werden oplettend. De stappen gingen een vertrek naast het hunne in. Een halve minuut later hoorde men het gesuis en gekraak van een warmlopend radio-toestel.

‘Aha! Van alle gemakken voorzien!’ zei Dolf. En cynisch voegde hij er aan toe: ‘Elf uur. Tijd voor de Engelse zender!’

Heel verbaasd keek hij, toen het geknetter overging in het onmiskenbaar stemgeluid van de Engelse nieuwsberichten-

man. De drie gevangenen verheelden elkander hun verbazing niet. Maar ze hielden hun commentaar in, om de Engelse stem zoveel mogelijk te kunnen volgen. Wim was de taal niet voldoende machtig om uit de eentonige nieuwsdreun iets wijs te kunnen worden. De twee anderen echter zaten gespitst te luisteren. En uit hun reacties meende Wim te moeten opmaken, dat het nieuws beter was dan in de afgelopen tien dagen.

Onverhoeds werd de Engelse stem weggedraaid. Er overheen kraakte een vette Duitse vloek, begeleid door een nijdig stampen op de vloer.

'Da's 'n goed teken!' zei Jan Melkert droog. Hij dempte zijn stem. 'Schijnt beter te gaan, lui. De Ardennen-doorbraak is opgevangen, als ik 't goed heb...'

'Ja, ja,' bevestigde Dolf Berkeboom levendig. 'Von Rundstedt is aan het eind van z'n latijn.'

Duitse marsmuziek schalde los uit de radio:...und dasz heiszt, boem, boem, boem, Erica, boem, boem, boem...

Er kwamen nog meer spijkerlaarzen het trapje af. In de hut ontstond een ruzie-achtig gepraat, doorspekt met klankrijke krachtwoorden. De muziek werd bruuks uitgedraaid, midden in de sentimentele marsdreun van 'Lily Marleen'.

'Ach du..., nach den Teufel mit seinem Krieg!' brulde een geprikkelde stem.

De Duitsers verlieten het ruim. Stilte keerde weer.

Korte tijd daarna ontstond een hortende trilling in vloer en wanden. De schroef van het schip was op achteruit gezet. Men ging blijkbaar stoppen. Een schurend geluid aan de scheepswand bevestigde deze indruk. De boot legde aan.

'Zouden we gehaald worden...?'

Wim vroeg het hardop en de anderen dachten het. Maar er verscheen niemand. Het lampje aan het plafond ging flauwer gloeien.

De jongemannen gevoelden niet veel lust meer tot redenaties. Vermoeidheid deed zich gelden. Aan pogingen tot uitbreken behoefde men niet te denken. De deur was extra verstevigd en er waren grendels voor geschoven. Deze hut scheen speciaal voor eventuele 'vangsten' ingericht. Van tijd tot tijd verried het gekrak van een laars, een kuch of een dergelijk geluid de aanwezigheid van een schildwacht daarbuiten. De

kleine patrijspoort in de stalen scheepswand bood geen enkele mogelijkheid.

Jan had ook een hoekplaatsje ingenomen op een der slaapbakken en Dolf evenzo. De een na de ander zakte weg in onrustige sluimer.

De volkomen stilte aan boord werd uren later verbroken door het omlaag klossen van uitglijdende laarzen op het trapje en rumoerig dronkemansgelal.

De drie gevangenen werden er tegelijkertijd wakker van.

‘Die heeft 'm knap om!’ stelde Jan Melkert vast.

‘Moet dié soms de wacht komen aflossen?’ opperde Dolf.

De student bleek goed gegist te hebben. Het gestommel naderde tot voor de deur van de hut.

‘Wache auf!’ hoorden de jongelieden de dronken stem bevelen.

In antwoord daarop werd een brommerig stemgeluid hoorbaar van iemand, die juist dromenland kwam uitzeilen. En onderwijl weer zware stappen het trapje opstampten, werden er grendels verschoven.

Dolf stond in gespannen houding bij de deur, als gereed voor de sprong. Ook Jan Melkert was actief overeind gekomen. Hij scheen door eenzelfde gedachte bezield. Wim begreep de bedoeling van de twee pas op het moment, dat de deur werd opengedraaid. De dronken stem bralde lodderig de schlager van de dag:... alles vorüber, es geht alles vorbei...’

Een verhit soldatengezicht, waaruit dat geluid werd voortgebracht, keek naar binnen. Dolf sprong naar voren. Hij kwam verkeerd terecht, doordat hij gerekend had op de tegenstand van een volledig lichaam. Daar was om de kier van de deur echter slechts dat hoofd en ... de zwarte loop van een automatisch geweer.

De drankbeneveling bleek de soldaat niet aan routine ingeboet te doen hebben. Onmiddellijk sloeg een serie scherpe knallen de hut binnen. Het plafondlampje plofte uit, de deur dreunde dicht en Dolf tuimelde terug in het donker. Hij rolde tegen de benen van Jan Melkert. Deze had de student achterna willen springen doch struikelde nu over hem heen.

Voor de tweede maal op die avond had Wim Belders van dichtbij het gefluit van kogels vernomen. Nu tastte hij naar

zijn linkerschouder, waarbovenop iets scheen te gaan schroeien. Aanraking van die plek deed de pijn fel uitschieten. De stof van zijn colbertjasje ter hoogte van de plek was doorboord.

Dolf en Jan schenen hun respectieve armen en benen onderwijl bij elkaar gevonden te hebben.

‘Zitten we wéér in 't stikkedonker!’ pruttelde de stem van de onzichtbare student.

De schakelaar klikte enkele malen. Geen licht.

‘Kapot geschoten,’ berustte Jan Melkert. ‘Zijn jullie niet geraakt? Wim, waar zit jij...’

‘O ... hier,’ liet Wim zich horen. ‘Ik zal die verduistering maar wegtrekken...’

Het stukje karton voor de patrijspoort werd weggescheurd. In de totale donkerte van tevoren bracht het vrijgemaakte rondje nachtglans toch enige verlichting.

Wim voelde zijn geraakte schouder danig steken. Er scheen een kogel langs geschampt te zijn. Maar hij vermeed zorgvuldig ervan te gewagen. Hij vreesde te zeer Dolf Berkeboom's spot.

De Duitser bleef een minuut of wat lawaaien daarbuiten. Hij liep hardop te pralen en te grinniken. Tussendoor uitte hij met verheffing van stem enkele duistere bedreigingen aan het adres van de opstandige gevangenen. Een paar stoten tegen de deur, waarschijnlijk met de kolf van zijn wapen, onderstreepten het geraaskal. Dan begon hij weer te zingen, vals tegen de toon:

> ...es geht alles vorüber,
> es geht alles vorbei...

En na een pauze liet hij er smakelijk op volgen:

> ...ja, auch Adolf Hitler
> und seine Partei!!

Hij brak uit in brullend lachen. Herhaalde de twee laatste regels nog eens en nóg eens. Hij scheen de wensdroom, welke in die woorden vervat lag, letter na letter te willen overproeven.

Een knallende oprisping deed zijn solo afbreken. Men hoorde hem grommend het vertrek naast de gevangencel ingaan.

Korte tijd daarna bereikte een monotoon snurkgeluid de oren van de drie jongemannen.

Dolf probeerde nogmaals aan de deur te wrikken. Er was geen beweging in te krijgen.

‘Met z'n allen er tegen aan!’ stelde de student voor.

Maar ook de gezamenlijke rampoging liep op niets uit. De Duitser in het naastgelegen vertrek, door het gebons opgeschrikt, gaf in zijn roes een geradbraakte vloek ten beste.

Wim Belders stond te duizelen tegen de britsenstellage. Hij had zich groot gehouden en ook zijn lichaamsgewicht bij het rameien ingezet. Maar het gevolg was een hevige weerpijn in de gekwetste schouder. Stilletjes tastte hij terug naar zijn hoekje bij de patrijspoort.

In de nanacht, nog voor het doorbreken van het nieuwe morgenlicht, liep een meisje moederziel alleen langs de weg, even buiten de stad Hoorn. De spertijd was nog niet ten einde. Maar dat kon de vroege wandelaarster niet deren. Want zij droeg het grijze mantelpak-uniform van het hulpcorps der Wehrmacht-mädel. De bijpassende kwartiermuts zweefde boven op een dikke aureool van haarlokken. Het meisje liep in stevige pas. Waarschijnlijk had zij een ver doel voor ogen.

Het achterop komen van autogebrom deed haar stilstaan en omkijken. Zij haalde een electrisch knijplantaarntje uit een der uniformzakken en zwaaide daarmee naar de auto. Het bleek een dichte wagen voor vervoer van manschappen. De auto stopte. Een opgeblazen jongensstem schreeuwde uit de cabine:

‘Licht aus! Wasz ist denn, so früh!’

Waaraan door een andere stem op veel vriendelijker toon werd toegevoegd:

‘Ach, du liebes Fraüleinchen! So einsam? Sie wollen mitfahren?!’

Het portier werd reeds voorkomend opengeslagen. De wandelaarster stapte in en betuigde koket haar dank. Ze vroeg:

‘Wohin fahren Sie, Jungens?’

Ze waren nog maar juist toe aan hun achttiende lente, de Jungens, en gevoelig voor vrouwelijke charme. Ze vertelden vlot, dat ze naar den Oever moesten. Bij de afsluitdijk.

'n Stuk of drie lui'tjes ophalen, die gisteravond door de Wasserschutz op het IJsselmeer waren betrapt in een bootje. Zum strengsten verboten voor burgers, om op het IJsselmeer te komen. Fraülein al eens op het IJsselmeer geweest? Ze zouden haar wel 'ns willen meenemen...

Fraülein scheen even verstrooid geweest te zijn. Maar ze draaide al weer bij. O ja? Drie lui in 'n bootje? Toch 'n stel waaghalzen, zeg! En wel romantisch ook. Waar zouden die drie nu naar toe gebracht zijn? Natuurlijk, ze waren zolang aan boord opgesloten. En deze auto was telefonisch ontboden om hen dadelijk naar Amsterdam te brengen.

De rit naar den Oever duurde niet lang. Het laatste gedeelte leidde dwars door de Wieringermeer. De breeduitgezakte reuzensilhouetten der voorraadschuren begonnen reeds los te komen uit het wijkend nachtdonker. Ze troonden daar zo trots en zelfverzekerd op het drooggelegde land. Zo veilig en vanzelfsprekend binnen de omarming van de machtige dijken. De mens had bevolen: water, wijk! En het water had de kostelijke gronden binnen de dwingende dijken moeten overlaten aan de koning der schepping.

Mensen hadden het water gebannen. Andere mensen zouden het banvonnis ooit kunnen herroepen...

De soldaatjes praatten hun ingepompte overmoed vrij uit tegen het liftvriendinnelje. Die Engelsen? Achterom trekken? Over de Rijn? Aber, Fraülein, wat 'n idee! Von Rundstedt was in de Ardennen immers bezig ze terug te smijten, over de Atlantic-wal. De Führer had het zo prachtig beschikt: ze eerst naar binnen halen, 'n beetje laten winnen, om ze nu finaal kaput te kunnen maken. Elastisch front! Het elastiek zou terugschieten als 'n katapult. Onweerstaanbaar. En inmiddels had de V-2 van Engeland weinig meer heel gelalen. Volgend jaar Weihnachten vieren ze weer thuis, in een triomferend Duitsland. De Russen? Ach wasz! Laatste wanhoopsgevechten van 'n stel uitgeteerde bolsjewieken in erbarmelijke vodden. De Führer had zijn plan en zijn intuïtie.

Welja, Fraülein was er ook best gerust op. En dit was den Oever al, vermeldde een van de trits gele richtingsborden op het kruispunt. Alle huisjes nog slapend en levenloos in elkaar gedoken onder de grijzende dageraad.

Het Duitse kwartier was gevestigd in een café. Ook hier nog

geen teken van ontwaken te bespeuren. De ruiten blind tegen de zwarte verduisteringsgordijnen. Ze zouden hier maar eens de zaak uit de veren bellen en nadere instructies halen. De kameraden hadden gisteravond de Weihnachtsviering zeker nog eens dunnetjes overgedaan.

Nee, Fräulein ging maar niet mee naar binnen. Wel bedankt voor de rit! Ze moest verderop, over de dijk. Schade ... auf wiedersehn!

Ze liep de hoofdstraat door. Recht vooruit was de oprit van de afsluitdijk. De betonnen heftorens van de spui-sluizen stonden er zo modern en stoer op 'n rij in de ochtendschemering. Een en al contrast met de in elkaar gezakte, half-bewusteloze oudheid van het onaanzienlijke gehuchtje. Vóór het complex van spui- en schutsluizen, rechtsaf, lag het haventje. Daarin, achter elkaar, twee grijze boten langs de kade. Ze schenen hun hoge, scherpe boeg nuffig op te halen voor de armetierige omgeving.

Fräulein ging zonder aarzelen rechtsaf, naar de boten. Geen man of muis op de kade te zien. Ze scheen een ogenblik haar keus te beraden. Zag onder de achtersteven van het laatste schip een roeibootje dobberen, vastgelegd aan de grote broer. En de keus was gemaakt.

De patrouilleboot lag vlak langs de kant. Het meisje zocht de laagste plek van de reeling en klom er sportief overheen. De boot scheen gans verlaten. Rechts was een trapgat in het dek. Het ijzeren trapje, gewend aan plompe laarzenstappen, klirde van verrukking onder de lichte druk van de meisjesvoeten.

Beneden in het sombere ruim spiedde de indringster snel in het rond. Daar waren vier deuren, waarvan de laatste zwaar gegrendeld. Die ernaast stond half open. Daarvandaan klonk een regelmatig snurken. De matineuze bezoekster tripte er op haar tenen heen en loerde naar binnen. Ze zag de snurker, een Duitse soldaat, op een brits liggen. Hij sliep als een os. De dranklucht was op een afstand waarneembaar. Een omgerolde fles op de vloer gaf nader bescheid.

Het meisje ging naar de gegrendelde deur en waagde het er op:

‘Jongens ... jongens...! Zijn jullie hier...?!’

Er gebeurde niets. Iets luider herhaalde ze haar vraag:

‘Héee ... jongens, zijn jullie hier!’

Binnen klonken stommelgeluiden van voeten, die op de vloer sprongen. En twee stemmen tegelijk, vragend, verbaasd:

‘Letty!! Jij daar!?’

Een derde stem bromde slaperig: ‘Wàt zeg je...’

Het meisje kreeg niet zonder moeite de grendels weggeschoven. Ze draaide de sleutel om, welke buiten in het slot stak. Meteen werd de deur van binnen uit opengetrokken.

‘Letty!’

Het lange gezicht van Wim Belders vertoonde een mengeling van ongekunstelde opwinding en blijdschap.

Dolf Berkeboom poseerde ook in deze onverwachte omstandigheden als de vlotte charmeur:

‘Altijd weer de reddende engel!’ zei hij als in extase.

Jan Melkert zat nog op de rand van een brits. Hij wreef zich achter z'n nikkelen brilletje de ogen uit en bromde oprecht verbaasd:

‘Nee maar, 'n grijze muis!’

De beide anderen scheen deze bijzonderheid thans pas op te vallen. De blijdschap op Wim Belders' gezicht werd plots verstrakt door een weifeling van niet-begrijpen. Maar Dolf Berkeboom had sneller oog voor de situatie.

‘Waarachtig Letty, kind, ben je overgelopen!’ gekscheerde hij. ‘Toch zijn we je eeuwig erkentelijk...’

Hij pakte met tien vingers Letty's rechterhand en schudde deze bijwijze van dank voor de redding.

‘Kom je dus op dié manier over de dijk!’ voegde hij aan zijn dankwoord toe, ‘in dát pakje...! Het flatteert je heus, zeg!’

Letty trok haar hand terug uit de dubbele greep van de student. Het was nu niet het juiste ogenblik voor het ondergaan van complimentjes. Echt vrouwelijk liet ze het toch niet zonder meer voorbijgaan.

‘Best geraden!’ antwoordde zij gehaast. ‘Dit pakje is dikwijls méér waard dan 'n lief gezichtje, weet je wel! Maar kom nu...’

Het inpalmend optreden van de student had Wim een gevoel van geestelijke knock-out gegeven. De verlegen jongen zou graag dezelfde dingen tegen het meisje gezegd hebben.

Nu bleef hem slechts over, enkele onbeduidende geluiden van instemming te maken. Dat zijn gedachten ook niet wat minder stroef wilden werken!

Jan Melkert had meer aandacht voor practische dingen van het ogenblik dan voor pluimenstrijkerij.

‘Hoe wist je 't,’ vroeg hij het meisje zakelijk.

‘Toevallig gelift in de auto, waarmee ze jullie komen ophalen! Maak voort nu, ze kunnen elk ogenblik verschijnen.’

‘Bedankt, hóór!’ zei de kalme boerenzoon eenvoudig.

Hij beraamde direct de nodige voorzorgsmaatregelen. De deursleutel stak hij aan de binnenkant in het slot. De vast slapende Duitser wilde hij in de arrestantenhut sjouwen. Dat zou misschien bij het ontdekken van de ontsnapping de gedachte aan hulp van onbekende zijde voorkomen. Mocht de Duitser wakker worden, dan kon hij nog altijd een flinke tik tegen z'n slaap krijgen.

Wim zocht afleiding uit de ontevredenheid over zichzelf door Jan de helpende hand te bieden bij het overdragen van de slapende soldaat. Hij pakte de man bij de benen en werd meteen zeer pijnlijk herinnerd aan zijn gewonde schouder. Toch gaf bij geen krimp. Maar aan Letty bleek de reactie van de hevige pijn op Wim's gezicht niet ontgaan te zijn.

‘Wat heb je, jongen...?’ vroeg ze bezorgd. ‘Hé, je jasje is helemaal kapot, hier!’

Wim kromp ineen onder de aanraking van Letty's hand op zijn schouder.

Jan Melkert had ook de lege fles in de arrestantenhut neergelegd, bij de brits, waarop de Duitser was neergevleid. Hij hoorde Letty's vraag aan Wim en zag het kogelgat in de jasschouder:

‘Verdraaid, man, tóch geraakt, gisteravond!’

‘Ai ... in de strijd voor het vaderland!’ werd er door de student op wrange toon aan toegevoegd.

Wim weerde verlegen af. Het was heus niets. Een schampschotje. Stak alleen 'n beetje.

Er was nu geen tijd voor onderzoek of nadere verzorging. Het ging Letty zichtbaar aan het hart. Ze bezwoer Wim, er zodra mogelijk een dokter bij te halen.

Het meisje ging vooruit aan dek. Nog steeds was er geen onraad te bespeuren. Maar het werd al lichter. De jongelui

moesten zo snel mogelijk een eind uit de buurt zien te komen, voordat de Duitsers van hun feestviering opgekalefaterd waren.

Men besliste na kort beraad in het bootje de haven uit te glippen, ter vermijding van minder gewenste ontmoetingen in het dorp. De hele reis terug over het water te maken leek te riskant. De ontsnapping kon niet lang onontdekt blijven. Bij vermissing van het roeibootje zou dan natuurlijk terstond het IJsselmeer worden afgespeurd.

Jan en Dolf konden zonder moeite van de kade in het bootje afzakken. Letty hield het touw strak. Aan Wim berokkende de toer een nieuwe pijnaanval in zijn zere schouder.

Het afscheid geschiedde zo stil mogelijk. Na een enkel handwuiven ging het meisje haastig weg, terwijl het bootje door Jan en Dolf de haven uit werd geroeid. Wim zat nu aan het roer.

Binnen enkele minuten had het drietal vluchtelingen het open meer bereikt. Men voer nog een kilometer verder en laveerde dan naar de oever, waar de vaalgroene dijk saai aflijnde tegen de bedekte lucht.

Wim liet het bootje vast lopen op het bazalt. Naarstiglijk bracht men een jongste idee van Jan Melkert ten uitvoer: het roeibootje werd op de kop in het water gekeerd en afgestoten. Misschien kon dit de Duitsers tot de veronderstelling brengen, dat de ontsnapte gevangenen verongelukt waren, en van verdere naspeuringen doen afzien.

‘Jammer van 't bootje,’ betreurde Dolf. ‘Maar er gaan wel grotere schuiten naar de kelder, heden ten dage...’

Men besloot de grote weg te vermijden, met het oog op een mogelijke klopjacht van de Duitsers.

‘Het lijkt me het beste,’ regelde Jan Melkert, ‘dat jij op je eigen houtje een omweg neemt, Dolf. Drie man bij elkaar zou te gauw opvallen. Wij komen wel na.’

Wim was in stilte dankbaar dat Jan hem gezelschap zou houden. Zijn gewonde schouder hinderde hem erg.

De jongelui klommen omhoog tegen het grastalud. Even werd de strakke lijning tussen lucht en dijklichaam verbroken door drie mensenfiguurtjes, die snel weer omlaag verdwenen.

Hoofdstuk XI.

HEEL het dorp was die morgen ter begrafenis geweest. Het stoffelijk overschot van boer Jager en zijn dochter Ciel was naar de laatste rustplaats geleid. Op gevaar af van nadere wraakoefeningen had men er een ware erebetoging voor het verzet van gemaakt. Uit de kerk sloten mannen, vrouwen en schoolkinderen aan achter de lijkbaren. Een doodkist-op-beslelling behoorde tot de luxe van het vooroorlogs verleden. Enkele buren hadden bijwijze van uitzonderlijk eerbetoon een paar antieke kasten afgestaan. Zo was de timmerman toch in staat gesteld om twee kisten van behoorlijk hout te vervaardigen. Buiten de kerk spreidde men over elk der kisten een grote vlag. Sedert lang was de driekleur niet meer onder de blote hemel gezien. De rood-wit-blauwe banen konden nog slechts droefheid en in bloed gesmoord verzet tot dekking dienen.

Nico en Arie Melkert fungeerden tezamen met andere nabers als baardragers. Reeds had de afwezigheid van Jan Melkert verwondering gewekt, en meer in het bijzonder bij Nico en Arie ook bezorgdheid. Zij tweeën gingen na afloop van de plechtigheid op informatie uit bij post Jasper en de boer van het bootje. Des namiddags vonden ze echter tot hun opluchting de vermisten weer thuis.

Alleen tegenover Arie kon Wim van het doorleefde avontuur melding maken. De wandeling terug uit den Oever was hem zwaar gevallen. Zijn zere schouder martelde hem bij elke beweging. Hij wilde de huisgenoten, nog zo vers onder de indruk van de begrafenis, niet met zijn persoonlijke moeilijkheden lastig vallen. Zo goed en zo kwaad het ging bekeek hij zelf voor een spiegel de kwetsuur. Oppervlakkig bezien leek het niet meer dan een flinke schaafwond. De omgeving

ervan zag er nogal rood-aangelopen uit. Hij schrok er van terug de dokter te gaan raadplegen, omdat deze natuurlijk om een verklaring van de verwonding zou vragen. Zijn koortsig, slap gevoel schreef hij toe aan vermoeidheid. Toch kon hij er niet toe komen reeds vroegtijdig de hem toebedeelde slaapplaats op de koude vliering boven de keuken op te zoeken. Hij bleef beneden wat in de buurt van de kachel omhangen.

Maar Jan Melkert, die des avonds nog even langs kwam en bij persoonlijke inspectie de aanzienlijk gegroeide rode streep uit de wond waarnam, ging onmiddellijk zelf de dokter halen. Van deze moest Wim horen, dat hij een ernstige bloedvergiftiging had opgelopen. Hij kreeg een spoedbehandeling en ontving bevel rustig in bed te blijven. Arie bood de zieke kameraad zijn bedstee in de zijkamer aan en trok zelf naar de vliering.

Wim gevoelde zich verlegen met de extra last, welke men van hem ondervond. De eerste dagen was hij echter te ziek om tegenwerpingen te laten horen. En onderwijl genoot hij zulk een hartelijke verzorging van de vrouwen, dat hij al dra niet anders meer kon doen dan zich de verpleging dankbaar te laten welgevallen.

Het werden weken van gedwongen stilliggen. Doch een geestelijke rustkuur kon het onmogelijk zijn. Daar waren teveel omstandigheden buiten Wim en in zijn eigen persoon, waardoor zijn gevoelens gaande werden gehouden. Ontevredenheid met zichzelf drong daarbij op de voorgrond. Daarachter schemerde steeds het beeld van een meisje in de uniform van ‘grijze muis’. Dat meisjesbeeld scheen toe te zien op alle gedachten en overwegingen, welke Wim's geest dóórtrokken en ze stuk voor stuk te oordelen. Daar was in het bijzonder steeds weer die ‘bevrijdingsscêne’: het meisje bij de deur van de arrestantenhut op de patrouilleboot; Dolf Berkeboom, die haar hand greep en haar met zijn complimentjes overlaadde; en achteraf, in de schemer, hijzelf, Wim Belders, een domme glimlach op z'n gezicht en onmachtig iets te doen of te zeggen... terwijl zijn hart boordevol liep.

Hij was een nul, een peuterige slappeling, een vent zonder kwaliteiten. Wat durfde hij zich verbeelden ten aanzien van dit meisje?! Wanneer Letty al enige aandacht aan hem had

besteed, dan was het vanwege die toevallige kennismaking in de boomkruin bij het droppingsveld... Er viel dan even een warm moment in Wim's verdrietige overpeinzingen: de gedachte aan Letty's bekentenis van haar aarzeling voor de sprong, op de drempel van het vliegtuigruim. Dit geheim koesterde hij in zijn hart als een kostbaar kleinood. Het was een onderpand van de kameraadschap tussen hen beiden, van welker bijzonder karakter de jongeman opzettelijk geen erkenning wilde tonen. Want wat kon hij aanvoeren als gerechtvaardigde reden van bestaan voor meer dan kameraadschappelijke gevoelens? Aan de soms opkomende vrees, dat ooit Letty zelf dit heilig geheim zou prijsgeven aan een ander, sneed hij fanatiek de toegang tot zijn bewuste denken af. Dat kon en mocht niet mogelijk zijn. Het zou een wereld ineen doen storten.

Zelfs Jan Melkert, de geslotene, gaf bij een volgend ziekenbezoek uiting aan zijn bijzondere bewondering voor de moed van het meisje.

'Ze weet overal raad op,' zei hij. 'Hoe ze nu weer aan dat Duitse pakje kwam mag Joost weten. Wist je, dat ze zo goed was in de moderne talen! Daardoor kan ze zich ook zo gemakkelijk in Duits gezelschap bewegen.'

Wim had het niet geweten. Het zou ook niets voor Letty zijn, zich eigener beweging op haar kundigheden te beroemen. Wim's bewondering was er nog dieper om. En nog dieper ook voelde hij de ergernis om zijn eigen ontoereikendheid. Zou hij bijvoorbeeld ooit raad geweten hebben om aan zo'n Duits uniform te komen? Of een soortgelijke moeilijkheid op te lossen? Hij herinnerde zich terloops een pakje in Letty's fietstas. Ze had dat uniform zeker in Amsterdam op de kop gelikt.

In zijn zwaarmoedigheid en gebrek aan zelfvertrouwen deed Wim zijn eigen persoon onrecht aan. Hij verzuimde in rekening te brengen, dat zijn levensomstandigheden hem in allerlei opzichten practische beperkingen in de weg hadden gelegd. Doch onderwijl werd hij heen en weer geslingerd tussen de aantrekkingskracht van het meisje en de tegenwerkende zuiging van zijn minderwaardigheidsgevoel.

Naast deze inwendig-persoonlijke kant van de kwestie was daar nog de concurrentie van de Delftse student. Wat be-

oogde Dolf eigenlijk? Was zijn hofmakerij niet meer dan wat branie-achtig vertoon, passend bij zijn optreden in het algemeen? Was hij slechts uit op een goedkope flirt?

'Hoe is 't eigenlijk met ... eh... Dolf en die Christientje?' vroeg Wim zijn bezoeker terloops.

De twinkeling achter het nikkelen brilletje kon een goede opmerker veel verraden. Jan Melkert had de draagwijdte van de vraag heel goed dóór. Maar hij deed daarvan niets blijken. Hij liet slechts een gebrom horen waarin zoiets voorkwam als '...afgekoeld, denk ik...'

'De bui is losgekomen!' liet hij er zonder overgang nog op volgen.

'O ... gelukkig!' zei Wim begrijpend. Hij ging er niet verder op in, want Dieuw verscheen met een kop warme soep. Het schijnbaar zinloos gezegde was de afgesproken codeboodschap van radio-oranje, waarmede de goede aankomst van Henk in Engeland werd gemeld.

Bij het weggaan fluisterde Jan de zieke nog een nieuwtje toe: overmorgen weer dropping.

Het had Wim voor de komende dagen nieuwe stof tot overpeinzingen ingegeven. Hij lag hier nu te bed, afzijdig van het gevaarlijke werk, waarbij men hem op eigen verzoek had ingeschakeld. Die gedwongen afzijdigheid raakte hem niet zozeer. Erger juist kwelde hem het onontkoombare bewustzijn, dat hij die afzijdigheid zo gemakkelijk dulden kon. Ja, dat het hem zelfs een heimelijke opluchting betekende, door omstandigheden voor de gevaren van het werk gevrijwaard te zijn. Wat was hij dan toch voor 'n kerel? Zijn verlangen om het verraad van z'n vader aan de Nederlandse zaak door eigen actief optreden goed te maken, was oprecht gemeend destijds. En hoe had het hem een innige voldoening gegeven, zijn aanvaarding als illegaal werker te vernemen.

Waarom popelde hij nu dan niet van verlangen om uit bed te springen en naar het droppingsveld te gaan? Hoe kon hij nu dat brommen van de Engelse machine zo maar rustig over het huis heen horen stormen ... en dan nog verstolen blij wezen over zijn verstek...

De koorts speelde hem parten in deze dagen. Bij voortschrijdend herstel ging hij de dingen weer in normaler verhoudingen zien. Maar hij bleef zich bewust van die innerlijke

tegenstrijdigheid. Zijn idealen en goede mening stegen dikwijls boven z'n werkelijke kunnen en aanleg uit. Hij was en bleef een aanleuner. Hij behoefde immer steun van buiten om z'n goede bedoelingen tot uitvoering te brengen. Aanvankelijk had hij die steun gekregen bij Henk Verlaat. Henk's vertrek had hem achtergelaten als een van zijn leistok beroofde klimplant, welke rondtast naar een ander houvast. Aan Arie Melkert had Wim wel een duldzame huisgenoot en kameraad. Doch Arie was geen figuur met scherp omlijnd karakter, geschikt tot schraging van anderen.

In de stugge verzekerdheid van Jan Melkert echter had Wim een nieuw richtpunt gevonden. Jan scheen als bij afspraak Henk Verlaat's plaats naast Wim te hebben ingenomen. Hij kwam meermalen per week bij zijn neef aanlopen en dan meteen een praatje maken met de bedlegerige kringgenoot. Dat praatje kwam meestal - wanneer het door de ambtenaar van het telegrammenloket op woorden geteld zou worden - niet boven het minimumtarief uit. Voor Wim evenwel betekenden die schaarse woorden telkens weer de bevestiging van een vertrouwen, waardoor zijn zelfachting gans en al werd gestut.

'Je kunt er mee getroost wezen, de vuurdoop te hebben ontvangen!' merkte Jan Melkert 'n keer op. 'Wij, arme tobbers, kunnen ons er nog niet op beroemen, door een Duitse kogel geraakt te zijn! En nogwel van voren!'

Het was natuurlijk maar scherts. Toch puurde Wim er zijn honing uit. De schampwond aan zijn schouder was eigenlijk zoveel als een zinnebeeldig eerherstel voor de schande van zijn vader.

Behalve deze persoonlijke kwesties waren er de berichten van buiten, die een mens geen rust konden laten. Enkele weken na het vastlopen van de Duitse Ardennen-campagne, tegen half Januari, schenen de Russen hun lang verhoopte grote offensief ontketend te hebben. Arie bracht vrijwel iedere dag een illegaal nieuwsblaadje mee, waarin Wim de Engelse radioberichten kon volgen.

De slagzin 'het gaat goed!' sprong te alle kant weer als een electrische vonk van bezieling van de ene mond naar de andere.

Evenzeer bleven er minder opwekkende berichten over-

waaien. De oudejaarsmededeling van de ‘führer aller Germanen’, dat het nieuwe jaar een militaire ommekeer te zien zou geven, werd aanvankelijk zonder meer als kolder gekwalificeerd. Doch daarna ging men dingen fluisteren, die tot nieuwe onzekerheid en vrees aanleiding gaven. De Duitsers zouden nog iets heel bijzonders achter de band hebben. Iets, nog veel en veel verschrikkelijker dan V-een en V-twee. ‘Nog even geduld, en dan zullen jullie van schrik steil achterover vallen,’ briefte Arie over, als zijnde door een hoge Duitser losgelaten. En Dolf Berkeboom had iets verteld van atoomsplitsing, waaraan vóór de oorlog reeds gedokterd werd.

‘Als ze met zulke bommetjes beginnen, kunnen we allemaal ons boeltje wel pakken,’ aldus herhaalde Arie ongeroerd Dolf's verklaring.

Dan was het weer een mededeling van Jan Melkert over de oekase van ‘tante Lieze’, waardoor Wim een nieuwe belaging voelde dreigen. Tante Lieze was de naam in de volksmond voor ene Duitse meneer Lieze, wiens handtekening prijkte onder de jongste proclamatie tot tewerkstelling in Duitsland van vrijwel alle mannelijke Nederlanders. Overal in het benauwde Westen vreesde men voor nieuwe grootscheepse razzia's... Wim voelde als het ware het bed onder zijn rug branden!

‘Blijf jij nog maar 'n beetje ziek, dan laten ze je wel liggen!’ adviseerde Arie goedgemeend.

Maar deze schertsende opmerking bracht Wim opnieuw tot een vergelijking tussen zijn eigen angst en de koene onverschrokkenheid van zijn kameraden.

Het werd hem te moede, of de blonde meisjeskop op de achtergrond van al die gedachten afkeurend naar hem fronste.

In de laatste weck van Januari kreeg Wim in werkelijkheid Letty weer te zien. En ze fronste inderdaad. Ze was nu niet verkleed als ‘grijze muis’. Wim vond haar verschijning zo, in de lichte regenjas, toch veel prettiger. Het meisje scheen ervan te schrikken, de jongen nog steeds onder dokters behandeling te vinden. Maar Wim voelde dadelijk, dat haar nog iets anders dwars zat. De frons tussen haar ogen duidde op een nauw verbeten verontwaardiging. Wilde zij hem niet ver-

tellen, wat er aan de hand was?! Hij vroeg er uitdrukkelijk om. En toen liet ze zich gaan, in alle woede, waardoor een machteloos meisje geprangd kan worden.

Wim voelde zich verslagen en radeloos onder het woeste verdriet, dat lossprong in haar blauwe ogen: die middag hadden de Duitsers vijf gijzelaars gefusilleerd, bij de grote kerk in Hoorn. Represaille. Kort tevoren was namelijk een gevaarlijke landwachter door de ondergrondse doodgeschoten terwijl hij bij de barbier onder het mes zat. Het was een hoogst noodzakelijke daad geweest, want de man had te veel leidraden naar het hart van de verzetsorganisatie in handen gekregen.

Wim's hart kromp ineen van ontzetting. Vijf onschuldige gijzelaars hadden ze uit het Amsterdamse Huis van Bewaring weggesleept om ze daar in Hoorn als beesten neer te knallen. Oprechte woede vlaagde ineens door hem heen. Knarsetandend schoot hij uit, omhoog komend van zijn kussen:

'O... moeten we dat dan allemaal dulden... kán dat maar allemaal gebeuren...'

En dan sloeg hij om, neervallend weer:

'... was dat nu wel de moeite waard, om die ene landwachter...'

Letty had onder het aanzien van Wim's opwinding haar uiterlijke kalmte herwonnen.

'Ja...,' zei ze peinzend, 'het wás nodig, hij zou de hele zaak opgerold hebben... maar 't is te duur betaald.'

En Wim zag in gedachten het meisje terug bij de aardappelkuil op het erf van de Melkerij, die avond van hun eerste ontmoeting: '...ze hebben mijn vader vermoord, de schurken...'

Jan Melkert kwam binnen. Achter hem, tot Wim's grote en onprettige verbazing: Dolf Berkeboom.

De toneelslem van de student had onmiddellijk de boventoon in de kamer. Zijn lawaaiige opmerkingen vielen als pijnlijke dissonanten in de gespannen sfeer van de juist uitgewisselde gevoelens.

'Hoe kien ik 't zo uit, Letty, dat ik jou tref hier!' begroette hij het meisje. 'Of ik het aanvoelde, hé! Dacht eigenlijk alleen Jan en Arie te vinden.'

Duidelijk voor de vorm richtte hij zich daarna langs zijn neus weg tot de zieke:

‘Zo, nog steeds niet uitgerust! Zul jij even 'n energie opgespaard hebben, zeg!’

En op dezelfde luchtige toon liet hij er op volgen:

‘Heb je 't al gehoord, Letty? Wat de moffen in Hoorn uitgespookt hebben...’

Wim zag het meisje geërgerd haar wenkbrauwen optrekken. Ze antwoordde haastig en vlak:

‘Ja, ja, ik heb het al gehoord...’

Verder bleven Dolf's grove opmerkingen zonder echo. De enkele seconden stilte daarna waren bijzonder onaangenaam.

Jan Melkert tastte in zijn binnenzak.

‘Hier, Wim, het laatste nieuws,’ zei hij neutraal. ‘Betert het al? Je bent er lang mee op'knapt 'weest!’

‘Volgende week mag ik op... Dan kan ik tenminste weer wat uitvoeren!’ verzuchtte de zieke hartstochtelijk. Als hij ooit iets gezegd had, wat hij van ganser harte meende, dan was het dit.

Keelschrapend en op zware voeten kwam ook Arie de kamer binnen.

‘Nou, nou, de hut loopt vol!’ zei Dolf Berkeboom 'n tikje té opgewekt. ‘Gaan jullie mee, Letty...! De pap is onderhand al wel gaar op de Melkerij.’

‘Mag ik ook bij jou te gast?!’ vroeg Jan Melkert ironisch. De student stond om 'n wederwoord verlegen. Arie kwam hem onbedoeld te hulp door een weerkundige opmerking:

‘We krijgen 'n pak sneeuw, mense!’

‘Tintelen je oren alweer!?’ spotte Dolf ondankbaar. ‘Gaan we dan maar...!’

Jan Melkert had met een handopsteken al afscheid genomen en verliet het vertrek. Dolf wachtte bij de deur om Letty voor te laten gaan.

‘Tot ziens, Wim,’ zei het meisje. Er lag iets van een bijzondere geestelijke verslandhouding in de toon van deze alledaagse woorden. ‘Enne... trek 't je niet zo aan!’ voegde ze er zachter aan toe. ‘Je ziet me nog wel.’

Wim voelde zich gesterkt als nimmer tevoren.

‘Arie is toch een beste weerprofeet,’ moest Dolf Berkeboom erkennen, op de helft van de wandeling naar de Melkerij. Want prompt waren de eerste schuchtere sneeuwvlokken door de vroeg ingevallen schemering omlaag komen dwarrelen. De bui zette snel door. De twee jongemannen en het meisje hadden bij aankomst op het erf van de Melkerij reeds witte belegsels op de schouders.

Letty was in de namiddag nog niet binnen geweest op de Melkerij. Ze was in de buurt van de hoeve Jan Melkert tegen het lijf gefietst. Jan had het eerste ogenblik meer belangstelling getoond voor de opvallend keurige fiets dan voor de berijdster. ‘Van m'n moffen-vrindjes cadeau gehad,’ aldus luidde Letty's onbeschaamde commentaar, ‘maar op die rammelaar van jou reed ik toch heus met meer plezier, zij het niet zo plezierig!’ Jan moest Arie even hebben, deelde hij mede. Dolf zou achterna komen. En Wim lag ziek bij Arie. Letty had de bewonderde fiets maar in de schuur van de Melkerij achtergelaten en was direct te voet meegegaan naar de woonstede van de weduwe Melkert - Jager.

Nu betrad ze dan met de twee gezellen de woonkamer van de Melkerij.

‘N'avond samen!’ groette ze minzaam de aanwezigen. Dat waren de boer en boerin, Nico en drie zusjes en nog een vrouwelijk persoon, die zich juist voor vertrek gereed scheen te maken.

‘Da's Christine, onze naaister,’ zei Jan.

‘Ha, die Letty!’ verwelkomde Nico enthousiast van achter de kachel.

Zijn uitroep strandde op een vreemd zwijgen. Zowel Letty als Christine was stokstijf blijven staan. Letty met een hand op Dolf Berkeboom's linkerarm en Christine met beide handen aan haar grote luifelhoed. De twee meisjes schenen elkaar op te nemen onder het koude brongaslicht als zagen ze over en weer een geestverschijning.

Letty kwam snel tot de orde.

‘Kijk...!’ zei ze gedwongen losjes, ‘da's toevallig, zeg!’

Maar het naaistertje ging niet op die losse toon in. Haar kleine handjes zakten omlaag en balden zich tot venijnige vuistjes. Alle welgemanierde, zachte bescheidenheid was plots

uitgewist op haar madonna-gezichtje. Een weerkaatsing van snerpende hartepijn en gekrenkte trots was ervoor in de plaats getreden. En daaroverheen lichtte een schrille flits van wraakgierige triomf.

‘Ja, ja...,’ zeide zij hees en langzaam: ‘dat is nog eens toevallig, hè..., héél toevallig...’

Dolf keek als een in het nauw gebrachte schooljongen. Er lag een duidelijke klank van schuldbewustzijn in zijn vraag:

‘O... eh... kennen jullie elkaar...?’

Het naaistertje deed enkele passen naar voren zonder haar blik van Letty af te wenden. Stond dan weer stil naast de tafel. Letty was een stukje opzij geweken. Ze hield koel en vastberaden de fixerende blik van haar tegenpartij vast. Christine liet een schamper lachje horen:

‘We kennen elkaar, hè...,’ beet ze heftig. En dan opeens schoot ze uit tegen de student:

‘Ja, Dolf, pas maar goed op haar ... pas maar héél goed op haar... Want ze zal...’

Nog eens dat schampere lachje. Hel naaistertje stoof de kamer uit. Niemand ging haar na. Ze hoorden haar even later het erf af fietsen.

‘Daar snap ik nou krek niemendal van!’ bromde boer Melkert gemelijk. ‘Kom maar op met de pap, vrouw!’

Letty talmde nog bij de deur. Ze had enige seconden fronsend naar Dolf Berkeboom gekeken, alsof een zekere bijzonderheid haar nog niet duidelijk was.

Nico, achter de kachel, maakte zich los uit z'n verbouwereerdheid over de onverwachte scêne. Hij knikte wereldwijs en zei met 'n tikje gezapig leedvermaak tot de student:

‘Tja, man, da' komt 'r van!’

Ook Dolf had zich van zijn verlegenheid hersteld. Hij negeerde Nico's belering en nodigde Letty uit haar plaats aan tafel in te nemen. Fietje maakte reeds toebereidselen voor de avondmaaltijd.

Maar voor Letty was de zaak nog niet afgedaan.

‘Is dat dus die Christine, de naaister?’ vroeg ze.

Dolf deed onzeker, niet precies begrijpend waar het meisje heen wilde.

‘Eh... ja,’ bevestigde hij, ‘wel 'n goed kind hoor, maar ik... eh...’

Letty fronste weer haar wenkbrauwen, alsof ze te kennen wilde geven, dat de persoonlijke aangelegenheden van Dolf haar op het ogenblik niet in het minst interesseerden. Ze trok de jongeman wat achteruit, buiten gehoor van de anderen.

‘Weet je wel zeker, of ze betrouwbaar is?’ vroeg ze ernstig.

Dolf geraakte in verwarring. Hij antwoordde in onsamenhangende vraagwoorden:

‘Wat eh... dacht je dan, dat...’

‘Ik heb haar ontmoet... bij de moffen,’ zei Letty strak. ‘Vorige week bij Kornwerderzand.’

De student stond enkele momenten onbeweeglijk.

‘Dus toch!?’ bracht hij er dan uit. Een reeds eerder opgekomen verdenking scheen hem nu als niet meer te miskennen werkelijkheid voor ogen gebracht. En ook scheen hij op hetzelfde ogenblik een reeks afschuwelijke consequenties te doorzien. Hij greep het meisje bij een arm:

‘Letty... weet je nog, wat ze zei:’ ... pas maar heel goed op haar, want ze zal...’; wát zal ze? Jou aanbrengen?!’

Dolf's opwinding was de huisgenoten niet ontgaan. Jan en Nico kwamen al naar het tweetal bij de deur toe. Dolf voerde hen beiden en het meisje mee de koegang in.

‘Ik ga er direct achter aan,’ zei hij opgewonden en gedecideerd. ‘Ze kan nog niet zo ver weg zijn. Je fiets, Jan... of nee, Letty, die van jou, da's vlugger...’

Hij liet het Letty over om aan Jan en Nico verdere uitleg te geven en vloog naar buiten, naar de boet. Een halve minuut daarna trapte hij op Letty's fiets door de hekpoort. Het verse spoor van een andere fiets streepte voor hem uit in het laagje jonge sneeuw. Hij had maar heel weinig zicht op de onverlichte dorpsweg, tegen de dichte sneeuwjacht in. De avond was al bijna voldonker.

Tien minuten voorsprong betekenen maar al te veel bij een achtervolging. Dolf trapte uit alle macht. Hij had zonder nadenken de weg naar Hoorn genomen. Daar immers woonde Christine. Toen hij een halve kilometer ver was, besprong hem de twijfel, of zij wel deze richting was uitgegaan. Wat kon het baten, nu om te keren. Dit was toch de meest voor de hand liggende koers. Hij zette door, in opgevoerd tempo. Die goede fiets van Letty betekende een onnoemelijke boffer.

Want Christine's karretje mocht er zijn, de banden incluis. Dat had al meer dan eens verwondering gewekt.

Dolf was nu voor zichzelf zeker van de betekenis van Christine's uitval tegen hem. De wraakzuchtige uitdrukking op haar gezicht, zoals hij het nog voor ogen had, liet bovendien geen ruimte voor twijfel. Hij móést het meisje te pakken krijgen vóór de uitmonding van dit landpad op de grote weg. Want daar kwamen te veel Duitsers en onbekenden langs, zodat het moeilijk zou zijn haar tot terugkeren te dwingen. Wát er precies met Christine zou moeten gebeuren, had hij zich nog niet duidelijk gemaakt.

Het meisje moest gefietst hebben als een bezetene, tegen die sneeuw in. Ze had wél haast om haar doel te bereiken...

Onverwachts reed Dolf nog bijna tegen zijn prooi op. Ineens zag hij enkele meters vooruit in de dichte dwarreling van sneeuwvlokken de schim van iemand op de fiets. Dadelijk herkende hij de ongewoon omvangrijke vorm van de luifelhoed. Tegelijk beving hem een vreemd gevoel van morele machteloosheid. Hij was goed bevriend geweest met dit meisje. Hij had haar aardig gevonden en vertrouwelijke dingen gezegd. Maar zij was een verraadster, een spionne... Zij zou Letty gaan uitleveren, en wellicht de hele troep... In blinde verliefdheid had hij zich tegenover haar al veel te veel laten ontsnappen, voordat hij argwaan was gaan opvatten. Nu handelde hij automatisch, gevoelloos, tot voortgaan gedwongen door zijn eigen initiatief.

‘Christine...’

Wat riep hij dat op een slappe toon!

‘Christine! Stop!’

Dat klonk beter. Hard.

De wielrijdster scheen te weifelen. Ze had haar tempo laten minderen. Dolf was naast haar gekomen en greep haar mantelmouw. Ze zwaaide onvast en zag zich genoodzaakt af te springen.

‘Laat me gaan...! Wat wil je...!’

‘Wat ga je doen, Christine...!’

Miserabele besluiteloosheid klonk door in Dolf's wedervraag. Hij stond met de fiets tussen zijn benen, de arm van het meisje in stevige greep.

Christine ontplofte. Ze begon woest te gillen:

‘Laat me los! Laat me gaan! Hulp! Hulp!’

De vingers van haar rechterhand graaiden in katachtige verdedigings-manoeuvre naar het gezicht van de jongeman. Dolf voelde de krabben van haar vaak bewonderde puntnageltjes dwars over neus en wang invreten als straaltjes vitriool. Het onverwachte van deze tegenaanval deed hem terugwijken en zijn greep prijsgeven. Christine wilde haastig van de gelegenheid gebruik maken om er vandoor te gaan. Maar tussenkomst van een derde verijdelde deze poging.

‘Heb je d'r, Dolf?!’ klonk vlakbij de beheerste stem van Jan Melkert. Die was de student achterna gereden, zo snel zijn veel slechtere fiets maar gedogen wilde. Hij had de kleine schermutseling overzien en sneed Christine de pas af door voor het groepje om te zwenken.

Het meisje zag af van verder verzet. Gedwee liet ze zich bevelen om te keren en weer op haar fiets te stappen. Jan Melkert ging naast haar rijden. Dolf Berkeboom sloot de kleine groep, die onder volkomen stilzwijgen in het sneeuwdoorspikkelde donker terug trapte naar de Melkerij.

Jan Melkert had het commando overgenomen. Hij bracht Christine naar de boet. Het meisje stribbelde in het geheel niet meer tegen. Zij liet haar grootbchoede hoofdje hangen als een afgesneden zonnebloem. Dolf plaatste, zoals dat bij de kringvergaderingen gewoonte was, de olielamp op een omgekeerde kist en hield een lucifer bij de pit. In het opglarend schijnsel was het hem aan te zien, dat hij zich allerellendigst voelde. Hij kreeg van Jan Melkert consigne om de kameraden bijeen te roepen en ook de hogere commandant te doen ontbieden. Dolf knikte, in grimmig zwijgen. Hij ging doen wat hem was opgedragen. Er moest snelrecht gesproken worden over een spionne...

Wim lag reeds in het donker in de bedstee van de onverwarmde zijkamer. Ze vielen hem zo zwaar, die lange, lichtloze avonden en nachten, wanneer de slaap nog op zich wachten liet na een dag zonder lichamelijke vermoeienis. Zijn aandacht werd gespannen door het vernemen van Dolf Berkeboom's slem in de naastgelegen woonkamer, voor de tweede maal binnen zes uren. De student sprak erg kort en afgemeten, in het geheel niet volgens gewoonte. De zieke hoorde Arie

met Dolf vertrekken. Er scheen iets bijzonders aan de hand te zijn...

Urenlang bleef Wim wakker. Het moest reeds tijden geleden middernacht geslagen hebben, toen hij Arie weer thuis hoorde komen, herkenbaar aan zijn kuchje, en hem een lucifer hoorde afstrijken.

Wim moest nader bescheid weten.

'Arie!!' riep hij dringend.

De deur tussen de twee kamers kraakte open. Arie kwam binnen. Zijn linkerhand hield een brandend kaarsje op een blaker. Het flakkerende vlammetje deed spookachtige schaduwen langs de wanden dansen.

'Christine is... eh... omgelegd,' zei Arie gewild onverschillig.

Hij bleef staan op een pas afstand van de open deur. Achter hem gaapte de donkere spelonk van de woonkamer. In dat hol glimmerde vals een lichtreflex van het kaarsschijnsel op het koperen ornament van de hanglamp.

Een paar seconden duurde het voordat de betekenis van Arie's blote mededeling tot Wim was doorgedrongen. Omgelegd... de illegale vakterm voor 'terechtgesteld'. Christine omgelegd... O, nee... dat naaistertje!?

Wim veerde omhoog in z'n bedstee. Met grote ogen staarde hij naar de verschijning bij de deur. Zijn vertrouwde kameraad en huisgenoot toch. Maar op dit enkele moment, in de wankele schaduwbelichting van het kaarsvlammetje, en met die hulpeloos lamme rechterarm, als een figuur uit een nachtmerrie, aankondiger van wraak en dood.

‘Wat!? Omgelegd? Christine!?’

De kaarsvlam kwam naderbij. Voor op Arie's trui schitterden vochtige sneeuwdotjes. Versteven doodsangst-tranen.

‘Ja. Ze wilde Letty verraden. Vanavond pas gemerkt...’

Arie was helemaal geen verteller. Hij wist nauwelijks waar hij beginnen moest en volgde geenszins een logische lijn. Maar de fantasie van de zieke, in het gepeins van de afgelopen weken toegespitst, schiep zich alras uit de karige woordenslof en de eigen plaatselijke herinnering een beeld van die rechtszitting rond de olielamp in de boet.

‘Bedonderd karwei was 't,’ luchtte Arie vrij-uit zijn gemoed.

Die verzuchting schelste met één streek de gezichten van de vier rechtsprekende kameraden en het meisje uit Londen. Ernstig; meer bezwaard nog door de al te grote verantwoordelijkheid van het ogenblik dan verontwaardigd om het lage verraad. En heimelijk opgelucht toch om de aanwezigheid van de oudere commandant, op wiens schouders men de verantwoordelijkheid grotendeels afgewenteld kon denken.

Letty's getuigenis was eenvoudig doch afdoende geweest. Haar jacht op ‘zekere’ inlichtingen voor de geallieerden had haar in contact gebracht met de Duitse troepen bij de afsluitdijk. Als ‘grijze muis’ accepteerde men haar vlot. Bij een bezoekje aan de kazematten van Kornwerderzand, voor de Friese kust, had zij Christine ontmoet in gezelschap van een Duitse soldaat. Zij was voordien nog niet met het naaistertje in kennis gekomen. Christine scheen in Letty niet anders te zien dan een rasechte Duitse sexegenote. Ze vond er plezier in Duits te praten tegen haar. En het ‘wehrmachtmädel’ begreep baar zo goed, ook al school het schoolduits van het naaistertje wel eens te kort... Kennelijk gedreven door een diep weggestopt zelfverwijt ging Christine een uiteenzetting geven van haar motieven... en terloops vertrouwde ze Letty een en ander toe over wat ze haar Duitse beschermers van het sabotagewerk der illegalen had overgebriefd.

‘Ze keek zo zielig...,’ zei Arie, nog medelijdend achteraf. Het kaarsvlammetje, door een ademtocht even terneergedrukt, spetterde verdrietig.

Veel liever was het de rechters eigenlijk geweest, wanneer de beschuldigde zich furieus te weer had gesteld, zich nog

onsympathieker had gemaakt door tieren en schelden. Dat zou gemakkelijker het vonnis over hun lippen hebben doen komen als tegen een tot het uiterst verstokte verraadster.

Maar Christine had niet meer getierd of gescholden. Ze had er zo zielig en deemoedig bij gezeten, op een omgekeerde inmaakpot. Ze bekende, alleen om het geld voor de Duitsers te zijn gaan werken. Ze hield zo van mooie kleren en luxe dingen en had haar dromen gekoesterd van een gouden toekomst in weelde en overvloed. Ze was eens door zo'n aardige Duitse jongen voor een bioscoopje uitgenodigd. Die had haar de mogelijkheid om gemakkelijk en veel geld te krijgen aan de hand gedaan. Ze behoefde alleen maar zo nu en dan eens 'n tip te geven, als haar toevallig iets over ‘dat ondergronds gewroet tegen de Duitse beschermers’ ter ore was gekomen. Het was toch immers niet goed, wat die illegalen deden, had de Duitser haar voorgehouden. Duitsland vocht voor Europa, tegen die uitzuigers van Britten en Yankees. Wanneer ze dat heimelijk verzet maar eens konden uitroeien, dan zou de Duitse overwinning gauw een feit zijn en die nare oorlog voorbij... En dan zouden Christine's bescheiden dromen misschien spoedig tot vervulling kunnen komen. Want voor oprechte voorstanders van de nieuwe orde werden natuurlijk de beste stoelen opengehouden...

Als naaister kwam Christine overal op het platteland. Ongemerkt kon ze zich indringen in de illegale geheimen van de boerenplaatsen, waar men niet verdacht was op verraad in eigen kring. De geheimen waren haar dikwijls zo maar voor de voeten geworpen... Lang niet altijd had ze er gebruik van gemaakt. Alleen wanneer het vreemden betrof en weinig schade kon doen aan bekenden.

‘Die overval op de auto met wapenen, dan...?’

Daar had Christine zich een beetje mee verrekend. Ze zag, de dag tevoren op de Boomhoeve, de vreemde jongeman in de bestekamer. Ze hoorde Dieuw vragen of hij er de volgende morgen ook nog wezen zou... en des avonds had ze nog gewandeld met eh...

Dolf Berkeboom, schuin achter Christine in de schaduw weggedoken, bekende ruiterlijk. Hij had een weinig zijn mond voorbij gepraat. Hij had niet verwacht, dat het meisje hieruit iets belangrijks zou kunnen opmaken, in combinatie met wat

ze zelf reeds had waargenomen. Kon hij destijds vermoeden, dat zij welbewust op inlichtingen uit was!?

Van de wapenen had Christine niet afgeweten. Alleen die Londenaar zou naar Amsterdam gaan, dacht zij. Ze had ook niet precies willen verraden, waar de Londenaar logeerde. Een dergelijke aanwijzing zou de landwacht al te licht ook op het spoor van haar Dolf gezet kunnen hebben.

'En die Canadees op de Boomhoeve?'

Daarvan had men helemaal geen geheim gemaakt. En dat was per slot van rekening toch ook geen Nederlander! De vreselijke nasleep van dit verraad had ze niet gewild of voorzien.

De vriendschap met die Duitser was er louter een omwille van het judasgeld geweest. Ze had het op haar manier goed gemeend met Dolf. Maar Dolf had haar laten schieten. En dat had vanavond de duivel in haar ontketend. Ze was van plan geweest de hele zaak er bij te lappen, zich volledig te wreken. Nu schaamde ze zich waarlijk. Het berouw was gemeend.

Maar er moest recht gedaan worden, zonder pardon. Waar het ging om de levens van vele illegale makkers, om de zaak van het vaderland, kon voor het enkele leven van een aanbrengster geen genade geriskeerd worden. De machtiging van de wettige regering te Londen, juist voor gevallen als deze, was niet voor niets gegeven.

Er was een priester gewaarschuwd. Christine had de gelegenheid gekregen om eerst haar persoonlijke rekening met God te vereffenen.

'Ellendig karwei, man,' herhaalde Arie. En het was per slot van zaken toch ook maar een meisje...

De zwarte schaduwen van het kaarslicht dansten traag een valse-triste tegen de muur op. Wat was nog het leven in deze gruwzame oorlogsdroom? Niet meer dan een ontkenning van de dood. Aan alle kanten grimde de dood, op het einde van alle paden... Zijn magere schaduw verduisterde de horizon. Dood door willekeur van de vijand; dood door onontkoombaar bommengeweld van de vrienden; dood door recht, om de armzalige rest van het bedreigde leven te beveiligen.

'Ik ben blij, dat ik er niet bij kon zijn,' bekende Wim. Zonder schroom ditmaal.

Arie sprak het niet tegen.

‘Maar goed, dat Dolf er direct achteraan gefietst is,’ voerde hij als in zelfrechtvaardiging aan. ‘Ze zou Letty en de hele boel er in geluisd hebben.’

Hij ging heen. Met hem verdween het wankelende kaarsschijnsel.

Hel bleef door Wim's hersenen malen, in treiterende herhaling: ‘Maar goed, dat Dolf... Dólf... Dólf... anders zou Letty... Létty... Létty...’

Hoofdstuk XII.

BEGIN Februari mocht Wim het bed weer verlaten. Hij kwam nog juist op tijd buiten om het wegkwijnen van de grauwgedooide sneeuwresten mee te maken. De langdurige bedlegerigheid had hem slap gemaakt. De eerste dag leek het wel, of hij van voren af aan beginnen moest de edele kunst van het lopen te leren.

Letty was na de kwestie met Christine niet meer het dorp uit geweest. Ze verbleef weer op de Melkerij. Wim moest met lede ogen aanzien, hoe Dolf Berkeboom om haar heen zweefde. Enkele van de keren, dat het meisje bij de weduwe Melkert - Jager kwam aanwippen, werd zij door de student vergezeld. Letty deed het voorkomen of ze in hoofdzaak kwam om een praatje met Dieuw en Saar te maken. Slechts toevalligerwijze, zo leek het, bemoeide zij zich meer persoonlijk met de herstellende jongeman.

Tobbert als hij was, liet Wim zich al te gemakkelijk door deze houding van de wijs brengen. Elk woord van Letty, tot hem ofwel tot Dolf gericht, ging hij op een goudschaaltje wegen. Het drukkend besef, nog maar bitter weinig verdiensten voor de verzetsbeweging vergaard te hebben, deed naar zijn idee steeds de balans in zijn nadeel doorslaan. Nooit zou hij in diepere gevoelens van Letty jegens hem kunnen geloven zonder zich eerst uit die minderwaardigheidsgedachte omhoog geheven te hebben.

Over het geval-Christine had Wim het meisje niet meer horen reppen. Toch meende hij te begrijpen, dat de herinnering daaraan haar nog steeds lastig viel. Eens kwam het tot een uitbarsting. Het was tijdens een der bezoeken, door Letty, in gezelschap van Dolf, zogenaamd aan de meisjes Jager gebracht. Dieuw zat er bij achter de naaimachine. Saar had een

verstelwerkje onder handen en merkte in de loop van het babbeltje op, dat zij wel erg de hulp van Christine misten. Het werd heel terloops zonder enige bijzondere nadruk gezegd. Toch nam Wim waar, dat Letty van kleur verschoot en haar lippen tezamen perste. Dolf Berkeboom scheen daarin geen erg te hebben; hij keerde zich tot Letty en zei tactloos:

''t Is wel goed zo; ze zou jou er toch maar lelijk ingedraaid hebben!'

Letty knikte krampachtig, als wilde ze zich tot elke prijs groot houden. Maar opeens stond ze van haar stoel op, draaide zich schichtig om naar de deur en verdween uit de kamer.

'Stommeling!' voegde Wim de onthutste student toe.

'Nou... hemel, man... ik bedoelde er toch niks mee...,' verweerde Dolf zich zwak. Hij vergat helemaal zijn autoritaire toon van gewoonlijk.

Wim verspilde er niet meer woorden aan. Hij voelde zich op dit moment bij uitzondering geestelijk de meerdere. Hij ging het weggelopen meisje achterna en trof haar achter het huis. Ze deed alsof ze wat brandhout bij elkaar zocht. Wim zag echter haar betraande ogen. Hij stond er enkele ogenblikken wat onbeholpen bij, niet wetend hoe of wat te zeggen. Hij meende Letty's kwelling zuiver te begrijpen. Op háár aanwijzing en getuigenis immers in hoofdzaak was Christine veroordeeld. Zij voelde zich daarom persoonlijk voor de terechtstelling verantwoordelijk.

'Eh... kan ik je helpen...,' vroeg de jongen stuntelig.

Letty vermeed op te kijken. Maar ze antwoordde op beheerste en van erkentelijkheid getuigende toon:

'Nou, laat maar... Wim... ik heb al wat...'

En uit de volheid van zijn goede bedoeling zei de jongeman toen een zinnetje, waarop hij zelf wekenlang had geteerd, nadat Letty's mond het hem had geschonken:

'Trek 't je niet zo aan, Letty...'

Na enig bedenken liet bij er overtuigend op volgen:

'Je hebt toch goed gedaan! Het moést!'

Het meisje richtte zich op en beloonde de jongen met een blik vol dankbaarheid.

'Ja... 't moest...,' herhaalde ze zuchtend, als pleitte ze voor eigen gewetensrust.

Zulke momenten van geestelijk contact waren voor Wim

als oase's van verkwikking in de afmattende woestijn van zijn zieletwijfels.

Het geval-Christine betekende overigens voor Wim de uiteindelijke zuivering van alle verdenking, welke nog tegen hem beslaan mocht hebben in verband met de voorgevallen verraad-affaires. Men sprak er hem niet uitdrukkelijk over aan. Doch vooral in de sfeer tussen hem en Dolf Berkeboom was een merkbare verandering ingetreden. Van vriendschap was weliswaar geen sprake. Daarvoor liepen de twee karakters te zeer uiteen. En bovendien stond het persoontje van Letty tussen hen beiden, ofschoon het meisje alle moeite deed om een verscherping in de verhouding te voorkomen. Ook het minachtende in de toon van Dolf's weinige opmerkingen aan Wim's adres was niet verdwenen. Maar wel was het uit met zijn bedekte aantijgingen en beledigende toespelingen. De student scheen er zich van bewust, eerder de hand in eigen boezem te moeten steken. Hij was immers te loslippig geweest. Jan Melkert had hem dit terdege te verstaan gegeven. Zo kon Wim vrij van valse schaamte zijn herintrede doen in de kringvergaderingen. Er viel voor hem geen stil verwijt van buiten af meer te verwachten. Het zelfverwijt om tekort aan persoonlijke daden van verzet was hem echter gebleven. Nu hij weer lichamelijk aangesterkt was na z'n ziekte, groeide het verlangen om zich ook van dit zelfverwijt te kunnen kwijten. Een gelegenheid daartoe werd hem dra geboden, merkwaardigerwijze juist door een initiatief van Dolf Berkeboom.

‘Ik ga doktertje spelen,’ kondigde Dolf op een bijeenkomst met zijn kameraden aan.

Algemene verwondering bleef niet uit. Genietend van dit welbedoelde effect praatte de student nog verder in raadselen:

‘Ik ga injecties geven. In die barakken aan de Nieuwe Weg...’

Jan Melkert zat de Delftenaar afkeurend aan te kijken.

‘Wat bedoel je...?’ vroeg hij gealarmeerd. ‘,Zeg, je wilt toch geen dwaasheden uithalen!?’

Letty staarde misprijzend en verschrikt naar haar voortvarende bewonderaar:

‘Maar Dolf... dat is toch waanzin... wat heb je dáár nu aan!?’

‘Ze moorden er heel Westfriesland voor uit!’ voorspelde Nico verontwaardigd.

Wim had koude rillingen gekregen. Wat hij van Dolf's plan begreep, deed hem ijzen van afkeer.

‘Maar... maar... dat kún je toch niet doen...,’ bracht hij aarzelend in het midden.

De student had onbewogen deze regen van commentaar over zijn hoofd laten komen.

‘Nou, koest maar, lammetjes!’ suste hij uit de hoogte. ‘Ik heb toch niels gezegd van...’

‘D'r zijn geeneens Duitsers in die barakken!’ kwam Arie nog met de late bus aanhobbelen, ‘d'r zijn...’

‘Precies, kameraad!’ sneed Dolf zijn onderbreker de pas af: ‘er liggen alleen maar granaten in die barakken. En die wil ik met 'n injectiespuitje te lijf om ze onbruikbaar te maken, snappie!’

‘O!’

De opluchting was even algemeen als de aanvankelijke verbazing. De student ondervond nu aller bewondering om zijn stoute plan, al trok men de uitvoerbaarheid ervan in twijfel.

Dolf zette uiteen, dat hij in de ontstekingsinrichting van de granaten een bepaald zuur wilde spuiten. De granaten zouden daardoor bij het inslaan op hun doel niet tot ontploffing komen en dus weinig schade aanrichten. De operatie zou geen uiterlijke sporen achterlaten, zodat de Duitsers niet tevoren op de ondeugdelijkheid van hun munitie verdacht konden worden. Mochten zij ooit tot gebruik van deze granatenvoorraad overgaan, hier of elders, dan zou deze te laat blijkende sabotage van groot gewicht kunnen zijn.

‘Nou, je doen maar wat je niet laten kan,’ stemde Jan Melkert toe. ‘Heb je hulp nodig?’

‘Graag.’

‘Ik ben je man. Maar je mag ons eerst wel 'ns wat meer wijs maken over dat tovermiddel van je.’

Ook Arie en Nico boden zich direct aan, en Wim bleef niet achter. Dolf had maar één mannetje tegelijk nodig. Het karwei zou echter verschillende bezoeken aan de opslagplaats vergen. In één nacht konden lang niet alle ‘patiënten’ behandeld worden.

Jan Melkert ging eerst enkele malen mee. Daarna zijn broer

en zijn neef. Dolf was in z'n nopjes. Alles verliep naar wens. Toen Wim Belders zijn hulpaanbod nog eens herhaalde, werd daar niet bijster gretig op ingegaan. Het was des avonds na het radioluisteren in de boet. Dolf repareerde een losgeraakt snoertje. Ook Letty was achtergebleven.

‘Zeg...! Kan ik ook 's mee...!’ drong Wim aan.

Dolf keek niet op van zijn prutswerkje.

‘Nou, eh... weet je eigenlijk wat af van granaten en zo...?’ ontweek hij een direct antwoord.

‘Wel ja!’ bevestigde Wim korzelig. Het verdroot hem, de bedelaar te moeten spelen, terwijl hij notabene zijn hulp aanbood. ‘Ik lees ook wel 's wat!’ voegde hij er kribbig aan toe.

‘Dan ga ik met jullie tweeën mee,’ kondigde Letty resoluut aan.

Nu keek Dolf op:

‘Wat! Jij?! Ben je mal, meid. Veel te gevaarlijk...’

Hij hield de rest van zijn tegenwerpingen in. Het stilspottend lachje op het meisjesgezicht herinnerde hem er aan, dat Letty al eerder enige risico's gelopen had...

‘Ach, nou ja, als je per-se wilt, moet je het zelf maar weten!’ krabbelde hij terug. En meteen herstelde hij zijn slippertje door een gerede vleierij: ‘Zie je, de eer van jouw gezelschap is heus te veel voor me; ik zal niks kunnen uitvoeren; moet natuurlijk steeds naar jou kijken...!’

‘Pas maar op je ogen,’ wimpelde Letty bijdehand af.

Diezelfde avond nog gingen Wim en Letty er met de student op uit.

Dolf had zijn plannen goed voor elkaar. Zoals de voorgaande malen ook was geschied, fietste men voor de spertijd naar de stad. Het weer was buïig geweest overdag. De bewolkte lucht maakte nu de verduisterde avond des te zwarter. Dolf reed voor op Jan Melkert z'n fiets. Wim kwam daarachter op Letty's luxe merrie, met het meisje op de bagagedrager. ‘Je weet niet, wat je voelt, weer 'ns op lucht te rijden!’ waardeerde hij. Ondertussen moest er goed uitgekeken worden om niet van de weg af te geraken.

Dolf gidste zijn gezelschap naar een huis ergens aan de buitenkant van de stad. Daar liet men in de tuin de fietsen staan. In de sloot langs de tuin lag een bootje gereed, waarin het drietal overstapte. Dolf punterde het schuitje behendig de

polder in. De opgestoken wind was het wolkendek aan flarden gaan scheuren. De maan kwam nieuwsgierig om het hoekje kijken. Dat gaf bij tussenpozen enig uitzicht over het vlakke land. Op veel licht was Dolf overigens niet erg gesteld. Hij kende de weg van buiten: driemaal een rechte bocht en driemaal een lange, rechte streep water.

Wim zag de derde sloot, waarin het bootje geruisloos binnengegleden was, rechthoekig aanlopen op de donkere balk van een strakke bomenrij. Dat zwarte front stond nogal hoog boven de horizon. Het was de beplanting van de Nieuwe Weg. Onder de natuurlijke camouflage van dit vierdubbel gelid zware linden waren de keten neergezet, waarin de Duitsers hun granalenreserve hadden opgeslagen. Dichterbij genaderd kon Wim vaag de logge silhouetten der bergplaatsen tussen de boomstammen waarnemen.

De Nieuwe Weg diende als standaardmaat voor de omgeving. Hij strekte precies een kilometer. Er onder langs lag een brede sloot. Op het midden daarvan schoof het bootje met de drie avonturiers steelsgewijze binnen. Aan de andere kant was ook zo'n watergrens, wist Wim, en aan beide uiteinden had men de weg met Spaanse ruiters afgesloten. Voor onbevoegden was deze strook grondgebied reeds lang taboe.

‘Alleen bij de uiteinden slaan Duitse wachten,’ verklaarde Dolf. ‘De heren schijnen zich niet te kunnen voorstellen, dat zo'n slootje iets gemakkelijker over te steken is dan het Kanaal.’

Hij boomde het bootje naar een bepaalde plek van het hoge wegtalud. Op Dolf's aanwijzing plantte Wim een meegevoerd punlpaaltje vlak aan de kant in het water. Het louw van de boot zat reeds om die ‘vestzakmeerpaal’ vastgeknoopt.

‘Hierboven is mijn vaste ingang,’ zei Dolf. ‘Volgen jullie? Vooral geen zaklantaarns gebruiken. Dat maanlicht is meer dan voldoende.’

‘Zie, de maan schijnt door de bomen!’ parafraseerde Letty dichterlijk.

Dolf, reeds op de wal gesprongen, grinnikte over z'n schouder en viel ad-rem bij:

‘Makkers, staakt uw wild geraas!’

Wim wilde ook 'n duit in het zakje doen en reciteerde:

‘'t Heerlijk avondje is gekomen...’

Wat hem betrof was deze regel van het Sinterklaasliedje op dit ogenblik niet geheel en al uit het hart gegrepen, hoezeer hij ook verlangd had de stunt mee te maken. Ondanks de verzekering, dat de weg alleen voor en achter werd bewaakt, klom hij met gespannen zenuwen zijn aanvoerder achterna tegen de grashelling op. Voor zijn idee lag aan de wegkant daarboven in het donker een heel gelid Duitsers met de geweren in aanslag, al die dreigende loopmonden op de drieste indringers gericht... Hij voelde reeds de voorprikjes van de dadelijk los te knallen schoten op zijn rug.

Maar het viel allemaal mee. Dolf's vaste ingang bleek te bestaan uit een ruime maas in de afsluiting van prikkeldraad tussen de bomen. Ze konden er zich zonder kleerscheuren doorheen werken.

'Die binnen binnen binnen binnen,' fluisterde Letty.

'We zijn nog niet binnen!' remde Dolf Berkeboom. 'Ik ben juist aan een van de laatste barakken toegekomen, helemaal vooraan. We moeten dus voorzichtig doen. Kom maar mee, hier over het gras.'

Buiten de bomenschaduw, over het lage weideland aan beide zijden van de weg, zilverde nu in volle mate het koude maanlicht. Bij de zwakke weerschijn daarvan sloop het drietal behoedzaam als Indianen over de grasberm. Ze passeerden een stuk of wat 'reeds afgewerkte' keten en bereikten zonder ongelukken de laatste van de rij. Deze bevond zich nog op geruime afstand van de wegingang. Toch kon men daar de schildwacht op zijn zoolbeslag van moffenkoppen heen en weer horen stappen.

De Duitsers hadden een ontroerende zorg aan de dag gelegd om de granaatbergplaatsen aan het spiedend oog van overvliegende Tommies te onttrekken. De camouflage der bomen was hun nog niet voldoende geweest. Men had de barakken zelf nog eens ingekuild lussen aarden wallen en met graszoden afgedekt. Op linke lieden zoals Dolf en de zijnen was echter niet gerekend: de deur van de keet had geen andere afsluiting dan een houten grendel en kon zonder opvallend lawaai geopend worden. De wind in de kale boomtakkenkoepel zorgde bovendien voor een geluiddempende achtergrond.

Wim voelde zich stukken veiliger toen hij met de twee

anderen eindelijk in de keet stond. Nu kon men van de zaklantaarns - op bestelling uit Londen ontvangen - gebruik maken. Wat het lantaarnlicht van het interieur onthulde, had Wim zich reeds in gedachten voorgesteld: poëzie-loze stapels granaten, keurig langs de wanden opgetast.

'Ach, de zielige patiëntjes!' spotte Letty. 'Je hebt je spuitje toch niet toevallig vergelen, dokter!'

'De patiënten van vanavond mogen zich gelukkig prijzen om de verpleging door zo'n lief zustertje!' schoot dokter Dolf uit de slof.

'Zakelijk blijven, dok!' maande Letty streng.

Dus begon de student maar een zakelijk onderricht, hoe de koppen van de granaten afgeschroefd moesten worden. Ze waren niet scherp gesteld, zodat het zonder gevaar kon geschieden. Wim begon er dadelijk mee. Dolf haalde een spuitje en een flesje vloeistof voor de dag en behandelde een voor een de afgenomen granaatkoppen, waarna deze door Letty weer werden opgezet.

Zo ging het werk aan de lopende band. Het was eigenlijk verrassend eenvoudig, dacht Wim onder zijn bezigheid door. En je zat er zo veilig bij, onder Duitse bewaking!

Dolf had de laatste patiënt ingespoten en stopte zijn attributen weer in de jaszak. Letty was wat achterop geraakt met het opschroeven van de koppen. Wim ging haar helpen.

'Da's welletjes voor vanavond,' meende de dokter. M'n zuur is zowat op. Ik ga alvast. Even kijken hoeveel er nog liggen in die keet aan de andere kant van... eh... onze ingang. Dat is de laatste, maar die komt morgen wel. Jullie weten de weg?'

'Jawel. Tot straks.'

Dolt' glipte naar builen. Wim moest onwillig zichzelf bekennen, dat hel weggaan van Dolf zijn gevoel van veiligheid deed verdwijnen. Als de Duitsers nu toch eens iets in de gaten hadden gekregen en buiten gereed stonden om de saboteurs op te vangen... Er zou niet aan te ontkomen zijn. De kogel! De jongeman luisterde gespannen. Maar Dolf scheen vrij baan getroffen te hebben. Er gebeurde niets.

'Alles okee?' vroeg Letty.

'Ja hoor! Niks aan de hand!'

Hij gaf dat antwoord met veel bravour. Hij bleek toch niet de enige, die op onraad verdacht bleef.

Het nam nog ruim een kwartier om de hele zaak weer in orde te maken en op te stapelen zoals het gelegen had.

‘Zo, laat ze nu maar paffen naar hartelust!’ zei Wim voldaan.

De domme metaalkoppen van de granaten blikkerden hen weer even gluiperig tegen in het aangebrande zaklantaarnschijnsel als vóór de massa-operatie. De Duitsers zouden er heerlijk invliegen.

‘Eigenlijk jammer, als ze nu nooit gebruikt worden, vind je niet!’ opperde Letty. En na kort denken voegde ze er aan toe: ‘Zie je, wij vinden het nu jammer, wanneer ze niet gebruikt zouden worden, omdat we ze onklaar gemaakt hebben. Een mens ziet nu eenmaal graag resultaat van z'n werk. Zo kun je je voorstellen, dat een generaal of een land het ook jammer zou vinden, nooit eens gebruik te kunnen maken van al z'n opgestapelde oorlogstuig. Als je een revolver geladen en wel klaar legt, zul je er vandaag of morgen onvermijdelijk naar grijpen om hem af te schieten, hè!’

De jongeman was onder de indruk van Letty's wijsgerig betoog. Hij had ook wel 'ns zulke gedachten, maar kon ze nimmer onder woorden brengen.

‘Ja... zo is 't!’ beaamde hij eenvoudig. ‘Wat kun jij toch geleerd praten Letty...’

Er klonk iets onprettigs in die lofprijzing. Geen naijver op Letty persoonlijk, doch spijt om eigen tekort. Het meisje proefde die spijtige ondertoon:

‘Doe niet zo dwaas, jongen. Vrouwen praten nu eenmaal meer dan mannen, zeggen ze altijd. Kom, we gaan er uit. Even luisteren...’

Ze duwde voorzichtig de deur op een kier. Geen geluid was er buiten dan het zoeven van de wind door de boomkruinen. Geen gestap meer van soldatenlaarzen. Was de schildwacht onder zeil gegaan? De jongen en het meisje waagden zich uit de keet. Het zou wel ongeveer middernacht wezen. De maan stond al aan de andere kant van de weg.

Wim deed geruisloos de houten grendel op de deur. Nu weer over de grasberm terug...

Maar er kwam een kink in de kabel. Nijdig hondengeblaf

brak plots de diepe nachtstilte aan scherven. Het kwam van de ingang van de weg, waar de wachtpost ergens zijn moest. Had de Duitser nu een hond tot gezelschap? Men zag de soldaten dikwijls met honden spelen.

'Koest! Ellendig beest!' siste Letty zonder enige kans op effect.

Er ritselde iets in het donker. Een nieuw blafsalvo brak los, dichterbij. De judashond kwam naar hen toe gerend; hij gromde woest en begon nogmaals een hels oewaf, oewaf... Het kaatste hol omhoog tegen de bomen. Daar sprong het ondier om hen heen...

Wim was verbijsterd, wist geen raad. Hij had geen verstand van honden. Snel ontkomen leek niet meer mogelijk. Het prikkeldraad tussen de bomen vormde een te tijdrovende versperring. Hun particuliere ingang was te ver verwijderd. Ze zouden zeker achterhaald of achterna geschoten worden, zelfs al bereikten ze het bootje nog. Het heldere maanlicht zou hen verraden.

Maar de vindingrijke geest van het meisje bleek reeds iets anders uitgebroed te hebben. Wim voelde zich terug geduwd worden opzij van de barak. Het was Letty's ingehouden stem, die hem kortaf beval:

'Joh! Weg! Klim boven op de keet! Vooruit dan!'

Dezelfde dwingende toon van die eerste avond!

De hond hijgde en snoof, als worstelend om zijn vrijheid. Letty had het beest bij de halsband te pakken gekregen en zich schrap gezet tegen de wilde kracht van de grote Duitse herder.

'Wer da!? Halt!' klonk een stem aan het begin van de weg. En onmiddellijk daarop stippelde een serie van vijf scherpe knallen door het donker.

'Vooruit dan, Wim! Klim er toch op...!'

Nu smeekte Letty het bijna.

De jongeman móést gehoorzamen. Hij zou een goed plan in de war sturen, wanneer hij eigenwijs deed; dat liet Letty's smeekbevel hem begrijpen. Hij klauterde tegen de aarden wal van de keet op en lag binnen een halve minuut plat op het graszodendak. Zo kon men, zeker in het duister, van beneden af geen erg in hem hebben. Wat was Letty van plan...?

Het meisje scheen de hond haar wil te hebben opgelegd.

Het beest grommelde alleen nog maar wat. Daar kwamen snelle zware stappen naderbij.

‘Hallo! Stehen bleiben! Wer bist du?’

En Wim hoorde nu tot zijn grote verbazing een heel andere Letty antwoord geven. Zij brabbelde een mengelmoesje van Duits en plat Hollands.

‘Heinrich ...! O! Nein, doe biest Heinrich niet...!?’

Ze gichelde aanstellerig en praatte 'n heleboel dingen achter elkaar. Ze deed het voorkomen of ze op zoek was geweest naar ‘haar Heinrich’, die verteld zou hebben, dat ze hem hier op wacht kon vinden; en ze was toch zó geschrokken van die gekke hoend...

‘...hij hast me beina gebiessen!’ sputterde zij koket verontwaardigd. ‘Maar wel 'n sjeune hoend, hè! Weten sie misschien, waar Heinrich iest...?’

De Duitser was klaarblijkelijk overrompeld door zoveel argeloosheid.

‘Heinrich?’ Nein, hij was Heinrich niet. Wist van geen Heinrich af. Maar zeg 's, fr↑lein, hoe...

Hij kreeg geen gelegenheid om zijn zakelijke vraag af te maken. Het meisje viel hem alweer vlot in de rede: hoe hij heette, of hij zich niet erg verveelde zo alleen op wacht, en of die sjeune hoend van hem was...

De stemmen verwijderden zich. Er sleepte iets over het asfalt. Hondenpolen? Wim waagde er een oogje aan vanaf zijn hoge schuilplaats. Het maneschijnsel, dat door de kale boomkruinen filterde, liet hem het rugge-aanzicht van twee wegkuierende gestalten. Letty liep nogal krom: ze scheen de hond slechts met moeite te kunnen meezeulen. Het beest rook natuurlijk nog de verstekeling op de keet.

De jongeman voelde zich verre van plezierig. Niet meer door bekommernis om eigen veiligheid, maar omdat nu Letty zijnentwille in een hachelijke positie verkeerde. Wat moest hij doen? Er was streng consigne gegeven, vooral niet dan in uiterste noodzaak tot geweldpleging over te gaan. Want een aanval op de Duitse schildwachten zou onoverzienbare gevolgen voor de burgerij met zich slepen, en bovendien verdenking van sabotage wekken. In de geest van dit consigne had ook Letty natuurlijk haar plannetje opgezet. Het was kennelijk haar bedoeling, de twee jongemannen gelegenheid

tot ontvluchting te geven zonder geweld te gebruiken. Ze zou dadelijk zichzelf ook wel weer met een handig praatje van het Duitse gezelschap weten af te maken.

Er zat voor Wim niets anders op, dan zo snel mogelijk te verdwijnen. Hij moest nu niet de bedoeling van het meisje om onpractische beweegredenen dwarsbomen. De hond was er ook nog. Letty zou het beest misschien niet zo lang meer in bedwang houden.

Niet zonder tegenzin klom Wim van zijn wijkplaats af en snelde over de grasberm terug naar het midden van de weg. Waar was nu het bootje? Hij behoefde niet lang te zoeken, want daar kwam Dolf Berkeboom reeds uit tegengestelde richting aanhollen.

‘Wat is er aan de hand?!’

Wim gaf in enkele woorden opheldering:

‘Die hond...! Ons verraden! Letty houdt de schildwacht aan het lijntje. Mij heeft ie niet gezien...’

‘Maar Letty...!’

‘Ze wil, dat wij er eerst vandoor gaan...’

Enkele seconden lang ging de student bij zichzelf te rade. Hij besliste snel:

‘Kom. Eerst 'n stukje om varen. Ze mogen ons niet van deze weg af zien komen.’

Dat was de aangewezen oplossing. Ze zouden langs een omweg de ingang van de Nieuwe Weg gaan benaderen, om te zien of Letty hulp nodig had. Wanneer men hen maar niet op de verboden strook grond, bij de granatenbergplaatsen, betrapte, kon het althans minder kwaad en behoefde er geen verdenking van sabotage te rijzen. Ze zouden hoogstens gegrepen kunnen worden wegens veronachtzaming van de spertijd.

‘Maar daar vind ik wel 'n smoesje op,’ verzekerde Dolf. ‘We kunnen Letty toch niet aan haar lot overlaten!’

De jongemannen waren inmiddels een paar honderd meter van de gevaarlijke zône weggevaren. Dolf stuurde nu een zijsloot in, welke hen tot aan de achterkant van een boomgaard bracht. Hier liet hij het bootje vast lopen in de kant. Wim volgde de student door de uitgestrekte bongerd. Om het bijbehorend woonhuis heen - steeds de graskant houdend om geen leven te maken - bereikten ze via het bruggetje een

ingebouwde straatweg. Deze vormde de verbinding tussen de Nieuwe Weg en de stad. Er was geen kip te bespeuren. De huizen sliepen als blokken; die aan de overkant berijpt van ijzig maanlicht. Het leek een onwerkelijk operadecor.

De twee avonturiers sloegen rechtsaf, terug in de richting van de verboden grond. Maar ze behoefden niet ver te gaan.

'Ah... daar komt ze al aan!' juichte Wim bijna.

Daar kwam inderdaad uit de diepzwarte slagschaduw van een hoge gevel 'n lichte regenmantel aanwandelen. De vreugde om het behouden weerzien bleek wederzijds.

Om zoveel mogelijk risico te vermijden sloop het drietal weer door de boomgaard naar het bootje. De vaart terug door de poldersloten leverde weinig gevaar op. En Dolf was er zeker van, bij de eigenaar van het bootje voor de rest van de nacht logies te kunnen krijgen.

Letty had steeds haar handen in de regenjaszakken gehouden. Bij het instappen in het schuitje echter, toen Wim haar wilde steunen, kwamen beide handen te voorschijn. En Wim voelde tot zijn bevreemding, dat de hem toegestoken rechterhand met een zakdoek of iets dergelijks omwikkeld was.

'Van die sjeune hoend!' verklaarde het meisje opgewekt. 'Ik moest het beest z'n bek wel vast houden, want hij wilde telkens weer beginnen te blaffen. En dat zou die mof wel 'ns argwanend gemaakt kunnen hebben. Nu slikte hij mijn vertelseltje als zoete koek. Wanneer je die kerels maar 'eén lief woordje zegt, zijn ze meteen hun verstand kwijt. Ik zei 'm iets over zijn forse figuur en beloofde hem morgenavond terug te komen... Hij vond me heus erg aardig, hoor!!'

'Kunst!' smaalde de sludent plagend. 'Dus morgenavond ben je bezet!! Kon je die arme jongen nou zo maar alleen laten met die dooie granaatjes?!'

'Doet 't erg pijn, die hand...?' vroeg Wim bezorgd.

Hij voelde zelf de pijn in het kwadraat. Hel was tevens een pijn van zelfverwijt. Daar was hij nu vanavond 'op karwei' gegaan om ook eens een bijdrage te leveren... en weer had Letty hem uit de knoei moeten helpen, zowel met haar slimheid als door haar kordate, zelfopofferende optreden. Minder dan ooit meende Wim zich dit meisje waardig. Had niet een onvervaarde durver als Dolf Berkeboom een veel beter recht op haar! Het was ook weer Dolf geweest, die meteen

de eenvoudige oplossing geweten had voor de vraag, hoe ze zonodig Letty te hulp konden snellen. Wim maakte zich klein achter in het bootje...

Dolf boomde het vaartuigje handig door de smalle sloten. Hij wilde nog antwoord op een vraag, waardoor pas het volle licht op Letty's waagstuk werd geworpen:

'Vroeg die schildwacht niet, hoe jij eigenlijk daar op verboden terrein terecht was gekomen, juffie?!'

Het meisje lachte vrolijk:

'Niks hoor. Daar heb ik hem niet aan toe laten komen. Nog nooit van m'n leven heb ik zoveel onzin gepraat, om iemands gedachten van een bepaald punt af te leiden! Zo tussen de regels door heb ik hem doen verstaan, dat de wacht aan de andere kant van de weg mij had doorgelaten. Als de man even tijd gekregen had om na te denken, zou ie natuurlijk eerst zijn gaan informeren...'

Dolf klakte met zijn tong; een teken van diep ontzag:

'Dat zou er lelijk voor je uitgezien hebben, meisje!'

'Och,' antwoordde Letty luchtig, 'dat is ons risico, hè! En sommigen gaan er wel eens dood aan, ook.'

Onder de grote stilte na deze woorden plonste Dolf's vaarboom nadrukkelijk in de van maanlicht verzadigde sloot. In het riet aan de kant rumoerde even 'n opgeschrikte water vogel.

Hoofdstuk XIII.

BIJ het in zicht komen van het voorjaar begon ook nieuwe hoop op spoedige verlossing uit tyrannie en geweld in de harten der mensen wortel te schieten. Nog kon wel niemand voorspellen hoe die uiteindelijke verlossing komen zou; of er nog plaats zou zijn voor vreugde om die verlossing, en wie van allen dit gebeuren zouden mogen beleven. Want als aan iéts de onmiskenbare tekenen van een naderend einde te bespeuren vielen, dan was het aan de hand over hand toenemende barbarie van de nazi-horden. Zou de zieltogende overweldiger niet alles op alles zetten om de vreugde der verlossing grondig te vergallen in een orgie van moord en verwoesting?!

Maar de hoop op betere afloop bleef men koesteren als enige en laatste rechtvaardiging van het bestaan. Men had houvast: door de opmars der Russische bondgenoten was eindelijk ook de strijd te land tot midden in de 'Heimat' doorgedrongen. In het Westen hadden de Geallieerden het tweede front van de Maasoevers af in beweging gebracht. Nacht aan nacht kwamen de vliegende forten over Weslfriesland zwermen om het voorbereidende werk voor de frontoperaties in het Duitse industriegebied te gaan verrichten.

'Je slaapt niet rustig voordat je ze weer hebt horen aankomen,' zei Wim Belders. En hij vertolkte daarmede het gevoelen van velen.

Dolf Berkeboom had er een schamper antwoord op klaar:

'Tja, als je weet, dat de anderen voor jou aan het werk zijn, kun jij rustig slapen, hè!'

Die bedekte terechtwijzing mocht dan te opgeblazen zijn, toch kon Wim zich de harde kern ervan niet ontveinzen.

Men zat intussen allerminst werkeloos af te wachten. Nog

steeds zweefde de mogelijkheid van een eindstrijd binnen eigen gewest in de lucht. En met het oog daarop vonden de wapendroppings voortgang.

‘... maar vannacht kon het wel eens zwaar worden,’ meende Arie. ‘D'r komt me 'n lief stormpje opzetten.’

Hij kreeg volop gelijk. In de nacht wakkerde de bolle wind zodanig aan, dat Jan Melkert ging verwachten voor niets met zijn groepje bij ‘Ottawa’ op wacht te staan. Er schenen deze nacht ook geen raids op Duitsland aan de orde te zijn. De stormwind bleef een solo loeien. Geen massakoor van hooggestemde benzinebrommers kwam zijn maatloze blaasmuziek begeleiden. Met de maan speelde hij een grillig spel. Nu eens veegde zijn straffe ademtocht een venster open rond haar bleke aangezicht, om haar een volgend ogenblik weer een hoop grauwe wolkenvodden voor de ogen te schuiven. Zo stond men op ‘Ottawa’ beurtelings in licht en donker.

‘Saaie beweging!’ mopperde Nico, wijdbeens schrap geplant tegen de rukkende stormvlagen. ‘Wachten duurt lang, als er niks te doen valt. Wat zullen die wachtkloppers bij de spoorlijn zich vervelen, de hele nacht!’

‘Nou, ze zoeken wel wat te doen,’ zei Arie. Hij gnuifde van voorpret over wat hij te vertellen wist: ‘Heb je niet gehoord, dat ze daar goudsbloemen gezaaid hebben, de hele spoordijk langs! Dat wordt een en al oranje, over 'n paar maanden!’

‘Verbeeldt je eens, jongens, dat het weer een en al oranje was, over 'n paar maanden ...’ fantaseerde Letty.

Haar aanwezigheid was een vanzelfsprekend iets geworden voor de vrienden. In hun kring had zij tijdelijk de plaats van Henk Verlaat ingenomen.

Dolf Berkeboom stond weer aan de overkant op post met een seinlamp.

Jan Melkert was toegerust met een van 'n buurgroep geleende S-phone. Zonder resultaat had hij al geruime tijd zijn oren in de aether te luisteren gelegd.

‘Voorstelling afgelast, dènk',’ zei hij ten laatste. ‘Het is al aardig over tijd.’

Hij hield nog een minuut of wat vol. En niet tevergeefs. De verwachte machine kwam toch, op haar eentje.

Maar het liep lelijk scheef dit keer.

Terwijl de jongelui beneden danige hinder ondervonden

door het voortdurend onderschept worden van het maanlicht, bleek ook nog Nico's seinlamp defect geraakt te zijn, hetgeen de piloot een van zijn twee oriëntatiepunten deed verliezen. De machine rumoerde herhaalde malen in het rond, soms dichtbij, dan weer ver uit de koers. Opeens gloeide hoog in de lucht, terzijde van het droppingsveld, een lichtpunt aan, dat snel uitdijde tot een complete oranjezon. Nog zo'n uitzonderlijk hemellichaam openbaarde zich meteen daarop een kleine afstand verder.

'Jakkes nog an toe!' mopperde Jan Melkert: 'Lichtballen...!'

En tegen de S-phone:

'... why, hell and devils, are you doing that! It will betray us all!'

'Zet ie ons even in ons hemd!' commentarieerde Arie in goed Hollands.

'Op de grond!' beval Jan. Hij gaf het voorbeeld door zijn lange lichaam met apparaat en al snel in het magere grasland neer te laten.

Nog twee meteoren waren onderhand aan het donkere zwerk te voorschijn gesprongen. De gloed van de vier magnesiumballen nam in enkele seconden tijds toe tot zulk een felle oranjeschijn, dat er plots een ware dag in de nacht geschapen scheen.

'Nou, Letty, je zin heb je: een en al oranje!' riep Arie over de lichtende grasbobbels van het weiland het meisje toe.

'Iets te vroeg voor Koninginnedag!' liet Nico zich horen.

Het fantastisch tafereel duurde minuten lang. De gehele omgeving leek onder het schaduwloze oranje floodlight als in een enorm openluchttoneel herschapen. Alle voorwerpen, de ingetogen boerderijen, de bomen met hun naakte takken, stonden er in een perspectief, zo scherp en diep als geen aardse zonnedag ooit te zien had gegeven. De wind blies de kunstzonnen op drift terwijl zij geleidelijk aan omlaag zakten. Wim kon duidelijk de parachutes waarnemen, waaraan zij in het luchtruim waren opgehangen.

Het vliegtuig bleef onzichtbaar hoog rondtoeren. Eindelijk ging de oranjeoase langzaam uitdoven. In draadloos overleg met Jan Melkert kwam de machine nu omlaag zwaaien voor het uitwerpen van het eerste drietal parachutes. Maar de pech

zat in de lucht deze nacht. Na het afsterven van de oranjedroom leek de duisternis eens zo diep, bij een schuilgaande maan. En de storm vond er een hels plezier in om juist op dit ogenblik met hernieuwde kracht te gaan vlagen. Slechts een van de drie valschermen kon men op het veld zien neerkomen. De andere twee dreven klaarblijkelijk af. Van de tweede serie van drie kwam er niet een in de goede richting omlaag. Jan Melkert voorkwam nodeloze vergroting van de moeilijkheden door de piloot te verzoeken, het maar bij deze zes te laten.

'O kay!' kreeg hij ten antwoord. 'Sorry, boys! More luck another time!'

En het vliegtuig ronkte weer huiswaarts. Dat was ongeveer te half vier.

De rest van de nacht brachten de kameraden door in koortsachtig zoeken naar de afgedreven parachutes plus containers. Twee vond men na geruime tijd niet ver van elkaar aan de overkant van de weg. Doch de overige drie lieten naar zich speuren tot het aanbreken van de dageraad. Het werd levensgevaarlijk. Niet alleen, dat onbevoegde buurtgenoten de verraderlijke dingen in handen zouden kunnen krijgen, met alle mogelijke risico's vandien, maar ook vreesde Jan Melkert ongewenste gevolgen van de nachtelijke illuminatie. Allicht zouden Duitsers of landwacht spoedig deze kant uit eens poolshoogte komen nemen.

Pas na het hanekraaien had men het laatste valscherm ontdekt, een heel eind uit de buurt, legen het talud van een weg. Reeds bij vol morgenlicht moest de zware container over de weilanden naar honk gesjouwd worden. Jan Melkert zag zich tot spoedmaatregelen genoodzaakt. De containers deed hij voorlopig wegmoffelen onder een stapel suikerbieten op het achtererf van de Melkerij.

'Hoe meer voor de hand liggend, hoe veiliger,' vond hij. Zijn broer droeg hij op, als de weerga naar Hoorn te fietsen, om bij een illegale relatie een vrachtauto ter beschikking te vragen. Aanvankelijk was het plan geweest, de deze nacht ontvangen wapenen pas de volgende dag weg te brengen in een 'Duitse wagen'. Mede in verband met het gevaar van beschieting op de grote weg naar Amsterdam, werd de droppingsbuit thans naar de Wieringermeerpolder gebracht, om

vandaar uit per ‘voedselvoorzienings-schuiten’ naar de hoofdstad overgesmokkeld te worden. Gezien het gevaar van naspeuringen tengevolge van de lichtballenvertoning leek het nu echter gewenst, de partij zo snel mogelijk te doen verdwijnen. Van de inhoud der containers was nog niet eens kennis genomen.

Arie zag het gevaar niet zo zwaar in. Hij. sloeg om van de slaap, zei hij, want de avond tevoren was ie niet aan z'n bed toegekomen. Arie ging dus eerst maar 's thuis kijken hoe het daar bijstond. Dolf Berkeboom excuseerde zich om eenzelfde reden. Nico was het echter volkomen met zijn broer eens. Maar eerst even 'n brok eten achter z'n kiezen. Wim voelde natuurlijk voor de veiligste weg: zo gauw mogelijk de gevaarlijke cadeautjes kwijt raken.

‘Ik doe m'n moffenjurk aan,’ zei Letty; ‘de vlag, die de lading kan dekken, n'est ce pas!’

Nico bleek snel succes te hebben. Twee uren later, toen de eerste groepen etenhalers reeds weer naar het ‘land van belofte’ kwamen afzakken, reed hij het erf van de Melkerij op in een flinke vrachtauto. Zijn fiets lag in de open laadbak. Hij klom boven op de cabine om de houtgasgencrator schoon te maken en bij te vullen. Jan en Wim begonnen voortvarend op te laden. De containers moesten op de vloer van de bak en een berg suikerbieten er boven op. Er bleken slechts vier van de grote ‘botaniseertrommels’ in de lengte naast elkaar te kunnen liggen. Daarachter, schuin in de breedte, kon nog een vijfde plaats vinden.

Wim verbaasde zichzelf over de kalmte waarmede hij in vol daglicht aan dit werk bezig was. Alsof er geen bezetting of doodstraf voor saboteurs bestond. Alles om hem heen was zo doodgewoon: een niet te koude winterdag, nadat de nachtstorm was verstild; het landelijk tafereel van een boerenerf, het geklos van een paar klompen over de weg of een boerenkar, die op trage wielen voorbij ratelde... De jongeman vond zijn plezier in het versjouwen van de zware trommels; over de slaap was hij reeds lang heen geraakt.

Ook de vijfde container lag op zijn plaats.

‘En nu de laatste er maar midden-bovenop,’ zei Jan Melkert.

‘Jan! Jan!’

Het waren Fietje's klompen, die in ren kwamen aanklepperen van de weg af.

‘Jan! Landwachters in het dorp! Ze zijn nu hiernaast. En bij Drieleman...’

Wim's glazen fantasietje van landelijke argeloosheid was in één slag aan scherven.

Jan Melkert liet een zwaar woord vallen. Maar van enige consternatie viel aan hem niets te merken. Hij wist meteen wat er te doen stond:

‘Hé, Nico, als de bliksem... kom Wim, bieten er op!’

Hij durfde geen tijd meer verspillen aan overdragen van de zesde container. Die moest zolang maar onder de hoop op het land blijven rusten. In razend tempo gooiden de jongelui elkander de grote suikerbieten toe. Fietje werkte dapper mee. Snel was er een camouflerende laag gevormd over de verboden lading. En het bleek niets te vroeg. Twee landwachters kwamen het erf opfietsen, compleet in zwart pak en jachtgeweer.

‘Doodgewoon doen,’ werd Wim Belders door Jan Melkert gewaarschuwd.

Zo sloom mogelijk nu, alsof tijd geen cent kostte, werd het bietenladen voortgezet.

Nico stond het dichtst bij de auto. Zonder haast keerde hij zich om naar de landwachters, toen dezen achter hem van hun fietsen waren gestapt:

‘Melk!? Ogenblikkie...’

De bezoekers schenen niet erg zeker van hun eigen bedoeling. Een van hen antwoordde:

‘Melk? Nee, nou niet. We komme maar 's effe kijke.’

Het verbaasde gezicht, dat Nico hun toonde, kon de beste gedachtenlezer misleid hebben.

‘Kijken? Nou, mij best. Wat wilden jullie zien...?’

Hij kreeg geen uitdrukkelijk antwoord doch een tegenvraag:

‘Wat zit 'r in die auto?’

‘Bieten, zou 'k zo zeggen...’

De landwachter scheen bij het voor de hand liggende te willen beginnen. En hij was nogal vasthoudend:

‘Alleen maar bieten?’

Hij stak zijn hand tussen de tralielatten van het zijschot en

rolde een paar reuzenkoppen opzij. Er lagen nog bieten onder. De collega kuierde gewichtig achter naar de auto. Wim verkeerde in doodsangst.

'De koffie is bruin, jonges!'

Deze verlokkende aankondiging kwam uit de mond van Fietje Melkert. Die was weer aan de achterdeur van de koegang verschenen. Juist op tijd. De lust in een slokje troost bleek bij de twee zwarte heren de overhand te hebben over hun dienstijver. Op de speciaal tot hen gerichte uitnodiging om ook even 'n bakje te komen drinken, gingen ze zonder bezwaren in. En de auto met bieten lieten ze voor wat het was - wat ze althans meenden, dat het was.

'Keurig zo, Fietje!' bromde Jan Melkert waarderend in z'n baard. Hij volgde de gewapende manschappen het huis in. Broer Nico en Wim kregen een wenk, even af te wachten. Ze begrepen, dat Jan zich van de bedoeling der landwachters wilde overtuigen.

De node genode bezoekers hadden hun geweren van de rug afgenomen. Ze plaatsten die vóór in de koegang tegen de wand en gingen zich behaaglijk warmen bij het fornuis, waarop de koffiesurrogaat stond te. pruttelen. Ze kregen van Fietje ieder een tas ingeschonken en zagen toen tot hun kennelijk genoegen een meisje in uniform van wehrmachtmädel de woonkamer uit komen.

'Ah ... Fräulein...'

Ze salueerden beiden zo dilettanterig, dat zelfs onder het nikkelen brilletje van Jan Melkert een glimlach verscheen. Maar daaraan gepaard ging een hoofdbeweging tot het meisje, welke niet anders betekenen kon dan: 'Vlug, kom mee!'

Het mädel schonk een lieftallig lachje ter begroeting benevens enkele welluidende opmerkingen in het Duits, waarvan de bezoekers, blijkens hun dom-welwillende gezichten, geen spaan begrepen. Zij bleven achter bij Fietje, de koebeesten en de onmogelijk hete koffie. Ze leken nu volkomen op hun gemak en niet meer door dienstijver gekweld te worden.

Het uniformmeisje ging Jan Melkert achterna naar buiten.

'Je maakte geweldige indruk, Letty!' grinnikte de lange boerenzoon. 'We gaan er meteen vandoor.' En tot Nico: 'Die laatste container maar vóór in de cabine. Opschieten. Onderweg verder zien.'

IJlings werd de zesde bus onder de bietenhoop vandaan getrokken en voor in de auto gezet. Wim en Letty vulden onderwijl snel de onschuldige deklading nog wat aan. Nico zwengelde de motor; constateerde tevreden dat de generator bij uitzondering geen kuren vertoonde en plofte neer achter het stuur. Letty keek om naar Wim, voordat ze instapte. Maar de jongeman draalde op een verlegen manier. Na de episode. op de Nieuwe Weg had hij in het bijzijn van het meisje met zichzelf geen raad meer geweten. Hij maakte een onnozele opmerking om zijn verlegenheid te maskeren en klom boven op de bietenlading. Jan Melkert had er zich reeds een plaatsje ingegraven legen de achterwand van de cabine. Door het glasloze raampje, dat nog vrij gebleven was, riep hij naar zijn broer:

‘Zet 'm op, Nico!’

De zware wagen trok zijn dubbele achterwielen met een ruk los uit het ingezakte modderspoor. Wim hield vol spanning de deur van de koegang in het oog. Hij verwachtte elk ogenblik de landwachters naar builen te zien stormen. Maar zonder enige stoornis draaide de auto de dorpsweg op. Nico had meermalen deze vrachtwagen gereden. Hij stuurde haar zeker en veilig door de bochten, het Noorden in.

Wim kon door het cabineraampje daarbinnen Letty zien zitten. Zij had een arm om de container geslagen om het ding voor omvallen in de bocht te behoeden.

‘Dadelijk op de buitenweg moet ie ook onder de bieten gestopt worden,’ liet Jan de chauffeur welen.

Voordat men daaraan toe was, kwam er iets tussenbeide.

Jan Melkert zag het door het raampje.

‘Alle donders! 't Stikt hier vandaag van die kerels!’

Daar stond een landwachter naast zijn fiets aan de kant van de weg te gebaren, dat de auto stoppen moest.

Wim zag het ook en meende de valbijl reeds omlaag te horen komen. Die container open en bloot in de cabine!

Wat te doen? Boutweg doorrijden? De landwachter had zijn jachlgeschut bij zich en zou hen per slot van rekening een lekke band kunnen bezorgen. Dan waren ze nog verder van huis. Altijd beter, wanneer men met een vreedzaam praatje van zo'n lastpost kon afkomen. En mocht de vreedzame poging mislukken, dan restte altijd nog een laatste ‘staalhard’

argument, waarop de man niet verdacht zou zijn... Wim merkte op, dat zijn gezel zeer beslist de rechterhand in de jaszak hield...

‘Stoppen maar, Nico!’ gelastte Jan Melkert. ‘Mocht die kerel te lastig worden, laat 't dan maar aan mij over.’

Nico remde. Het stopgebaar van de landwachter verslapte, nu het zo prompt werd opgevolgd. 'sMans gezicht scheen op te klaren, zogauw de uniform van Letty achter de ruit voor hem waarneembaar werd.

De landwachter riep iets. Wat hij riep, deed Jan Melkert snorken van binnenpret:

‘Biette... mag iech meerijje? Iech haab... eh... lekke band!’

Het klonk zo onderdanig.

Jan's rechterhand kwam uit de jaszak te voorschijn, zonder iets. Wim zag de valbijl weer omhoog getrokken worden.

Letty had door het raampje snel een paar woorden tot Jan Melkert gericht. Zij nam de honneurs over. Ze opende het portier voor de landwachter. Even lieftallig als zij de twee zwartjassen op de Melkerij voor de gek gehouden had, speelde zij nu de gastvrouw tegenover deze gestrande ‘kameraad’. Alles in vloeiend Duits, zodat de man onmiddellijk in een staat van hulpeloos nietbegrijpen kwam te verkeren. Hij lachte maar wat en zei beurtelings ‘jawool’ of ‘nein’, om toch iets te laten horen.

‘Geef maar hier, die fiets,’ riep Jan Melkert naar beneden.

De landwachter was zichtbaar blij tot gewoon Hollands te kunnen terugkeren.

‘Kan ie d'r op?’ vroeg hij geheel overbodig, uit pure opluchting.

‘Oh ja, dat kan er óók nog wel bij!’ gaf Nico vanachter zijn stuur diepzinnig ten beste. Hij kreeg een vermanende por in z'n zij van Letty te incasseren.

De landwachter tilde zijn karretje omhoog naar Jan Melkert en stapte vervolgens op de treeplank. In de verwarring vergat hij het onhandelbaar stuk schiettuig op zijn rug. De loop daarvan stootte tegen de rand van het cabinedak en bleef er een paar centimeter boven uit steken. Dat verleidde Jan Melkert tot een vlotte kwajongensstreek, in reactie op de doorgestane spanning. Hij bracht zijn mond boven de uitgang

van de dubbele geweerloop, schraapte zijn keel en liet het vergaarde heel nauwkeurig in een van de donker dreigende pijpen glijden.

Zelfs Wim werd er vrolijk onder.

‘O, m'n spuit,’ zei de niets merkende landwachter. Hij haakte het geweer af en slaagde er eindelijk in, met zijn vervaarlijke uitrusting de cabine binnen te komen.

Letty schikte voorkomend een plaatsje voor hem op de bank. Nico drukte het gaspedaal neer en klom meteen in de versnellingen.

De zwarte man had even tijd nodig om op zijn gemak te komen in het gezelschap van de vermeende Duitse vriendin. Het meisje hield nog steeds de container, tussen haar en Nico geplaatst, stevig omarmd als op de laatste meiers van een happy-end-film. Zij babbelde ongedwongen haar radde Duits tegen de nieuwe reisgezel en kreeg er van hem enkele afschuwelijk verminkte brokjes taal voor terug. Gaandeweg scheen bij de landwachter enige nieuwsgierigheid naar het lompe voorwerp in Letty's omarming te rijzen.

‘Ein groosses ding...?!’ viste hij onhandig. ‘Van de Wehrmacht...?’

Letty knikte terughoudend.

‘Jaja!’ bevestigde zij ernstig: ‘sehr geheim! Sie muszen nicht darüber klappen, wollen Sie!’

Ze zeide het zo vrouwelijk gewichtig en lief smekend, dat de man zich voor een ogenblik weer de ‘ridder zonder smet of blaam’ gevoelde.

‘Nein, nein, natúúrlich, fräulein!’

De motor ronkte even vervaarlijk. Nico's voet op hel gaspedaal had uit louter vrolijkheid een slippertje gemaakt.

De ogen van de landwachter bleven aan de groengrijze metaalcylinder kleven, doch hij waagde geen verdere vragen meer. Aan Duitse geheimen moest je liever niet raken... Hij begon maar over de Krieg, in de hoop bij zijn Duitse gezelschap wat troost en bemoediging te vinden in tegenwicht voor de onrustbarende berichten van de laatste dagen. Het zou allemaal best áfkomen, nietwaar fräulein. De führer had het immers vast beloofd.

Letty ging er gretig op in. Het streelde de man blijkbaar, dat het mädel zijn Duitse geradbraak zo goed verstond. Letty

had méér met dit bijltje gehakt... Ze begon over de tegenstand van die ‘dumme Holländer’, over de uitstekende diensten van de landwacht, over de razzia's op mannen, waaromtrent de geruchten niet van de lucht waren geweest de afgelopen dagen.

‘... maar we krijgen ze wel, de saboteurs en onderduikers!’ verzekerde de landwachter vurig. In de grote plaatsen waren er heel wat gepakt en binnenkort zouden ook hier in Westfriesland de poppen aan het dansen gaan...

Waar precies?, hengelde Letty grotelijks geïnteresseerd.

Nou, hij wilde het haar wel vertellen: hij had toevallig gehoord van daar-en-daar... De bevolkingsregisters waren er nog in orde, dus eventuele vluchtelingen zou men wel te voorschijn weten te dwingen.

Nico stuurde rustig de auto door de smalle dorpswegen; ginder kwam reeds de Wieringermeerdijk in zicht. Maar zijn oren hield hij onderwijl gespitst.

De landwachter maakte zich voor afscheid gereed. Als ie er hier misschien uit kon? Hij moest er bij familie wezen. En wel bedankt! Goete taag, fräulein. Eh... heil Hitler!’

Man en geweer verdwenen uit de cabine. De lekke fiets werd van de laadbak af aangereikt. Nico gaf weer gas.

‘Nou, dat zullen we 's gauw nader onderzoeken!’ zei hij tot Letty. ‘Dat register moet in elk geval verdwijnen.’

‘En of!’ bevestigde Jan Melkert door het raampje.

Laag achter de dijk lag de Wieringermeerpolder, ordelijk als een schoongemaakt huis, onder een door wolken bevaren lucht. Een streep zonlicht veegde nu en dan over de meetkundige figuren der akkerlanden. Sommige dier rechthoeken, waarop voortvarende boeren reeds de ploegscharen hadden losgelaten, waren donkerder van tint. Andere vlakken versluierd onder een teer groen waas van kiemend wintergraan. Het graan, waarnaar millioenen vermagerde handen reikten; dat enige verteerbaarheid zou kunnen brengen in het suikerbieten- en bloembollendieet van de stedelingen... doch dat als prijs voor redeloze vernielzucht aan de onbarmhartige baren verspild zou worden.

Nico reed over de rechtgebaande modelweg door naar Wieringerwerf. Het ging alles zonder enig vertoon - alsof het slechts... een lading bieten gold. In een der enorme voor-

raadschuren, zo ruim als een kerk, gebouwd om een skelet van betonnen spitsbogen, werd afgeladen.

'Laat maar liggen onder de bieten,' zei de in-ontvangstnemer. 'Er wacht nog meer op doorzending. Vanavond gaat het hele zaakje in de schuiten. Ze zullen er blij mee zijn in Amsterdam...'

'Met de bieten natuurlijk...,' veronderstelde Nico schamper.

De ander maakte een beweging van onmacht:

'Beroerd genoeg, dat we niets anders te sturen hebben!'

Er werd koffie geschonken in de keurige woonkamer van de kapitale boerderij. Stads comfort en landelijke eenvoud waren hier in gemeenschap gebracht. Maar de gal van angst voor razzia's en andere geweldenarijen van het laatste ogenblik verbitterde ook hier de gesprekken. Zeker, de twee fronten waren in beweging; iedere avond hoorde men de nieuwsstem uit Londen, in een schuilhoek tussen balen geperst stro. Maar zouden we niet in het bereik van de reddingsboei nog door de branding omlaag gezogen worden?!

Letty werd er wrevelig onder:

'Dat mág niet! Dat zál niet! Ze mogen niet voor niets zijn vermoord, zovelen!'

Buiten bij de auto verraste het meisje haar gezellen met de mededeling, dat zij niet mee terug zou gaan. Ze ging nu meteen maar weer door, op 'karwei'. Ze was er op gekleed.

Wim viel die mededeling op het hart als een straal koud water. Hij ergerde zich onmiddellijk aan zijn gevoel van teleurstelling en bezorgdheid. Letty had waarachtig wel belangrijker werk te doen dan alleen maar bij hem in de buurt te blijven! En wat kon het hem persoonlijk aangaan, eigenlijk?! Wat zou hij, de slappeling, ooit voor Letty kunnen betekenen?

Jan Melkert had de onverwachte kennisgeving in enkele seconden zwijgens moeten verteren.

'Nou... wat beuren moet, moet beuren,' was zijn trage conclusie.

'We zien je toch gauw weer 'ns!' drong Nico optimistisch aan.

Wim kreeg als laatste een handdruk van het meisje.

'Laat je niet grijpen, jongens!' zei Letty daarbij in het

meervoud. Maar een extra kneepje in Wim's hand gaf aan dit vermaan een enkelvoudige adressering in het bijzonder mee.

Tijdens de terugrit in de lege laadbak peinsde een jongeman er over, hoe een meisje toch zo onverwacht tot een besluit kon komen. Letty had tevoren totaal niets van een bedoeling tot wegblijven laten blijken. En onwillekeurig dacht de jongen weer aan zijn kostbare geheim: een meisje, aarzelend vóór de sprong...

Was aan deze nieuwe sprong in het gevaar, zo plots gewaagd, een langduriger aarzeling voorafgegaan...?!

Hoofdstuk XIV.

WAT door Nico geopperd en door Jan bevestigd was, kon niet ongedaan blijven. Het bevolkingsregister van het buurdorp moest verdwijnen. Deze stunt kon beter worden uitgevoerd door een groep van buiten het betrokken dorp, om geen kans van herkenning der daders te lopen. Jan Melkert had zich met de zijnen bereidvaardig aangeboden.

Dolf Berkeboom deed onmiddellijk het voorstel ‘de hele zaak maar in brand te steken’. Jan schudde zijn wijze hoofd over zoveel ondoordachte voortvarendheid. Het bevolkingsregister was ondergebracht in het raadhuis, en het raadhuis stond pal tussen de aaneengesloten bebouwing van burgerwoningen in het dorpscentrum. Daar kon men geen brandje op wagen. Bovendien was de kaartenverzameling van het bevolkingsregister niet zo omvangrijk, dat vernietiging ter plaatse de enige aangewezen manier zou zijn. Jan zou nog wel een nader plan uitbroeden.

Onderwijl zocht Dolf een andere uitweg voor zijn ondernemingsgeest. Hij kwam onverwacht aandragen met de mededeling, dat hij een afspraakje gemaakt had met een van de ambtenaren ten raadhuize. Die ambtenaar wilde de sleutels van de archiefkast ter beschikking stellen, zodat men het karwei zonder breekpartijen kon afwerken.

‘Hij is absoluut ‘safe’, die ambtenaar,’ verzekerde Dolf, ‘daarvan heb ik me vergewist.’

‘Zo!’ zei Jan Melkert slechts.

Hij scheen Dolf's vertrouwen niet geheel en al te delen. Een nader blijk daarvan was ook zijn besluit, de overval een uur eerder te doen plaats vinden dan door de student was afgesproken.

Op de aangewezen Zaterdagavond trok het groepje er op uit, bij nieuwe maan en volhardende regen. Egyptisch duister was hel huilen. Ieder van de vijf droeg een koffer, waarin dadelijk de papieren buit geborgen zou moeten worden. Het had nog heel wat moeite gekost deze nuttige voorwerpen van her en der bij elkaar te krijgen. Van enig rijmiddel voor het vervoer van de last kon men geen gebruik maken. Zowel voor de heen- als terugtocht immers was men aangewezen op een weg achterom, dwars door het drassige land, over sloten en hekken. Want een wandeling in gezelschap van zulke grote koffers langs de openbare weg zou al te veel de aandacht trekken bij een mogelijke ontmoeting met Duitsers, landwacht of goedgezinde dorpsgenoten. Pogingen om voor deze gelegenheid een ‘Duitse’ auto te charteren waren niet geslaagd. En de operatie duldde geen uitstel meer.

Arie en Wim hadden de opdracht ontvangen om als verspieders te fungeren. Zij zouden in de buurt van het gemeentehuis wat blijven rondleuren teneinde snel voor mogelijk onraad te kunnen waarschuwen. Arie droeg een stengun mee onder zijn overjas.

‘'n Fatsoenlijke rover is toch zeker gewapend!’ gekscheerde hij. De door zijn neef getoonde twijfel aan de betrouwbaarheid van de hulpvaardige ambtenaar was echter niet vreemd aan zijn voorzorg. Ook Jan, Nico en Dolf hadden zich voorzien van enig wapentuig uit de geheime bergplaats van de Melkerij. De student loonde een bijzondere voorkeur voor een stel handgranaten. Misschien hoopte hij in stilte nog op een noodzaak tot levendiger actie.

Wim stelde het zonder iets. Nico was enige weken tevoren begonnen hem schietles te geven. Maar Wim voelde zich allerminst tot deze sport aangetrokken. Het idee alleen reeds, ooit op een mens te moeten richten, deed hem gruwen. Het zou hem zijn hele leven blijven achtervolgen, meende hij. En aldus was zijn opleiding in de wapenhandel onvoltooid gebleven. Hij zou bij voorkomende gelegenheid liever van zijn blote handen gebruik maken.

Arie kende de omgeving op een prikje. Duisternis en regen ten spijt bracht hij het gezelschap zonder omweg tot bij de achterdeur van de veldwachterswoning. Deze was tegen het

raadhuis aangebouwd en middels een binnendoorgang daarmede verbonden.

‘Blijven jullie nu even bij de koffers, Arie en Wim,’ regelde Jan Melkert. ‘Wij gaan meneer de ambtenaar halen...’

‘Alleen toch maar de sleutel?’ corrigeerde Dolf.

‘Plus meneer de ambtenaar! Zo gauw jullie ons aan de voordeur hoort bellen, begin je hier ook maar 'n beetje te trommelen. Dat maakt meteen indruk. Wat de veldwachter doen zal, weet ik nog niet.’

Achter een stuk of wat huisjes om kwamen de twee gebroeders en de student op de dorpsweg uit. Even verder woonde de ambtenaar. Alom ruiste de regen.

‘Ik zal het woord wel doen,’ besliste Jan.

‘Oh...! Nou, best,’ gaf Dolf ietwat in zijn wiek geschoten toe.

Jan trok aan de bel. Er viel een zwak lichtschijnsel in de gang, waarneembaar door het glaspaneel van de deur. Schoenstappen naderden. Er piepte een spieraampje open en een mannenstem vroeg onderzoekend: ‘Wie daar?’

‘Goed volk,’ zei Jan Melkert. ‘U verwacht ons.’

‘Oh ... eh, ah, ja ja ... 'n ogenblik...’

Er zweemde iets van verwondering in de overigens welwillende mannenstem.

‘Jullie bent niet te laat!’ constateerde de stem verder, nadat de deur van slot was gedaan. ‘Maarre ... geneer je niet, jongelui. Komt er in, komt er in, zeg. Even 'n bakje koffie. Op het welslagen...’

Het profiel van de heer des huizes tekende zich af tegen het lichtschijnsel uit een opengelaten kamer. De man school half achter de voordeur.

‘Kom maar gauw binnen,’ drong de stem ongeduldig aan. ‘De verduistering...’

Jan Melkert had zijn twee gezellen door een duw van zijn linkerarm beduid buiten te blijven. Zelf deed hij een paar stappen de gang in, totdat hij iets voorbij de ambtenaar stond. Zijn rechterhand stak in de jaszak.

‘Sleutel bij U?’ vroeg hij, helemaal niet bijzonder vriendelijk.

De man werd zichtbaar ongeduldiger. Toch leek hij aller-

minst geneigd de deur voor de neus van zijn bezoekers dicht te gooien.

‘De sleutel...? Ja, ja, die heb ik bij me. Maar kom nu eerst even binnen; de koffie...’

Jan Melkert toonde niet de minste interesse voor koffie.

‘Gaat u meteen even met ons mee, ja!’ gebood hij rustig. ‘Ja maar...’

Aan alle verdere tegenwerpingen werd bij voorbaat de zin ontnomen door een niet mis te verstaan gebaar van de koppige uitnodiger. De ambtenaar voelde het meer dan dat hij het zag: de druk van een staalhard iets in z'n zij...

‘Nou ... als 't dan moet ... erg vriendelijk zijn jullie anders niet!’ sputterde de man nog. ‘M'n jas...’

‘De sleutel...?’ drong Jan aan.

‘O ja, hier ... wacht...’

De ambtenaar grabbelde in zijn broekzak en overhandigde een ring met 'n aantal sleutels er aan.

‘Maar eh ... kan ik nu niet...,’ probeerde hij nogmaals.

‘Nee. Beter voor uzelf. En voor ons.’

Nico moest nog even gaan kijken of er verder niemand in huis was. Hij rapporteerde inderdaad niemand te hebben aangetroffen. De olielamp in de huiskamer had hij uitgedraaid.

De ambtenaar had onderwijl gelegenheid gekregen om zijn jas aan te trekken en hoed op te zetten. Hij sloeg de jaskraag omhoog, zodra hij, onder lichte aansporing van het staalharde in Jan's jaszak, over de drempel stapte.

‘Bah nog an toe... In die regen!’

Hij bleef opstandig mopperen tijdens de gedwongen wandeling door de natte donkerte naar de veldwachterswonïng.

‘U wilt toch graag achteraf kunnen verklaren, gedwongen te zijn geweest om de sleutel af te geven en verhinderd om alarm te maken!’ legde Jan uit. Er was een bijtoon van leedvermaak in zijn stem.

De ambtenaar weifelde. Tenslotte gaf hij onwillig toe, als tegen eigen gedachten in:

‘...nou, ja, da's wel waar...’

Verder hield hij zijn mond.

De bel van het veldwachtershuis moest meer dan eens geluid worden, voordat er werd opengedaan. Achter een bangelijk wapperend kaarsvlammetje verscheen de veldwachter

hoogst-eigen. Hij had blijkbaar in haast zijn uniformbroek en jas aangeschoten.

‘Wat mot dat? Ik ben al naar bed, verdraaid nog-an-toe...’

Het losbreken van een roffelconcert op de keukendeur deed hem in zijn welkomsttoespraak steken blijven en achterom kijken. Een straaltje regen raakte het kaarsvlammetje midden in het hart en deed het sissend sterven. Jan Melkert knipte zijn Engelse zaklantaarn aan. Zijn vingers hield hij als een dimmende zeef om de lichtkop gespreid. Hij zette zijn voet tussen de drempel en de half geopende deur.

‘Ik moet je even spreken, veldwachter. Wees verstandig!’

De lantaarn belichtte nadrukkelijk van dichtbij het meergebruikte staalharde argument.

De conferentie achter de deur duurde niet lang; tot groot gerief van het overige gezelschap, dat gaarne de regen ontvlood.

De sterke arm bleek zich nu door het pistool in zijn rug willig naar de huiskamer te laten leiden. Wat hij allemaal liep te foeteren klonk lang niet zo onvervalst meer als de eerste uitval van verontwaardiging aan de voordeur.

Aan de achterkant van het huis werd een nieuwe roffelmars ingezet. Dolf Berkeboom liep door naar de keuken om de achterdeur te ontgrendelen.

Nico had de zorg voor de ambtenaar van zijn broer overgenomen en bracht de man, eveneens onder zachte aansporing van een revolver, de donkere kamerruimte in.

Dolf kwam gauw terug. De lichtkegel uit zijn staaflamp van overzeese makelij danste hem vooruit de kamer binnen. Hij stak het kaarsje in de op tafel geplaatste blaker weer aan, zodat een egaal lichtschijnsel in het vertrek opbloeide. Daarna bracht hij enkele stukken stevig touw uit z'n jaszak te voorschijn.

‘Geef maar hier,’ wenkte Jan Melkert. ‘Hou jij m'n schietertje even. En laat de heren alle twee een gemakkelijke stoel nemen.’

Hij leek er bijzonder op gesteld, zelf het eerstvolgende werkje te verrichten. Vakkundig bond hij armen en benen van de ambtenaar vast aan rugleuning en poten van de stoel, waarop men hem had doen zitten gaan. Dolf keek zwijgend

toe. Hij scheen de driedubbele knopen in de touwen nogal overdreven te vinden.

De ambtenaar kon niet nalaten iets te brommen van ‘wildwest-manieren’. Zijn welbereide stemming scheen langzaamaan te verkillen. Toch bood hij geen tegenstand.

‘Nou kunnen ze je niks meer verwijten, m'n waarde!’ merkte Jan na voltooiing van zijn bindwerk ironisch op. ‘En nu onze veldwachter.’

Een weinig bevreemden kon het misschien, dat de dienaar der wet in het geheel geen contact zocht met zijn lotgenoot. Die kende hij toch van dagelijkse omgang. Eenmaal scheen hij iets tegen hem te willen zeggen, doch er op het laatste moment van af te zien. En hij mompelde alleen maar binnensmonds: ‘Zo, zo, 't is fraai hoor, 't is fraai...’

Inmiddels had hij een soortgelijke behandeling ondergaan als de ambtenaar. Alleen vertoonden zijn boeibanden niet zulke degelijke knopen.

‘M'n vrouw ligt ziek, hiernaast,’ duidde hij hoofdbewegend naar de afgesloten voorkamer.

‘Ik weet er van,’ stelde Jan Melkert gerust. ‘Blijven jullie maar braaf zitten, dat is alles wat je te doen hebt. We zijn zo klaar.’

In de gang vermengde zich het licht van Jan z'n lamp met dat van Wim en Arie hun lantaarntjes. Wim had de laatste koffer uit de keuken aangedragen en gaf deze aan Dolf over. Hij en Arie borgen hun lantaarns weg. Ze gingen nu door de voordeur de straat op om de wacht te betrekken.

‘Nat baantje!’ mopperde Arie. ‘Mag lijden, dat jullie 'n beetje opschieten.’

‘Laat de voordeur op 'n kier,’ waarschuwde Jan, ‘anders kunnen jullie ons niet bereiken.’

Op de helft van de gang, tegenover de huiskamer, bevond zich de toegang tot het raadhuis. De sleutel stak aan deze kant in liet deurslot. Dolf had enige dagen tevoren een loos boodschapje ten raadhuize gemaakt om zich door de ambtenaar de archiefkast van het bevolkingsregister te laten wijzen. Hij knipte zijn eigen staaflamp aan, opende de deur en stapte over de drempel.

‘Hier slaan we direct in het achterlokaal van de secretarie,’ deelde hij mede.

Hij liet de lichtstraal van zijn lamp door de donkere ruimte spelen:

‘Het is verduisterd, hier. Ze hebben daar op een bureau kaarsen staan. Ik zal ze aansteken.’

Even later schommelde een vrij heldere kaarsenschijn in het ruime lokaal. De drie bureaux en de overige kantoorinventaris stonden er levenloos en nogal onwerkelijk in het intieme, zachte licht. Dat licht kaatste ook dof op het vlakke groen van een stalen ladenkast tegen de zijmuur.

‘Dat is 'm,’ wees Dolf.

De zaklantaarns konden gemist worden. Ze hinderden bij het werk.

Terwijl Nico en Dolf de koffers open maakten en gereed zetten, ging Jan Melkert de sleutels van de ambtenaar proberen op het centrale slot van de archiefkast. Hij probeerde ze een voor een, alle zes; bezigde een ruwe uitdrukking en begon nog eens nauwkeurig van voren af aan. Geen enkele van de verzameling bleek te passen.

‘Dacht ik 't niet!’ gromde hij kwaadaardig. ‘De kerel heeft ons bedrogen!’

Een enkel moment stond hel drietal zwijgend bij elkaar voor de kast, op de onbruikbare sleutels turend. Dat was een verontrustende gewaarwording. Betekende het een bewuste misleiding, of een onbedoelde vergissing? Men hoorde in dit moment stille de kaarsvlammetjes zachljes knetteren, en buiten het malse geruis van de regen.

‘Even teruggaan?’ sloeg Nico gedienstig voor.

‘Ben jij raar!’ wees Jan af. ‘Hij zou ons nog langer ophouden. Ga 's opzij...!’

Hij bracht de loopmonding van zijn revolver tot vlak voor het slot en haalde over. Hel schot klonk niet feller dan een flinke hamerslag, dank zij de geluiddemper waarvan het wapen was voorzien. De kogel bleek vast te zitten in het naar binnen gedrukte slot. Maar de sluiting was geforceerd. Enig rukken en wringen deed de zaak nog verder uit zijn voegen komen, zodat de meeste laden uitgetrokken konden worden.

Daar stonden, alfabetisch geordend, de kartonnen registerkaarten. Zij bevatten in enkele data en naamwoorden de persoonlijkheids-omschrijving en summiere levensgeschiedenis van alle dorpenaren. Elk van die kaarten vertegenwoordigde

een levend mens. Die met de rode ruitertjes er op waren allemaal mannen, door de Duitser belaagd. Die moesten uit de papieren gemeenschap verdwijnen, om des te veiliger in de gemeenschap te kunnen onderduiken.

Drie paar gehaaste handen grepen gretig de kaarten uit de laden, bij bossen tegelijk...

'Wat 'n baan!' bromde Arie voor de zoveelste maal in een kwartier. 'Nat tot op m'n huid! Dat ze nou niet 's even ophouden met dat watertappen daarboven. En je ziet geen hand voor ogen...'

Hij drukte zich zo dicht mogelijk tegen de blinde muur, waarbij hij op uitkijk stond, een honderd meter van het raadhuis verwijderd. Vóór hem op de beklinkerde dorpstraat spetterde de regen, zonder ophouden. Arie kon het alleen maar horen, niet zien. Duisternis vulde alle ruimte.

Kwamen ze hem nóg niet waarschuwen, dat het karwei klaar was! Laat ze opschieten! Eigenlijk overdreven, die wachtklopperij. Wie kon van deze onderneming afweten?! En geen levende ziel waagde zich buiten in dit weer.

Toch ... daar groeide een ander geluid boven het ruisen van de regen uit. Een auto? Arie's linkerhand voelde onder zijn oude jas naar de stengun. Verdraaid nog an toe, de jas begon lelijk door te lekken.

De verspieder tuurde in het duister verschiet van de weg. Ongetwijfeld, een auto naderde. Daar kwamen de spleetogen van de verduisterde koplampen om de hoek gluren. Laat maar gaan. De jongeman school veiligheidshalve weg achter een der vooruitstekende steunberen van de muur. Die motor leek wel op benzine te lopen. Een Duitser dus? Op korte afstand remde de wagen en de motor sloeg af. Dat was daar ongeveer ter hoogte van 'de zeven zwaantjes'. Ze zouden er op een droge kermis komen; surrogaat-koffie zonder suiker of desnoods een glaasje melk.

Arie had slechts een twintigtal meters verder te kuieren om ter hoogte van de auto te geraken. De portière achter de ingang van het café voorkwam al te grote lichtuitstraling bij het binnentreden van de klanten. Geheel volkomen was die verduistering echter niet. Arie hoorde mannenstemmen. Ze praatten Hollands van een weinig gecultiveerd soort. De café-

deur piepte open. Een flard vuil olielampschijnsel waaierde over de straat. Je zag er de regen in pijpestelen, heel even; en nóg iets.

Dat iets was voldoende om Arie spoorslags op zijn schreden te doen terugkeren. Hij snelde op zuigende schoenen, langs de muren, naar het raadhuis. Daar liep hij een andere sluiper tegen het lijf.

'O...! Ben jij het, Wim...'

'Wat is dat, die auto?'

'Landwacht! 'k Weet niet of ze op ons afkomen, maar we kunnen beter onze biezen pakken. Waarschuw jij ze maar, binnen. Ik ben gewapend. Kan desnoods die lui even legenhouden. Kom direct wel achterom...'

Wim rende al naar de veldwachterswoning, waarvan de voordeur was blijven aanstaan. Hij vond gemakkelijk de weg naar de verbindingsdeur, opende deze en keek in de kaarslichte bureauruimte. Drie jongelieden keerden zich schielijk in zijn richting. Ze waren juist doende de koffers te sluiten.

'O... Wim,' herkende Jan Melkert. Zijn hand was al bij zijn rechterjaszak doch voltooide het voorgenomen gebaar niet.

'Onraad?' vroeg hij in de plaats daarvan.

'Ja! Landwachters. In 'n auto. Ze zijn dat café hinnengegaan. Arie houdt ze even in de gaten. Hij komt direct achterom...'

Onmiddellijk afblazen was de boodschap, al verkeerde men in het onzekere over de eigenlijke reden van de komst der landwachters. De weg, waarlangs men was binnengedrongen, leek nu te riskant voor de aftocht.

'Achterom, door het raam!' besliste Jan Melkert. 'Houdt je kanonnen bij de hand, jongens, als ze ons misschien insluiten.'

Dolf liep naar een van de vensters. Hij trok zonder omslag het papieren verduisteringsgordijn kapot en schoof het raam omhoog. Het ruisgeluid van de regen drong ineens krachtig het lokaal binnen.

Jan blies de kaarsjes uit; het licht van de zaklantaarn liet zich beter richten en afschermen.

'Deze eerst, lui!'

Jan sjouwde twee van de koffers naar het raam, tilde ze

een voor een op de vensterbank en liet ze naar buiten kantelen. Wim kwam met nog twee aandragen en Nico nam de vijfde voor zijn rekening. Dolf had onderwijl ook het andere raam geopend en was naar buiten gesprongen om de koffers te ontvangen.

‘Hup, Wim, d'r uit!’ spoorde Jan aan.

Wim dacht een ogenblik aan Arie, voor op straat. Moest hij die nu zo maar alleen laten? Maar Jan Melkert zou wel weten, wat hij deed. En Wim wipte van de vensterbank af, de regen in. Hij belandde op een grasveldje. Nico plofte naast hem neer. Jan werkte zich door het andere raam naar buiten.

Een der koffers bleek opengesprongen. Dolf was reeds bezig de deels uitgestorte inhoud er weer in te proppen.

‘Geen licht meer gebruiken,’ waarschuwde Jan Melkert. ‘Zou Arie...’

Een dof schot weerklonk aan de andere kant van het raadhuis. Stappen van hardlopende mensen daarna, bars geschreeuw en nog een schot. Dan onverwacht bij een van de open ramen de onverschillige stem van Arie:

‘Zijn jullie nog niet weg? Smeer 'm nou! Ze komen!’

Een plof op het gras. Arie was weer bij zijn kameraden. Hij greep met zijn linkerhand een van de koffers, waarnaast hij was terechtgekomen.

‘Drie deuren achter me op slot gedaan!’ moest hij nog even triomfantelijk vertellen.

‘Mooi! Naar 't Schapenpadje!’ commandeerde Jan zakelijk.

Aan de voorkant van het raadhuis bonkten driftige slagen: geweerkolven op hout.

Arie had al de leiding van de aftocht op zich genomen. De bebouwde kom van het dorp strekte zich niet verder uit dan ter weerszijden van de dorpstraat één huizenrij. Daarachter lag het weide- en akkerland. De brede sloot, welke het raadhuiserf begrensde, was door een plank overbrugd. Die werd voornamelijk gebruikt door de veldwachter, als toegang naar zijn lapje eigen tuingrond. In ganzemars balanceerde het vijftal, ieder een koffer torsend, over de plank. Ze hadden meer van zulke hindernissen genomen in de afgelopen maanden.

Jan kwam als hekkesluiter over de brug. Hij wrikte snel nog de plank los uit de regendoorweekte slootkant en trok

haar het weiland op.

De zware koffers deden hun dragers bij elke stap wegzakken in de drassige grasgrond, en in de duisternis struikelde men herhaaldelijk over oneffenheden. Dat remde de snelheid aanzienlijk.

Schuin doorstekend bereikte de troep het Schapenpadje. Ze moesten over een smalle sloot wippen en tegen het verhoogde paadje opklauteren. Ver achter hen flitste een oranje vuurstraal in het compacte donker. Daarna kwam de doffe stoot van een schot.

‘De jacht is open!’ grinnikte Nico.

Er knalden nog een paar schoten, nu vanaf een punt verderop in de lijn van de dorpsweg.

‘Ze zijn om de huizen heen gegaan,’ begreep Jan. ‘Daar ergens is een bruggetje over de sloot. We moeten die koffers kwijt...’

‘In zee!’ stelde Nico radicaal voor. ‘Het paadje af, dan komen we zo aan de dijk.’

Het voorstel vond instemming en werd zonder verwijl tot uitvoering gebracht. Op het verharde paadje viel het sjouwen heel wat gemakkelijker, zodat men spoedig de zeekant bereikte.

‘Veel natter dan wij zullen ze niet worden, die koffers!’ zei Arie, boven op de dijk.

De waterspiegel van het IJsselmeer glom zwakjes op in het duister.

‘Een, twee ... hup!’ zei Arie.

‘Plons!’ was het antwoord, tevens laatste woord van de verworpen koffer.

Nog vier plonsen volgden.

‘En dáárvoor heb ik me nou bijna 'n schol hagel in m'n achtersteven laten jagen!’ verzuchtte Arie spijtig.

Onder langs de dijk zocht men de weg terug naar eigen grondgebied. Wim sukkeldraafde aan Arie's zijde. Er drukte hem nog iets op het hart:

‘Zeg ... ik liet je zomaar alleen, daarnet...’

Arie bleek helemaal niet verdacht op een dergelijke belijdenis.

‘Wat bedoel je...? O, nou ja, ieder z'n beurt, man...!’

Het klonk als een profetie.

Hoofdstuk XV.

EEN Pasen vol verwachting en vol vrezen.

De Engelsen hadden bij Wezel de Rijnlinie geforceerd. Der Wacht am Rhein stond niet langer meer fest und treu. De opmars ook van het Westen uit naar het hart van Duitsland was ingezet. De grote notenkraker, waarvan de kaken gevormd werden door de twee fronten in Oost en West, begon nu definitief dichtgeknepen te worden.

Als een rotte noot zou. het Derde Rijk tenslotte worden gekraakt.

Niemand twijfelde in zijn hart meer aan de afloop. Wel opperde Wim nog een enkele maal de vrees voor een laatste verrassing van Duitse kant. Dat deed hij echter uit louter zelfverdediging. Zo intens en voor alles beslissend was zijn hoop op de goede afloop, dat hij er zichzelf niet aan over durfde geven. Want mocht die hoop toch nog door een afschuwelijke speling van hel lot verijdeld worden, dan zou dat opnieuw terugstorten in de ellende hem tot vertwijfeling brengen. Daarom greep hij elke theoretische mogelijkheid aan om er een argument voor zijn kunstmatige twijfel uit te smeden. En die argumenten bracht hij des te scherpgeslepener naar voren naarmate hij groter behoefte gevoelde aan weerlegging ervan.

Hij kon nog altijd aanleiding genoeg vinden tot pessimisme. Zo niet wat betreft de afloop, dan toch zeker omtrent de wijze, waarop die afloop komen zou. Want men kon met reden vrezen, dat er behalve de Duitse noot nog een andere gekraakt zou worden. In Zuid-Nederland woei wederom trots de eigen driekleur en men had er zijn opgekropte gevoelens van vijf jaren lang kunnen uitjuichen bij de terugkeer van Koningin Wilhelmina uit Engeland. Oost- en Noord-Neder-

land beleefden hun bevrijdingsroes in de twee weken na Pasen, toen de Britse en Canadese colonnes in één ruk doorraasden van Dinxperloo naar Dokkum.

Maar het Westen van Nederland geraakte in de tang.

De Canadezen waren uit de Achterhoek opgerukt tot Kampen en Apeldoorn. Daar kwamen zij tot staan voor Ijsselmeer, water- en Grebbelinie, oorspronkelijk bedoeld om een Duitse aanval te keren. En ten Zuiden lag er de watermuur van de grote rivieren.

De rücksichtlose mof sloot nog op het laatst een duivelsverbond met de erfvijand der Lage Landen. Hij liet de waterwolf los over de Hollandse polders.

Was Hitler werkelijk in de macht van zijn eigen Gestapo geraakt? De geruchten hielden aan. Himmler, de vleesgeworden bloedduivel, zou nu het roer van het reddeloze piratenschip in handen genomen hebben. Wat maakte het uit? Het water dreigde, ook aan de drempel van Westfriesland. Het lage Westen zou verdrinken, vooraleer men de reddende hand der Geallieerden kon grijpen.

‘Heeft 't eigenlijk nog zin, die dingen in de grond te stoppen...?’ zei Wim Belders zuur.

Hij stond naast Arie een ogenblik uit te blazen aan de rand van het aardappellandje. Om zijn middel was een jute-zak gebonden, nog half met pootaardappelen gevuld. Arie stak de galen, in rechte rijen. Dan liep Wim er achter aan om in elk gat een potertje te laten vallen en toe te stoppen. Die pootaardappelen waren zorgvuldig bewaard, de winter door, al was een gedeelte van de partij voortijdig verdwenen in de magen van steedse hongerlijders.

Arie reageerde slechts zwakjes op het mismoedig gezegde van zijn helper. Hij had geruime tijd nodig om een antwoord voor elkaar te krijgen:

‘Nou ja ... wat wil je?! We kunnen het toch ook niet laten?!’

In dat schijnbaar nietszeggend antwoord lag de gehele uitzichtloze onzekerheid van de omstandigheden opgesloten. Men deed nog zoveel mogelijk wal men gewoon was te doen. Ook al leek elk resultaat reeds bij voorbaat aan dat handelen ontzegd.

Arie snoot zijn neus tussen duim en wijsvinger. Hij ging het

land weer op, gaten steken in de vers geploegde, zwarte aarde. De akkergrond was opengelegd en toebereid voor de ontvangenis van nieuw leven. De weiden kregen nieuwe kleur. De lucht was diep en zuiver, vol beloften voor een schone lente. Maar het water dreigde...

'Seyss heeft gezegd, dat-ie de hele boel zal laten verzuipen,' verkondigde Nico somber. Het was weer luistertijd in de boet van de Melkerij. 'Alle polders willen ze laten onderlopen. Zal me hier een natte beweging worden. Verbeeld je, dal ze de IJsselmeerdijk doorsteken. Ze hebben het waterpeil al extra hoog laten komen. Of de Wieringermeer...

De Wieringermeerpolder?! Dat prachtig wingewest! Dat bestond niet. Zou pure dwaasheid zijn. Had uit militair oogpunt niet de minste zin. Zoiets kon geen redelijk mens verzinnen.

En de stem uit Engelasnd sprak opgewekt van het naderend einde. De Duitse hoofdstad zou de vuurdood sterven. Ten Zuiden van Berlijn, ter weerszijden van de Elbe, drongen Amerikanen en Russen elkander tegemoet. Binnen enkele dagen zouden ze elkaar over de puinhopen heen de hand reiken. De romp van het stervende Derde Rijk was tot op 'n kanonschol afstand na in tweeën gespleten.

Onverwachts, zoals de vorige maal, verscheen Letty in de boel. Zij bracht de jobstijding, welke men niet voor mogelijk had gehouden. De mof ging de Wieringermeer onder water zetten. Zij kwam met haar inlichtingen vers van de afsluitdijk. De lonten lagen bij de springladingen in de Zuidelijke dijk van de polder. Wanneer de bevrijders dadelijk voor de poorten zouden staan, zou de 'beschermer' de kroon zetten op zijn roof- en vernielingswerk van vijf jaren. Dan kon hij nog schaterlachen van leedvermaak in zijn doodsgereutel.

De deur van de schuur had men half open gelaten, om te profiteren van het laatste vleugje avondschemering. In het vaste vooruitzicht van het naderend einde begon men met vele veiligheidsmaatregelen van voorheen een handje te lichten. En de dubbele zomertijd moest tot het uiterste zijn voordeel opleveren, nu de oliekan rustig omgekeerd kon worden zonder een druppel meer te verliezen... In het driekwart donker konden de vergaderden elkander vrijwel niet onderscheiden. Ze behoefden geen licht om te weten, welk een uit-

drukking de gezichten der makkers op dit ogenblik vertoonden.

De verslagenheid, door het onheilsbericht gewekt, kreeg geen kans van lang leven. Deze jongelui voerden het devies van Coen: ende despereert niet!

Letty had bij voorbaat een wissel getrokken op de bereidheid van haar vrienden. Zij was reeds in Medemblik in contact getreden met Frans, die als ‘Duits’ chauffeur had gefungeerd bij de ongelukkige eerste autotocht na haar en Bram's dropping. Hem had zij zonder aarzelen verzekerd, onmiddellijk gehoor te zullen vinden bij de vrienden in het dorp wanneer zij op hen een beroep zou doen.

‘Natuurlijk,’ zei Jan Melkert doodgewoon. ‘Hoeveel man zouden er nog moeten zijn?’

‘Vijf in totaal is meer dan voldoende,’ antwoordde het meisje. ‘Dus, Frans en mijn persoontje, da's twee...’

Dolf Berkeboom veerde rechtop uit zijn gemakkelijke steunhouding tegen de radio-melkbus. Hij opende zijn mond, klaarblijkelijk om te protesteren. Maar tegelijkertijd ook scheen hij aan een dergelijke situatie in het naaste verleden terug te denken. En hij slikte de woorden, welke op zijn tong gereed gelegen hadden, in.

‘Dus nog twee,’ rekende Jan.

‘Vijf min twee is drie!’ corrigeerde Letty lachend. Zij begreep het rekensommetje wel.

‘Vijf min drie is twee!’ repliceerde de schrale boerenzoon nuchter. ‘Wie gaat er nog meer met ons mee?’

‘Ja, ik...!’

Een vierwerf ‘ja’ was het geweest. Jan keek de kring eens rond. Hij nam een onpartijdig besluit:

‘We zullen er om trekken.’

Hij bukte naar de vloer van de boet en tastte een paar strootjes bij elkaar, zocht er vier uit, nam ze bijeen in de gesloten vuist zodat ze op gelijke hoogte uitstaken, en liet ieder der candidaten er een trekken.

Na Nico kwam Wim aan de beurt. Welke van de drie? Het gewone dilemma, waarover een mens uit natuurlijk instinct zich altijd even beraden moet, hoe onbelangrijk de keuze ook wezen mag. Wim betrapte zichzelf op een onwillekeurige bijgedachte: ...misschien was dit ene toevallig een korter

strootje...? Onmiddellijk nam hij revanche door een van de andere twee te vatten.

Zijn strootje was het langste. Dat van Dolf Berkeboom op een na het grootste.

De angst voor razzia's was vrijwel verleden tijd. Nu West-Nederland volkomen afgesloten was, kon van wegvoering geen sprake meer zijn. Bovendien hadden de Duitsers het druk genoeg met zorgen voor eigen veiligheid. Over de manier, waarop het meisje en de drie jongemannen de volgende middag de tocht naar Medemblik ondernamen, was dan ook niet lang beraadslaagd. Ze gingen eenvoudig op de fiets. Dat ‘eenvoudig’ gold speciaal voor Letty, wier keurig rijwiel met luchtbanden de rit tot een plezierritje kon maken. Op de harde banden van Jan Melkert was het bij lange na geen pretje. Er werd op het erf van de Melkerij, voor de start, een korte, stille strijd geleverd om het voorrecht van Letty's fiets te mogen trappen. Het meisje zelf zou achterop gaan. Zij had haar traditionele lichte regenjas tot boven toe dichtgeknoopt, ofschoon een heldere voorjaarslucht over de wereld spande. Te menen, dat zij dit had gedaan vanwege de koude wind zou bij degenen, die haar kenden, niet opkomen.

De verklaring voor de dichtgeknoopte mantel werd gevormd door het uniform daaronder.

‘Ik zal blij zijn, als ik dat Duitse vod voor goed aan de kapstok kan hangen,’ verzuchtte het meisje op een gezegde van Dolf Berkeboom. ‘Maar het moet nu nog zijn diensten bewijzen. Wie neemt me achterop...?’

Eenzelfde onuitgesproken verzoek uit Letty's ogen als toen bij de bietenauto was in Wim's richting gegaan. Eenzelfde verwarring en gevoel van onwaarde als toen belette ook nu de jongeman aan de aandrang zijns harten gevolg te geven. Hij lachte wat schaapachtig en gooide er kwasi-groot uit:

‘Nou, Dolf, jij bent tóch de handigste...!’

Dolf had niet veel aansporing van node. Hij zwaaide zich al op het zadel. En Letty wipte bij hem achterop. Zo bleef voor Wim de beproeving van Jan Melkert's bagagedrager over.

Oninteressant was het geenszins langs de wegen van Westfriesland in deze dagen. Daar vertoonde zich het immer

nieuwe van de ontwakende lente: de koeien weer in de weide; het gedartel van de zorgeloze lammetjes daaromtrent; het uitgelaten gedoe van de verliefde kieviet, die in buitelende loopings en vermetele vrilles boven het akkerland de koenste luchtacrobatiek van mosquito- of stuka-vliegers naar de kroon stak. En langs de weg de symbolen van een verloren zaak: landwachters en Duitse soldaten, alleen of in kleine groepjes, die op eigen gelegenheid uit de Noordelijke provincies kwamen afzakken. Sommigen waren kennelijk onvolledig uitgerust. Anderen sleepten met zich mee een vreemde bagage van gestolen allerlei, zo moeilijk prijs te geven. Daar was er een, die een kinderwagen achter zich aan trok, waaruit een prachtig radiotoestel over de rand kwam kijken. Een uit zijn verband geslagen leger op de terugtocht. Een sauvequi-peut. Het leek te mooi om waar te zijn. Want toch viel daar aan de dijk van de Wieringermeer een zwaar karwei op te knappen. Generaal Blaskowitz had nog te veel unverfrohren slaven tot zijn orders; deze slaven zouden tot het laatste moment de vernielingsorders ten uitvoer brengen.

Opwekkender waren de tekenen der nakende victorie, welke in de lucht geschreven stonden. Het overvliegen bij dag van grote scharen geallieerde bommenwerpers was voor de Westfriezen geen bijzonderheid meer.

‘...maar zo laag als deze heb ik ze nog niet zien óverkomen!’ uitte Dolf enthousiast. ‘Wat 'n pracht! Je kunt de tommies bijna zien zitten.’

Ze waren er speciaal voor afgestapt om het schouwspel gade te slaan. Als grote scholen starre zilvervissen schoven de v-vormige bombardeurs-eskaders door de blauwe hemelvijver, doelvast naar het Oosten. Elke machine liet een vierdubbel spoor van witte condensstrepen na uit zijn motoren. Een juichend gebrom hing als vastgespijkerd in de ruimte en doortrilde alle materie. Geen tegenstand of aanranding schenen die machines te duchten. Zo laag vlogen zij nu, dat ze niet in de verspreide wolkenvelden werden opgezogen doch er onder door trokken, als kameleons verschietend van zilverlicht tot schaduwdonker. De snelle, beweeglijke jagertjes speelden om de bezadigde eskaders heen als uitgelaten kinderen rond hun volwassen begeleiders op een Zondagochtendwandeling in het park.

‘Zie je die langgestrekte halzen van de bommenwerpers!’ wees Dolf. ‘Net een troep eenden op trek!’

‘Wat gaan ze rustig hun weg,’ bewonderde Letty.

‘In elk geval zitten die tommies rustiger dan op 'n bagagedrager,’ vond Wim. Hij bracht een hand ostentatief naar zijn zitvlak.

‘Nu een verwisselen, jongens!’ drong Letty meteen aan bij de student. Ditmaal liet Wim zijn kans niet voorbijgaan. Hij startte nu op de luchtbanden. Maar lang mocht hij er niet van profiteren. Even verder kwam een troepje van zes fietsende Duitsers de jongelui tegemoet. Zodra de mooie fiets van Letty in het gezicht kwam riep de voorste van de soldaten naar een kameraad in de achterhoede:

‘Ah...! Ein schönes Fahrrad fü Sie Karl!’

Karl was de enige van de zes, die op een harde band reed. Hij sprong onmiddellijk af en dwong Wim te stoppen. Zijn vooruit gefietste rotgenoten bleven op korte afstand wachten.

‘Wechseln, ja!’ zei Karl gebiedend.

Wim bleef de fiets vasthouden. Hij wist niet direct zijn houding te bepalen. Hulpzoekend keek hij achterom naar Jan Melkert, die ook zijn voeten op de weg had.

‘Sie haben schon ein Fahrrad!’ kwam Letty op de proppen.

Karl scheen een kort aangebonden mannetje. Hij trok zijn revolver en hield Wim deze onder de neus.

‘Allo, gib mal hier, dasz Rad!’

Wim liet reeds los.

De wachtende soldaten achter de rug van de jongelui deden dreigende uitvallen horen. Jan Melkert wilde geen hopeloze strijd uitlokken.

‘Laat maar, Wim,’ capituleerde hij nijdig.

De Duitser duwde de jongeman zijn oude karretje toe en maakte aanstalten om de geroofde fiets te bestijgen. Ten overvloede zwaaide hij nog eens met zijn revolver:

‘Dasz ist verständig, mein Lieber. Ich könnte dich kaput machen...!!’

‘Ja! Kapot kunnen jullie ons maken!’ viel Letty uit, ‘dát kun je! Maar klein krijgen ... nóóit! Hoor je!’

Karl scheen de Hollandse uitval van het meisje niet geheel te begrijpen. Hij haalde zijn schouders op, stak zijn schiet-

apparaat in de holster en sprong op de fiets. Wegrijdend moest hij nog even zijn hart luchten:

‘Verdammte Hollander!’

‘Stik!’ zei Wim hartgrondig. Het was nog meer bedoeld aan eigen adres dan tegen de Duitser.

‘Wat konden we doen,’ overwoog Jan Melkert achteraf. ‘Ze zouden ons ijskoud overhoop geschoten hebben. Hadden we niets mee gewonnen.’

‘En ik vertikte het toch om vertoon te maken met m'n uniform,’ rechtvaardigde Letty zich.

‘Groot gelijk,’ begreep Jan, ‘'t is beroerd genoeg, dat je het gebruiken moet.’

‘Je ziet 't, Letty: gestolen goed gedijt niet!’ schertste Dolf Berkeboom bitter.

In aangewakkerde oorlogsstemming arriveerde het viertal in Medemblik, ten huize van Frans. Ze werden er hartelijk ontvangen. Frans had reeds de nodige voorbereidingen getroffen. Het zou er om gaan, de springladingen in de dijk te vervangen door gelijk uitziende doch onschuldige pakketten, aldus zette hij uiteen. Hij toonde de gereed gemaakte surrogaatladingen. Voor het overige moest alles, lonten en ontstekingsapparatuur, intact gelaten worden, zodat van de sabotage niets voortijdig zou blijken. Men nam aan, dat het eventueel bevet tot vernieling van de dijk pas op het allerlaatste moment zou afkomen. Dan zouden de Duitsers hopelijk dus geen gelegenheid meer hebben om nieuwe springladingen aan te brengen. Vanzelfsprekend was het zaak, ook geweldpleging te vermijden. De Duitsers mochten immers niet op onraad verdacht gemaakt worden.

‘Er zitten onderduikers bij bossen in de Wieringermeer,’ vertelde Frans. ‘Natuurlijk zou ik onder hen ook wel m'n mannetjes hebben kunnen vinden. Maar Letty heeft de eer voor jullie opgeëist.’

Men ging nauwkeurig het plan de campagne na. Een gewaagd plan was het, lang niet zeker van slagen. Iets beters viel echter niet te bedenken en de tijd drong. Het moest er op gegokt worden.

Het gedeelte van de Zuidelijke polderdijk, waarin op twee plaatsen de springladingen waren aangebracht, was afgezet met een prikkeldraadversperring. In een gevorderde boerde-

rij, daar vlak bij de dijk, was een tiental soldaten ondergebracht. Dezen hielden om beurten, meestal twee aan twee, de wacht. De meesten van die Duitsers kende Letty reeds persoonlijk. Van hen had zij de nodige inlichtingen weten los te krijgen. Nu zou zij wederom naar de boerderij toe gaan, voorzien van een paar flessen Schnaps. Zij wilde met behulp daarvan een 'gezellig avondje' proberen te organiseren, waarop ook de wachtposten gelokt moesten worden.

Een van de jongemannen moest Letty vergezellen, om het signaal 'veilig' te kunnen geven aan de overige drie, die per roeibootje naar het bewuste dijkgedeelte zouden oversteken. Aan de waterkant liep de afzetting niet door, zodat men van die zijde het best de ondermijnde punten kon benaderen. De drie in het bootje zouden zo snel mogelijk na het verwisselen van de ladingen er vandoor roeien, terwijl Letty en haar gezel ook op eigen gelegenheid zouden terugkeren.

Frans en Dolf waren, als technisch onderlegden, de aangewezen personen voor het uitvoeren van de pakkettenruil. Jan Melkert wilde met hen mee in het bootje om hen te kunnen dekken.

'En dus valt jou de eer ten deel mij naar de "fuif" te mogen vergezellen, Wim!' constateerde Letty plechtig. 'Kun je goed drinken zonder te slikken...? Begrijp je!'

Tegen het invallen van de duisternis vertrokken Wim en het meisje getweeën op de fiets van Karl om de grote polder achter Medemblik in te gaan.

'Tot straks!' zei Jan Melkert ten afscheid.

Straks.

Dat is een woord van zo rekbare betekenis...

De korte rit door de polder viel Wim zeer zwaar. Niet zozeer vanwege de harde band. Hij was blij, dat hij het meisje achterop had en tenminste niet naast haar behoefde te rijden. Nu verwachtte zij geen geregelde aanspraak van hem en kon hij volstaan met een korte opmerking of antwoord nu en dan, zonder zijn tegenpartij te moeten aankijken. Was er een ellendiger, spannender en verwarrender situatie denkbaar, dan echt verliefd te wezen op een meisje, en door eigen gevoel van onwaarde gedwongen te zijn haar koel op een afstand te houden!? Het scheurde je in tweeën. Het maakte je tot een

dubbelpersoon in één lichaam. Twee persoonlijkheden, die elkander niet konden luchten en als gelijke magneetpolen uit alle macht elkaar trachtten af te stoten. Die echter tegen zichzelf gedwongen waren bijeen te blijven in een en hetzelfde menselijk omhulsel. Dat geval met die fiets, vanmiddag nog... Wanneer zou hij ooit leren tot een bepaalde, zelfverzekerde houding te geraken. Wanneer zou dat slappe, besluiteloze tweede-ik zich eens kunnen opwerken tot een gelijk peil als zijn goede bedoeling, om daaraan metterdaad blijkende gestalte te geven!?

'Hier rechtsaf, Wim. Daar is de boerderij. En daarachter het afgezette stuk dijk, recht onder de maan.'

De laag hangende manenagel begunstigde deze avond met een juist voldoende noodverlichting. De dijk lag in zijn eigen hardzwarte schaduw. In die schaduw vertoevend zouden de lui van het bootje niet veel gevaar lopen opgemerkt te worden.

Het was voor Wim een vreemde entree in het verblijf van de Duitsers. De voormalige bewoners hadden hun meubilair moeten achterlaten. Zij zouden er van schrikken te zien, hoe het er nu bij stond.

Een vijftal soldaten luierde binnen rond. Drie van hen hadden Letty dadelijk herkend en met plezier binnengehaald. Alle afwisseling was welkom. Ook aan de gezel van het meisje werd gewillig gastvrijheid verleend. Letty stelde Wim voor als de zoon van een drankhandelaar en verklapte geheimzinnig, wat voor heerlijkheid hij als tractatie in zijn jaszakken bij zich droeg.

De flessen bleven geen vijf minuten onaangeroerd. Glaasjes verschenen op tafel. De besproeiing met het geestrijk vocht deed als bij toverslag een jolige stemming ontluiken uit de dorre vlakte der verveling, waarop de soldaten meestentijds veroordeeld waren rond te dolen.

Wim wist aanvankelijk niet, wat voor houding aan te nemen. Van het luidruchtig Duits gekakel verstond hij vrijwel niets, zodat men hem nogal onbeacht links liet liggen. Dat verdroot hem geenszins. Hij gevoelde een afgunstige bewondering voor de wijze, waarop Letty de gastheren wist te paaien en tegelijkertijd op een afstand te houden. Haar wil overheerste die van alle anderen. Op een geschikt moment

bracht zij naar voren, dat ‘die twee eenzame jongens daarbuiten’ toch ook van de partij behoorden te zijn.

De wacht bij de dijk? Ach wat. De Krieg liep toch op z'n laatste benen. Gewonnen of verloren? Wat deerde dat? Het einde van de grote verveling kwam in zicht...

‘Schon gut. De twee kameraden daarbuiten moesten ook bruderschaft trinken.’

Twee man gingen met Letty mee naar buiten. Onuitgenodigd volgde ook Wim. Nu was het tijdstip voor zijn optreden aangebroken.

Tegen de hartelijke aandrang van het meisje en de troepgenoten bleven de wachtposten niet lang opgewassen. De fles daarbinnen bij kaarslicht en samenzang lokte meer dan het stille maanlicht in de koude nacht.

Wim hield zich rustig op de achtergrond en liet de anderen teruggaan naar de boerderij. Toen hij eindelijk alleen was in de stilte spoedde hij zich om de draadversperring heen tegen de dijk op. Aan de andere zijde daalde hij een weinig af. De handen voor de mond geschulpt gaf hij dan het afgesproken signaal, de roep van een meeuw: pioew, pioew! Viermaal achtereen.

Het gelijkluidend antwoord kwam van een honderd meter verder beneden aan de dijk. Dolf Berkeboom had er zwaar op moeten oefenen, de dag tevoren. Het klonk werkelijk niet slecht.

Wim wachtte de komst van het bootje niet af. Hij moest zou gauw mogelijk weer in het gezelschap terug zijn. Voor een kortstondige retirade was altijd een gemakkelijke verklaring te veronderstellen. Een wegblijven van langer duur kon argwaan doen opkomen.

Men had hem binnen blijkbaar niet gemist. De vermeerdering van zielental had ook de vreugde verhoogd. Een licht hoofdknikje was voldoende om Letty te beduiden, dat de operatie volgens plan verliep.

En waren nu alle tien de Duitsers maar daarbinnen verenigd geweest... Drie van hen echter waren op stap, had men eerder verteld. En een van die drie kwam 'n uurtje na het binnenhalen van de wachtposten alleen op de boerderij terug. Een feestelijke lawaaistemming sloeg hem tegen, toen hij in de kamer verscheen. Hij kwam er erg nuchter in vallen

en liet zich niet op sleeptouw nemen. Hij begon zijn luidruchtige kameraden snauwend aan het verstand te brengen, dat er geen grotere Dummköpfe dan zij op Hitlers aardbodem ronddobberden. Want hij had zojuist ook een bootje op zee zien dobberen, te ver uit de dijk reeds om er op te kunnen schieten. En of de ‘runderen’ nu nóg niet begrepen, dat zij er prinsheerlijk tussen genomen waren...

Wim's blik vloog naar Letty. De nuchtere Duitser keek naar de vreemde jongeman en zag de ontsteltenis in diens ogen.

Van hosannah tot kruisig hem kost weinig tijds. Het bewustzijn van hun dienstverzuim dreef de soldaten tot des te groter ijver om het verzuim goed te maken. Plots herinnerde men zich kleine dingen uit de afgelopen weken, welke Letty's aanwezigheid en persoontje verdacht deden zijn. Nu waren dat op slag onweerlegbare bewijzen tegen haar. En het complot van deze avond lag thans schreeuwend duidelijk als 'n eerstejaars-leesboekje voor hen open.

Tegen de plots omgeslagen stemming kon Letty onmogelijk meer oproeien.

Het feest was uit.

En het spel was uit.

Hoofdstuk XVI.

DE nuchtere Duitser scheen de commandant van de troep te zijn. Hij liet zich als zodanig terdege gelden. Onmiddellijk extra strafwacht bij de dijk, voor vier man om te beginnen. En terstond de vernielingsinrichting onderzoeken.

Letty noch Wim kreeg iets in te brengen. ‘Maul halten und sitzen bleiben’ was het enige, wat hun overschoot. Wanneer zij zich even verroerden of met elkander in verstandhouding trachtten te komen, maakte een kolfstoot van de bewakende Duitsers hen ruw de gegeven bevelen indachtig. De soldaten voelden zich lelijk bij de neus genomen. Van hun grote bewondering en hoffelijkheid voor het meisje was geen snipper meer over. Het bewustzijn van de nog dreigende dienststraf voor het gepleegde verzuim droeg er niet toe bij hun stemming milder te maken.

Letty zat trots en kaarsrecht. Naar haar houding te oordelen waren de twee soldaten achter haar stoel haar eerder toegevoegd als tot dienst bereide slaven dan als bewakers. Een enkele oogopslag van het meisje had Wim rustig doen worden. De jongeman wist niet wat hij met zichzelf in deze omstandigheden aan moest. Op het achterste plan van zijn gedachten grijnsde de zekerheid van een onontkoombaar noodlot. Betrapt, althans met overtuiging verdacht van regelrechte sabotage der Duitse ‘verdedigingsmaatregelen’. Daar was maar éń conclusie op mogelijk... Hij liet zijn bewuste gedachten niet aan die conclusie toekomen. Opzettelijk hield hij zichzelf zwevende in een troebele sfeer van drogredenen en kunstmatige onzekerheid.

De op onderzoek uitgezonden soldaten kwamen spoedig mededeling doen van hun bevinding: de springladingen door waardeloze pakketten vervangen.

‘So, dasz hast du schön gemacht!’ prees de commandant honend aan Letty's adres. ‘Und jetzt sollst du mir sagen...’

Hij bedacht zich en richtte zijn zware mondgeschut op de jongeman:

‘Jetzt solist du mir sagen...’

Wim kon er niet onderuit. Hij werd wel gedwongen zich los te maken uit zijn zelfverdedigingsgordel van vage gedachten. Er werd hem een zeer reële vraag gesteld. Een vraag, waarop ‘ja’ of ‘neen’ moest komen:

Wie zijn die kameraden in het bootje?

Waar wonen zij?

En de Duitse zin, welke er op volgde, was eveneens duidelijk genoeg om zonder tolk begrepen te worden:

‘Wenn du es nicht sagen willst, wirst du erschoszen worden!!’

Wim duizelde.

Dit was het brandpunt van zijn leven. Zijn antwoord van nu zou beslissend zijn voor de waarde van zijn persoon.

De vraag werd herhaald, met dreigende aandrang.

Wim kon niet tot spreken komen. Nog vocht hij met zichzelf om een vastomlijnde houding. Zijn ogen zochten Letty, om een richting gevende wenk. Maar het meisje scheen hem opzettelijk aan zijn eigen beslissing over te laten. Zij zat strak voor zich uit te kijken.

De Duitser veranderde ineens van tactiek. Hij ging tegenover Wim schrijlings op het tafelblad zitten, boog zich iets naar de jongeman voorover en zei heel rustig nu, vaderlijk overtuigend:

‘Nah, Jung, sag mir die Namen... und du bist frei!!’

Dat stelde Wim van aangezicht tot aangezicht met de monsterlijkheid van hetgeen waartoe men hem verlokken wilde: verraad!

‘Nee!! Nooit!!’

Hij schreeuwde het uit. Als wilde hij tegelijk alle bedenkingen van eigenbelang het zwijgen opleggen.

Deze reactie was oprecht doch ondoordacht. Want zij bevestigde twee feilen waarvan de Duitser zich tot nog toe zonder bewijs overtuigd had moeten houden: de schuld van de personen in het bootje aan de sabotagedaad, en de mede-

plichtigheid daaraan van de jongeman zelf zowel als van het meisje.

'Ah so!' zei de Duitser hatelijk voldaan. 'Danke sehr!'

Te laat zag Wim de betekenis van zijn uitval in. Weer vloog zijn blik naar Letty. Nu keek zij hem aan. Niet afkeurend echter, zoals hij gevreesd had, doch trots en waarderend. Zij leek hem zijn tactische onhandigheid gaarne te vergeven in haar verheugenis over zijn dappere houding.

Wim gevoelde zich als was hij er eindelijk in geslaagd een hindernis te overwinnen, waarvoor hij een leven lang was blijven steken.

Een leven lang. Ging nu het einde komen?

Als in een afschuwelijke waakdroom beleefde Wim de verdere gebeurtenissen. Uit hetgeen de commandant zijn ondergeschikten toesnauwde bleek, dat de Duitsers zich geen tijd gunden om deze zaak zelf verder uit te zoeken. Want... overmorgen moest de dijk worden opgeblazen...

Voor het eerst kromp Letty's trotse figuurtje ineen, bij het horen van deze terloopse vermelding.

Het laatste offer was tevergeefs geweest.

De vier in fleshalzen geplaatste kaarsstompjes op de tafel begonnen al lager te branden. Ze knetterden heftig nu en dan. Het lichtschijnsel versprong grillig langs de behangmuren, als in doodskramp. Het zou dadelijk wel aflopen...

Wim had zich laten terugglijden in een doffe apathie. Hij wilde niet denken meer, niet bewust zijn.

De auto was voorgereden. Wat ging men eigenlijk nog met hen uit toeren in de nacht? De handen waren hen op de rug gebonden. Twee soldaten met getrokken revolver vormden een grimmig geleide.

'Ze brengen ons naar...' begon Letty.

Een Duitse snauw deed haar hooghartig zwijgen.

De rit duurde niet zo lang. Men bracht de gevangenen naar een eenzaam boerenhuis, dat als landwachterskwartier was ingericht.

Wim begreep de bedoeling. Men zou alsnog proberen hen tot 'doorslaan' te bewegen.

Men liet er inderdaad geen gras over groeien. Een drietal landwachters had de gevangenen van de Duitsers overgenomen. De jongeman en het meisje werden binnengebracht in

een kaal tussenvertrek zonder vensters, spaarzaam verlicht door een olielamp. Ze werden ieder op een houten stoel gezet, op een afstand van elkaar.

De landwachters probeerden eerst hetzelfde recept als de Duitsers reeds hadden toegepast: de vrijheid, of ... de dood.

Wim spiegelde zich aan Letty. Hij zweeg en hield zich doof voor het getier van zijn ondervragers. Hij zag hun gezichten niet. Alleen de zwartheid van hun uniformen en de lange lopen van hun jachtgeweren. Hij voelde ook de stompen en slagen, welke hem bijwijze van aanmaning werden toegediend, doch scheen er niet door gedeerd te worden. Zijn keuze was gedaan, zijn houding bepaald en bevestigd door die waarderende blik van Letty. Wat had hij verder nog te verliezen dan de eindelijk verworven achting voor eigen persoon?

Een zachte kreet van pijn, welke Letty ontsnapte, deed de jongeman tot scherper bewustzijn komen. Een van de zwarte mannen had aangekondigd, het meisje de mond te zullen openbreken. Hij was daartoe begonnen haar op een geraffineerde manier te pijnigen, door het indrijven van houtsplinters tussen de vingernagels.

De gevoeligheid ten aanzien van het meisje, waarvan Wim's oogopslag blijk gaf, werd terstond door zijn ondervragers uitgebuit.

‘Zeg ons de namen van jullie complotgenoten, anders... zullen we je vriendinnetje voor je ogen doodschieten, en daarna ga je er zelf aan!’

Wim zag, dat het bittere ernst was met deze bedreiging. De man, die Letty onder handen had genomen, richtte reeds zijn geweer.

Daar dreigde de rots van zelfverzekerdheid, welke de jongeman eindelijk tot voetstuk gevonden meende te hebben, opnieuw omver gespoeld te worden. Tot nog toe was het alleen maar een keuze tussen verraad en eigen leven geweest. Nu werd hem de beslissing opgedrongen over een ander leven. Een, dat hem onzegbaar veel dierbaarder was dan zijn eigen beslaan. Hoe helder kwam hem althans deze waarheid, op dit vreselijk moment voor ogen!

‘Wel? Wie waren het?’

De domme geweerloop wees recht en meedogenloos op het blond omlijste meisjesgezicht. Wim staarde in opperste ver-

twijfeling naar dat gelaat als naar een visioen. Zo rustig en onraakbaar, sereen en twijfelloos, glansde de vaste blik van het meisje hem tegen. Slechts één verzoek, één bevel kon hem die blik betekenen...

Heel nadrukkelijk, langzaam, schudde Letty ‘neen!’

‘Nee...!’ vertolkte Wim's stem schor, klankloos.

Op hetzelfde moment was er een andere stem bij de deur van het vertrek:

‘Hé! Stop 's even! Wat doen jullie?’

Wim's hoofd was met een ruk in de richting van de deur gedraaid. Als een vis op het droge hapte hij enkele malen naar adem. En zo schor als het ‘nee’ van daarjuist wrong zich nu een ander woord uit zijn droge mond:

‘Vader...!’

De geweerloop zakte omlaag.

‘O, de baas,’ zei degene, die het wapen hanteerde.

Pas na het ene woord uit Wim's mond bleek de juist binnengetreden landwachter zijnerzijds tot herkenning te zijn gekomen. Hij bleef enkele seconden stokstijf de jongeman staan aankijken. Een grote kerel was het. Deed alleen een schaduwspeling van het olielampschijnsel zijn gezicht zo lang lijken als dat van de jongen ter andere zijde?

Wim was opgesprongen van zijn stoel. Zijn op de rug geboeide armen spanden zich vergeefs om vrij te komen. Dan zakten zij weer slap. De jongen was aan een afschuwelijke verwarring ten prooi. Hij wachtte af, wat die man, zijn vader, zou doen...

De man had zijn ogen afgewend. De bedreiger van Letty gaf een uiteenzetting van de zaak. Hij en zijn collega's waren ietwat onzeker geworden in hun optreden, daar zij de strekking van de situatie niet precies begrepen.

De ‘baas’ leek te worstelen met een moeilijk probleem. Na wat gehakkel deed hij tenslotte verstaan, dat men grote last met de Duitsers zou krijgen, wanneer deze twee gevangenen als mogelijke bron van inlichtingen zouden worden uitgeschakeld. ‘We zullen ze morgen nog maar 's opnieuw aan de tand voelen,’ zei hij. ‘En zorgen jullie nou eerst voor de fourage; je weet wel, bij die koppige boer verderop.’

De drie onderhorigen plooiden zich traag naar de orders

van hun chef. De adspirant-beul van Letty keerde zich nog even tot het meisje met een wenk naar zijn geweer:

‘Hij blijft gelaje, as je daar maar an denkt!’

Zonder om te kijken verliet de baas achter de anderen het vertrek. De deur ging in het slot.

Er bleef een gevoelvol zwijgen tussen de alleen gelaten jonge mensen. Voor hetgeen in hun beider gedachten omging schoten woorden te kort. Letty slaagde er spoedig in, met haar tanden het dikke touw om Wim's polsen uit de knoop te trekken. Daarna bevrijdde de jongeman het meisje van haar boeien.

Dit practische karweitje was juist voltooid, toen opnieuw de sleutel in het deurslot werd omgedraaid. Alleen de baas stak zijn hoofd naar binnen.

‘Knijp er uit, gauw!’ zei hij gewild ruw.

Letty scheen op iets dergelijks voorbereid te zijn.

‘Toe Wim!’ drong zij aan.

De jongeman liep haar als een slaapwandelaar achterna. De landwachter was hen al door de donkere gang voorgegaan naar de huisdeur en hield ook deze open.

Letty wipte naar buiten.

Wim aarzelde een ogenblik, toen hij de man moest passeren.

‘Vader...,’ fluisterde hij onzeker, zonder bepaalde bedoeling.

‘Nee... nee, noem me geen “vader”... Ga nou, toe... ga weg!’

De landwachter gaf zijn zoon een aansporende duw in de rug.

En ook de jongen vluchtte de maanlichte nacht in.

De Wieringermeer liep onder. Dat was de laatste houw, door de klauw van het stuiptrekkend nazi-monster in zijn doodstrijd aan het koppige Nederland toegebracht.

Toen verscheen in stad en dorp de laatste roodomlijnde Bekanntmachung op muren en aanplakborden: de Duitsers hadden met de Geallieerden een overeenkomst gesloten terzake aanvoer van voedsel door de lucht en over de weg.

Het illusieloos gemaakte volk hoonde en tikte de vinger tegen het voorhoofd. Wat 'n onzin.

Maar op een van de eerste Mei-morgens, zo schoon als juist vijf jaren geleden, kwamen viermotorige luchtreuzen weer over de Westfriese polders donderen. Niet met hun buik vol bommen, zoals ze ontelbare malen hoog en ongenaakbaar naar het Oosten waren gekoerst, doch als stalen vredesduiven, die het beloofde manna kwamen neerregenen op de uitgeteerde steden. Zo laag scheerden zij over boomkruinen en daken, dat men de arm slechts behoefde te strekken om ze uit de lucht te kunnen plukken.

Boodschappers van de verlossing waren het bovenal, die voedselwerpers. Want dit kon al geen oorlog meer genoemd worden.

En toch kwam de bevrijding nog onverwachts. Die Vrijdagavond hoorden Jan en Dolf het jaren gedroomde nieuws uit de melkbus springen: de Noordwest-Duitse legergroep, waaronder behorend de troepen in Holland, capituleert.

Jan Melkert deelde het de overige schare mede. Hij moest een lastig vuiltje wegpinken achter zijn brilleglazen.

‘'t Is 'beurd...!’ zei hij vreemd schel.

Wim trilde ineens van hoofd tot voeten.

‘Nee...! 't Is niet wáár ...!’ schreeuwde hij dwaas tegen de draad in. Zijn lange gezicht wilde lachen en grienen tegelijk.

En Letty, voor het eerst sinds men haar kende, liet zich vrij-uit gaan. Ze stond met hooggestoken vuisten tegen de houten schuurwand te bonken en huilde, huilde...

Dolf had een Indianenkreet geslaakt en was de boet uitgevlogen. Nico rende hem na.

‘We moeten nog oppassen,’ waarschuwde Arie bezadigd. ‘D'r zijn al méér ongelukken gebeurd op het laatste nippertje...’

Zo was het. De Duitsers liepen nog rond met hun wapens en hun wrok. En op de blijdschap van het eerste ogenblik werd een domper gezet door geruchten, de volgende morgen, dat generaal Blaskowilz niet van plan zou zijn de capitulatie ook als bindend voor de troepen in Holland te beschouwen.

Men moest voorzichtig zijn. Er waren in de afgelopen weken elders reeds slachtoffers van het laatste uur gevallen. En nog meer landgenoten zouden in hun voorbarig vreugdebetoon door kogels uit razende wraakzucht worden verrast...

Maar de blijdschap bruiste te sterk omhoog, dan dat zij

onder de maat gehouden kon worden. Die Zaterdagmiddag zag het dorp zich plotseling overwoekerd door een gewas van exotische monsterbloemen. In knal-geel, rood, blauw, of andere opzichtige tinten, bedekten zij de hoge strokappen van de degelijke boerenplaatsen: de valschermen van de wapendroppings. Het leken wel carnavalsmutsen op de koppen van eerbiedwaardige grijsaards.

'En het was nogwel strikt consigne om alle parachutes onmiddellijk na de dropping te vernietigen!' schudde Jan Melkert het wijze hoofd. 'Probeer van 'n Hollander maar eens gedaan te krijgen, iets weg te gooien voordat het minstens tweemaal aan vier kanten gebruikt is!'

'En waar blijven nu "onze" Canadezen?' was de enige vraag, welke het dorp nog kende.

Dagen achtereen sleet het merendeel der dorpenaren, voorzover niet naar de stad getrokken, zijn vrije en niet-vrije tijd langs de weg, dichtbij en verderop. Ze konden zich niet echt bevrijd voelen voordat hun dorpsgrond door overwinnaarsvoeten was betreden. Ze verwachtten dagen lang, steeds maar weer, de horizon opengebroken te zien worden door een stalen colonne van reuzentanks en ander strijdgerij.

De vierde dag tenslotte kwam er een 'Canadees' binnenvallen. Op de fiets. Helemaal alleen. Op de mouw van zijn windjack stond in goed Hollands 'Irene-brigade' geborduurd. De dorpenaren palmden hem onder onbeschrijflijk enthousiasme onmiddellijk in als 'hun' Canadees. Hij moest terstond mee naar het raadhuis om officieel ontvangen te worden. Het baatte hem niet, te betogen dat hij alleen maar voor een privé-bezoek naar het dorp was gekomen. Zo vlot zou dat meekomen trouwens niet gaan. Want in enkele minuten tijds was hij het middelpunt geworden van een dicht opeen geklitte zwerm juichende en dringende bevrijden. Iedereen wilde de Canadees persoonlijk de hand drukken, uit dank voor alles, álles...

Jongemannen in de blauwe overall der ondergrondse strijdkrachten verdrongen zich mede in de klit. Een van hen slaakte een alles overstemmende kreet van blijde verrassing, zodra hij tot de nabije aanschouwing van het Canadezen-gezicht was doorgedrongen:

‘Henk!! Vertjoept, 't is Henk!!’

‘Ha, die Wimpie! Red me, man, red me!’

De blauwe overalls grepen krachtdadig in en wisten eindelijk de bevrijder te bevrijden.

Op de schouders van zijn oude kameraden werd de ‘Canadees van het dorp’ naar het raadhuis getroond. Daar werd hij begroet en betoespraakt, gedankt en gehuldigd, befuifd en gevierd. Daar moest hij vertellen van zijn vlucht naar Londen, zijn overtocht van daar uit naar de brigade in Zuid-Nederland, zijn strijd en overwinning. En eindelijk liet men hem los, ter uitlevering aan de particuliere vriendenkring op de Melkerij.

Nu was het dorp bevrijd. Zoals de rest van Nederland.

Hoofdstuk XVII.

LIEP je nu niet veel liever naast dat vlotte Canadezenuniform?!' vroeg Wim Belders zijn uitdagend blonde gezellin.

Het tweetal had zich uit de woelige feestdrukte van de Hoornse hoofdstraat afgescheiden door een smalle zijstraat in te glippen.

'Hengelen, hè!' plaagde Letty. 'Och, als je die overall nog eens wat liet oppersen...'

De lange jongen meesmuilde verlegen. Tegen grappigheid kon hij niet op.

'Ach...,' zei hij hulpeloos, 'ik bedoel... nou ja, verdubbe...'

'Foei toch! Zuk vloeken!' zette het meisje haar plagerijtje voort.

De jongeman wachtte, tot het dreunend gefeestmars van een draaiorgel de steeggleuf voorbijgedaverd was.

'Henk is een flinke vent...,' viste hij dan om een regelrecht antwoord.

'Flink genoeg om op zichzelf te passen,' vulde het meisje woordvaardig aan. 'Begrijp je!'

'Maar Dolf...,' rangeerde de jongen.

'Die is er voor zichzelf genoeg van overtuigd, dat ie 'n flinke vent is. Begrijp je dat ook?'

'Ja... ik...'

Wat viel er nog meer in het midden te brengen!

Het meisje stak vrijmoedig haar arm onder die van de blauwe overall. Wim moest ineens ontdekken, hoe heel anders het blauw van haar ogen was.

'Ik weet het, jongen,' zette Letty geheel rustig en overtuigd haar gedachten uiteen. 'Jij bent nu eenmaal geen man

van oorlog, van geweld. Dat betekent niet, dat je laf zou zijn wanneer het er op aankomt. Ik heb je waarachtig wel ánders leren kennen... Maar jij bent in je hart een man van vrede. Goddank, dat die er ook nog zijn, is 't niet zo! Jij bent een man voor de tijd, die. komen gaat...'

'Wat praat je weer geleerd!' bromde de jongen ter afleiding. 'Maar ik...'

'Maar jij... mag ik het zeggen?'

'Jij mag alles zeggen.'

'Goed dan. Jij bent...'

Letty scheen het toch moeilijk te vinden, haar mening zo onverhuld op het tapijt te brengen. Ze vluchtte in beeldspraak:

'Kijk, Wim, jij bent zo lang, hè, zodat je wel 'ns een steuntje nodig hebt om niet krom te gaan lopen.'

Wim keek het meisje alleen maar even aan. Richtte clan zijn warm geworden blik weer op de stenen van het straatje. Hij begreep ten volle. Het was eigenlijk om van te duizelen en huizen hoog te springen. Letty bood aan, zijn levenssteun te zijn...

Waarom schoof hem juist nu weer dat eindeloos gerepeteerde toneeltje voor de geest: een meisje op de drempel van een vliegtuigruim, aarzelend voor de sprong. Een tot nog toe ongevormd gebleven gedachte nam thans gestalte aan: dat moment van Letty's aarzeling was het eigenlijke ogenblik van hun ontmoeting geweest, nog vóór de kennismaking in dé boomkruin.

De Letty met haar onverzettelijke moed vereerde hij als een wezen van hoger plan. De Letty met haar menselijk zwakke ogenblikken kon hij aanvaarden als steun voor eigen onvolkomenheid.

Nog een practisch bezwaar bleef hem remmen. Ofschoon hij op voorhand de oplossing er voor wist:

'Maar ik ... ik ben toch immers niks, geen baan bedoel ik, geen diploma's...'

'Diploma's zijn altijd nog te halen, jongen. Je was al een eind op weg met je studie. Je wilt toch doorzetten? Nu alles voorbij is. Nu alles weer komen gaat!'

Wim loosde een lange zucht. Nu alles weer komen ging.

Alle kansen, om iets van je leven te maken. Met ernst en goede wil.

‘Ja, Letty, ja, dat wil ik!’

Het draaiorgel kwam terug langs de steeg. Wim voelde de vreugde naar zijn hoofd vliegen, alles overstelpend. Vreugde om bevrijding uit oorlogsnood; om bevrijding uit innerlijke boeien van minderwaardigheidsgevoel.

Hij stemde luidkeels met het daverend orgeldeuntje in:

> ... tjingelingeling, daar luidt de bel
> al voor de laatste ronde...

En Letty viel hem bij. Zij veroorloofde zich een dichterlijke vrijheid:

> .....daar luidt de bel
> weer voor de *eerste* ronde!